ראה זה חדש

יו"ל בפעם ראשונה מכת"י ישן נושן (כמבואר בהקדמת מסכת חולין)

מסכת

בכורות

מן

תלמוד ירושלמי

מוגהת ומסודרת בתכלית ההגה והסדור ומפורשת באר היטב

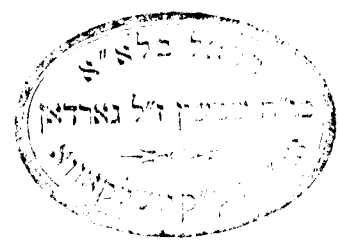

על ידי פירושי

חשק שלמה

הכולל פירוש תוספות והגהות

אשר בע"ה בארתי ופרשתי עפ"י הבבלי מכילתא ספרא ספרי ותוספתא וגדולי הראשונים אשר מימיהם אני שותים להבין דברי חכמים וחידותם, ונכחו הערות וחידושים הגהות וחקירת דברים על אדני האמת ההגיון מיוסדים, לחות פליאות ולגלות צפונות טפחתי ורביתי לדורשי תורה ושוחרי תשויה לתורה, ולתעודה להגדילה ולהאדירה

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

אנכי הצעיר במשפחת רמה ונשאה אלגאזי יצ"ו

שלמה יאודה ס"ט

בהגאון מהר"ם זצ"ל הספרדי מכונה פריעדלענדער.

ס. וואראהל

יצא לאור בדפוס המשובח והמפואר ה"ה של הרבני הנגיד

נ"י יעקב וויידער נ"י

בשנת ותסר את בגדי אלמנותה לפ"ק.

הלוכח עובר חמורו: בכור בעני אמו, ומשום דדיני פטר חמור זוטרי כיצהו פסיק ודדי לה, והדר קתני דיני בכור בהמה טהורה ובכור אדם בכל הני פירקין דלקמן: אעפ"י שאינו רשאי. דאסור למכור בהמה גסה לנכרי גזירה שמא יסכרנה לנכרי ויעשה עמה מלאכה בשבת וקעבר ישראל משום שביתת בהמתו: והמשתתף. בין באם בין בולד, ואפי' חלק הנכרי קטן מאד באם או בולד, כיון שאם יתחך האבר כשאדת בע"מ נקרא שותפות נכרי ופטור: והמקבל. בהמה מן הנכרי לטפל בה ובולדות ולהלקן ואפי' אין האם באחריות ישראל, או איפכא: והנותן לו בקבלה: בהנכרי קבל בהמת ישראל בכי האי גוונא: בישרא. הקדשתי לי כל בכור בישראל, ולא בנכרי: פטורין מקו"ח. בגמרא מפרש:

הלכה א. סלקית לשיירא. הלכתי עם חבורת בני אדם בדרך, והיה דרכם במדבר או במקום סכנה להלוך בשיירא שלא ב"א הרבה: מתניתא מתניתן דקתני שותפות פטורה כ"ש היא ודלא כר"י וכן הוא בבבלי: חייב בבכורה. לא דקדוש קדושת הגוף דהא חלק עכו"ם בו, רק קדושת דמים כדאמרינן לקמן: הדא אמרה. מתניתן דקתני והמוכר לו לעפ"י שאינו רשאי, וכי לא בעינינן מזה דאסור להמליא להן אפי' עובדין, ואפי' כ"י דמתיר בבבורה (בפ"ד דפסחים) מודה הוא בעובר דאסור: בבר בדמך. כלומר דודאי כן הוא דכן אמר ר' אבון מפרש כן: תנינת פעם אני: שותפות ישראל אי אפ"ה פטור בה ר"ב, והא דהוי כ"ד לעיל הכי, ומשום דבהו"כ יליף דשותפות ישראל חייב בבבורה מקרא, וודאי לר"י דמחייב לף שותפות העכו"ם מ"ל קרא לשותפות ישראל דר"ב, ורק מלן דפטור, ה"א דפטור לף בשותפו' ישראל, כמו דמלן דמחייב מחייב לף בשותפות העכו"ם, והא דקאמר מתניתן ר"ב היא, והא מתניתן ודאי בנכרי ולא בישראל משמע, לא"ל בהא דפטור בל עכו"ם כר"ב ודלא כר"י דמחייב: דרוביי הוי מיעוט. דא"כ היה אומר ר"ב רבותא אפי, דאפי' בשל ישראל פטור, אלא ודאי דדוקא בל עכו"ם פטור כדמתניתן: בגין דר"י לעולם ס"ל דלף שותפות ישראל פטור ורק משום דר"י קאמר דלף שותפות עכו"ם חייב, קאמר איהו פטור ואכתי מצעי לן: נהיר את. וכי אין אתה זוכר דילפינן שותפות ישראל מקרא וזה ע"כ לר"ב, דלר"י פשיטא כדפרשנו לעיל: מעתה. אי מקרא דבקרבם והיינו כל איד הישראל בלעלע רפי' בל עכו"ם נמי בקרבם קרינן כיון ביש לישראל חלק בה: הוי בישראל. וקתני דרשת קרא להדדי אלא ודאי בקרבם בל ישראל מבעי, ומדכתיב לשון רבים דרש דשותפות ישראל חייב: תמן תנינן. פסחים פ"ז מ"ג: מקום שנהגו. מפרש בגמרא לקמן: הוין בעין מיעוט. ורבו בני הישיבה לומר דהא בהא תליא: באן דמר. כלומר מקום שנהגו למכור הייבו דב"ל דאפי' לייחד מותר דלא חשידי על הרבעה וא"כ למאי ניהם: ומאן דמר. ומקום שנהגו בלא למכור הייבו משום דחשודין על הרבעה וקעבר אלפני עור דב"כ מלוה על הרבעה, ודהה זה ר' יוסה דלייחד לב"ע לבור, והא דמוכרין, כדאמרינן לקמן דטעמא דמקום שנהגו בלא למכור הוא מפני דמפקיעה ממלות ולא ס"ל כן דא"כ כל דבר לבור למכור להן כקומ"י הש"ס: מה בין למכור. ה"פ כיון דחוסרין שמא ירבעה

הלוכח עובר חמורו: וטעמא משום חלק השותפות בל עכו"ם „כדכתבו התוס' דהלוקח עובר, הוי האם בל עכו"ם, והמוכר הוי העובר בל עכו"ם, ולפ"ז משתתף בהעובר או האם עצמה פשיטא, ואמרינן בגמרא דמשום דר"י היא, דאמר שותפות עכו"ם חייבת בבכורה והא דלא קתני הלוקח עובר חמורו בל עכו"ם או האם, והמוכר ל"ל, מפרש הש"ס בבבלי דתרויהו לריכי דלוקח מייתי לה לקדושה (או לקדושת שבת, כרש"י, או לקדושת בכור כתוס') ומאי"כ מוכר, והש"ס דילן לא חש לדייק זה כיון דאין מקבל עי"ז לשון המשנה ועוד דכל דייקת הא דאמר לקמן „זאת אומרת שאסור להמליא להן עובדין," תרלה כי דבר זה לא דייק רק ממוכר ומ"כ המוכר אילטרך וקנ"ל דאפי' לקח העובר והוא בלו פטור דלא תימא עיקר העובר קפיד קרא כדכתבו התוס' דעיקר קרא בעובר קאי, ומשתתף משום דר"י:

דתני המשתתף עם העכו"ם מכאן משמע דהוא בריתא דכפרשנו דכל הני הוא הופקתא או בריתא ממשנתן דר"ח ור"א ולפ"ז ל"ע „דברי רש"י ז"ל ד"ה מדר"י, דאמר לקמן המקבל בהמה מן העכו"ם מעלין אותה בשויו דמשמע דלא מפרש אמר בן," ואולי ל"ל „כדאמר לקמן" והייבו דמפרש דהאי חייב בבבורה פי' כדלקמן קדושת דמים ולא קדושת הגוף, והא דיהיב כל דמיו לכהן והלא אין לו לכהן רק הלק הישראל, קנקא הוא שקונקין מפני שמקרה לעכו"ם (רש"י) והתוס' כתבו דמסתברא יותר שיתן להכהן חלקו ולא שויו כיון דחייב מדאורייתא אלא משום עבותא דכהן הוא דלא ניחא ליה בשותפות העכו"ם דלא בנקל יוליאו מה"י:

שותפות ישראל מה אמר בה ר"ש: עיין תוס' ד"ה והמשתתף דהקשו ל"ל קרא על שותפות ישראל דהא מדאילטרך קרא לפטור בל עכו"ם ש"מ בשל ישראל חייב, ולפנינו מבואר היטב: דודאי אילטרך קרא כדפרשנו ועיין שם היטב ותמצא כי מה שפרשנו מוכרח:

תמן תנינן משום שנהגו וכו'. קוגי' זו כתובה בפסחים פ"ד ה"ג ובע"ז, ואין הגי' דהכא מתאימות עם דהתם בכמה מקומות עיין שם:

למה

הלוכח

עובר חמורו של כותי, והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי, וכן המשתתף לו והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה, שנאמר בישראל אבל לא באחרים, כהנים ולוים פטורין מקל וחומר אם פטרו של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו את עצמן:

הלכה א. אמר רבי מנא סלקית לשיירא ושמעית לרבי חייא בר ווא ורבי בא בר ממל דאמרין בשם רבי שמעון בן לקוש מתניתא רבי שמעון הוא, דתני המשתתף עם הכותי חייב בבכורה דברי רבי יודה ורבי שמעון פוטר, רבי חגיי בעא קומוי דרבי יוסי לית הדא אמרה שאסור להמציא להון עוברין, אמר ליה בבר קדמך רבי אבון בשם רבנן דתמן זאת את מר אסור להמציא להון עוברין, רבי חגיי בעא קומוי דרבי יוסי תנינת, שותפות ישראל מה אמר בה רבי שמעון, אמר ליה דרוביי הוי מיעוט, אמר ליה בגין דרבי יודה דמר אוף של כותי חייבת לפום כן הוא מר איבון, אמר ליה רבי פנחס נהיר את מה דתני רבי יוחנן בקרבם וצאנכם אוף של שותפות, מעתה אוף של כותי, הוי בישראל ולא באחרים, תמן תנינן מקום שנהגו למכור בהמה דקה לכותי מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין הוין בעין מיעוט מן דמר מותר למכור מותר לייחד, ומן דמר אסור למכור אסור לייחד, רבי יוסי ורבי לעזר בשם רב ואפילו למן דמר מותר למכור אסור לייחד, מה בין למכור מה בין לייחד,

תמן

למה שהוא מוליאה מידי גיזה: דאין מוכרין מעשה דלמא אתי למכור להן בהמה גסה כדמוכח מסוגין לכל מצוין בגדיק, ולקמן דבעי הש"ס מעתה חיטין לא יתכרו להן לא כשאר הש"ס בקונ" כפי" המפרשים, אלא דלפי הש"ס הכא עיקר טעמא דכהגו כדי שלא להפקיע מהמלות, ומש"ה לא גזרו רבנן ע"ז רק כהגו כן לחומרא והיכי דאפשר אפשר והיכי דלא אפש' לא אפשר, והקונ" הוא טעמא על מקום שכהגו למכור ובדפרסנו וכן עיקר; והא דקאמר תמן איתמר טעמא לא מעשה דכליך מעטעמא דלעיל רק קאמר דבבבל אמרו שטעמא מעשה גזירת מכירת בהמה גסה והאי מה בין בהמה גסה וכו' אין ענין לזה וכדפרסנו ובפסחים שם לא גרסי' להאי תמן אתמר וכו' ואפי' אי גרסי' העיקר כדפרסנו:

וכיון שהוא מוכרה לו וכו': תימא דלא פריך מיד כן מ"ט בהמה גסה אסורה הא בהמתו של כותי היא כיון שמכרה, ומ"ש קדמני קונ" אמנם ואיכי גוזז ואינו חולב, דהסברה מיתנת דלא דמי כדמסני, ויש לומר דקונ" הסכים מתוך הקשבות בלה, דהכא י"ל דהא דאין מוכרין מעשה דגזרינן מכירה אטי שחיטה ובאלה, ובמכירה גופא ליכא איסור כלל, אבל הסתא דמסני דבהמה גסה היא מתחייבת חטאת והיינו במכירה גופא ליכא חיוב חטאת, דאי מעשה גזירה מאי כפ"מ אי חולב וגוזז הוא מתחייב, דגזרינן הא אטי הא ולכן פריך דבמכירה גופא ליכא חיוב חטאת כלל דהא מכשה במכרה בהמת כותי היא, ומסני דבמכירה מני איכא חיוב חטאת שמכרה לנכרי וגזרינן לאטוטין אטי מכירה לנכרי כדפרסנו דבתם מכירה לחרישה ולמלאכה לנכרי מוכרת.

תפתר

הצי דמים לכהן, והנותן לו בקבלה אף על פי שאינו רשאי הרי זה מעלה עמו אפילו עשר דמים בשויו ונותן כל הדמים לכהן וחכמים אומרים הואיל ואצבע העכו"ם באמצע פטורה מן הבכורה, רשב"ל כרבי יודה ורובי מן דרבי יודה, מה דמר ר' יודה משום הלכות בכורה מה דמר רשב"ל משום הלכות בהמה גסה מחלפא שיטתיה דרבי שמעון בן לקיש, דתני הולכין לירד ולוקחין משם עבדים ושפחות ובהמה, ואמר רשב"ל

תמן מכיון שהוא מברה לכותי בהמתו של כותי היא, ברם הכא בהמתו של ישראל היא וכותי לא חישוד עליה, מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין למה שהוא מוציאה מידי גיזה, הגע עצמך שהיתה עז, שהוא מוציאה מידי בכורה הגע עצמך שהיה זכר, שהוא מוציאו מידי מתנות, מעתה חיטין אל ימכור לו שהוא מוציאן מידי חלה, יין ושמן אל ימכור לו מפני שהוא מוציאן מן הברכה תמן איתמר טעמא מפני בהמה גסה, דתנינן בכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה, מה בין בהמה גסה מה בין בהמה דקה, בהמה גסה יש במלאכתה חיוב חטאת, בהמה דקה אין במלאכתה חיוב חטא, ואינו חולב ואינו גוזז. תמן הוא מתחייב ברם הכא היא מתחייבת, וכיון שהוא מוברה לו לא בהמתו של כותי היא, רבי אימי בבלאי בשם רבנן דתמן פעמים שהוא מוברה לכותי לנסיון ולאחר שלשה ימים הוא מחזירה לו ונמצא עבד עכידתיה בבהמתו של ישראל, מעתה לנסיון אסור שלא לנסיון מותר, אסרו זו מפני זו, עבר ומכר קונסים אותו, וכשם שקונסין להלכה כך קונסין למנהג, ומנן לן דא שקונסין למנהג, דתנו בר נש זבין גמלא לארמאי אתא עובדא קומי דרבי שמעון בן לקיש וקנסיה בכפלייא בגין דיחזור ליה גמלא רבי יוסי בי רבי בון לסרסר קנסו והוון צווחין ליה ברא דמסרסר לארמאה, מה רשב"ל כרבי יודה דתני רבי יודה אומר אף המקבל מן הכותי אף על פי שאינו רשאי הרי זה מעלה בשויו ונותן

הגע עצמך כלומר איך קפקיק ותני בהמה דקה, כיון דטעמא מעשה גיזה, אם אסור גדי עותר, דאין רחמים הגז מוהג אלא בכחלים (כמסכת מ' פ"י דחולין): מידי בכורה. כלומר דבכל בהמה דקה מוליאה מעלות אם מגיזה גדי מבכורה זכר מתנות, ולכן פריך מ"כ דלאו טעמא פרטי הוא, כי אם כללי, שמוליאה מעלות, חיטין ושמן ויין כמי, והיינו טעמא דמקום דכהגו למכור דאין גוזרין גזרה על הליבור אא"כ רוב הליבור יכולין לעמוד בה (כש"ס ב"ב ריש פ"ה) ומקום דכהגו שלא למכור היכי דאפשר אפשר והיכי דלא אפש' ל"ל: תמן. בבבלי אמרו שהטעם מעשה חבש מכירת בהמה גסה: מה בין בהמה גסה. לא קאי על מה דאמר הכא אם מר טעמא, רק אדלעיל כמי קאי, וה"ק מפני מה בבהמה גסה לב"ע איכורא איכא ובבהמה דקה תלי רק במנהגא: חיוב חטאת חורש עמה וכו' ומש"כ דקה איכא דאיכא למלאכה: ואינו חולב. דקב"ד דהמלאכה נעשה על ידם קאמר, ולכן פריך בהמה דקה כמי כשחולבה וגוזזה נעשה מלאכה הראוי בשבת, ומשני דהתם חריפה וכו' הבהמה תעשה המלאכה, ואדם מצוה על שביתת בהמתו, אבל בהמה דקה היא לא נעשה כלום, רק הכותי גוזזה, ואינו מצוה על שביתת הכותי: וכיון שהוא מוברה. מה איכפת לן אפי' בגסה, הא לאו בהמתו כי אם שב כותי היא: מעתה. כיון דמודית דבמוכרה לאטוטין ליכא איכירא לתני דאין מוכרין בהמה גסה לנכרי, ואמאי קתני בהמה מין מוכרין, והלא רוב המכירות הן לאטוטין ומותר: ז. שלא לנכרי, בשביל מוכרה לנכרי, וגזרו רוב אטי מישוע מעשה דלנכרי ודאי דהנכרי מיקרי בה בשבת ואיכורא קבעיה, מ"כ המוכר בהמה גסה למלאכה,

ונכרי הוא הרוב: עבר ומכר אבהמה גסה קאי וקאמר דבשם שקונסין אותו בבהמה גסה שהוא אסור מלא למכור בהמה דקה אי מכרה קונסין אותו: שקונסין למנהג. בעקום שנהגו שלא למכור בהמה דקה אי מכרה קונסין אותו: דתנו בר נש זבין גמלא לארמאי. הפ"מ, דקאי על מה דמפרש ר"י בי רבי בון שאפי' לסרסר קנסו והיינו מעשה קנס, מש"כ המוכר קונסין אותו מלכה, והעיקר הוא דלא גרסי' „למנהג" רק בקונסין והיינו להלכה ומעפ"י דר"י ס"ל כן בתוספתא, הכא חכמים פליגין עלי' ולכן מייתי ראיה מרשב"ל דעבד עובדא כר"י, וכן הוא ג' הקו"ע: בכפלייא. מיחזר לאלוקה כפול ממה שקבל ממנו: מה רשב"ל כר"י. והא חכמים פליגין: דתני. תוספתא פ"ב דמכילתין: אף המקבל. אריכא קאי דקתני הכא והמוכר אצפ"י שאינו רשאי פטור, וקאמר דלא מצינו מוכר אלא אף מקבל קונסין אותו כדמפרש מעשה דמפקי ליה מבכורה: כר"י. דקונסין אותו בבכורה, ועוד יותר קאמר על ר"י, דאפי' רבנן דפליגי התם מודין הכא וכדמפרש: מה דמר ר"י. דקונסין אותו היינו מעשה: הלכות בכורה. ומ"ז פליגין רבנן ואמרין כיון דמדינא פטור ליכא קנס כלל: מה דמר רשב"ל. דקונסין אותו היינו מעשה הלכות בהמה גסה דמדאורייתא חייב על שביתת בהמתו, ובהא אפי' רבנן מודין (כן העיקר בפי' הירושלמי ופי' הקו"ע ופ"מ אינו כלום): מחלפא שיטתיה. קשיא דרשב"ל ארשב"ל: דתני. תוספתא פ"א דע"ז: ר"ל אמר. לא לבד דלא פליג

על

על התוספתא אלא לף נוסיף דעבדים נכרים נוותר שנקרבן תחת כנפי השכינה לאסור לתפהות עבדים שאינם נמולים כדאמרינן ביבמות פ"ח, ולא קנסינן אותו שקנה נייריד ולף דע"ז חמור ונייריד חשם דגני ע"ז אינא: **תפתר**. ה"פ ודאי דקנסינן אותו, אבל תפתר בעוד"ל דקנסינן אותו בישראל הקונה מישראל שאינו נייריד, דדגני עכו"ם ביד ישראל אסור, ונייריי ביריד שנוכרין בו לוקחי עכו"ם (כדכתב הרא"ש ז"ל) ואא דקתני בקונין, הוא מעכו"ם, דדגני עכו"ם ביד עכו"ם עותר, ואדרבה עליה לקנותן, ולהכניסן תחת השכינה: ותני כן. דע"כ איסורא איכא רק בישראל מישראל ניחא בסות ומעות די"ל דלף הכא דתוספתא עודה דאסור דיש לחוש יותר שנא של ע"ז הן, דנייריי ביריד שנוכרין שם לוקחי עכו"ם כדפרשנו, אבל בחנוה אבהנה קשיא דהכא קתני תעקר, ון האלכינה ולעיתה, ותנא דתוספתא קתני לוקחין מהן בחנוה, אלא ודאי שיש לחלק דבריהא דקאמר תעקר בישראל הקונה מישראל, והתוספתא בקונה מיד עכו"ם: והא תני ועוד ראיה מעמה דקתני המוכר עבדו לנכרים דעיו אסירין אלמא דקנסינן לי', ואכי לא קנס, אלא ודאי דר"ש נייריי בישראל מישראל דאפי' לאחרינא הוא מסור, ובמו כן רשב"ל אמרשב"ל לא קשיא כדפרשנו: רבי יודה. ורבנן דתוספתא לעיל ומחד קרא נפקא כדמוקמא, דהנה „וכל" וכן יה' „לך" תרויהו מעמע הכל, ומחד מיותר, ולכן דרשו רבנן לך לדרשה דלא נאמר וכל כל דאית לך בו שותפיה, ור"י דרש וכל לדרשה דלא נאמר לך דוקא שיהא כולו שלך: וכמה. יה' לנכרי שותפות בו. ויפטור: דבר שמבלו. שיש להנכרי שותפות, באבר שאם יחתך ממנו עושה אותו נבלה כגון הירך וחלב שלה דהוי נבלה מ"מ אפי' דבר קל כמו ובע וגרגרת דהוא"ל ואיתו ביד עכו"ם הוי שותפות: שמטריפו. כל הי"ח טריפות וכדמפרש דס"ל טריפה איכא חיה והוי כמי חיותא ביד עכו"ס: בע"מ. ואפי' רק אזמו כיון דלא יבטל ממנו עושהו בע"מ הוי ליה שותפות העכו"ס באמצע דר"ה ודאי פליגין. מכח קושי' הש"ס בבלי שם ולישנא ליה בקיל אזניך וזיל, דאפי' בבור בע"מ ניתן לכהן: ודאי שמעין, וס"ל ג"כ כדר"ה אלא דאמרין דהא דאמר ר"ה בעובר, ובזה איכהו כמי מודין ופליגין רק באמצע דלאחד מ"ד דבר שמבלו ולאחד מ"ד דבר שמטריפו: תני. לפי הגראה היא תוספתא פה, וכן הוא לענין מתנות כהונה וראשית הגז, אלא דלגבי מתנות שאין שם אלא מצות נתינה, בקפ פטור לגמרי, אבל פטר חמור בהוא אסור בהנאה חייב לפדותו בשה או לערפו והשה שלו בשמע"ה:

פסקא. כיני מתניתא. כן צריך להגיה מתניתן, דאל"כ קשיא הבבלי „איכהו פטרי, אדם אדם פטר, בהמה בהמה פטרי", ולכן צריך להגיה „לף של ישראל." וה"פ אם קדושתן הפקיעו בכורי ישראל וכ"ש בכורי עצמן ופטורין מקו"ח דקאמר הייבו מפדיון הבן, אבל מעמה בבהמה לויס הפקיעו בהמת ישראל לא מעיד קו"ח באין קדושת הבא גורמת הפקעת בהמת ישראל (ועיין תוס' ד' ד"ה אם הפקיעה) ומע"ה לא פטרו מבכור בהמה טהורה ורק מפטר חמור דילפי מקרא: מן דאית. מי שחייב בפדיון הבן חייב מני בפטר רחם: ואתייא מתניתא. דקתני כהנים ולויס ואעפ"י דקרא בלויס כתיב, כמאן דיר דכהנים מני נקראו לויס: דביומא דרבי יהושע בן לוי. גרסינן לזה בגמ"ש פ"ה ה"ג, ולפנינו בחולין פ"א ה"ז:

תפתר בישראל מישראל: עיין כל זה בגמ"ז פ"א ה"ו וכבר מבואר כל זה בתוס' ע"ז (י"ג ד"ה מעמיה) ובר"ן ורא"ש, ועוד י"ל דהכא מעמה קנס הוא שהלך לייריד ליטא וליתן ונתן שם מכס וה"ק תפתר הא דקתני ולוקחין מעמה וכו' בישראל מישראל, דרק בישראל הקונה מיד נכרי קנסו אבל לא קנסו מעמו לאסור לישראל אחר לקנות ממנו, ומצינו ראיה מתירת הבריתות אחדי ומבני דהתם מני תירון כן דהא דאסור בישראל מנכרי והא דברי לישראל מישראל וה"כ לא קשיא דרשב"ל אמרשב"ל דמיירי בישראל מישראל לא קנסו אותו:

מה דעבר ר"ה בציבר: ומבלי מקיק הש"ס דל"ש מעבר ל"ש אמו וכן פסק הר"מ בפי"ב בהל' בכורים הט"ו וכל"ה ול"ע דמלבד דמדברי הש"ס הכא מבמע דר"ה פליגין ואר' יודן עכ"פ באמו פליגין, הכא ר"ח ורבא פליגין עלי' בבבלי ור"ן פריך עב' ולא מעכה כלום, ואי מעמה דר' יוחנן קמל"ן כר"ה עכ"פ איפרך ר"ה:

תני גר שנתגייר: עיין רמב"ם שם הלכה ט"ז והמפרשים הראו מקידו מילין דף קל"ד, ובאמת הוא מהירושלמי הכא ואין כל כפק כי הוא תוספתא פה וחסר לפנינו, דהרי בראשית הגז דשנקי מתניתן הא מבוס דקמבא אמה שבבר תני לענין מתנות, בנויה בתוספתא, ודוק:

פסקא כיני מתניתא: עיין בבלי דקא בקלי ועיי בזה הרבה ועיין בתוס' שם, ועיין רמב"ם פי"א דבכורים ה"ט שהביא הקל וחומר כדמתניתן והוא כי פבעות הקו"ח הוא כדהכא בלי שום דוחק:

והכהנים

רשב"ל לא סוף דבר עבדים ישראל, אלא אוף עבדים בנעני, למה בגין דהוא מקרבן תחת כנפי שכינה, רבי בון בר ביסנא תפתר ישראל מישראל, ותני כן לקח משם כסות תשרף, מעות יולכם לים המלח, בהמה תעקר, ניחא כסות ומעות בהמה תעקר והא תני הולכין לייריד ולוקחין משם עבדים ושפחות ובהמה תפתר בישראל מישראל והא תני המוכר עבדו לכותי דמו אסור עוד היא תפתר בישראל מישראל, כמה דאת מר תמן תפתר בישראל מישראל כן את מר הכא תפתר בישראל מישראל, רבי ווא בשם רבי חייא בר ווא, רבי יודה ורבנן קרייה חד הן דורשין *וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך רבנן דרשין וכל מה ת"ל לך עד שיהא כולו שלך, הא אצבע של כותי באמצע פטורה מן הבכורה, ורבי יודה דריש לך מה ת"ל וכל, כל דאית לך ביה חלק שותפות חייב, וכמה, אתפלגון רבי יוסי ורבי פנחס, חד אמר דבר שמבלו ברם דבר שמטריפו לא בדא, וחורנה אמר אוף דבר שמטריפו, מן דמר דבר שמבלו כמן דמר טריפה היה ומן דמר דבר שמטריפו כמן דמר טריפה אינה היה רבי בון בר חייה ולא שמעין הא דמר רבי הונא אוף דבר שעושה אותו בעל מום, דרבי הונא ודאי פליגין, רבי יודן בשם רבי סימון אין שמעין דרבי הונא מה דמר רבי הונא בעובר מר דאמרין אינהון באמו, תני גר שנתגייר ואין יודע אם עד שלא נתגייר בברה חמורו או אחר שנתגייר, ה"ז פודה או עורפו, פדהו בשה אין הכהן מוציאה מתחת ידו שהמוציא מחברו עליו הראיה:

פסקא: כהנים ולוים פטורין: אמר רבי יונה כיני מתניתא אם פטרו אוף של ישראל במדבר דין הוא שיפטרו את של עצמן, ניחא פדיון הבן פדיון פטר חמור, כתיב *את בכור האדם ואת בכור בהמה טמאה מן דאית בהא אית בהא ומן דלית בהא לית בהא, ואתייא מתניתא כמן דמר כהנים נקראו לוים, דביומא דר' יהושע בן לוי בקשו

והכהנים הלוים בני לדוק: והא דלא נתיא קרא ונתנו לכהנים הלוים אבל הם נזרע לדוק דכתיב בריבא, ד"ל דהלוים הנה נזרע הבת בכשאת לוי, ומשא"כ בני לדוק ודאי מבניו הזכרים קאי:

מה עשה. וכן הוא בב"ק מילין (ק"ל) נכון שאין נותנין נתנות לכהן ע"ה שנאמר לתת נתנות וכו' ונהאי טעמא אמרינן בתוספתא דנאי פ"ד דבשם שאין נותנין תרומה אלא לכהן חבר כך אין נשלמין קרן וחומש אלא לכהן חבר, כבר הערנו דמה"ע נהגו שלא ליתן לא נתנות ולא ראשית הגז לכהן אעפ"י דנוהגין בפני הבית ובלא בפני הבית בארץ ובחו"ל, דהכהן בזמן הזה עוסק במלאכתו ולכן אינו דין שיתנו לו רק לגוי שעוסק בתורת ה' ועיין עוד שפרשנו בחידושינו ריש פרק ראשית הגז:

וכתיב כי יקור את בנך: כבר פרשנו בפ"ג דיבמות בוגי' זו דנקטינן בזה ג' פירושים, ושהעיקר כפי' רש"י, דהנה בפ' כי תשא כבר נפירש איקור אתנות ונטעם הכרת הבנים מאחרי ה', ומ"כ לומה הדר הכתוב לכתוב כי יקור, אלא ודאי שיש הכרה אחרת והוא שאין הבן מתייחס אחריו, רק אחריה, דאם היה כונת הכתוב רק הכרה מאחרי ה', זה שייך רק אם יהן בתו לנכרי אבל לא אם יקח את הנכרי לרשותו, ע"כ קרא מתרויהו משמעי אלא ודאי דלהכי אינו קרא לא יקור, אע"ג דמשבחת ג"כ הכרה מלה ע"י מפחתה, שזה כבר אמור והכא אתי לאשמועינן שלעולם הוא הגורם, שאם ישא את נכרי יקור הבן ע"י מאחרי ה', ואם יקח את נכרי לרשותו הרי הבן מתייחס אחריה, והא דכתב רש"י ז"ל "אבל אבתו לא תקח לבנו לא מהדר" אין הכונה דלא מהדר כלל דהא פשטי' דקרא משמע דאתרויהו קפיד, אלא רש"ל לא מהדר מטעם הכרה דזה אינו שייך אם היא ברשותו רק מטעם היחוס, ובא רבינא בדבלי לומר, דב"מ מנהגא, מדקפיד רחמנא על בתו משום הכרה ועל בנו משום יחוס ודאי בתו מן הנכרי בנו הוא ולא בן בנו מן הנכרית, ומהרמב"ם בפ"א מהל' יבו' משמע ודאי דהעיקר הוא משום שאין הבן מתייחס אחריו

בקשו להימנות שלא ליתן מעשר לכהונה אמריין מן ייעול, ייעול רבי יהושע בן לוי דהוא מסייעא ללואי עאל וסייעא לכהני, ומר בעשרין וארבע מקומות נקרא כהנים לוים וזו אחד מהן *והכהנים הלוים בני צדוק, רבי בנימין בר גידל ורבי אחאי הוין יתבין, אמרין והא כתיב *והיה הכהן בן אהרן עם הלוים, ליתן לו תרומת מעשר, והא כתיב והלוים יעלו את המעשר ר' הונא והברייא חד מנהון אמר לבני לוי, מה תלמוד לומר לבני, מכאן שנותנים מעשר לכהונה, וחורנה אמר אוף לית כתיב כן לבני, נותנין מעשר לכהונה, דאלו מן דמר, ברי פלן יתיב מקמת פלן ושאר נכסי ירשו בני, דילמא לא נסיב עמהון, רבי יונה יהב נ'עשר לרבי אחא בר עולא לא בגין דהוי כהן, ברם בגין דהוא לעא באורייתא מה טעם, *ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנות הכהנים והלוים, למען יחזקו בתורת י"י, רבי הונא לא נסיב מעשר, רבי אחא לא נסיב מעשר רבי חייא בר ווא הורי לגרמייה לצאת לחוץ לארץ בגין דלא נסיב מעשר מן בר נש חד, הווין סברין מימר כהנים ולוים פטורין כהנת ולוית לא, האיך עבידא, כהנת נשאת לישראל וילדה פטר רחם, לוית נשאת לישראל וילדה פטר רחם, סברין מימר דחייב דהא אבוי ישראל הוא, אשכח תנא כהנת ולוית שילדה בנה פטור מהמש סלעים, רבי יוסי בי רבי בון חיליה דמתניתא מהדא קרייה, דכתיב *פטר רחם בישראל רבנן דקסריין בעון קומוי דרבי יוסי כהנת שבא עליה כותי, לוית שבא עליה כותי וילדה פטר רחם, פשיטא, בישראל כתיב, דלא תימר כיון דמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כתיב לא תתחתן בם וכתיב *כי יסיר את בנך מאחרי בנך מישראל קרוי בנך ואין בנך מכותית קרוי בנך אלא בנה, לפום כן את מקיים בעא דרבנן דקסריין קומוי דרבי יוסי, הורי רבי בא בר כהן בכהנת דחייב, ובלוית דפטור מה בין כהנת ומה בין לוית אי פטר רחם בישראל תרייהן חייבין ואי לא תרייהן פטורין, קרייה ודאי פטר רחם בישראל כל פטר רחם שבישראל משמע ברם

מסייע ללואי. אמיה לוי ויבא ראיה לעזותם לעזר דעת חכמים לזה, והוא עצה התיפך וסייע לכהנים: בני צדוק. וכי בני לדוק לוים היו, אלא מכאן שהכהנים קרוים בני לוים וז"פ הכהנים בני לוי: והא כתיב והיה הכהן. אלמא הכהן לא מיקרי לוי: ליתן לו תרו"מ. מייבי קרא, וכיון דתרו"מ הלוי נותן לכהן, ודאי כהן לחוד ולוי לחוד, אבל בשאר דוכתא כהן נמי לוי קרי': והלוים יעלו. הרי תרומ"ע קאמר ואיפרך הא דריב"ל, ולכן מביא הב"ח פה יפיתא אחריתא: לבני לוי. כל בניו ויולאי יריבו, וכהן נמי יולא ירך לוי הוא, ואיפרך אמר אף אסלא היה כתוב כן רק "ולוי" אעפ"כ כהן בכלל, כמו שאומר אדם בני ראובן יקח קודם מיוקום פלוני, והשאר ירשו בני בטוה, מי לא יקח ראובן חלק כחלק עמהם בתמיה: מה טעם. ואיך יכול ליתן חלק הכהן והלוי לישראל, ומשני דעיקר הטעם שלותה תורה לתת תרו"מ ומתנות לכהן לעמן שיחזקו בתורת ה', לכן כל מי שמחזיק בתורה יש לו מתנות וכל שאינו מחזיק בתורה אין לו מתנות: לא נסיב מעשר דלאחר הלוי הוא ור"מ בר בא יותר טוב היה לו לשאת לאו"ל, אעפ"י דאינו רשאי, מעיקר הדין, ולפי הנראה לא רצה לומר שאינו רוצה ליקח מאחר שכן הוא תקנת עזרא: הוין סברין מימר. ולא בני הישיבה לומר דמדקתני כהנים ולוים דוקא הוא, ולא כהנת ולויה, ופריך: האיך עבידא דיש לחקור, אם היא חייבת או פטורה, ומשני בכהנת ולויה כשואה לישראל, ובכן רצו לומר כיון דאבוי ישראל חייב בפדיון ה' סלעים: אשכח תני. בברייתא דפטור ובדמפרש: דחיילה. עיקר ראיתה דברייתא מדכתיב פטר רחם בישראל אלמא שאין הדבר תלוי באב אלא באם שהיא פטר רחם, והיא כהנת או לויה ופטורה: שבא עליה כותי. ריון דעיקר אפטר רחם קפיד רחמנא פטורה ופריך פשיטא. דאפי' תימא כהאי גוונא הא אביו כותי ולא קריכין בו בישראל כיון דמר. יבמות פ"ב ר"ה: כתיב לא תתחתן בם וקפיד קרא על תרויהו שלא ישא ישראל את הנכרית ולא ישראלית נכרי, ואח"כ קאמר כי יסור את בנך מאחרי. ש"מ דכאבר יהן את בתו לעכו"ם חשבה תורה שיסיר את בנו הנולד לו, אבל כאבר יקח את עכו"ם לבנו לא חייבין שתסיר אותו דאין בנו הוא אלא בנך דבנך מן הישראלית קרוי בנך ולא מן הנכרית: לפום כן אפשר לקיים בעי' דרבנן דכיון דבנה הוא ועליו מצות פדיון, רק שפטור מלד שהוא בן כהנת הנא לענין חיוב אבל לא לפטור קרייה ודאי. קרא ודאי כדלעיל דאפטר רחם קפיד, ובדין היה דבין כהנת ובין לויה פטורה, אלא

אלא דבכהנת מתחללת ונתחלל, אינו פטיר על ידי כהונת אמו: ישראל לא מרי. בתמיה: ומה הורי רבי בא. ענין אחר ונתחלפו הסמוכות: כההון דתני ברכות פ"ב ה"ו: קיהות. חלבות: ובדרום. הוא מן המקומות שמולין אהון דאת מתני שבחי. וכי זה הוא הזים שאתה מקפיד בשבחו: מה עשיתיה. מה מעיד בלא כדין: בעי אתון מידע. אדרבה מזה עליכם לדעת גדלו שבא לאורות לכם שאין אבילות בשבת: תקנה זו תיקון מכה בלא יבומו לידי מחלוקת, והוא שנויה בפ"א דקידושין: מה עשה שהיה רע"ג בכורים יתירים על הלוים, ומי שיאמר לי שהוא יתן ה' כלעים ודאי לא יקבל עליו, לכן העלם בגורל, ואז לא יכול לקרב דמן הסנים הוא: מתיבין חד לחבריה לדידך אכתי יבאו לידי מחלוקת בחמורים כיון דכתבת על רע"ג ה' כלעים ההכרח שרע"ג יקבלו פיטקין כאלה, ולא דבר שמיני הוא, אלא דלף אלו כתב עליהן בן לוי ואפ"ה עלה בידו ה' כלעים ליכא שום תרעומות: מתיב תנינא מקשה הראשון לשני א"כ מה נעשה ועלה בחמות גם לרע"ג בן לוי ומי יתן ה' כלעים כיון דפדו בן לוי, ובחמות חקרו רע"ג לוים: ומסורגין כמה פעמים בן לוי ואח"כ פ"א ה' כלעים ונעשה גם שהעלו רע"ג ה' כלעים: על דעתי. דתנא הבני ודאי נעשה כיסים היה דאל"כ אפשר שיעלו כולם בן לוי, אבל לראשון אין אנו מזכרין לזה, וכשאר הקושי' דאכתי איכא תרעומות כדלעיל, ומשני גם שם נעשה כיסים היה שעלו בשירוגין: בכלון. כל הלוים ביחד: ובפרטן. כל בית אב לחוד, כיצד, גרשון ג' אלפים ה' מאות, קהת ח' אלפים ו' מאות, מררי ו' אלפים ב' מאות הרי כ"ב אלפים ושלש מאות, ומ"ע נתנו ה' כלעים: ואין קודש. ודי להפקיע את עצמן: דכתיב בקע לגלגולת. בשקלים כתיב שנתן כל איש מישראל חצי שקל ושקל הקודש הוא שקל, ומכין ישראל היו אז תר"ג אלף ותק"ג, ונתנו כ"א חצי שקל, הן ג' מאות אלפים ואלף שבע מאות שבעים וחמשה שקלים, כל כ"ה שקלים הוא מנה, וק' מנה הכיכר, עולה ר"א כיכר וי"א מנה ונקרא כ' וכסף פקודי העדה מאת כיכר ואלף ושבע מאו' וחמשה ושבעי', וחסר לפי החשבון מאה כיכר: הנטרא. מלא כל כיכר מאה מנה, ולפי זה בכל כיכר ג' אלפים וה' אבל אי תחשוב ק' מנה חסר הנחשת התנופה שבעים כיכר מאות שקלים ולפי חשבון זה חסר חלק הכיסי, דל"ל ק"כ מנה בכל כיכר, החצי מן המאתים כיכר, וחצי לאו דוקא אלא חצי מן המאתים כיכר.: ה"ג. ואלפים ואלפע מאות שקל, דתנא הב' אלפים וד' מאות שקלים, לא ואבד לומר ע"א כיכר ול"ו מנה אלא ודאי מכוס דמנה בל קודש כפול היה ועל אבד חבדינן בפרטות: א"ל משום דלא סליה וכו' כלומר כיף כל כיף אתה לריך

אחריו דקרא לתרוייהו קאי ובשבא ישראל על הנכרית ודאי טעמא מכוס הסרה וכדפרשנו:

ומה הורי ר' בא: עיין פ"מ בכתב דקאי על מה דקתני בנוסי יומא פ"ח היה הולך אצל רבו אז אצל בתו ומצר בים אז בנהר אינו מוסם, נעצפו רגליו מעצילן בנו" ואינו מוסם הירי ר' בא וכו' ולפ"ז כתבם הגי' בברכות כמו שסעיר הרב מהרז"ף ובאמת ל"ל הגי' כדהכא ואתא בפיל ולא שייך כלל עם הזיא בריתא דיומא:

משנה בכם וכו': עיין בבלי מכילתן שם מנין תחילה מקרא ואת הלף וכו' ואח"כ קרא ונחוסת התנופה, והיינו

דברא ר"ו"ו דאשנוב ריה לאא ריוא. ר' ר"מ"

ברם בהנת דמתחללת היא ובנה חייב לוית דהיא ובנה אינה מתחללת פטור, אין תימר חלל פטור מחמש סלעים חלל קריי רחמנא ישראל לא קריי רחמנא, ואית דאמרין לא רבי בא בר כהן הורי רבי מנא דורי בן, ומה הורי רבי בא בר כהן כהין דתנינין אבל ומנודה שהיו מהלכין בדרך מותרין בנעילת הסנדל וכשיבאו להעיר יחלצו וכן בכל תענית ציבור ואפי' בתשעה באב, הורי רבי אחא בבא מן הדרך והיו רגליו קיהות עליו שמותר להרחיצן במים, תני מקום שנהגו לשאל בשלום אבלין בשבתא שואלין, דרומאי שואלין רבי הושעיה רובה אזל לחד אתר חזא אביליא בשבתא ושאל בון, אמר לון אני אינו יודע מנהג מקומכם, ברם שלום עליכן במנהג מקומנו, רבי יוסי בר חלפתא משבח בדרבי מאיר קומוי ציפוראי אדם גדול אדם קדוש אדם צנוע הוא, חד זימני חמי אביליא בשבתא ושאל בון, אמרו ליה אהון דאת מתני שבחיה, אמר לון ומה עיסקיה, אמרו ליה דשאל בשלום אבילא בשבתא אמר לון בעאי אתין מידע מהו חיליה בא להודיעכם שאין אבל בשבת דכתיב *ברכת ה' היא תעשיר דא היא ברכת שבת ולא יוסף עצב עמה זו אבלות כמה דתימר נעצב המלך על בנו: תקנה זו עשה משה בשעה שאמר לו הקב"ה *פקוד כל בכור זכר בבני ישראל אמר אי זה הוא שיקבל עליו ליתן חמשה שקלים, מה עשה משה נטל שנים ועשרים אלף פיטקין וכתב עליהן בן לוי, ומאתים שבעים ושלשה כתב עליהן חמש שקלים, הטילן לקלפי ואמר להן טלו פיטקיכם, מי שעלה בידו בן לוי אומר לו בן לוי פראך, ומי שעלה בידו חמשה שקלים אומר לו מה אעשה מן השמים הוא, רבי יוחה ורבי נחמיה מתיבין חד לחבריה, אלו כתבתני בן לוי הוית סלקית, ברם בן עשה על כ"ב אלף פיקטין כתב בן לוי ורע"ג בן לוי ורע"ג חמשה שקלים, הטילן לקלפי ואמר להן באו טלו פיטקיכם, מי שעלה בידו בן לוי אומר לו בן לוי פראך, ומי שעלה בידו חמשה שקלים אומר לו מה אעשה מן השמים הוא, מתיב תנינא הגע עצמך שעלו כולם לוי, אמר ליה מעשה נס היה ומסורגין עלו אמר רבי שמואל על דעתי' דתניי חורין מעשה ניסין הוין, על דעתיה דתניי כדמיא אינו מעשה ניסין אמרו ליה אעפ"כ עלו סרוגין ומעשה ניסין הוית אנטינוס הגמון שאל את רבן יוחנן בן זכאי, בכלל חסרין ובפרט יתירן, אמר ליה אותן שלש מאות יתירן בכורי כהונה היו ואין קודש מוציא קודש עוד שאל אנטינוס הגמון את רבן יוחנן בן זכאי משה רבכם או גנב היה או לא היה בכו בחשבון, דכתיב *בקע לגלגולת, אין תעבד כנטרא מאה ליטרא, חד מן שישתא גנב, ואין תעבדינהו שיתין ליטרין, פלגא גנב, אמר ליה משה רבינו גזבר נאמן ובכו בחשבן היה דכתיב *ונחושת התנופה שבעים כיכר והיידו לון סלקין תשעין ושית ליטרין ואיתעבד ליה פרוטרט, א"ל משום דלא סליק קנטריא, ואין תימר דסלק קנטריא פלגא גנב, א"ל והכתיב *ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים והיידו לון סלקין שבעים וחד ליטרין ואת עביד ליה פרוטרט אמר

ומאות שקלים ולפי חשבון זה חסר חלק הכיסי, דל"ל ק"כ מנה בכל כיכר, החצי מן המאתים כיכר, וחצי לאו דוקא אלא חצי מן המאתים כיכר.: ה"ג. ואלפים ואלפע מאות שקל, דתנא הב' אלפים וד' מאות שקלים, לא ואבד לומר ע"א כיכר ול"ו מנה אלא ודאי מכוס דמנה בל קודש כפול היה ועל אבד חבדינן בפרטות: א"ל משום דלא סליה וכו' כלומר כיף כל כיף אתה לריך

והיינו משום דלא התילה להדיא ראיה מהאי עניינא דכליק מיי׳ ורק כדדחי זה הדיא ראיה לחריתא, מכא״כ דב״ק דילן דלא התילה להדיא ראיה דהכא חבב בכיכר ואעפ״כ לא חב את הפרט בכיכר אלא ודאי מפני שהמנה כפול ולא עלה לכיכר ורק כדדחי ההגמון שאלא פרט גדול לא חבב הקטן מדיא פסוק ואת האלף דליכא פרט גדול ואפ״ה לא חבב את הכיכר (ועיין בתוס׳ שם) ופלא הוא על רש״י ז״ל שכתב, ואע״ג דכתיב ואת האלף ובבנו מאות וחמשה ובבעים עשה ויש, אלמא דיותר ממאה החזיר וכו׳ אותו פסוק לא הזכיר הכר שבתכוין לקטרא, אין מרומז בחזר יותר הלא הוא חייב מאה כיכר, ואם הכר לא הזכיר, איך לא הזכירו ר״י בן זבאי, וי״ל דבגמרא כמי הוזכר שהחזיר עוד מאה כיכר דקאמר „ואם איתא מאה ואחד כיכר וי״א ומנה״ והיינו משום דקיים להו שהחזיר המאה מנה, עם כך זה דהיינו ע״י מנה כפול והיה מאה כיכר לנקת והכך הנכאר ויש לעמודים, וזה ידע גם הכר דלא״כ אין כאן חבבון דמנה המה האלף (הידוע) ותבע״ה שקליס, ורק שרלה לקטרא לא קבל אלא פשט הפשוט, וכדהנ״ל לא שייך לכסף הפקודים ודוק:

הלכה ב: ר״ש אומר וכו׳ ראיתי חוקרים אי ר״ש דוקא בגמל אוכר או בכל הטמאים, דבר זה אפשר לפשוט מהיובלמי פ״ח דתרומות ומובא לקמן חולין פ״ד ה״א רבי בא בר ר׳ הונא בשם רבי יונה השוחט בהמה ומצא בה חזיר מותר באכילה ור׳ יוחנן אמר אסור באכילה מ״ט בהמה בבהמה תאכלו ולא עוף בבהמה ולא שקץ בבהמה תאכלו הרי לפנינו דר״י ליף מקרא דלאו דוקא חזיר אלא אפי׳ עוף ואי״כ ר״י כמאן, אלא ודאי דפסק כר״ש, ומשום דקתם קוגי׳ הש״ס אזלי דלא כר״ש אף דאיכא דס״ל כר״ש פסק הרמב״ם (בפי״א מהל׳ מ״א ה״ד) בשקץ הבולד מבהמה טהורה מותר ולא נאסר רק בשבא ומצא חזיר כריך אחר בהמה טהורה ועיין מה שפרשנו שם בשיעת הר״מ ודברי התוס׳ (כ״ד ד״ה ראה) ל״ע ובמקומו נפרש:

דוא היה אומר אתין גמין: ובבבלי מבואר שר״ל דרש כן ורלה לפרוש כשהגיע לאת ה׳ אלקיך תירא עד שדרש ריש לרבות ת״ח, וכאן הוא התיפך שר״מ דרש

אמר ליה משום דלא סליק קנטריא ואין תימר סליק קנטריא פלגא גנב, אמר ליה והכתיב *והשקל עשרים גרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם כבדו של הקב״ה כפול היה, הוי גיזבר נאמן ובקי בחשבון היה:

משנה: פרה שילדה במין חמור והמורה שילדה במין סוס פטור מן הבכורה שנאמר פטר חמור פטר חמור שני פעמים עד שיהא היולדת חמור והנולד חמור, ומה הם באכילה בהמה טהורה שילדה כמין בהמה טמאה מותר באכילה, וטמאה שילדה כמין בהמה טהורה אסור באכילה, שהיוצא מן הטהור טהור ומן הטמא טמא: דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה דג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו גדוליו:

הלכה ב׳: מתניתא מן תנא ר׳ יודה היא, דתני רבי יודה אומר טמא הנולד מן הטהור טהור, טהור הנולד מן הטמא טמא, רבי שמעון אומר אחד טמא מן הטמא ואחד טמא מן הטהור טמא, אמר רבי זעירא אשבחני לרבי אבהו דתני תורת כהנים בבית וועדא ובדין תני לון, אך את זה לא תאכלו ממעלי גרה וממפרסי הפרסה יש לך במעלה הגרה, שאין אתה אוכל ואי זה הוא טהור שנולד מן הטמא, יכול אף טמא שנולד מן הטהור תלמוד לומר גמל טמא הוא, הוא טמא ואין טמא נולד מן הטהור טמא, רבי שמעון אומר מה תלמוד לומר גמל גמל שני פעמים אחד גמל שנולד מן הגמלה ואחד גמל שנולד מן הפרה, את הגמל למיסר חלבו ואתייא כההיא דנחמיה עמסוני דנחמיה עמסוני עשרים ושתים שנה שימש את רבי עקיבא הוא היה אומר אתין גמיין ריבוין אבין ורכין מיעוטין אמר ליה מה הדין דכתיב את ה׳ אלקיך תירא אמר ליה אותו ואת תורתו, מחלפא שיטתיה דרבי שמעון דתני רחלה שילדה כמין עז ועז שילדה כמין רחל פטורה מן הבכורה, יש בו מקצת סימני אמו חייבת רבי שמעון אומר לעולם הוא פטורה עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו, תמן הוא מר דא ראשו ורובו דומה לאמו חייב וכן הוא מר איבין, שנייא היא בבורה

לריך לגיור וה׳ שקל ונכון ונה רק פרטא רבה בביבדין, והבלר בבקליס: ואין תימר. ואפילו אי נאמר כיון דעולה לכיכר היה לו לחבוב מודה אני שהכיכר כ׳ ונכה ואין הכי נמי כן אבל לא חב לזה וגנב פלגא כדלעיל: ואת האלף. וכו׳ עשה ויש לעמודים לא וחבב כ״ה פעמים ע״א הוא חבבין הכ״ל ועי״א ונכה הוא כיכר וי״א ונכה ולא מנאן הכתוב בכיכר ס״מ דכפול היה ולא עלה כיכר שלם ומ״ה לא חבב: משום דלא סליק. וכו׳ דאין כפ״מ כ״כ ונאחר דלא סליק בכיכרין וע״כ ל״ל כיכר ומאתים ומנשה ובבעים שקל: והשקל עשרים גרה. ובין הכל חבב שם כ׳ שקליס והיינו שבבר ונכה של קידם כפול היה כ׳ שקליס המנה והיסיפו עליו שתות: הוי. מכאן הודה ההגמון דודאי גזבר נאמן היה ובקי בחשבון:

משנה: פרה. שילדה כמין חמור מעמ״ל שבייהן מין גבה וחייבין בבכורה, וכן חמורה שילדה מין סוס ובייהן דומין בתואר ואע״ג שבייהן מין טמא, אפ״ה פטור מן הבכורה כדיליף מקרא; ומה הם. אותן שאינן דומין לאמן: שהיוצא. קיימא הוא דלא תחלף לומר בתר דידיה אזלינן, לכן הוכח קיימן דאזלינן בתר האם: לפי שאינו גדוליו. מפרש בגמרא:

הלכה ב׳. מתניתא. שהיולא מן הטהור טהור ר״י היא: אשבחני לר״א. מצאתי לר׳ אבהו דתני הו״כ עם התלמידים בבית המדרש והוא דורש לה מקרא: אך את זה לא תאכלו בתו״כ פ׳ שמיני פרשה ב׳ פ״ג, וכ״ל דה״פ דהנה פשטא דקרא משמע אך את זה לא תאכלו מאלה אבל המה מעלה גרה. וכו׳ והיינו הנך דקאבב שם, שמהם שמעלין גרה ואינן מפרסין פרסה ומהם שמפרסין פרסה ואינן מעלין גרה, אלא דלפי זה היה ל״ל ממעלה הגרה או ממפרסי פרסה ולכן דרש דלא קאי על הנך דקאבב שם, רק על טהור שבולד מטמא ולו ב׳ קיימים וה״ק קרא את זה לא תאכלו אעפ״י שהוא מעלה גרה ומפרסי פרסה: יכול אף טמא. אלא שבולד מן הטהור, וה״ק קרא דבר הבא ממעלה גרה ומפרסי פרסה לא תאכל: גמל טמא הוא. וכתיב גמל מולד מן הגמלה, וכתיב הוא ואין אחר שהוא גמל, שבולד מן הפרה׳ טמא: גמל גמל. אחד בתו״כ ואחד בתשבה תורה: חלבו. אל גמל דאת משמע הטפל לגמל, והיינו חלבו: ואתייא

דדרש את הגמל כר״ש, דדבק את לא דרשו כדאמרינן בבבלי: הוא היה אומר. כלומר ר״ע דכל מקום שנאמר אה, גם, רבוי, לך רק מיעוט: את ה׳. מה הוא מרבה לה׳ ב״ה: אותו ואת תורתו. ומצאנו כזה בזהר אורייתא וקוב״ה בולה הה, ובבבלי לרבות ת״ח: דתני ברייתא היא מובאה בבבלי מכילתן וכבין זה בהוקפתא: תמן הוא מר.

ל"ב בכורה ול"ש איסור אכילה, וקאמר דראשו ורובו דומה לאמו חייב והא"ה דמותר באכילה והכא הוא אומר כהם גמל בגולד מפרסה טמא, ומשני דלא דמי איסור אכילה לחיוב בכורה כדמפרש: כתיב וכיון דדומה לאמו בראשו ורובו שור הוא וחייב אבל הכא גזירת הכתוב הוא דגמל היוצא מטהור טמא ואפי' רק מקלת גמל, א"כ כקוגית הבבלי דבדומה לאמו ורובו לכ"ע מותר אלא דאכילה קיל טפי וה"ק תנון שור כתיב עד שיהא הוא ובכורו שור והיינו בראשו ורובו דומה לאמו משא"כ לענין אכילה גמל כתיב וכיון דאמתני מגמל אפי' רק במקלת קימנים מותר: תני עולא מובא בירושלמי ע"ז בפ"ב בשינוי לשון ולפנינו חולין קפ"ג: מעי. בילי דגים: מומחה. בקי אם מן דגים טמאין או טהורין הן: משרייא. דגים קטנים, ואינו מעלת בילים: חזור בך. מאחת מהן, דהתרי דכתרי כיתהו, דאם איכו מעלת בילים איך ים לאחוש לבילי דג טמא: ביציאתן בגמרת. דג טמא כני מעלת בילים ובמעיה נבקעת והדג יולא, ודג טהור מעלת הבילים על חול הנהר ונבקעים ויולאים, וכן הוא בבבלי זה מסרין מבחוץ וזה מבפנים: בלפותא. עיגול של בילי דג א"כ בלחופות של דג טהור, ומעה בזה: לא בוש לי. כלומר לא איכפת לי אם אמרת על טהור טמא לחומרא, אבל קופך לומר על טמא טהור, דקיימנים לאו דאוריתא: תני. תוספתא פפ"ה דע"ז: ואינו חושש דיקפו ליה אקורא, דכיון דהוא עצמו אוכל מוליד. דל"ל הנקבה מולדת: בלאים זה בזה. והרי בניהן זכרותן בפנים: בלי זכר. רק בפנא מארעא אבל אחר בע"ח בתמיסן ביום אין יולדות אלא ביום:

משנה. טלה אחד. דאחד מנייהו פטר רחם הוא: זכר ונקבה הבתא הוי כפק בכור, דמנא הנקבה ילאת תחילה, הלכך כדי להפקיע קדושת כפק בכור מפרים טלה אבל אין בהטלה שום קדושה, לכן מחזיקה לעצמו דמשום ממונא דכהן הוי הנע"ה: שתי חמורים. זה פשיטא דכשילדו בני זכרים מפרים שני טלאים דמהיכי תיתא לפטרם בטלה אחת, ומשום כיפא נקיט כדרך המשנה, והתוס' כתבו דקמ"ל דלא חיישינן שמא האחת נמא הולד והשניה ילדה ב' זכרים: טלה אחד. היינו בזכר ונקבה, ובשני זכרים ונקבה, דיש לחוש שמא אחת ילדה זכר ושניה זכר ונקבה או אחת ב' זכרים והשניה נקבה מפרים עוד טלה כדלעיל ומקיימו לעצמו: אין לכהן כלום. להרמב"ם אף מכפק אינו מפריש, מדאיכא בגוונא הדון כפקות הרבה, ולרש"י והראב"ד מפרים עליהן שני טלאין והן לעצמן: ב' זכרים ונתערבו: לעצמו. דשמא אותה שבכרה ילדה הזכר: שנאמר. כלומר מכאן למדנו דפדיון פטר חמור בשה פעמים

לא"ב בכורה ול"ש איסור אכילה, וקאמר דראשו ורובו דומה לאמו חייב והא"ה דמותר באכילה והכא הוא אומר כהם גמל בגולד מפרסה טמא, ומשני דלא דמי איסור אכילה לחיוב בכורה כדמפרש: כתיב וכיון דדומה לאמו בראשו ורובו שור הוא וחייב אבל הכא גזירת הכתוב הוא דגמל היוצא מטהור טמא ואפי' רק מקלת גמל, א"כ כקוגית הבבלי דבדומה לאמו ורובו לכ"ע מותר אלא דאכילה קיל טפי וה"ק תנון שור כתיב עד שיהא הוא ובכורו שור והיינו בראשו ורובו דומה לאמו משא"כ לענין אכילה גמל כתיב וכיון דאמתני מגמל אפי' רק במקלת קימנים מותר: תני עולא מובא בירושלמי ע"ז בפ"ב בשינוי לשון ולפנינו חולין קפ"ג: מעי. בילי דגים: מומחה. בקי אם מן דגים טמאין או טהורין הן: משרייא. דגים קטנים, ואינו מעלת בילים: חזור בך. מאחת מהן, דהתרי דכתרי כיתהו, דאם איכו מעלת בילים איך ים לאחוש לבילי דג טמא: ביציאתן בגמרת. דג טמא כני מעלת בילים ובמעיה נבקעת והדג יולא, ודג טהור מעלת הבילים על חול הנהר ונבקעים ויולאים, וכן הוא בבבלי זה מסרין מבחוץ וזה מבפנים: בלפותא. עיגול של בילי דג א"כ בלחופות של דג טהור, ומעה בזה: לא בוש לי. כלומר לא איכפת לי אם אמרת על טהור טמא לחומרא, אבל קופך לומר על טמא טהור, דקיימנים לאו דאוריתא: תני. תוספתא פפ"ה דע"ז: ואינו חושש דיקפו ליה אקורא, דכיון דהוא עצמו אוכל מוליד. דל"ל הנקבה מולדת: בלאים זה בזה. והרי בניהן זכרותן בפנים: בלי זכר. רק בפנא מארעא אבל אחר בע"ח בתמיסן ביום אין יולדות אלא ביום:

משנה. טלה אחד. דאחד מנייהו פטר רחם הוא: זכר ונקבה הבתא הוי כפק בכור, דמנא הנקבה ילאת תחילה, הלכך כדי להפקיע קדושת כפק בכור מפרים טלה אבל אין בהטלה שום קדושה, לכן מחזיקה לעצמו דמשום ממונא דכהן הוי הנע"ה: שתי חמורים. זה פשיטא דכשילדו בני זכרים מפרים שני טלאים דמהיכי תיתא לפטרם בטלה אחת, ומשום כיפא נקיט כדרך המשנה, והתוס' כתבו דקמ"ל דלא חיישינן שמא האחת נמא הולד והשניה ילדה ב' זכרים: טלה אחד. היינו בזכר ונקבה, ובשני זכרים ונקבה, דיש לחוש שמא אחת ילדה זכר ושניה זכר ונקבה או אחת ב' זכרים והשניה נקבה מפרים עוד טלה כדלעיל ומקיימו לעצמו: אין לכהן כלום. להרמב"ם אף מכפק אינו מפריש, מדאיכא בגוונא הדון כפקות הרבה, ולרש"י והראב"ד מפרים עליהן שני טלאין והן לעצמן: ב' זכרים ונתערבו: לעצמו. דשמא אותה שבכרה ילדה הזכר: שנאמר. כלומר מכאן למדנו דפדיון פטר חמור בשה פעמים

דרש כן וכ"כ בתוס' בבכורות דף ס' וכו' והא דקאמר לרבות ה"א הדא היא דכיבוד תלמידי חכמים הוא כיבוד התורה:

תני עולא קימו דר' דוסתאי: הר"ן ז"ל הביא הירושלמי, וכתב שהגיה לו „קלפיתא" והוא דג טהור ומצפ"כ עוברים עגולים, ומפני זה אמר ליה לבעתי' שהוא טמא, וע"ז א"ל ר"ד, אם טמאת דג טהור, אין רעותא כ"כ, אבל קופך לעשר את הטמא, ומצפ"י שאקיל לטמא את הטהור כמו שאסור לעשר את הטמא, ע"מ רעותא היולאת מן לעשר את הטמא גדול יותר מלטמא את הטהור דאית ביה רק מקום איבוד מעון ישראל:

התיבון הרי תרנגולת: לכאורה פליג הש"ס על הבבלי דקאמר דכל שהשניהו ביום יולד ביום הייכו תרנגולת, ומפ"מ ג"כ לדינא אמאי בדק הקן מערי' ולא מעלה בילה ובשחרית אל יו"ט מעלה, דודאי לא כילדה בליל יו"ט ומותרת, והכא קאמר מפורש דתרנגולת יולדת בלילה, אבל יש לדחוק לומר דה"ל קאמר דהייכו תרנגולת והכי פריך מבדי מי הוא שהשניהו ביום תרנגולת ותרנגולת יולדת בלילה, ומשני דהייכו רק בקפנא מארעא אבל מזכר איכא יולדת אלא ביום, ולפ"ז לדינא היכי דליכא זכר אסירה, ומותרת רק בדאיכא זכר דודאי אל זכר הוא וכל זה ל"ע:

משנה: אין לכהן כלום: הכא ליכא דמתניתין ודאי מצמוע כהרמב"ם ז"ל דהייכו שאינו חייב אף להפרים הטלה, דאל"כ אף אי מפרים אין לכהן כלום, דהא המפרים מחזיקה לעצמו ולמה איכא לכתוב כאן אין לכהן כלום, אלא ודאי דאפי' להפרים א"ל, אלא שהטעם שנתן מפני הרבה כפיקות ל"ע ועיין כ"מ ורדב"ז שכדחקו בזה, ובאמת תוספתא מפורשת הוא סוף פירקן דלא כהרמב"ם ז"ל „ב' נקבות וזכר או ג' זכרים וב' נקבות ואין ידוע אין כאן לכהן כלום כילד עושה מפרים טלה ופודה כל אחת בפ"ע" והייכו דהתוספתא מפרשת מאי אין לכהן כלום דמפרים טלה לעצמו ובאמת ליעוד הוא הר"מ ז"ל לפרש פי' אחל בהמשנה

בכורה שנייא היא איסור אכילה, תמן שור כתיב ברם הכא גמל גמל כתיב: דג טמא שבלע דג טהור: תני עולא קומוי דרבי דוסא דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים חזר ותני קומוי מעי דגים וקירבי דגים אינן נאכלין אלא עפ"י מומחה, אמר ליה חזור בך הדא תני או הדא תני בעי מיחזור ביה, אמר לי' רב זעירא לא תחזור בך ביציאתן הן נגמרות, ר' בא בשם ר"י אם אמר מלחתם נאמן, נתן בר בא אמר קומוי שמואל ידע אנא מפרשה בין עוברי דגים טמאין לבין עוברי דגים טהורין, עוברי דגים טמאין עגולין, עוברי דגים טהורין ארוכין אחוי ליה הדא סלפיתא, אמר ליה טמא, אמר ליה לא בוש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך דאמרת על טמא טהור, תני אין לוקחין מעי וקירבי דגים אלא על פי המומחה, אין לוקחין תבלת אלא על פי מומחה, אין לוקחין גבינה ותנייקי אלא על פי מומחה, אין לוקחין יין בסוריא אלא על פי מומחה, אין לוקחין בשר שאין בו סימן אלא על פי מומחה, ובולן נאכלין אצל מי שאינו מומחה ואינו חושש, אמר שמואל כל שזכרותיו חוציה מוליד פגימה מטיל ביצים, מחלפא שיטתיה דשמואל דמר רבי בא בשם שמואל אווז עם אווז מדבר בלאים זה בזה, אמר רבי בון בר חייא לא מחלפא שיטתיה, ברם זה ביציו חוציה וזה ביציה פגימה לפום כן בלאים זה בזה, רבי אבהו בש' ר' יוסי בן חנינה כל שתשמישו ביום מוליד ביום בלילה מוליד בלילה, התיבון הרי התרנגולת אין תשמישה אלא ביום והיא יולדת בין ביום ובין בלילה, אמר רבי אבון שנייא היא תרנגולת שכן היא יולדת בלי זכר:

משנה: חמורה שלא בכרה וילדה שני זכרים נותן טלה אחד לכהן, זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו, שתי חמורים שלא ביכרו וילדו שני זכרים נותן שני טליים לכהן, זכר ונקבה, שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן, שתי נקבות וזכר, שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום: אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה, וילדו שני זכרים נותן טלה אחד לכהן, זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו, שנאמר *ופטר חמור תפדה בשה מן הכבשים ומן העיזים זכר ונקבה גדול וקטן תמים ובעל מום

בהיתכנה ונתמוקי כתב היכי שנראה לו הפי' יותר נכון ולי"ע:

הלכה ג: פטר חמור ונקדשין בו את האשה ונקי"ח: ומ"ת מה אתא ר' אימי להודיע לן היכי כעורה זו דאמרינן דתלי בהאי פטר חמור אבור בהנאה לו ניתר ור"ל ס"ל כר"ש דמותר ולפיכך, נקדשין, ולקמן אמרינן דלכ"ע מותר ונתניתן דקתני אין נקדשין בלאחר עריפה, וי"ל דר' אימא ר"ל דאפ"ל אי נאמר דפטר חמור אסור בהנאה אפ"ה נקדשין בו לכ"ע ונקו"ח והייבו טעמא כדאמרינן בבלי אמה יודעת דפטר חמור אסיר ופרקא ליה ונקדשה בהך דביבי ובביבי, ולפ"ז י"ל כמי דהא דקאמר מה נפיק מן ביניהון, ה"ק מאי נפ"מ אי נאמר דנקדשין מעצם מותר בהנאה לו ונקו"ח וקנה דאיכא ביבייהו דאי מכוס איסור הנאה, אי פדה אחר באמו לאחלוקת ר' לעזר ור"י, ונבא"כ ונקו"ח י"ל דלכ"ע פדוי דנקדשה בביבי ובביבי וכדאמרינן לקמן:

מתניתא פליגא: אבר כאן בהעתקה נגד הב"ש קדושין

בה טעמא אמי רבי דברי ר' יוסי הגלילי בטהורה ותניתיה ולא ראה דבריו בטמאה וטעמא מאי הזכרים כתיב, ואמי ר"ח רובה דברי בין בטהורה ובין בטמאה ותניתיה בין בטהורה ובין בטמאה, אי אמי דבריו לסתמייה, סתריין סתמייה ואית דבעין מימר חבריא רוביה ולא סתמייה, בדא היא דאמר רבי חזקיה ורבי אבהו בשם רבי לעזר כל מקום ששנה רבי מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם משנה, קיימתיה כהיא דאמר רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי אחא, הדא דתימר ביחיד אצל יחיד ברם ביחיד אצל חכמים לא בדא דהלכה כסתם: רבי חייא בר ווא בשם רבי יוחנן מתניתא רבי יודא היא דתני פטר חמור אסור בהנייא ורבי שמעון מתיר, שמעון בר ווא בשם רבי יוחנן פטר חמור אין מקדשין בו את האשה, דאתפלגון פטר חמור רבי לעזר אומר מקדשין בו את האשה רבי יוחנן אמר אין מקדשין בו את האשה, רבי אימי בשם רבי לעזר פטר חמור מקדשין בו את האשה מקל וחומר, מה אם הבכור שאינו מוציא מידי איסוריו בחייו את מי מקדשין בו את האשה, פטר רחם שהוא מוציא מידי איסוריו בחייו לא כל שכן, מה נפיק מן ביניהון עבר ופדיו שלא מדעת הבעלים רבי לעזר אומר אינו פדוי דרבי יוחנן אומר פדוי, מתניתא פליגא על דרבי לעזר המקדש בפטר חמור אינה מקודשת פתר לה רבי לעזר לאחר עריפה, דהוא מר הכל מודין לאחר עריפה שאסור בהנייא, הדא פליגא על דר' לעזר בתרתי אין בחיי פליגא עלוי מן רבנן, אין לאחר עריפה פליגא עלוי מרבי שמעון, רבי הנינה בשם רבי יודן תפתר שמת, ורבי שמעון מתיר, ערפו אסור בהנייא עריפה עריפה מה עריפה שנאמר להלן עורפו וקוברו ואסור בהנייא אף עריפא שנאמר כן עורפו וקוברו ואסור בהנייא, על דעתיה דרבי לעזר ניחא בחייו הוא מתיר צריך למיסר עריפה על דעתיה דרבי יוחנן קשייא בחייו הוא אסור לא כל שכן לאחר עריפא אתא

עוד לדינא חוץ מקדושי אשה, וקאמר דנפקא מינה אי אחר פדה אותן שלא מדעת בעלים כרי לעזר דאמר מקדשין נמון בעלים הוא, ואי"ת לפדות בלי דעתם, ולר"י דאמר לאו נמון בעלים הוא ואין מקדשין בו, הכא פדוי, וי"ל דה"ק מה נפיק מן ביניהון מומרא לר' לעזר דמקיל וקילא לר"י דמחמיר: מתניתא דקדושין אם דקתני המקדש בפטר המור אינה מקודשת פליגא על ר"ל: פתר. לעתניתן דמקדש בפטר חמור לאחר עריפתו, דאפילו ר"ש דפליג וס"ל מותר בהנאה לאחר עריפה מודה דאסור: הדא פליגא. ס"פ אדרבה דא"כ ממ"כ קבילא, אי לאחר עריפה מודה האיך קתני ור"ש מתיר, אלא ודאי דפלוגתיהו בשהוא חי והדרא קבילא דכתם ונשנה פליגא על ר"ל: תפתר שמת. הפטר חמור ונהא רבי שמעון מתיר אבל נחייס לכולא עלמא מותר ולאחר עריפה לכ"ע אסור, כדמפרש דיליף גז"ש: להלן. בעגלה ערופה: גז"ש: על דעתיה דרבי לעזר. ביתא דלריך גז"ש לאוסרו לאחר עריפה, אבל לר"י הא אפ"י מחייס אסור בהנאה, וגז"ש היא מקובלת מפיני לדרוש: לוכיה

מום, ופודה בו פעמים הרבה, נכנס לדיר להתעשר ואם מת נהנין בו:

הלכה ג: תמן תנינן רחל שלא ביכרה וולדה שני זכרים יצאו ראשיהן כאחת רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן, וחכמים אומרים אי אפשר לצמצם, תמן פליגי ומר אפשר לצמצם וכן אף ר' יוסי הגלילי מודי שנייא היא דתמן כבר איתמר טעמא הזכרים לי"י אמר ליה רבי יודן לרבי מנא נהיר את מה דתנינן בשם רבי חייא רובה המורה שלא ביכרה ויצאו שני ראשיהן כאחד רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן דכתיב הזכרים לי"י, איתא חמי חמור קדושת הגוף קדיש, ברם גליי רחמנא בהמה טהורה דאפשר לצמצם ולא שנייא היא טהורה לא שנייא היא טמאה, אמר ליה רבי חגיי אמר בה טעמא חמי רבי דברי ר' יוסי הגלילי בטהורה ותניתיה ולא ראה דבריו בטמאה וטעמא מאי הזכרים כתיב, ואמי ר"ח רובה דברי בין בטהורה ובין בטמאה ותניתיה בין בטהורה ובין בטמאה, אי אמי דבריו לסתמייה, סתריין סתמייה ואית דבעין מימר חבריא רוביה ולא סתמייה, בדא היא דאמר רבי חזקיה ורבי אבהו בשם רבי לעזר כל מקום ששנה רבי מחלוקת וחזר ושנה סתם הלכה כסתם משנה, קיימתיה כהיא דאמר רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי אחא, הדא דתימר ביחיד אצל יחיד ברם ביחיד אצל חכמים לא בדא דהלכה כסתם: רבי חייא בר ווא בשם רבי יוחנן מתניתא רבי יודא היא דתני פטר חמור אסור בהנייא ורבי שמעון מתיר, שמעון בר ווא בשם רבי יוחנן פטר חמור אין מקדשין בו את האשה, דאתפלגון פטר חמור רבי לעזר אומר מקדשין בו את האשה רבי יוחנן אמר אין מקדשין בו את האשה, רבי אימי בשם רבי לעזר פטר חמור מקדשין בו את האשה מקל וחומר, מה אם הבכור שאינו מוציא מידי איסוריו בחייו את מי מקדשין בו את האשה, פטר רחם שהוא מוציא מידי איסוריו בחייו לא כל שכן, מה נפיק מן ביניהון עבר ופדיו שלא מדעת הבעלים רבי לעזר אומר אינו פדוי דרבי יוחנן אומר פדוי, מתניתא פליגא על דרבי לעזר המקדש בפטר חמור אינה מקודשת פתר לה רבי לעזר לאחר עריפה, דהוא מר הכל מודין לאחר עריפה שאסור בהנייא, הדא פליגא על דר' לעזר בתרתי אין בחיי פליגא עלוי מן רבנן, אין לאחר עריפה פליגא עלוי מרבי שמעון, רבי הנינה בשם רבי יודן תפתר שמת, ורבי שמעון מתיר, ערפו אסור בהנייא עריפה עריפה מה עריפה שנאמר להלן עורפו וקוברו ואסור בהנייא אף עריפא שנאמר כן עורפו וקוברו ואסור בהנייא, על דעתיה דרבי לעזר ניחא בחייו הוא מתיר צריך למיסר עריפה על דעתיה דרבי יוחנן קשייא בחייו הוא אסור לא כל שכן לאחר עריפא אתא

פעמים הרבה. אי חזר הכהן ונתן לו מ"כ בספקות מיילי שהן של ישראל: נכנס לדיר. מעכשו נגמרה: אם מת. אם של פדיון חמור קודם שנגמר ליך כהן:

הלכה ג. תמן תנינן. פ"ב מ"ה, ופרך מאי טעמא דתם פליג ר"י והכא לא הוא מודה: תמן כבר איתמר. דהא ר"י גופא הוא אמר טעמא דכתיב הזכרים דמשמע שניים אבל בפטר חמור דלא כתיב הכי לא קרסי לא על גב דאפסר לגיגלס: נהיר את. דבאמת פליג ר"י גם על ונתניתן דהכא ומשום הא קרא גופא, ופרך איתא חמי אך אפסר לומר דהא הזכרים לה' קאי על פטר חמור והלא אין קדוש קדושת הגוף לקרבן על הנאתן: ברם כך הוא פי' גלי רחמנא בטהורה ה"ה בטמאה: חמי רבי לאז רבי דברי ר"י הגלילי לא בטהורה ומשום דטעמא דקרא קדיש, אבל לומר שה"ה בטמאה לא ס"ל, ומ"ה קתם גבי פטר חמור כרבנן, ולקמן מבינא מחלוקת ר"י עם חכמים, ומשא"כ ר"מ דהוסיפתא ס"ל בתרתי כר"י וכדאמרן גלי רחמנא בטהורה דאפסר לגיגלס וה"ה בטמאה, ופריך אי חמי. רבי דברי ר"י הגלילי מ"ט לא קתני כר"י הגלילי בהכא דקתם כחכמים, ומשני דזה מ"מ סתריין סתמייה: דא"כ קבילא קתם ונשנה על קתם ונשנה הכא קתם דאי אפסר לגיגלס והתם דאפסר: חבריא רובין. לגיגלס לא רבי לקתום כר"י אלא שהרבים חלקו עליו בדבר זה, והבינא מחלוקת ר"י וחכמים בדא הוא. דדוקא מחלוקת ואח"כ קתם הלכה כקתם אבל בתינא ואח"כ מחלוקת אין הלכה כקתם, ומה הועיל רבי דקתם כרבנן: ביחיד אצל חכמים. לא בדא דהלכה אפ' כקתם, אלא כחכמים וכ"ש, דמחלוקת הוא חכמים בבתינא ודאי דהלכה כקתם וכחכמים: מתניתא. דקתני דנפרים עלה לאפקוע מלאיסורא ועד דלא מפרים אסור בהנאה ר"י היא: ר"ש בר ווא. אומר, דר"י גופא ס"ל כן דאין מקדשין בו את האשה ומטעמא דאסור בהנאה: דאתפלגון. קדושין פ"ב ה"מ שם כל הסוגי' מקו"ח. ומבאר בהמה טהורה דלעולם הוא בקדושתי' עד שהיומם ומעפ"כ מקדשין בו, כ"ש פטר חמור דנפדה בשה: מה נפיק:

עוד לדינא חוץ מקדושי אשה, וקאמר דנפקא מינה אי אחר פדה אותן שלא מדעת בעלים כרי לעזר דאמר מקדשין נמון בעלים הוא, ואי"ת לפדות בלי דעתם, ולר"י דאמר לאו נמון בעלים הוא ואין מקדשין בו, הכא פדוי, וי"ל דה"ק מה נפיק מן ביניהון מומרא לר' לעזר דמקיל וקילא לר"י דמחמיר: מתניתא דקדושין אם דקתני המקדש בפטר המור אינה מקודשת פליגא על ר"ל: פתר. לעתניתן דמקדש בפטר חמור לאחר עריפתו, דאפילו ר"ש דפליג וס"ל מותר בהנאה לאחר עריפה מודה דאסור: הדא פליגא. ס"פ אדרבה דא"כ ממ"כ קבילא, אי לאחר עריפה מודה האיך קתני ור"ש מתיר, אלא ודאי דפלוגתיהו בשהוא חי והדרא קבילא דכתם ונשנה פליגא על ר"ל: תפתר שמת. הפטר חמור ונהא רבי שמעון מתיר אבל נחייס לכולא עלמא מותר ולאחר עריפה לכ"ע אסור, כדמפרש דיליף גז"ש: להלן. בעגלה ערופה: גז"ש: על דעתיה דרבי לעזר. ביתא דלריך גז"ש לאוסרו לאחר עריפה, אבל לר"י הא אפ' מחייס אסור בהנאה, וגז"ש היא מקובלת מפיני לדרוש: לוכיה

אתא ר' יעקב בר אחא ומר צורבא על דרבנן שלא תימר הקשיתה תורה עריפתו לפדיונו מה פדיונו יוצא לחולין אף עריפתו יוצא לחולין, כך השיב ר"ש לרבנן וכי מצינו דבר שהרמתו יוצא לחולין ואסר בהנייא, התיבון הרי טבל טבול למעשר עני הוא והרמתו יוצא לחולין, ואמר רבי בא בר הונא בשם רבי האוכל פירות טבולין למעשר עני חייב מיתה, רבנן דקסריין בשם רבי ירמיה כך משיבין חכמים לר"ש, ומצינו דבר טעון פדיון ומותר בהנייא, התיבון הרי בכור אדם טעון פדיון ומותר בהנייא רבי יוסי בשם רבי הילא סלקין רבנן להבא ואמרין בשם רבי הונא, האי מן דפדה פטר חמורו דחבריה בין רבנן ובין ר"ש מודין דפדוי ופטר חמור לבעליו:

פסקא. במה נן קיימין, אי דמטי ליד כהן בדא הוא דתנינן הלוקח ושגותן לו במתנה פטור ממעשר בהמה, ואי דלא מטי ליד כהן פשיטא ברם כן נן קיימין שהיה לו עשרה ספק פטרי חמורין ופדן ובדמר רבי הילא בשם רבי לעזר ישראל שהיה לו עשרה ספק פטרי חמורין ופדן הרי הן חולין ומעשרן מעשר בהמה, רבי יוסי בי רבי בון לא סוף דבר ספק פטרי חמורין אלא אוף ודאי, היך עבידא, כהן ירש אבי אמו ישראל, וישראל ירש מבית אבי אמו כהן, פודן והן שלו ומעשרן מעשר בהמה. תמן תנינן האחין השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה ובשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקולבון, פטורין ממעשר בהמה כשחלקו וחזרו ונשתתפו, פטורין מן הקולבון בשלא חלקו, אמר רבי לעזר והן שחלקו גדיים כנגד תיישים ותיישים כנגד גדיים אבל עם חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים חלקו הוא משעה הראשונה אמר רבי יוחנן ואוף חלקו גדיים נגד גדיים ותיישים נגד תיישים לקוחות הן ופטורין מן המעשר, כהדא דתנינן הלוקח ושגיתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה:

משנה. אין פודין לא בעגל ולא בחיה, לא בשחוטה ולא בטרפה לא בכלאים ולא בכוי, רבי אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה, ואיסר בכוי מפני שהוא ספק, נתנו לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפרוש שה תחתיו:

הלכה ד'. רבי בון בר ביסנא טעמא דמתניתן דכתיב תפדה בשה, אמר רבי אחא שמעית מדרבי בון פודין בבן פקועה מי לא מר רבי בון טעמא דמתניתן תפדה בשה כתיב, אוף הכא שה הוא התיבון תמן מיעוטי ברם הכא רוביה, שה קפיד רחמנא בין לכיל בין לחומר רבי יוסי בשם רבי זעירא חשודין הן הכהנים על פטרי חמורין מימר אמרין סוף סוף דידון הוא לפום כן לא יתן פטר חמור לכהן אלא א"כ פודהו על אתר:

משנה

צורבא לרבנן. אדרבה לרבנן דק"ל דפטר חמור אסיר בהנאה לריכה הגז"ב, דלא היינא דהעריפה בנוקב פדיה הוא, וכשם שע"י הפדיה יוצא לחולין כן ע"י העריפה, והא"א מחייב אסור לאחר עריפה מותר כביכך מ"לעריך לגז"ש: מצינו כלומר וכי היכן מצינו כן שפדיונו חולין והוא אסור בהנאה: התיבון. ואקשו ע"ז מכמיס דמצינו כן שהרי מ"ע כל זמן שלא הורם בעיתה ולאחר הרמתן שניהן יוצאין לחולין: ומותר בהנייא. דתניא: התיבון. והשיב ר"ש דמצינו כן, בכור אדם דלא נאסר ונעשה ידיו בהנאה קודם פדיון: בין רבנן. דק"ל אסיר בהנאה אפ"ה פדוי בכסף דביני ובינו, כדאמרינן בבבלי:

פסקא: במה נן קיימין. אסר כאן דיבור המתחיל „נכנס לדיר להתעבר" דעלה קאי, דמה עסקינן, אי כבר נתנו לכהן, ונשנה בלינה שניהו בפ"ע דמכילתין דפטור ומתעבר, ואפי' חזר הישראל ולקחו מיד כהן אז שנתן לו במתנה פטור: פשיטא. הלא של ישראל הוא וכ"ז בלא אפרים שלו הוא: ספק פטרי חמור כגוונא דמתניתן דמפרים והן שלו ומעשרן כשאר מעשר בהמה: לא סוף דבר. לא אדאוק לאוקמי בספק אלא מלינן לאוקמי גם בודאי, ובגוונא דקאמר כהן ירש מאבי אמו ישראל, ואח"כ ירש ישראל בן בתן מהכהן, דמה שהכהן היה עושה, דהיינו להפרים עליהן שיין להפקיע הקדושה שחל עליהן בבית אבי אמו ישראל והן לעצמו, כן עושה בן בתן ישראל דהכהן הוריתן לישראל, ואלכך מעשרן והן שלו: תמן תנינן. שקלים פ"א ה"ד: האחין השותפין. ואיה דגרסי האחין והשותפין, וכדמפרש דכשחלקו ואח"כ נשתתפו חייבין בקולבון, ופטורין ממעשר בהמה כבהמות השותפין, ומשא"כ כשלא חלקו חייבין במעשר ופטורה מקולבון בחד השוקל ע"י בנו: והן שחלקו. בעה דברים אמרים דחשביכן לתו כשותפין ופטורה ממעשר, שחלקו רק לפי שו' גדיים נגד התיישים וכו' והוי כמו קנין שזה קונה ומזה הלכך הולדות שיצאן בשעת חלוקה פטורין ומעשר לקוח והמולדים מעשר שותפות, ומשא"כ אם חלקו הילודה בשום חלק גדיים נגד חלק גדיים: הוא חלקו. ומשעת עיתה זכה כל אחד בחלקו ולא הוי שותפות רק בילוד חלק כל אחד, וכשנשתתפו הדרי תפיסת הבית כבראשונה: אפילו חלקו. דלא ס"ל דהחלוקה הוא רק בילוד החלקים, רק חלוקה ממש, ומעיקרא לקוחות והשתא שותפין ניהו:

משנה. בחיה לני ולא: שחוטה. אפ' שם שחוטה: טרפה. ומחיים: בכוי. פרשנו בחולין דבעה מיני כוי יש וכולן מן מעיקרו שלא הכריעו עליו חכמים. נתנו הפטר חמור עצמו לכהן: אין הכהן. וכו' ומפרש בגמרא:

הלכה ד: תפדה בשה. דוקא הוא וכל הני דקתני בתניתין לאו שה ניהו, כדאשכחן גבי פסח דכתיב נמי שה ומולא כל הני דקתני בתניתין דפסולין לפסח, והאי תפדה רבוי הוא, דלא תיעול כפסח דדוקא זכר תניס ובן שנה: מי לא מר. דקרא עיקר אשה קפיד ובן פקועה נמי שה הוא: התיבון. מי דמי, ר' בון לא קאמר רק דדוקא שה ומעמעט הכך דמתניתן והכא אתה אומר לרבות כל שה ואפ' בן פקועה: שה כפיד. דהרי חזיכן שאינו מעון זכר ובן שנה דעיקר קפיד רחמנא אשה, בין למעט הני דמתניתן ובין לרבות בן פקועה: חשודין הן. מעמא דמתניתן מפרש מ"ט אין הכהן רשאי לקיימו דחשודין הן כדמפרש דאמרין הרי גם הטלה שלי הוא: לפום כן. ס"מ מהכא דלא יתן וכו': מכנה

קדושין שם, ור"ג התם „מתניתא מקיים לר' לעזר ופליגא עלוי, מתניתא מקיים לר' לעזר הגונב פטר חמור של חברו ומשלם תשלומי כפל, ומיפא פליגא עלוי שאעפ"י שאין לו עכשיו יש לו בי לאחר זמן", ולר"ל לף עכשיו ממנו הוא, וכן הוא בבבלי, ולפי הנראה התם הוספה הוא דאיך לא היה מקשה תחילה מתניתין דהתם, ומוקי"ף הליגו שלא במקומו:

הלכה ד'. שמעית מר' בון בבבלי מאיר דאמר טעון שחיטה ודאי דשם קריין ליה והנעי הוא לרבנן דאמרו שחיטת אמו מטהרתו מי אמרינן כבשלא בדיקולא דמי או כיון

כיון דרסיע ולזיל שם קרינן ליה, ודלמי פי' הירוסלמי נמי כן אלא שמקצר בדרך זה הש"ס:

הלכה ה'. מה בין הפקר: עיין מעשרות ריש פ"א ושם עיקר הדא מילתא דקאמר ר' חקדא התם הפקיר קנה וחזר וזכה בהן ונבר ותפרים ממנו תרומה הרי זה תרומה ומקליא ועדי' תב"ק, וע"ז קאי הוא מה בין הפקרו ולפנינו הוא בקיצור מה שלריך לענינו וכן הוא בש"ס כמה פעמים:

הדרן עלך פרק הלוקח עובר חמורו

משנה: המפריש פדיון פטר חמור ומת רבי אליעזר אומר חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן, והחכמים אומרים אין חייבין באחריותו כפדיון מעשר שני, העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שאין בן לכהן כלום, מת פטר חמור רבי אליעזר אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה והחכמים אומרים אינו צריך להקבר והטלה לכהן: לא רצה לפדותו עורפו בקופץ מאחריו וקוברו, מצות פדייה קודמת למצות עריפה שנאמר *ואם לא תפדה וערפתו, מצות ייעודה קודמת למצות פדיה שנאמר *אשר לא יעדה והפדה, מצות יבום קודמת למצות חליצה, בראשונה שהיו מתכונים לשם מצוה, עכשיו שאינן מתכונים לשם מצוה, אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום, מצות גאולה באדון קודם לכל אדם, שנאמר *ואם לא יגאל ונמכר בערכך:

הלכה ה': רבי בון בר ביסנא מודי רבי אליעזר בפטרי חמורין שנפלו לו מבית אבי אמו כהן דמכיון שהפרשו קדשו: אית תניי תני חליצה גנאי ואית תניי תני חליצה שבח, אמר ר' חסדא מן דמר חליצה גנאי כמשנה ראשונה ומן דמר חליצה שבח כמשנה אחרונה, אמר רבי יוסי אוף תימר כן וכן במשנה הראשונה כן וכן במשנה אחרונה, מן דמר חליצה גנאי ע"י שפגם דבר אחד מן התורה יטול פגמו *ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל, ומן דמר חליצה שבח נאמר כן קרייה ונאמר להלן *ויקרא בהם שמי, מה להלן שבח אוף כן שבח. תמן תנינן הקדש המה ופדה המה חייב מה בין הפקר מה בין הקדש, הפקר יצאו מידי בעלים, הקדש לא יצא מידי הגזבר אמר רבי אבון אפילו ידי בעלים לא יצאו מאחר שאומרין לו פדה את ראשון:

הדרן עלך פרק הלוקח עובר חמורו.

משנה: כה' סלעים של בן, דחייב נמי באחריותן דכתיב וכל פטר חמור תפדה, דבכל דבריך תפדה הקישן הכתיב זה לזה, ורבנן ק"ל רק לפדיה הקישן הכתוב ולא לדבר אחר: מת. לאחר שהפרים הטלה אבל לא כתנם לכהן, לר"א דחייב באחריות ההפרשה לאו כלום הוא, ולחכמים הוי הפרשה ופקע קדושתו: קופץ (הלקקנ): וקוברו. כדאמרן לעיל דלאחר עריפה לכ"ע אסור בהנאה: מצות ייעודה. אמה העברים שחטוב על האדון שיעדה קודם ממלית לעזור לאדון לפדותה: שאינם מתכונים. וק"ל למשנה אחרונה המייחס לשם מוי ולשם ממון הוי כאילו פיגע בערוה ודבר זה מפירש ביבמות ריש פ"א ובקיק פי"ד מצות גאולה נמתפיס בהמה לבדק הבית ונלוה באדון שיפדה תחילה. דמלבד הכתיב הוא מיק"ק חומש:

הלכה ה': מבית אבי אמו כהן. כדלעיל דומפרים עליהן והן שלו: מכיון שהפרשן. ה"פ כיון שהפרים פקע קדושת בכור דכיון שאין לריך ליתן ליד הכהן: כמשנה ראשונה. דיבוס קודמת: אחרונה. דחלילה: אפילו תימר. לא בהא תלי' מי יבוס או חליצה קודמת אלא בפירוסו דקרא פליגי לענין ונקרא שמו גנאי הוא ומר יליף בגז"ש דהאי ונקרא שבח הוא: תמן תנינן. פאה פ"ד מ"ל: מה בין הפקר. דבכי האי גוונא פטור, ומשני דהפקר יצאו לגמרי מיד המפקיר ואין לו על הדבר רשות יותר, מכל אדם דעלמא, דהרי לכל אדם הפקירן וכשחזר וחכה זה זכה בהן ההפקר ופטור, ומשא"כ הקדש יד הגיזבר עליהן ומתנו פודה, וכשפדה קנה חייב: ידי בעלים לא יצאו. והלכך חייב, דעדיין שם הבעלים עליהן תודע שאומרים לו שהוא יפדה תחילה כדאמרינן בעתניתן ובעירובין (כ"ז):

הדרן עלך פרק הלוקח עובר חמורו:

הלוקח עובר פרתו. רבותא קמ"ל דאע"ג דפרה
סהיא בהמה גסה אסור למכור, דאין מוכרין
להן בהמה גסה אעפ"כ אם עבר ומכר לא קנסינן לו,
ודמוקים שנהגו בלא למכיר לף בהמה דקה, קמ"ל פרה
אף במן הדין אסור למכיר,
וכולה מתניתין מפורש בדים פ"א:
בהנים חייבין. ואעפ"י שהבכור
לכהן, אם כילד לו בכור מקריב
דמו ומזורין למזבח והבשר אוכל
בתורת בכור (ר"מ בכורות פ"א):

הלכה א'. בכל אתר. ה"פ
בכל מקום אם
אומר דתניתן הכי
כבדר שהן מסודרן בתורה,
והכא בתורה כתיב בהמה טהורה
בראשונה ואח"כ פטר חמור,
ותנא דמתניתן קתני לזיפך
מתחילה דיני פטר חמור ואח"כ
דיני בהמה טהורה: פטר חמור.
מ"ע דוקא פטר חמור קדוש
בבכורה ולא פטר סוס וגמל
ומפרש מנוסס דקייב לישראל בכל
מקומיהם, וכן הוא בבבלי מה
כתבתי פטרי חמורים ופטרי
סוסים וגמלים וכו' ועוד שקייבו
לישראל בשעת ילידתם ומגלים
בדלעאין אנשי. ולכן כתיב לך
פדה תפדה את בכור האדם ואת
בכור בהמה הטמאה תפדה;
דזוטרי מנשי. דבר קטן בשבח
ודבר גדול מיוקר בראשו של אדם
לפיכך דרך התנא למשני הא
דזעיר מילים בריבא, וכן הוא
בבבלי מיידי דזוטרן מילים פסק
ומדי לה: אעפ"י שלא משך
כדמפרש דאין דין מסיבה לנכרי
רק קנין בכסף, והא"ה שהנכרי נתן
מעות לישראל ולא משך שקנה
ופטורה מן הבכורה כדאמרינן
בבבלי, אלא דלפי הש"ס
דהכא בני הוא לקמן: חייליה
דמתניתא. עיקר דאייתו דרי
הוסעיה מן הדא דדרשינן בפ"א
דקדושין ה"ג דתני התם עבד
כנעני נקנה בכסף בשטר ובחזקה
ויליף שם מהאי קרא: מה אחוזה
כדמפרש לקמן: שדות בכסף יקנו
ירמיה אומר כן לברוך בן נריה
וקתני שם שלשה קניינים בכסף
בשטר, וחזקה, כדמפרש דליכא
למימר דשטר וחזקה בעינין דא"כ
והעד עדים ל"ל, דוחתם היינו
לחתום השטר בעדים: אם גופו.
והשתא דיני דמתניתא קו"ח הוא,
אם גופו קנוי בכסף קו"ח ממונו:
מעתה. דמהאי קרא נפקא א"כ
בשטר וחזקה נמי, והא ליכא
למ"ד: לא סמיכי דעתיה. דאינו
יודע דכח השטר וחזקה כמו
הכסף: קרייה כתיב. דנכרי לא
קנה בכסף רק אבכסף שהרי
אנרהם לא קנה השדה רק אחר שנקל הכסף לעפרון: ניחא לר"י. ה"פ ניחא לר"י דאמר דבר תורה מעות קונות
ומסיבה הוא רק הקנתא דרבנן מש"ה נכרי לא קמיך דעתיה רק על מה דכתיב בתורה ומפורש לא כתיב אלא
בכסף, אבל לר"ל דאמר מסיבה מן התורה אמאי לא קמיך דעתיה על מסיבה, א"כ אדבי יודן קאי, דקאמר דקרא
בתיב דעכו"ס דוקא בכסף וקאמר דניחא לר"י דלא יליף מסיבה מקרא, אבל לרשב"ל מהאי קרא דיליף מסיבה
לישראל

הלוקח עובר פרתו של בתי, והמוכר
לו אף על פי שאינו רשאי,
והמשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו
בקבלה פטור מן הבכורה שנאמר
בישראל אבל לא באחרים, הכל חייבין
בבכור בהמה טהורה אפילו בהנים
ולוין שלא נפטרו אלא מפדיון הבן ומפטר
חמור בלבד:

הלכה א': בכל אתר את מר כדסדריי
מריה כן תניי והכא מרייה
כדמיי בכור טהורה ותניי קדמיי בכור
טמא"ה, אמר רבי חגיי בבר איתמר טעמא
בבית וועדא דרבי הונא פטר חמור ולא
סוס וגמל, בגין דלעאין באורחיי, דבר
נפקון בני ישראל ממצרים לא הוי להון
לא סוס ולא גמל ברם חמורים טעונים
ממטבותיה דמצרים, ואית סברין מימר
כדאמרי אינשי דזוטרי מנשי דרוביה
מיסדי לפום כן כדמיי לבכור טמאה
תני רבי הושעיה רובה ישראל שנתן
מעות לבתי בשביל בהמתו בדיניהן
קנה וחייב בבכורה ואעפ"י שלא משך,
אמר רבי יודן חייליה דמתניתא מן הדא
דתנינן כתיב *והתנחלתם אותם לבניכם
אחריכם לרשת אחוזה, המדש עבדים
לאחוזה, מה אחוזה נקנית בכסף
בשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה
בכסף בשטר ובחזקה, ואחוזה מנין
דנקנית בכסף בשטר ובחזקה, דכתיב
*שדות בכסף יקנו, בספר וחתום אלו
עדי שטר והעד עדים אלו עדי חזקה
או אינו אלא עדי שטר כבר כתיב
בספר וחתום ודין הוא אם גופו קונה
בכסף בהמתו לא כל שכן, מעתה אוף
שטר וחזקה, שטר וחזקה בותי לא
סמיכי דעתיה אמר רבי יודן מרייה כתיב
*וישקל אברהם לעפרון את הכסף והדר
ויקם שדי עפרון לאברהם למקנה ניחא
לרבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש
דאתפלגון רבי יוחנן אמר מעות קונין
דבר תורה ולמה אמרו אין קונין שלא
יאמר לו נשרפו חיטך בעלייה, ורבי
שמעון בן לקיש אמר אין המעות קונין
דבר תורה *או מגה מיד עמיתך מיד
עמיתך את צריך משיכה ואין את צריך
משיכה מיד הבותי ניחא לרבי יוחנן,
לרשב"ל

אעפ"י שלא משך קנה וחייב בבכורה: כתבו התוס'
ז"ל מצ"ג דקתני קנה מיצורך לאשמעינן חייבת
בבכורה, דלא תימא קנה מקפק מו מדרבנן קמ"ל דקנה
קנין גמור, והגאון מהר"ר מלגמזי חקר בזה הרבה איך י"ל
דקנה מקפק, דאי הוא קפיקא
דדינא אי מעות קונות בנכרי מו
לא, אורות הדין הוא דאוקי ממונא
בחזקת קנוא, ואי קפק קנה הלוקח
מו לא דינא הוא המע"ה, והיכן
דהנכרי לית ליה חזקה דממונא
ולא שייך לומר הטמיד ממון על
חזקתו ולא קנה, ואע"ג שהישראל
שנתן המעות ולא משך נמי
לית ליה שום חזקה, אבל ה"א
דאורות הדין הוא דיחלקי ככל דבר
המוטל בספק, וקנה דקאמר רב"ל
חלק מתבהמה ופטורה מזבכירה
קמ"ל, אבל כ"ז הוא בישראל שקנה
הנכרי, ומשא"כ נכרי שקנה מישראל
מדאית ליה חזקת ממונא הדרי
קיסיא, ועיין שם שהאריך בזה
מאד, ובאמת דברי התוס' מבוררין
בפסיטות, דלא מצינו לר"י דאמר
דבר תורה מעות קונות ומבונים
תקנו מסיבה שלא יאמר חיטך
נשרפו בעליה הנה תיקון העולם
הוא, וי"ל דתקנו בין לישראל ובין
לנכרי, אלא דישראל דאיתא בתקנתא
דרבנן קמכי דעתיה וקונה קנין
גמור, מכו"ס דליתא בתקנתא
דרבנן העיקר הוא קמיכת דעתיה
ומסתפקא לן אי קמכי דעתיה
אכסף מו על מסיכה הלכך הכא
שנתן הכסף ולא משך כל כמה
דלא מערער חזיכן דקמכי דעתיה
אכסף, אבל אי מערער חזיכן
דקמכי דעתיה אמסיכה הלכך
כל כמה דלא מערער קנה
אבל אינה חייבת בבכורה דאכתי
לא בדיר הוא אי קמכי דעתיה
ע"ז מו לא וכוף כוף יערער, אלא
אפי' לרשב"ל דאמר דבר תורה
רק מסיכה וזיינו בישראל ולא
בנכרי, י"ל נמי דטעמא דלא
קמכי דעתיה אבל אכסף נמי לא
קמכי, רק אשטר וחזקה כדכתבו
התוס' שם קמ"ל דקנה קנין
גמור וחייבת בבכורה, והכא הר"מ
ז"ל דדרכו לדייק בלשונו ולפעמים
ג"כ נגד לשון הגמרא מעתיק
הדרייתא קנה וחייבת בבכורה
וכדפרשנו:

ניחא לר"י עיין מה שפרשנו
ופי' הראשון עיקר, ומ"ת
לרשב"ל מאי איריא מסיכה שטר
וחזקה נמי י"ל כמו שכתבו התוס'
דקנין דשטר וחזקה לא היה מצוי
כ"כ, רק כסף ומסיכה, זה נותן
כסף וזה משך, וקמכי דעתיה
מו אכסף מו אמסיכה:

הלכה

ד 4 (ירושלמי עם פי' חשק שלמה)

הלכה ב: רבי חזקיה בשם ר"מ ותניהא אמרה כן: ובדפוס שם לא גרסי' הכא רק ותניהא אמרה כן וכו' ר"מ בשם ר' חכדא הפתר בפדאן הנינין והוממו וגו' זו ודאי א"א כ"ב בפדאן הנינין ומה לי אם הוממו אחר כן או לא, ומש"ה פי' בק"ע דאר"י קאי הפתר הא דר"י, ותניהן בבלא הוממו וקשה כדלעיל מה לי אם הוממו אחר פדיה או לא וע"כ הגי' בלפנינו עיקר, ואח"כ עלתי שגם הגר"א ז"ל גריס כמו בלפנינו, אבא בגרלה עכשו דהוא נפרש ג"כ בקאי על ותניהן דתמורה יש בקדשי מזבח ומש"כ בקדשי ב"ה, בקדשי מזבח וכו' וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן ומש"כ בקדשי ב"ה, וכל מה שפי' בזה הפ"מ דחוק ואריכה דבריס בלא לצורך רק העיקר הוא דקאי על ותניהן דהכא, ומשום הכי מגיאו הש"ס הכא, והיינו דלא לדמות ב"ה הנינין לקדשי מזבח בע"מ ודאה זה כדפרשנו:

אמר ליה הניתה ולא כל בהמה: קוגיא זא הובאה בכפ"ב דמע"ש ובשם הנוכח איכו כמו שהוא

משנה. כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבין בבכורה ובמתנות, ויצאין לחולין להגזז ולהעבד, וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ פטור, ואין עושין תמורה, ואם מתו יפדו חייב מן הבכור ומן המעשר, וכל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר להקדשן, ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע ונפדו, פטורין מן הבכורה ומן המתנות ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן, והשוחטן בחוץ חייב ועושין תמורה ואם מתו יכברו:

הלכה ב': רבי הונא בשם רב ורבי אבהו בשם רבי יוחנן קדשי בדק הבית שפדאן תמימין יצאו לחולין, רבי חזקיה בשם רבי חסדאי מתניתא אמרה כן וולדן וחלבן מותר לאחר פדיון, תפתר שהוממו ופדאן, רבי יוסי בשם רבי אחא מתניתא אמרה כן וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן, רבי חזקיה בשם רבי יוסה קדשי בדק הבית שפדאן תמימין יצאו לחולין אין תימר לא יצאו לחולין האיך קדשי מזבח חלין על קדשי בדק הבית, בעלי מומין קדושת מזבח חלה עליהן ליידו מילה לגיזה ולעבודה: רבי בון בר חייא בעא קומי דרבי יוסי ולא בעי העמדה והערכה אמר ליה תפתר מתניתא ברבי שמעון דמר קדשי בדק הבית אין טעונין העמדה והערכה, רבי ירמיה בעא קומוי דרבי זעירא בהמה טמאה מהו שתיטען העמדה והערכה, אמר ליה תניתה *ואם כל בהמה הטמאה ופדה בערכך מה בהמה טמאה מיוחדת

לרשב"ל, הוי צורכיה לקרייה וישקל אברהם לעפרון את הכסף והדר ויקם שדי עפרון רבי יוסי בי רבי בון הדא דתימר כודם שגזרו על גזילין ברם כשגזרו מעות או משיכה קונין וחייבת בבכורה, דתנינן תמן מעשה ששלח מלכות רומי שני איסטרטיוטות ללמוד תורה מרבן גמליאל, למדו ממנו מקרא משנה תלמוד הלכות ואגדות, בסוף אמרו ליה תורתכם נאה ומשובחת ברם שני דברים אילין דאת אמרין בת ישראל לא תיילד לבותי ובן לא תינק בנה של כותי אבל כותית מיילדת לבת ישראל מניקה לבת ישראל, גזילו של ישראל אסור ושל כותי מותר באותו שעה גזר רבן גמליאל על גזילות כותי שידא אסור מפני חלול השם, ניהא ישראל מכותי כותי מישראל, לא סמיכי דעתיה מימר אמר מדלית הא לית הא:

מודם שגזרו. על גזל העכו"ם לא קנוכי דעתיה רק לאכלה דהפיק בידו, אבל לאחר שגזרו קנוכי דעתיה לף על המשיכה וכמושך ולא נתן ונטות לכ"ע חייבת בבכורה דתנינן: ב"ק פ"ד ה"ג: בת ישראל וכו'. דהוא אכזריות על הינוק ונוטל בחיק אמו ונתה לי בן ישראל או בן נכרית, וכן גזל היתכן להתיר את הגזל, ובאמת נבואר שם טעמא אלא דלא חכמו לזה ולא קבלוהו: גזר על גזל כותי. והא דלא גזר על בת ישראל וכו' דלא לריך דכבר הותרו בשכר ונשוס דרכי שלום, והלכו כפי הנכים להניק ג"כ בלי שכר ונשוס רחוניות, אבל על גזל העכו"ם ס"ל גזרה: כותי מישראל. ליקני ומשיכה: מדלית הא. ודאמי לא קנוך דעתי כי אם על הכסף כן הוא לא קנוך רק על הכסף אבל אני נותן לו הלכך עכו"ם וישראל נמי בכסף ולא במשיכה:

משנה: כל הקדשים. וכו' ונשנה זו שנוה בלוכתה בפ"י דחולין מ"ב ושם פרשנו היטב עיין שם וכבר כתב רב"י ז"ל דהכא נקיט לה ונשוס בכורה והתם ונשוס מתנות:

הלכה ב'. ר"ה בשם רב. גרסינן לזה בקליס פ"ד ה"ד: קדשי בד"ה שעבר והקדים הנינים לקדשי בה"ב, כשפדאן יוצאין לחולין גמורין: מתניתא. דהכא וחולין פ"י ומשנה ב' אמרה כן, ומאי אהא לאבמעינן מותר לאחר פדיונן ואע"ג דהתם בקדשי מזבח מיירי קב"ל כיון דקדש מוס קבוע להקדשן הוי כמוקדים עליס ואבנים לדמיהן למזבח וכתמיעין לב"ה דמי, וקתני דלאחר פדיונן מותרין וה"ה תמיעים דב"ה: תפתר. ה"פ היכי מדמית לדמתניתן, דהא בתניתן קתני

מתניתא

ל"ישראל ומבמע אבל לא לנכרי ולמה לי קרא לחרינא, ומשני: הוי צורכיה לקרייה, לפי' הראשון פשוט דצריך קרא לרשב"ל דבכו"ס דוקא בכסף, ולפי' השני ה"פ דלא הימא מיד מעמיכה ומיד נכרי דבטר וחזקה כדכתבו התוס' (מכילתן ד"ה מיד:)

ומה שנה לכ"ע חייבת בבכורה דתנינן: ב"ק פ"ד ה"ג: בת ישראל וכו'. דהוא אכזריות על הינוק מוטל בחיק אמו ומה לי בן ישראל או בן נכרית, וכן גזל היתכן להתיר את הגזל, ובאמת נבואר שם טעמא אלא דלא חכמו לזה ולא קבלוהו: גזר על גזל כותי. והא דלא גזר על בת ישראל וכו' דלא לריך דכבר הותרו בשכר ונשוס דרכי שלום, והלכו כפי הנכים להניק ג"כ בלי שכר ונשוס רחוניות, אבל על גזל העכו"ם ס"ל גזרה: כותי מישראל. ליקני ומשיכה: מדלית הא. ודאמי לא קנוך דעתי כי אם על הכסף כן הוא לא קנוך רק על הכסף אבל אני נותן לו הלכך עכו"ם וישראל נמי בכסף ולא במשיכה:

הלכה ב'. ר"ה בשם רב. גרסינן לזה בקליס פ"ד ה"ד: קדשי בד"ה שעבר והקדים הנינים לקדשי בה"ב, כשפדאן יוצאין לחולין גמורין: מתניתא. דהכא וחולין פ"י ומשנה ב' אמרה כן, ומאי אהא לאבמעינן מותר לאחר פדיונן ואע"ג דהתם בקדשי מזבח מיירי קב"ל כיון דקדש מוס קבוע להקדשן הוי כמוקדים עליס ואבנים לדמיהן למזבח וכתמיעין לב"ה דמי, וקתני דלאחר פדיונן מותרין וה"ה תמיעים דב"ה: תפתר. ה"פ היכי מדמית לדמתניתן, דהא בתניתן קתני

מפורש „בקדש מוס קבוע להקדשן" ופדאן אחרי שהוממו, וכיהו דע"כ לקדשי מזבח לא מלית אמרת דמי, דבקדשי מזבח, דוקא קדש מוס קבוע להקדשן, אבל הוממו קודם פדיה אכילין לף לאחר פדיה, ובב"ה לף בכי האי גוונא מותרין אבל כשפדאן תמימין ה"א דאין ה"כ דלא יצאו לחולין, קמ"ל ר"י דיצאו ממש לחולין: מתניתא אמרה כן. כלומר כיפא דתניתן, ואפי' אי לא תימא הכא בריבא כדפרשנו, הא ע"כ כיפא דקתני כל שקדש הקדשן את מומם וקודם פדיה הוממו וולדן וחלבן אסור לף לאחר פדיון, והלכך איכא למימר רק דקדשי ב"ה לף בכי האי גוונא יוצא לחולין אבל לא בשפדאן תמימים קמ"ל ר"י: ר"ח בשם רבי יוסי. אומר דקדשי ב"ה שפדאן תמימין יוצא לחולין, מוכרח הוא מתניתן דשקליס שם דאם כאמר לא יצאו לחולין: האיך קדשי מזבח חלין על קדשי ב"ה, ואיך תכן בתניתן לר"א זבחים שהוקדשו לב"ה יוכרו לגרבי זבחי עולה, והא לעילם בקדושת בד"ה קיימין: בעלי מומין. המוקדים בע"מ למזבח אעפ"י שאסיר לעשות כן מ"מ חל עליהן קדושת מזבח, ופריך: ליידו מילה. הא ודאי דקדושת הגוף אין לו דאסור בהקרבה, ומשני דכפ"מ לעכין גיזה ועבודה דקדשי מזבח אסורין וקדשי ב"ה מותרין: רבי בון בר חייא. מתניתן קאי דקתני ואם יפדו, ובעי וכי לא בעיכן העמדה והערכה, ומת א"א בהעמדה והערכה: תפתר. מתניתן ר"ש היא דלא בעיכן בקדשי ב"ה העמדה והערכה: בהמה טמאה איכא אבא לב"ה, ומבעי ליה אליבא דר"ש דאמר קדשי ב"ה לא בעי העמדה והערכה אי הוא דוקא בעתה דלא אפשר, אבל מעתה היה דאפשר לף הוא מודה דבעי העמדה והערכה והעמדה והערכה מעכב ב"ה: תניתה. בברייתא דתו"כ דאיכא מעיכה העמדה והערכה: ואם כל בהמה טמאה אמרינן

מיוחדת ששוה שעת פדיונה לשעת הקדישה אף אני ארבה את המתה ששוה שעת פדיונה לשעת הקדישה, ומוציא את שאמר הרי זה הקדש ומתה שלא שוה שעת פדיונה לשעת הקדישה, אמר ליה אוף דו מתניתא רבי שמעון היא דמר קדשי בדק הבית אין טעונין העמדה והערכה, רבי יוסי אמר מתניתא אמרה כן חמורה מועלין בה ובחלבה, וחלב לאו במתה היא וכל שיש לו פדיון מועלין בו, אין תפתרינהו לשם הלכות מיתה אין את יכול דתנינן חמורה, אמר רבי חנינה קומוי דרבי מנא אוף דו מתניתא תפתר כרבי שמעון דמר קדשי בדק הבית אין טעונין העמדה והערכה אמר ליה אין בר"ש למה לי חמורה אוף שאר כל בהמה: פטורין מן הבכורה ומן המתנות: פסולי המוקדשין שנפדו מנין שפטורין מבכורה ומתנות, כתיב בצבי ואיל מה צבי ואיל פטורין מן הבכורה ומן המתנות, אוף פסולי המוקדשין פטורין מן הבכורה ומן המתנו', או מה צבי ואיל חלבן מותר אף פסולי המוקדשין חלבן מותר תלמוד לומר אך חלק, רבי יוסי בי רבי בון אך חלק כל עמא דרשיי דתנינן תמן רבי מאיר אומר אוכלין כל חמש ושורפין בתחילת שש, רבי יודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחילת שש, רבי מאיר סבור משש שעות ולמעלה דבריהן, ורבי יודא סבר משש שעות ולמעלה דברי תורה, טעמא דר"מ אך ביום הראשון זה חמשה עשר יכול משתחשך, תלמוד לומר אך חלק, הא כאי זה צד תן לו לפני שקיעת החמה שעה אחת, טעמא דרבי יודה אך ביום הראשון זה ארבעה עשר, יכול כל היום כולו, תלמוד לומר אך חלק, הא כאי זה צד חלק היום חציו לחמץ וחציו למצה: מתניתא רבי טרפון היא דמר אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, דתנינן תמן נטמאו רבי טרפון אומר יתפרדו לעיסות וחכמים אומרים יפדו, ומר רבי גוריון בשם רבי יוסי בן חנינה דברי רבי טרפון אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים אמר רבי אחא בר יעקב טעמא דרבי טרפון דכתיב תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך מכאן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים:

משנה

ורק רבנן גזרו דילמא יטעו על שעה ז' שהיא שעה ו' אבל משעה שביעית על תעיבית א"א למעבי דאין לדם טועה שתי שעות: תולין כל חמש. דאדם טועה ביום המעונן בשתי שעות, ומ"מ לכתוף אינו מחייב ומאכל לבהמתו, ושמית אכורה מדרבנן משום שביעית: מדבריהן. ושמית גזירה משום שביעית והרחקה יתירה לא מצדינין, ומשא"כ לר"י דבר תורה ומצדי רבנן הרחקה עפי: אך ביום הראשון. תשביתו אאור מצתיכם זה מ"מ, דאשון ליומי פסח: ת"ל אך חלק. קרוב ליום הראשון דלפני שקיעת החמה שעה אחת אכול: זה י"ד. מ"מ, דראשון דמעיקרא משמע: אך חלה מקלת לאיכול ומיהו אחלי דמחלות ולהבן אכול, ומעיקרא מתכא דלכ"ע אך חלק: מתניתא. דקתני ואינן יוצאין לחולין ר"ט היא: דתנינן תמן. מע"ש פ"ב ה"ב: נטמאו. אבל בתן בהעתקה, וה"ג התם כרבינו מע"ש יאכלו לחמוטים (רל"ל רבים ורחוים הן לאכילה ע"י הדחק, אבל לא מעיתקו) ונכנסין לירושלים ויוצאין (דקא הוא שתקילו בכרבינין): נטמאו. בירושלים, ואע"ג דמעבר בעומא פודין אותן אפי' בירושלים, הכא דאין ראוי לאכל אדם כ"א ע"י הדחק, הוי כפורה לאכל בהמה כדמפרש דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים: תזבח ולא גיזה. וכן הוא בבלי מכילתן (ע"ו):

מסכת

מסה לפנינו ופי' המפרשים דחוק, וכמו שהוא לפנינו כן פי' הגאון רידב"ז אלא שלפי הגיסא שלפנינו א"א לפרש הא דחמורה מועלין בה וכו' כמו שפי', וכך תעיין בהו"כ תראה שהש"ס קילר באמצע ומקר מלא "וכו'" וה"ג התם "ומה כל בהמה טעונה [לרבות את המתה, יכול אפי' אמר ה"ז הקדש ומתה ת"ל והערך את שים לו עומדה יש לו ערכה ואת שאין לו עומדה אין לו ערכה, מכאן לרבות המתה ולהוציא את שאמר ה"ז הקדש ומתה, אחר שריבה הכתוב מיעט] ופדה בערכך מה בהמה טעונה מיוחדת וכו' כדהכא הלא תראה שאמר מה שהקפנו פה בקיצון [] אלא דקא"ל לי למה ליה לתש"ס כזגיא הסיפא, הלא מרבא שמעינן, דקאמר את שים לו עומדה יש לו ערכה הרי דאדרבה מדמה מתה לבהמה טעונה דודאי איכו בת העומדה והערכה, וי"ל דהוי אמרינן הא גופא קאי, דילמא קרא בעתה כתיב דאינה בת העומדה והערכה כלל אבל טעונה לא, ומפרש דהעיקר הוא שבוה שעת פדיונה לשעת הקדשה ודוקי מה לבי ואיל וכו' ובבבלי אמרינן דתרי דרבות כינהו בכורה ילף מלבי ומתנות מאיל, דפריך אוליא אני את הבכורה ולא המתנות שבכור אין שוה בכל ומתנות שוין בכל ת"ל איל, ופה מתרויהו ילפינן בכורה ומתנות ועיין תוס' ד"ה מה לבי ואיל:

הלכה

הלכה ג׳: לא זה הוא לאן ברזל: פרשנו כפי שיטת התוס׳ דעתיהן בריבית דאורייתא, דהירושלמי מפורש אומר כן אמנם שיטת רש״י והרמב״ם בפ״ה מהל׳ מלוה ולוה ה״א, ק״ל דהוי רק אבק ריבית, ומפרשים שם עליו במעות, וכל זמן שלא נותן מעות חולקין השכר כפי מה שהתנו ביניהן, ויש לזה ראיה מהתוספתא שם, אבל נוסחת התוספתא צריך תיקון, וקשה לפרש הירושלמי כפי שיטה זו, לפ״ז לא שייך אמר דה״פ, שזקף עליו הלאן שמאה זהב, וכל האחריות על המקבל, וגם וולדן חלבן וגיזזן של המקבל „ואת מעלה לי כלום של כל אחת ואחת משלך באחרונה״ דקאמר, היינו כל זמן שלא נתן לו המעות, מחויב הוא לתת לו דבר מקוים בשכר, ואם דהוא חלק קטן מהשכר אכול, והיינו דקמתרץ הש״ס דהכא ע״י שעיקרן לשני דאין להראשון כלום בהגיף דאם נותן לו המעות הרי טוב ואם לא נוקח חלק בהשכר ל״כ של שניהן והוי אבק ריבית ועיין תוס׳ מכילתין (ד״ה אין מקבלין):

עבדי מלוג ועבדי ל״ב: עבדי מלוג הוא כדמפרש התם שהבעל מולג הפירות ולא מקבל אחריות הגוף ואפי׳ כתב בכתובתה כיון שלא קבל עליו אחריות נכסי מלוג הוה וכן הוא שיטת הר״מ (בפט״ו מהל׳ אישות) והרשב״א ז״ל הביא לזה ראיה מהתוספתא שם פ״ט „הכניסן (העבדים) בדמיה, ילדים מוטלתן בעדים, נערים מוטלתן זקנים״ ודאי פי׳ כיון דהכנסן בדמים קבל עליו האחריות משא״כ שלא בדמים לוקחת כמו שהן, ואעפ״י שהבעל אוכל הפירות, כיון דלא קנה גוף הדבר אינן אוכלין בתרומה ואפי׳ לנ״ד קנין פירות כקנין הגוף דמי, מודה הכא דלא קנין הגוף הוא, ורש״י ונמ״י כתב מה שהאשה מכנכת ומשיירת לעצמה בלי לכתבם בכתובתה הם נכסי מלוג, וה״ה שהיא מכנכת לבדוניא והוא כותב בכתובה ודין בדוניא דהנעלת ליה מדית נשייא הוי נכסי לאן ברזל, ולשון ל״ב נופל בכולה גוונא דמפרשנין קרן קים בהיגו נפקד כברזל ונקרא כל דבר דמקבל אחריות ל״ב כמו שמוכרין לאן לרועה והוא מקבל עליו אחריות:

דחד אמר ביני מתניתא: ובגבלי פליגא בזה ר״ה ור׳ יהודה כדתני שמעון בר ווא הכא, וכתב הרמב״ן ז״ל פירש לר״ה רביעי לאן ברזל יתן לכהן ולרב יודה חמישי, ולא איפקא בגמרא הלכתא כמאן הלך רביעי כפיקא הוי, והרא״ש ז״ל פסק כר״ה דרביעי חייב, ומקוגין הכא

משנה: המקבל צאן ברזל מן הבותי ולדות פטורין וולדי וולדות חייבין, העמיד הוולדות תחת אמותיהן, וולדי וולדות פטורין, וולדי וולדי וולדות חייבין, רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו עד עשרה דורות פטורין שאחריותן לבותי: רחל שילדה כמין עז ועז שילדה כמין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנים חייב:

הלכה ג׳. תמן תנינן אין מקבלין צאן ברזל מישראל מפני שהוא ריבית, אבל מקבלין צאן ברזל מן הבותי, אי זה הוא צאן ברזל הוי לפניו מאה צאן אמר ליה הרי הן עשויות עליך במאה של זהב, וולדן וחלבן וגיזזתן שלך ואם מתו את חייב באחריותן ואת מעלה לי סלע של כל אחת ואחת משלך באחרונה אסור, רבי ירמיה בעא תמן את מר צאן ברזל הראשון וכן את מר לשני, אמר רבי יוסי תמן שעיקרן לראשון וולדן לראשון, כן עיקרן לשני וולדן לשני, תמן תנינן אלמנה לכהן גדול גרושה וחליצה לכהן הדיוט הכנסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה ועבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה רבי ירמיה בעא תמן את מר הוולדות לראשון וכן את מר הוולדת לשני אמר רבי יוסי תמן על ידי שעיקרן לשני הוולדות לשני רבי חייא בר ווא אתפלגון ר׳ הונא ור׳ יוסי חד אמר כיני מתניתא וולדי וולדות פטורין וולדי

משנה: המקבל צאן ברזל. מתניתן מיירי שהעכו״ם מכר לאנו לישראל בחופן בדמי המקח יתן לו לאחר עשרה שנים, ואפי׳ יעותו לו הזאנו ההפסד לישראל לבד, אבל הגיזה והולדות שיהא בתוך זמן זה יחלקו בשוה, ולכן אעפ״י שהאמהות אחריותן על ישראל וכבר הם ברשותו, אפ״ה: ולדות פטורין. רש״ל בכורות שילדו הולדות בתוך זמן השותפות, דיד נכרי באמצע, דיתפס הולדות אם לא יהיב לו זוזי וגם בהמת לא ימלא: וולדי וולדות. כולי האי לא שייך יד עכו״ם באמצע: העמיד וולדות באחריות תחת האמהות, אמר לו מפורש אם לא תמלא אמיתת תקח הולדות אז יש לעכו״ם כח עפי׳ ליטול אפי׳ וולדי וולדות, הלכך רק דור חמישי חייבין: אפי׳ עד י׳ דורות. מפרש בגמרא דאקשיפא פליג דכיון דאמר ליה מפורש כן והעמידן באחריות תחת האמהות לכולם יד העכו״ם באמצע: רחל שילדה אינ״ג דשניהם מין טהור וחייבין בבכורה ונקראין לאן פטור כדמפרש בגמרא:

ואם יש בו. רש״ל בהולד:

הלכה ג: תמן תנינן ב״מ פ״ה ה״ה: מפני שהוא ריבית. כדמפרש לקמן: היו לפניו מאה צאן ואומר לו שהוא נותן לותן במאה מנה וכל האחריות על המקבל, וגם קלוג השבח בין יהי׳ או לא יהי׳ יתן לו דבר מקוים הוי ריבית דאורייתא, ואינ״ג דכבר שמעינן התם דאפי׳ במקבל חלי ההפסד לאבוד, וכ״ש דכל ההפסד על המקבל משום קיפא נקיט דאפי׳ בכהאי גוונא בבותי מקבלין: תמן את מר. בגמרא דליבנא הוא מב״מ שם ול״ל „הכא אמרינן דכ״ז שותפתן הלאן לעכו״ס, ולפיכך פטורין מן הבכורה דהוי יד נכרי באמצע, והתם אמרינן דהואיל והמקבל חייב באחריות שלו הן ואכול משום ריבית, דאי בדשות הראשון קיימא אמאי ריבית הן, ואינ״ג דלא דמי דהכא אעפ״י דנאמר דשל שני הם פטורין מן הבכורה דאי לא יהיב ליה זוזי יתפס הבהמה כדאמרינן בבבא׳, ק״ל להש״ס הכא, דהתם נמי י״ל הכי דלעולם של מרה קמא הן כל זמן שלא נתן המעות ובדשותו אשבח הוולדות, ומשני דלא דמי: תמן עיקרן לראשון דמתחילה לא קמיך רק על הולדות שיהא למשכן הלכך כל כמה דלא שלם לו כל המקח, הוי יד נכרי באמצע, משא״כ גבי ריבית: עיקרן לשני. ושלו הן לכל דבר ובדשותו אשבחו הולדות אלא שאם אין נותן לו הכסף אז נוטל שכרו כפי שהתנו ביניהן של שני הם והוי ריבית: תמן תנינן מנה פ״ז דיבמות: עבדי מלוג לא יאכלו. דבאין מכחה, והיא אלמנה ואכלה אינה אוכלת כך אינה מאכלת לעבדיה, ומשא״כ עבדי לאן ברזל דבאין מכחו, כשם שהוא אוכל, דהוא אינו מחולל, דכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו בגורלו דליבנא הוא כדלעיל, ורש״ל הכא גבי בכורה את בגורלו הולדות לראשון רש״ל אינם לו חלק בהן כיון דהגוף של בעל, דע״כ לא נחלקו התם אלא בולד נכסי מלוג, של עכו״ם, וגבי נכסי ל״ב דאשה, הגוף של אשה והולד אבל ל״ב לד״ה לבעל: שעיקרן לראשון. כדפרשנו, והכא עיקרן לבעל דשלו הן לכל דבר: חד אמר. הירושלמי קשה ההבנה מחד, וכ״ל דה״פ דלליבנא קמא לכ״ע דור רביעי חייב בבכורה, אלא דלחד מ״ד דור ג׳ פטור, והיינו כדפרשנו בתוספתא וכדי שלא נטעה לומר ולדות האמהות פטורין כשהן בכורים ורש״ל דור שני פטור וולדי וולדות היינו הולד בבור מהולדות חייב דהיינו דור שלישי קאמר דכיון מתניתן: וולדי וולדות פטורין. והיינו דור שלישי „וולדי״ קרי לוולד הבכור וולדי וולדות דהיינו דור רביעי חייבין

חייבין ומי קשיא לך יפרנס הקיפא העמיד וולדות תחת אימותיהן וולדי וולדות וכו׳ אלמא דוולדי וולדות היינו דור רביעי וולדי וולדי וולדות היינו דור חמישי י״ל דגרס כמו שהוא בהוקפתא „מהו האמהות״ ומתחיל לעמות הדורות ווולד האם א״כ כדמתרץ בבבלי דקמ״ל אפי׳ העמיד וה״ה אפי׳ לא העמיד (והרלשון עיקר): וחורנה אמר. ק״ל דה״פ דמתניתין דהולד הוא הבכור וקאמר דולד בכור מן האם עותר אבל דור שלישי אכור ולכן כדי שלא כעינה לומר דפי׳ וולדות שהולידו בכור פטורין והיינו דור שלישי לכן קאמר דביני מתניתין: הן פטורין. דור שני, ושלישי חייב ומי קשיא מאי קמ״ל פשיטא ומ״ש מהמקבל דתני במ״א, י״ל דה״א דהכא האמהות של ישראל הם דהרי קנה אותם מיד העכו״ם ואעפ״י שלא שלם אין זה יד הנכרי באמצע קמ״ל כיון דאי לא יהיב זוזי הוא לוקח בהמתו הוי יד הנכרי באמצע א״כ מעשה קיפא דדור שלישי חייבין קתני לה: מתניתא. הוקפתא דר״ח פליגא על שניהן, דלמ״ד דור שני ודור שלישי קשיא קיפא דקאמר וולדות פטורין כיון דמתו האמהות הרי הולדות דור ראשון והוי ליה למיגר הן פטורין דפשיטא שהוולדות קאי שהרי מתו אמהות, ולמ״ד דור ג׳ פטור ודור ד׳ חייב מאי אמהות דקאמר ואפי׳ אי ביני ה״נ כמו במתניתין וולדי וולדות פטורין קשיא מאמהות דור ראשון מאן דכר שמי׳ ומשני ביני דמר. דקשיא ליה הקיפא בדלעיל, דלתני קתני וולדות כל״ל וולדות שנכנסו תחת אמותיהן באחריות ולמאן דקשיא ליה הרישא ביני דה״ק אמהות שלא בכורה וכל״ל דור השני שמתו: שמעון בר ווא. אמר דלא כן פליגין ר״ה ור״י, רק כמו שהוא בבבלי דלחד מ״ד דור שלישי פטור ודור רביעי חייב ולאידך דור רביעי פטור ודור חמישי חייב ולכן חד מ״ד מכנה מתניתין כדלעיל, וחד מ״ד מכנה שלא וולדי וולדות דהיינו דור רביעי פטור ולכ״ע דור שלישי פטור ומ״מ לגרוס כמו שהוא כאן וולדות פטור: מתניתא פליגי. על מ״ד דור רביעי חייב דכיון דלא נחית תכא למכיכא דדרי, ומאי אפי׳ עד י״ דורות דקאמר רבב״ג אלא ודאי דה״ק נחית לדרא וקאמר דד׳ דורות מלמן ברזל והו לא, וקאמר איהו אפי׳ עד קוף כל הדורות. אסיפא. להעמיד וולדות דקא נחית ת״ק לדרי, (כן הוא פי׳ הסוגיא המעורר המהון לפי הסקפה הראשונה):

משנה: הזכרים משמע שנים וקמ״ל דאפשר לשמש (ועיין לעיל פ״מ ה״ג): א״א רצמצם. אלא אחד נפיק ברישא, ולכן ק״ל לר״ע דכותן לו היפה דודאי הוא יצא תחילה. משמנין. מפרש בגמ׳. והשני. שלא יראה עד שיהיה בן מום ונאכל בעמו לבעלים, מדקפק בכור הוא, וה״ה שלא כהן כשהומס יאכלנו כהן בעמו ולהקריבו א״א דקפק בכור הוא ומעמא מכניס חולין לעזרה, והא דנקיט „והשני״ משום דתני וחייב במתנות וכהן פטור מן המתנות: וחייב במתנות. מפרש בבבלי דהכהן בא עליו משני לדדין אי בכור הוא שלי הוא ואי חולין הן לי המתנות. ור״י פוטר. כדמפרש לקמן דחליפיו ביד כהן, ה״ל כאילו כבר נתו ליד כהן קודם שנפל בו מום ולאחר שהומס ה״ל כאילו חזר ונתנו לישראל דפטור מן המתנות. מת אחד. קודם שנתנו לכהן. יחלוקו. מפרש בגמרא אין לכהן כלום. לכ״ע: שתי רחלות בגמרא מפרש

ווולדי וולדי וולדות חייבין וחורנה אמר ביני מתניתא הן פטורין וולדות חייבין מתניתא פליגא על תרייהון מתו האמהות והעמיד וולדות תחת אימותיהן פטורין וולדי וולדות חייבין, רישא פליגא על דמר וסיפא פליגא על דמר, ביני דמר שבן הולדות נכנסו תחת אמותיהן באחריותן, וביני דמר באמהות של בכורה, שמעון בר ווא אמר איתפלגון רבי הונא ורבי יוסי חד אמר ביני מתניתא וולדי וולדות פטורין וולדי וולדי וולדות חייבין וחורנה אמר ביני מתניתא של וולדי וולדות פטורין של וולדי וולדי וולדות חייבין, מתניתא פליגא רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו עשרה דורות פטורין שאחריותן לבותי, תפתר אסיפא:

משנה. רחל שלא בכרה וילדה שני זכרי׳ ויצא שני ראשיהן כאחת ר״י הגלילי אומר שניהן לכהן שנאמר הזכרים לי״י, והחכמים אומרים אי אפשר לצמצם אלא אחד לו ואחד לכהן, רבי טרפון אומר הכהן בורר לו את היפה, רבי עקיבא אומר משמנין ביניהן והשני ירעה עד שיסתאב, וחייב במתנות ורבי יוסי, פוטר, מת אחד מהן רבי טרפון אומר יחלקו ורבי עקיבא אומר המוציא מחברו עליו הראיה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום: שתי רחלות שלא ביכרו וילדו שני זכרים שניהם לכהן, זכר ונקבה הזכר

הכא ודאי מעמא כהרא״ם ז״ל דהא לליכנא קנא אף שליחי חייב לחד מ״ד, א״כ רביעי לליכנא קנא לכ״ע, ולליכנא בהרא לחד מ״ד חייב ודאי דהבי נקטינן, מעמא״כ דור רביעי דפטור לליכנא קנא כ״ע לית להו ורק לחד מ״ד לליכנא בהרא הוא דפטור, אלא דקשיא לי דור רביעי דפטור איך אפשר לומר כן והמעכנא לוחת ולומרת וולדות פטורין וולדי וולדות חייבין ואמי וולדות מ״כ אי ולדות הל״ב כחד מ״ד לל״ק הכא אי פי׳ ולדות שילדו בכורים והיינו דור שלישי אבל דור רביעי שיפטר איך יש לפרנס זה בלשון המעכנא, והרמ״ה, בהכא בירושלמי נמן דקאמר הכי מגיה מעמתנו בל״ל של וולדי וכו׳ אבל פשט פי׳ המלות דמעמתנו ודאי א״א לפרש בלל דדור רביעי פטור ודור חמישי חייב, ולפ״ז קשיא לן מאן לימא לן דבבלי ה״פ, לר״ה דור רביעי חייב ולר״י פטור דילמא פי׳ כלליכנא קנא הכא, אמר ר״ה וולדות פטורין ר״ל ולדות של אמן ברזל דור שני, וולדי וולדות דהיינו שהוולדות ילדו בכור חייבין והיינו דור שלישי, ור״י קבר ולדות היינו שילדו בכור והוא דור שלישי וולדי וולדות, וולדי וולדות בכור, דור רביעי חייבין והוא ולדי ולדי וולדות וכדפרשנו כן במתניתין בפשיטות. ומשה״ה ניחא כמי דפריך לר״י מקיפא ולא מרישא דרישא לק״מ. שלחד מ״ד וולדות הוא הבכור דור שני ולאידך האם והבכור הוא ולדי ולדות דור שלישי, אבל מהקיפא פריך שפיר כיון דתני העמיד הולדות דהיינו דור שני א״כ אי קתני ולדות פטורין היינו כמי ולדות הולדות ונפרע לפי׳ הגי׳ בתוקפתא דמתו כל״ל וכדפרשנו, ואולי י״ל דמאן דק״ל דור שני פטור מגיה מתניתן

דל״ל הן פטורין אבל לישנא דקתני ולדות פטורין משמע דור שלישי ולכן א״א לומר רק דר״ה ק״ל דור שלישי פטור ורביעי חייב אבל מאן דק״ל דור ד׳ פטור דור ה׳ חייב לא מגיה מתניתן רק דפי׳ הוא „של וולדות״ ומודה הוא דולדות היינו דור שלישי ושל ולדות היינו דור רביעי ולכן י״ל דר״י הכי מפרש למתניתן ולדותיהן של וולדות (כדהכא וכמשנה שבמשניות) ופי׳ דור שלישי:

משנה אין לכהן כלום כתב רש״י ז״ל והכא אפי׳ ר״ע מודי, דרק התם הוא דפליג משום דודאי חד לכהן הוא הלכך יפה כחו לחלק בשוה, אבל הכא הורע כחו דשמא לא שייכי בבורה כלל ומיהו ירעה עד שיסתאב ויאכלנו בעמו ומדקפק הוא, והתוס׳ ז״ל כתבו דקאי ארישא וילאו שני ראשיהן כאחת והכא אפי׳ ר״י הגלילי מודה כיון שאחת נקבה והוית פטר רחם כמהו, בעלה בבורהו לגמרי, ובאמת אין זה קותר לגמה דפי׳ רש״י ז״ל לכן פירשנו בפנים בקיצור אין לכהן כלום „לכ״ע הוא״ ומשה״ה הרמב״ן לא הביא לזה בכל ג׳ בבא עיין שם:

הלכה

הלכה ד׳. שנים היו בידי שניה, ונקיבי הש״ס הכא
דאיה נפורשת לשיעת התוק׳ דבידי
אדם אפשר לגיולס, דהא דחי הש״ס תירון הש״ס בשבלי ואי״כ
מתניתא דמידות ר״י היא ומשני דלף רבנן מודין, אמנם
הרמב״ם ז״ל ס״ל דלף בידי
אדם א״א לגמלס, וי״ל דהא דדחי
הש״ס היינו דלא האמין כי ר״ש בן
יוחי אמר, רק הוא מן אמירתי
דמתרץ קיבי״ הש״ס באופן דמתרץ
הבבלי ותלי עלמו באילן גדול,
ודע דלשון זה שאמר ר״י שאין
להאמין בכל מה דתני מנוס
דר׳ שמעון בן יוחי מלינו ג״כ
בירושלמי סוטה פ״ט ה״ב, ונראה
מזה שכבר ביניהן התחילו אחדים
להלות עלמן באילן גדול דר׳
שמעון, ב״י שהיה גדול וקדוש
מאד בעיני כל, ומזה אלליו לפקק
כשיטת הש״ס והפוקקים אם הם
מתנגדים לדברי ספר הזהר הקדוש:

אמר ליה בבלי דאכלין כפנת:
ל״ע דרב שהיה בעלמו
מבבל וגם ר״ח דודו עלה מבבל
לא״י דקאמר „בבלי״ וכבר באר״מו
לשון זה באר״וכה במכבת חולין
עיין שם ולא קשה גם זה:

הלכה ה׳. רבי חגיי בעי דו
תניתה: כבר
באר״מו בהמבוא לתירושלמי כדול
המשנה והתוספתא ודבית רבי
וכן משנתן דר״ח ור״א, ומליגו
בזה הש״ס כמה פעמים דקאמר
דמשנה זו קדרה ר״ש בבבלי,
ולפנינו נקדרה בש״ס, וממה שיש
להעיר בזה שוא דבתוספתא כמו
שמוי כל הג׳ בבות בלי שום שינוי
מכפי שבמוי במשנה, וע״כ היינו
כמו בתוספתא לא הי׳ קדורה
כי אם אחת מג׳ בבות וכן במשנה,
ולפנינו מסוקע הן במתניתין והן
בתוספתא כל הג׳ בבות ובבלי
אומרים לריכא דאי אמעיתין
קמייתא וכו׳ וכ״ל דמש״ה מאן
בזה הכא דמנוס פלוגתא דר״ע
ור״ע לא הוי מתני כל הבבא
כולה ודוק:

ותניין

הזכר לכהן, שני זכרים ונקבה אחד לו
ואחד לכהן, ר׳ טרפון אומר בורר לו את
היפה ור״ע אומר משמנין ביניהן והשני
ירעה עד שיסתאב, וחייב במתנות ורבי
יוסי פוטר, מת אחד מהן רבי טרפון
אומר יחלקו ר״ע אומר המוציא מחברו
עליו הראיה, שתי נקבות וזכר או שני
זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן בלום:

הלכה ד׳: תמן תנינן חוט של סיקרא
חוגרו באמצע להבחין בין
דמים העליונים לדמים התחתונים,
מה מתניתא כרבי יוסי דמר אפשר
לצמצם, אוף כרבנן שנייא היא בידי
שמים שנייא היא בידי אדם, תני מישום
דרבי שמעון בן יוחי חוט של סיקרא
רחבו אצבע אמר רבי יוחנן כל אילון
דר״ש בן יוחי מן אילין דהבין הוכין
יחידין אינין ולא סמכין עליהון, רב נחת
לתמן ומר אנא הוא בן עזאי דהבא,
אתא חד סב שאל ליה מן דו דמר רבי
עקיבא משמנין ביניהן, אמר נהיר אנא
מה דתני רבי חייא רובה במתניתא רבי
עקיבא אומר הכושל שבהן, אמר ליה
מעלין בדמים הוא, אמר ליה בבליי
דאכלין כפנת אמרין מילתא דכפנת,
שומנו ביניהן, דדל כן היכי יהיב לכהן
הכושל, את חלבו כתיב ולא הכושל:
אמר ליה בדא הוא דתנינן רבי טרפון
אומר יחלקו, אמר ליה בדין קשיתיה
קומי חביבי ומר חזר ביה במחזירה
תנינן:

משנה: אחת בכרה ואחת לא בכרה
וילדו שני זכרים, אחד לו
ואחד לכהן, ר״ט אומר הכהן בורר לו
את היפה ר״ע אומר משמנין ביניהן
והשני ירעה עד שיסתאב, וחייב במתנות
ר׳ יוסי פוטר, שהיה ר׳ יוסי אומר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן
המתנות, ורבי מאיר מחייב מת אחד מהן ר״ט אומר יחלקו ור״ע אומר
המוציא מחברו עליו הראיה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום:

הלכה ה׳: רבי חגיי בעי דו תניתה מה דתניתה דו, ודו מה
דתניתה דו, ולית נן ידעין רובי דמתניתא, אמר רבי
בון בר חייא תלתא סדרי נינהו, חד תנינה רבי במתניתא וחד רבי
חייא במתניתא וחד דבית רבי במתניתא, רבי הילא בשם יוסי תריין
מתניתא הוי מר ר׳ אבהו בשם ר׳ שמעון בן לקיש דר׳ יוסי היא ותבריין
רבנן

מ״ע הדר תנא ג׳ זימנא דליכא רבותא בחדא מדאידך:
המע״ה. דשנא כל אחת בכרה הנקבה ואין לכהן כלום:

הלכה ד׳. תמן תנינן. ריש פ״א דמידות ובזבחים (כ״ג)
יליף לה מקרא דכתיב והיתה הלשת עד
חלי המזבח, התורה נתנה מחילה
בין דמים העליונים לדמים
התחתונים, ופריך: מה מתניתא
בר״י לי קתם מבנה כר״י היא
ולא כרבנן וכ״ל דמנוס דמייתא
הש״ס מבנה ז׳ בבמה מקומות
בלי שום חילוק לכן מתנה היתכן
דיחידאי היא: אף כרבנן אתייא
והא דס״ל לרבנן א״א לגמלס
הייכו בידי שמים אבל בידי אדם
מתבונים לעמוד בחוגן ע״י. כלי
וחכמת המנדיה ודאי אפשר לגמלס,
ורק בתנור שחלקו לשנים א״א
לגמלס מנוס גוונות כדאמרינן
בבבלי: רחבו אצבע. כ״ל דס״ל
דבידי אדם מני א״א לגמלס, ואי
קשיא מחיב הסיקרא, החוט הזה
רחב היה אצבע, אלי אלבע ממה
שמדדו למעה ואלי מלמעלה
ובאופן זה ודאי אפשר לגמלס:
כל אילין. מאמרי דר״ש בן יוחי
דלא ידענו מפורש שאמר כן רק
מן אילין דהבין הכין. רל״ל שאינן
בל קמכא לא סמכינן עליהן ולא
רבנ״י חתם עליהו שהרבה תלו
עלמן באילן גדול, והא דדחי זה
ר״י אע״ג דבבבלי מני מעני הכא,
י״ל מנוס הא קרא דלעיל דעד
חלי המזבח דוקא הוא, ורק לדחיות
בעלמא קאמר זה בבבלי, אבל
לקיים דמילתא נדחה: ב״ע דהכא.
כבן עזאי בשוקי טבריא ובבלי
מלינו כזה הריני כב״ע בשוקי
טבריא: מן דו. מהו זה דאמר
ר״ע משמנין ביניהן: נהיר אנא.
דבירכא שפי׳ זה ה״ח בתוספתא
דהייכו: הכושל. ולל״ל הכמוס:
מעלין בדמים. דלא כן הוא כמו
שפי׳ ר״מ, רק דפי׳ שאחד מעלה
בדמים לחברו מה שהוא יותר:
כפנת. המדים שאינן מתבשלין
לעולם: שומנו. של אחד מחברו
מיטל בין ישראל לכהן, ולפי שהכהן
הוי המנע״ה מוטל הכמוס, ומי
קשיא מ״כ ליומא „מוטל הכמוס״
ומאי משמעין דקאמר: דדל בן-
בלי זה אסור לתת לכהן הלב
והכמוס אבל מפני שהוא כפק
מיטל בין ישראל לכהן, והכהן
מנוע״ה, מוטל הכמוס: בדא הוא.
מ״כ הוא אך תפרנס קיפא מת
ר״ט אומר יחלקו, ומחזי מי דשמע
מת דכהן הוא: חביבי. דודי ר״ח:
במחזירה תנינן. כאשר למדו

מבנה זו בהמדורא בהרא חזר בו וכבר ליה כרבי עקיבא דלשניהם יש חלק בכל אחת:

משנה. ור״מ מחייב. ה״ק בתחייב בתתנות כמו ר״ע הוא, ומשמעינן דטעמא דהכא, מנוס דהכהן בא עליו
מבני לדדין אי בכור הוא כולו לכהן ואי חולין המתנות שלו מש״ה בתעבר דאי מעבר הוא אין לכהן
כלים, דמקדיצין האמורין והבאר לבעלים, ולכן גם ר״ע מודה דפטור:

הלכה ה׳: דו תניתה. בתשנה אחת תני מה דתני בתחלת ולא ידעתי רבותא דמתניתן דקתני כל הני ג׳ בבא:
תלתא סדרי נינהו. בבלשה מקומות נסדרו, רבי בתשנה, ר״ח בתוספתא, ודבית רבי בתשנה, ולפנינו
כל הג׳ כדרי ביחד: תריין מתניתא הוי מר. ר״ע בשם ר׳ יוחנן אמר דתרי מתניתא ר״י הגליל ביניהו, ובכולן איפרך
מרבנן

ונרבנן דאמרין דנתכיתן לאו ר"י היא: תמן. גיטין פ"ג ר"ז: המלוה מעות. לכהן וכו' ע"נ אמס יהיה לו הרונה יפרים עבור ב"מ ויכנה לו נזה את חובו, ותרונה יונכרנה ויעבב לו הנעות, ונעבר נפרים הרנ"ב ונעבב לעלמו וכ"ם נ"ע, ואין כאן גזל מתנות דהא כבר נתן דעיהן לבעליהם: דר"י הוא. בנתכיתן דאמר הואיל וחליפין ביד כהן עבו את שאינו זוכה כזוכה וכדפרשנו בנתכיתן: בלום אמר ר"י. רבנן קדחי ליה דנאי נדנית הא לדר"י: לא בקיים. וכי לא נייחי אם נתכיתן בשכבר קיים והן ביד כהן, נשא"כ הכא בגיטין: עד בדון בעי מיזרע. אעדין לא בא לעולם והוא לריך לזכות התבואה ונתן לו נעית ולא זכה בהן הכהן שיקיים בנו מצות נתינה: ותנינן. ועוד תני כהאי גוונא בפאה פ"ה ה"ד עיין שם: לדברי ר"י. כלומר אף ר"י דס"ל עבו את שאינו זוכה כזוכה לריך שיזכה כבר הדבר ביד כהן וה"כ לריך שיזכה השיבולת ביד עני: אמר ר' יוסי. אמוראי, דאאי דרבי בא פליג לא לבד דדוחה דברי רשב"ל, אלא פליג, דהוא מוקי טעמא דר"א מזכה את העני בכל הגדים כר"י, וא"כ ע"כ דת"ק לאו כר"י ס"ל:

משנה. והבא אחריו. דרך רחם: ר"ש אומר. מקפקי ליה אי בכור שאינו בכור לרחם לגידה קדום כגון יולא דופן, או בכור לרחם קדום אף שאינו בכור לגידה דהיינו הנולד דרך הרחם, והא דאין לכהן חלק בהן כלל דשנא תרתי בעינין בכור לרחם ולגידה ואין לכהן בהן דהמע"ה:

ותנינן תנן שיבולת שבל לקט: עיין בפאה שם וכל מה שפירש בזה הפ"מ דחוק מאד והפי' שפרשנו הוא פי' הגאון הרידב"ז והוא קלר וקל מאד אלא דמתוקן לפנינו עוד:

הלכה ו'. אמר רבי לוי: חקל כאן בהעתקה וה"ג ברכות פ"ז ה"מ ולא תתולו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אמר רבי לוי וכו' ועיניך דרש למעלה אינתי דרכי תנצרנה כשתהן לי לבך ועיניך:

הדרן עלך פרק הלוקח עובר פרתו:

הלכה ו'. אוף נקבה. דליכא כלל בבכורה (ועיין רמב"ם פ"ב מהל' בכורות ה"ד): דאף ר"ש בודה. מאאי טעמא כיון דליכא בבכורה כלל: ה"ז בכור מספק: ולא דמי לנתכית דהתם לא הוי אלא כפיקא דממונא והמע"ה, אבל הכא כפק בכור הוא ונאכל בעומו לבעלים, ואין הכהן מוליא מת"י דהמע"ה (ועיין רמב"ם שם פ"ד ה"ו): אמר ר' לוי. י"ל דהדיא הס"כ הכא, ומשום דמתנות כהונה דבר המוכר ללב הוא ואא"א לכהן להוליא מת"י וקאמר דהעפ"י שאין לכהן להוליא מת"י דהמע"ה אבל ס' ב"ה יודע ללבב: דאת לי. דכל חושיך מושעבדים לי:

הדרן עלך פרק הלוקח עובר פרתו:

תמן שיבולת שבל לקט: עיין בפאה שם וכל מה שפירש בזה הפ"מ דחוק ומאד והפי' שפרשנו הוא פי' הגאון הרידב"ז והוא קלר וקל מאד אלא דמתוקן לפנינו עוד:

הלכה ו'. אמר רבי לוי: חקל כאן בהעתקה וה"ג ברכות פ"ז ה"מ ולא תתולו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אמר רבי לוי וכו' ועיניך דרש למעלה אינתי דרכי תנצרנה כשתהן לי לבך ועיניך:

הדרן עלך פרק הלוקח עובר פרתו:

רבנן, דתנינן תמן המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן, מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת כהן ולוי, ושמא העשיר העני, רבי אבהו בשם רשב"ל דרבי יוסי היא דמר כל שיש חליפין ביד כהן פטור מן המתנות ור' מאיר מחייב, כלום אמר רבי יוסי לא בקיום ברם הבא לא כדון בעי מיזרע, ותנינן תמן שיבולת של לקט שנתערבה בגדיש מעשר שיבולת אחת ונותן לו, רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש דרבי יוסי היא דמר כל שיש חליפין ביד כהן פטור מן המתנות ור' מאיר מחייב, אמר רבי בא לדברי רבי יוסי צריך לזכותו של כהן, אמר ר' יוסי הדא דרבי בא פליגי על דרשב"ל דתנינן אלא מזכה את העני בכל הגדיש ומעשר שיבולת אחת ונותן לו ומר רבי בא דברי רבי יוסי צריך לזכותו של כהן הוי לית מתניתא כרבי יוסי:

משנה: יוצא דופן והבא אחריו רבי טרפון אומר שניהן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומין לבעלים, רבי עקיבא אומר שניהן אינן בכור, הראשון משום שאינו פטר רחם והשני משום שקדמו אחר:

הלכה ו'. רבי יוסי בי רבי בון לא סוף דבר שני זכרים אלא אוף נקבה דרך דופן וזכר דרך רחם, רבי חייא בר אדא דו לא צורכיה מימר דאוף רבי טרפון מודי: תני גר שנתגייר והיה לו מבכרת אם עד שלא נתגייר בכרה פטור, משנתגייר בכרה חייב, ספק אם עד שלא נתגייר בכרה אם משנתגייר בכרה הרי זה בכור מספק, אמר רבי יודן ובמומיו מיכל לבעלים: אמר רבי לוי לבא ועינא תריין סרסורי דחטאה דכתיב תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תנצרנה, אמר הקב"ה אי יהבית לי לבך ועינך אנא ידעי דאת לי:

הדרן עלך פרק הלוקח עובר פרתו:

מחלפה שיטתיה דר"י: הכא הערבו דגז דחייס לגעוטא דמעכפת לאו דאיתי דר"י ס"ל בעלמא חייסינן לגעוטא כר"ע מהעמס בכתבו התוס', ומש"ז לא פריך לא בגבלי ולא בירושלמי דר"י אר"י לאלתר וכיר עד דאמר חולבת חייב בבכורה והא דהביא התוס' בני טעמים, הכבר לנו הגלון מהרי"ט אלגאזי בעוד טעם, דמעיקרא כברו לחלק בין מעוכא לאיקורא, ומכוס דהכא גבי בכור הוי בגיף אחד מעוכא ואיקורא קשה לומר בגיף אחד הרתי דקתרין ולכן תירצו דלעולם בכל דוכתא חייס לגעוטא והכא בגייא דהרוג מכייב לגיעוט מעכפת, אבל מעה דמתרץ הש"ס הכא, דהתם בינעות לאו מעוס רוב ומעוט נגבו בה רק מעוס דלת"ק הוי כפק זכריס וכפק נקבות כפק בקול מכא"כ בן קיימא ואינו בן קיימא, וכפק אחד מדברי תורה לחומרא, מכא"כ לר"י כפק בן קיימא בני כפק הבקול הוא ותרי כפקות מן התורה לקולא, א"כ ס"ל לר"י בכל דוכתא חייסינן לגעוטא וא"ל לכל זה, אלא דקביל לאידך גיסא דקאמר ר' יודן

עז שילדה בת שנתה, ודאי לא ילדה קודם, והרי הוא לכהן: ספק. וירעה עד שיפול בו מום ונאכל במומו לבעליה, ואם כפק פגר חמור הוא מפרים עליו עלה והוא שלו: בת ג' שנים. דמקודם לא ילדה, ואית דמפרשי דה"פ דודאי יולדת כמי לב' שנים, אלא דאם היתה מחזרת ויולדת לשנה הבאה שנת הג': אילו בולד. אילו היה הדין שרק ולד פיטר מן הבכירה ודאי הלדק אתך, דעקידס זמן זה לא ילדה בבירור, אבל כיון שגם עיכוב ושיליא פיטר, אפשר שהיפלה קודם לכן ותחזרה וילדה לזמן המפורש במשנה:

הלכה א'. תני. בתוספתא מכילתן: חמורה בת ד'. הכא ע"ב פ' דאם איתא שילדה קודם דהייבו לג' לא היתה מתעברת עוד הפעם לד': ואני אומר. כ"ל דה"ת ואני מיקוב ציל לחלק עליך, דבגלמא על הגמרא דגמירין תאמר דאם איתא דעכפה לא היתה מחזרת ויולדת לשנתה, אבל אני אומר שילדו אפשר לתיות כן וכל שלא יהיו שלא טיפה ה"ז קפ' בכור: מה נפיק מן ביניהון. בין ר' ישמעאל לר"י כלומר באיזה סברא פליגא, דודאי הא דעיכוב קיימן בבהמה דקה וכו' לכ"ע, הוא ומשכי דלרבי ישמעאל אינה יולדת למוקטעין ולכן א"א שמעכפת וילדה לשנתה, מכא"כ לר"י יולדת למוקטעין ודבר אפשרי הוא שמעכפת וילדה למוקטעין לשנתה, (ואי אפשר לשנות הסיגי' עם סוגי' הבבלי): דתנינן תמן. כלה פ"ד ומייתי לה בש"ס דילן יבמות פ"ד ע"ה: וכמה היא קישויה. דאפי' לאתה כמה ימים זה אחר זה לא אתיא לידי זיבה: דיה חדשה. אבל ע', אבל לאתה בתוך מ' בי"א ימים אל זבה, אפי' מקבה והולכת עד יום הלידה, ה"ז יולדת בזוב מחמת ג' ימים אל שמיני, וכל זה נתבאר בש"ס שם: דיה חדשה. דמשמע חודש שלם ולא חלק מן החודש, ולא מליכו פלוגתא בזה, ופריך האיך תימר דלכ"ע הוא, מזה רק מוכח דרבי יודא ס"ל כן אבל מדברי ר"מ שמעינן התיפך דיולדת למוקטעין: דדל כן. דאל"כ אלא

הלוקח בהמה מן הכותי ואין ידוע אם בברה או לא בברה, רבי ישמעאל אומר עז בת שנתה ודאי לכהן, מבן ואילך ספק, רחל בת שתים ודאי לכהן מבן ואילך ספק, פרה וחמור בנות שלש ודאי לכהן מבן ואילך ספק אמר ליה רבי עקיבא אילו בולד בלבד הבהמה נפטרת מורה אני לדבריך, אבל אמרו סימן וולד בבהמה דקה טנוף, ובגסה שיליא, ובאשה שפיר ושיליא, זה הכלל כל שידוע שבברה אין כאן לכהן כלום וכל שלא בברה ה"ז לכהן, ספק יאכל במומן לבעלים: רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חדרת דם הרי זה תקבר ונפטרה מן הבכורה:

הלכה א': תני פרה בת שלש ודאי לכהן, מבן ואילך ספק חמורה בפרה רבי יוסי בי רבי יודה חמורה בת ארבע, עד כן לדברי רבי ישמעאל וכשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע אמר צאו ואמרו לו לישמעאל טעית, אילו בולד בלבד היתה פוטר בבהמה יפה את אומר, אבל אמרו סימן ולד בדקה טנוף, ובגסה שיליא, ובאשה שפיר ושיליא, ואני אומר שטנפה בת ששה יולדת בת שנתה, רחל שטנפה בת שנתה יולדת בת שתים, רבי עקיבא אומר אני אינו באה למדה זו אלא כל שידוע שבברה אין כאן לכהן כלום, ושלא בברה הרי זה לכהן ספק יאכל במומן לבעלים, מה נפיק מן ביניהון, בהמה יולדת לחדשים למקוטעין, לדמר אין הבהמה יולדת לחדשים מקוטעין ולדמר בהמה יולדת לחדשים מקוטעין, אמר רבי בא בר זימנא אפילו מן דמר בהמה יולדת להדשים מקוטעין, אשה יולדת לחדשים שלמים, דתנינן תמן כמה היא קישויה רבי מאיר אומר אפילו ארבעים וחמישים יום, רבי יודה אומר דיה חדשה, ומר רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי בא בר ממל זאת אומרת שהאשה יולדת לחדשים שלימין דתנינן דיה חדשה, ניחא לרבי יודא, לרבי מאיר אשה יולדת לחדשים מקוטעין דדל כן ניתנו שלשים יום, לית ירחיי דלא מייעברי, אמר רבי בא בר זימנא אפילו מן דמר אשה יולדת לחדשים מקוטעין הכרת עוברה לחדשים שלמים, מה נפיק בין ר' עקיבא לרבי יהושע, חולבת פטורה מן הבכורה, מחלפה שיטתיה דרבי יהושע דתנינן תמן יצאת מלאה הוששת רבי יהושע אומר אינה הוששת, תמן כבר איתמר טעמא שהן שני ספיקות ספק זכר ספק נקבה ספק בן קיימא ספה אינו בן**

ס"ל יולדת לשלשים: ניתנו שלשים יום. שלמים, ור"מ קאמר התם עד כמה הכרת העובר עד שלשה חדשים דס"ל חודש ע' גוריעת הלידה ולא כל חודש ואת קשה בתחילת חודש ע' כ"ז שלא ראתה דם בשיפי איכה יולדת בזיבה וטהורה: מעיברה. בתמיה וכיון דאיכא חודש שלם ואסר לא פשיקא ליה לויתיני לי' יום דמשמע חודש מעובר: הכרת העובר וכ"מ לענין הא דתני בעתיהן יבמות שם, היבמה לא תחלון ולא תתיבם עד שיהא לה ג' חדשים דבזמן זה ניכר העובר ומוכל להבחין בין ע' לראשון ובין ז' לאחרון, וקאמר דלהכרת העובר צריך ג' חדשים שלמים דפחות מבאן לא מיכר: חולבת פטורה. דלר"ע חלב פיטר דרוב בהמות אינן חולבות אלא א"כ יולדת וודאי ילדה והולד הבא אחר זה פטור מן הבכורה, ור"י חייס לגעוטא, אבל מהא דחייס לגיעוט מעכפת אכתי לאו ראיה ד"ל דהייבו מעוס דאיכא חזקת מעוכא ומעון שאין לו תיבעים הוא, ולכ"ע לא אזלינן בתר רובא, אלא המע"ה, א"כ דלהכי חייסינן לגעוטא דמעכפת דרוב בהמות מתעברות בסיגיע הזמן לאתעבר: דתנינן תמן ליש פרק בתרא דיבמות: יצאת מלאה. הכי גרסינן התם האשה שהלך בעלה ולקחה לעדה"י בשו ואמרו לה עת בעליך לא תבא ולא תתיבם עד שתודע. שמא מעוברת לקחה, היתה לה חמות איכא חוששת, ולא דמיא לדריסא דהתם כל עת בילדה לקחה מפקי עידי יוסף, אבל חמות כפק ילדה כפק לא, וא"כ ילדה ספק שמא ילדה נקבה וה"ל זכרים מעוטא דמעוטא ואפי' לר"מ לא חייסינן: אינה חוששת. אלמא דלא חייס לגעוטא: תמן איתמר טעמא. דלא מעעס

רוב

רוב ומיעוט הוא, רק דלת"ק קפק אחד הוא קפק זכר קפק נקבה ומד"ת להחמיר, ולר"י ג' קפקות הן (קפק מקל) דבן קיימא ואינו בן קיימא כמי קפק שקול הוא וג' קפקות מד"ת להקל: אשכח תני. בריתא דר"ע לחומרה, ולכן אף אי נאמר דביבמות ר"י לא חיים למעיטא לא קאי דר"י: תני. בתוספתא בפירקן: גדיה. דרכה לילד וולדות הרבה בפ"א: גדיה מתעשרת. עם בהמה שילדה ג', וחזרו הג' בהמה בתוך זה השנה וילדו ג' ג', ועם האם עשרה, ונכנסו כולן להתעשר: מה נפיק. בין ת"ק לר"ש: תלתא. בשלשה דברים נפ"מ ביניהו: במקצת היום בכולו. ולפ"ז לכ"ע איכא יולדת למקוטעין מתניתא. תוספתא פ"א דכלאים דקתני התם „היתה שדהו זרוע חיטין ומולך לזרוע שעורים לא יזרע עד שיופך" (כלומר יהפוך הקרקע בעומקה כדי שלא יגמו החיטין) לא היפך יעתין עד (שלא) יתלבנו (שיתפשטו השרשים מהחיטים כתלעים דקיב) וקאמר עד כמה היא מתלעת עד ג' ימים: בטינא. במקום לח: אבל לא במקום גריד. שהוא יבש: ומקצת היום. ולא בעינן ג' ימים מעל"ע: מחוסר זמן. שהוא עדין ז' ימים תחת אמו: תמן תנינן. משנה לקמן פ"ח ועיין ירושלמי שקלים רים פ"ג ורים פ"א דר"ה: בל הנולדין. אליבא דר"א ור"ש קיימיכן דק"ל דהכל משנה אחת הן: זאת אומרת. מדאפילו מאחר בתרי נכנסין לדיר להתעשר, ואעפ"י שנתערבו לפני ר"ה: לא בחנט. כפירות אילנות דלענין מעשר אזלינן בהו בתר חנטה וכל שחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט, שהוא ר"ה שלהן, מתעשר לשנה שעברה: ולא בשליש. השיעור לתבואה וזתים דאזלינן בהו בתר שלים גדולן דמשהגיעו שלים ראוין לאכילה ע"י הדחק וכדמפרש: אין תימר. כאילנות א"כ עיקר זמן העיבור הוא ואמאי לא תני כל המעוברים וכו': אין תימר בשליש. כתבואה שהן ראוין לאכל ע"י הדחק והכא כמי אזלינן בתר גמרן דהיינו משעה שהן ראוין להקרבה קשיא דליתני כל הנולדים עד כ"ד אלול, דלאחר כן אין ראוים עוד להקרבה בשנה זו משום מחוסר זמן: בשליש עשו אותו. והעיקר הוא שעת גמרן להקרבה ודקשיא לך א"כ ליתני עד כ"ד באלול, כר"ש ס"ל דמחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר: את אמרת. בתמיה איך תוכל לומר כן דר"ש היא: האלולים אותן שנולדו באלול אינן מתעשרין לא בלשעבר ולא בתרי הבא אלא בפני עצמן: אית לך תימר. דבן עזאי כר"ש בתמיה דא"כ ודאי דנכנסין לדיר להתעשר והוא קאמר האלולין והיינו עד כ"ט בו: לא כרבנן. אלא ודאי כרבנן ס"ל וכמה דאתה אומר אליבא דר"ע דמשום מחוסר זמן מניחן עד השנה הבאה כן הוא לרבנן, דהכי מחסורי זמן ודאי מתעשרין לשנה

מדמתעשרן לשנה הבאה ואעפ"כ לא קתני עד כ"ד בו, דלמחר

בן קיימא ושתי ספקו מדברי תורה להקל, רבי יודן אשכח תני רבי עקיבא לחומר, חולבת רבי יהושע פוטרה מן הבכורה ורבי עקיבא מחייב, תני גדיה שילדה שלש בנות, ובנות שלש שלש, נכנסת לדיר להתעשר אמר רבי שמעון אני ראיתי גדיה מתעשרת בת שנתה, מה נפיק ביניהון רבי יוסי בי רבי בון אמר תלתא, בהמה יולדת לחדשים שלמים, ברם לרבי שמעון לחדשים מקוטעין, מקצת היום בכולו לא אמרין, ברם לר' שמעון אמרין, מתניתא מסייעא לדרבי שמעון עד כמה היא מתלעת עד שלשה ימים במקום הטינא אבל לא במקום הגריד, ומקצת היום בכולו, מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר על דעתיה דר"ש ברם לרבנן לא, תמן תנינן מאחר בתשרי עד כ"ט באלול הרי אלו מצטרפין, חמשה לפני ראש השנה וחמשה לאחר ראש השנה אינן מצטרפין, חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין, אמר רבי יוסי זאת אומרת מעשר בהמה לא עשו אותן לא בחנט ולא בשליש אין תימר בחנט ניתני כל המעוברים מעשרים ותשעה באלול, אית תימר בשליש ניתני כל הנולדים עד עשרים ושתים באלול, רבי שמי בשם רבי בון בר חייה בשליש עשו אותו על דעתיה דרבי שמעון דמר מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר, קם רבי מנא עם רבי שמי ומר את אמרת הדא מילתא והא תנינן בן עזאי אומר האלוליים מתעשרין בפני עצמן לא אפילו נולד עד עשרים ותשעה באלול, אית לך מימר בן עזאי כר"ש, לא כרבנן הוא, וכמה דאת מר על דבן עזאי מניחין לגורן הבא והן מתעשרין עם האלוליין כן את מר על דרבנן מניחין ומעשרין לשנה

יודן אשכח תני ר"ע לחומר, ור"י ס"ל דחולבת פוטר, והיינו מטעם דרוב בהמות אינן חולבות אלא א"כ יולדת, וקשיא דר"י אר"י דחיים למעוטי דמעוכפת, והכא א"א לתרץ כדכתבו התוס', דאף הכא בחולבת הוי בגוף אחד ממוכא ואיקורא, ואפ"ה רק מטעם דאזלינן בתר רובא בין באיקורא בין בממוכא, אבל אי הוי אזלינן בתר מעוט בין באיקורא ובין בממוכא לא היה פוטר וזוי תרתי דקתני דהכא דחיים למעוטי מעוכפת ועוד מאן דחיים למעוטי אמאי מחייב לימא כסברת התוס' ומשום המע"ה ועיד כ"ש הוא דהתם רוב לחיוב והכא לפטור אלא ודאי דאין ה"כ כן, ואפי' אי חיישינן למעוטי הוי כפק אלא מפני דמאן דפיטר פוטר לגמרי לריך לטעמא דרוב, אבל בלי האי טעמא הוי כפק ולענין ממוכא המע"ה, ומאן דמחייב מחייב לגמרי, ואע"ג דרוב מקייב לפטור וגימא לענין ממוכא המע"ה, אמינא אלא כסברא שניה בתוס' דס"ל דאם נאמר לענין איקורא דחייב משום חשש מעוטי, א"א לומר בגוף אחד לענין ממוכא המע"ה, והרא"ש ז"ל כתב דאמרינן בגוונא זו תרתי דקתרין ולענין נתינת בכור לכהן אין הולכין בממון אחר הרוב והוי כפק והמע"ה, ומא"כ לענין איקור בכור הוי ודאי, מטעם רוב, ולמעוטי לא חיישי', ולפ"ז למאן דחיים למעוטא י"ל דהיינו לענין איקורא אבל לענין ממוכ"פטי' דחוסרין לכו' לבוי כפק והוי המע"ה, ומוכרחין אנו לומר דמאן דמחייב לחולבת היינו בבכורה אבל אינו נותנו לכהן מטעם המע"ה ודע דמליבו מסכיות מפורשת דלא אמרינן תרתי דקתרין הוא, ומ"כ אי הוא בכיר נותנו לכהן ואי אין נותנו לכהן אין לו דין בכור, ומוכרח סברא ראשונה של התוס' והרא"ש ז"ל; והכא בש"מ מביא הקושיא בשם תוס' יסנים דבחולבת ס"ל לר"י דאין חוסשין ובמעכפת דחוסשין למעוטא, ותילו דהתם שהולד בחזקת בכור חיישינן שמא מכפה ואינו בכור, אבל הכא שהולד בחזקת שאינו בכור אין לחוש למעוט החולבת אע"פ שאינן יולדת לבויכהו בכור, ולכאורה קשה

דהסברא להיפך דיותר יש לחוש לכפיקא לבוי בכור, וכ"ל דבכור שנייא, דאם נאמר שהוא פטור ואת מחייבו ליתנו לכהן קמקריב חולין לעזרה, ואי נאמר דלכהן הוא ואת פוטרו מספק הכא אינו נאכל לבעלים רק בזמנו דהוי חולין, ומשום נכסי כהן ליכא דהמע"ה, לכן הסברא נותנת לחוש לכפיקא ולבויכו אינו בכור מלחוש לכפיקא ולבויכו בכור:

במה דאת מר על דב"ע: ובדפיס מקבת שקלים וכ"ה הגי' מהופך כמו דאת מר על דרבנן וכו' כן את מר על דב"ע, והגי' שלפנינו עיקר, אלא דקשיא דא"כ אף אי נימא דמילתא דפשיטא הוא דמחוסר זמן מתעשר לשנה הבאה עכ"פ הדרא קשי' ליתני עד כ"ד בו, וכ"ל דהיינו זאת אומרת וה"פ רק קתני עד כ"ע, ולמאי הלכתא, אלא ודאי לומר דיני

לשנה הבאה עם בני שנתן אמר רבי חייא זאת את מר ימים שהבכור מחוסר זמן בהן עולין לו לתוך שנתו. אמר רבי מנא ר' יונה אבא שמע לה מן הדא קרייה *כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש, הא כאי זה צד משעת לידתו את מונה לו, עד כדון בלוקח מבותי, לוקח מישראל, אמר רבי זעירא סלקית לקסריין ושמעית איתפלגון, רב אמר בכור ורבי יוחנן אמר חולין, ואמרין טעמא דרב וטעמא דרבי יוחנן חד טעמא הוא, איתא חמי הא איתפלגון אמרין, במה נן קיימין, אי דקאמר מוכר ביברה פשיטא ואי דקאמר לא ביברה פשיטא וכי ישראל לא נאמן הוא, ברם כן נן קיימין דשתקיי והילך ליה מן דמר בכור שכן דרך מוכר לעלות על המקח, ומן דמר חולין שכן דרך מוכר להזהיר על האיסור, מתניתא פליגא על דרבי יוחנן בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחברו צריך להודיע אמה מברתי לשחוט בתה מברתי לשחוט אין תימר שכן דרך מוכר להזהיר על איסור אוף בשאר ימי השנה נמי, הדא דתימר בודאי ברם ספק לא, תמן בהדון פרקי ודאי בלא הדון פרקי ספק, הכא כוליה פרקי ודאי הוא:

פסקא: רבי אליעזר בן יעקב אומר: רבי הילא בשם רבי יוסי ביני מתניתא ואין מטמא במשא ותני רבי חייא כן בהמה גסה ששפעה חררת דם טעונה כבורה ואין מטמא במשא והבא אחריה פטור מן הבכורה, אמר רבי יוחנן ר' אליעזר בן יעקב ורבי שמעון שניהן אמרין דבר אחד, דתנינין תמן לא שהשיליא וולד אלא שאין שיליא בלי וולד, רבי שמעון אומר נימק הולד עד שלא יצא, אמר רבי יוחנן מודה ר' שמעון שהוא מוציא את אמו ימי לידה, מעתה יהא הבית טמא, אמר רבי בון בר חייא תפתר שיצא כל שהוא נימק אמר להון רבי שמעון לחכמים אי אתן מודין לי במוציא את הספל מבית הפנימי להיצון שהוא טהור אמרו לו מפני שהוא כטרוף, אמר להון אף זה כטרוף הוא, כלים

דיני מחוסר זמן עולין לו לתוך שנתו, והפ"מ המריך פס מאד והדברים פשוטים, וכמו שפי' הק"ע:

ומן דגר חולין שכן דרך מוכר וכו': הנה מבמנע מדברי הס"ם דלכל מר ודאי וקמוכיכן ע"ז, ומע"ג דזיכא דעביד איקורא קעביד, קמוכיכן על המזקה ובשלמא לר"י י"ל דק"ל דחזקת מוכר להשביח מקחו לאו כלום הוא וכדשמואל דאמר בכור כפק מוצעם דבבר לבחינת קבעי ליה, אלא דלשמואל הוי מוצעם זה בפק ולר"י דאיכא חזקה להיפך חולין גמור הוא, אלא לרב מי לא איכא בברא דר"י לבוי בפיקא ומאמר כיון דאיכא לגיגור הכי ואיכא לגיגור הכי בפיקא הוא, דהא הא דר"י בברא הוא, ולרב נמי עב"פ מידי בפיקא לא נפקי, והא ניחא להירושלמי דמקשי על דר"י מתניתין דאו"ב י"ל דלא ק"ל לרב להאי תירוצא דמתרץ הש"ס רק דמסתם איפרך דר"י, אלא להבבלי דמקייב מהא לר"י והיינו מדקיפא אם לא הודיעו הולך ומוחר ואינו מוכנע ב"מ דחזקת ודאי הוא ולרב אפילו בפיקא לא הוי ואפילו לפי התירוץ דמתרץ הש"ס היינו דלא קביא על רב ומשמואל אבל אין בברא לאפקיעו מידי בפק בכור, והיותר קשה לי אם מטעמו דר"י א"כ מהאי טעמא גופא י"ל להיפך אם איתא דבברה הוי מודיעו כדי שלא יהנהו לכהן בתורת בכור וקמקריב חולין בעזרה, וכ"ל לומר דבהא גופא פליגי, רב ס"ל דאי מטעם חזקת המוכר להודיעו האיקור הוי מודיע כמי ההיפך ולכן מטעם זה בפיקא הוי, אבל כיון דאיכא חזקה דדרך המוכר להשביח מקחו, אמרינן דודאי הי' מבשיח מקחו דבפטרת מן הבכורה כיון דעי"ז גופא הי' מודיע לו האיקר שלא יקריב חולין בעזרה, ור"י ס"ל דאין דרך הקונה ליתן בכור מבפק כיון דהכהן הוא המע"ה ואין דרך המוכר להזהירו ע"ז רק להיפך שיזהר שיהנהו לכהן, ודבר זה ודאי בברא הוא, דאי הלוקח חבר יודע הוא דמבפיקא אסור לתנהו לכהן שלא יקריב חולין בעזרה, וע"ה ודאי לא יחיב לבהן מבפיקא, ולפי"ז י"ל דהא דקאמרינן טעמא דרב ודר"י חד הוא, דקס"ד דמאמר טעמא גופה מחזקת מוכר להזהיר ס"ל לרב דאם איתא דבברה הוי מזהיר שלא יקריב חולין בעזרה, ור"י דמטעם זה הוא חולין דאם איתא

לשנה הבאה עם בני שנתן אמר רבי חייא זאת את מר ימים שהבכור מחוסר זמן בהן עולין לו לתוך שנתו: אמר רבי מנא ר' יונה אבא שמע לה מן הדא. מפסוק מפורש בתורה: הא כיצד. והלא בעלי מומין הוא קדוש: עד כדון. שמעבר בעלתיהן דין לוקח מן הנכרי, אבל אין הדין בלוקח מן ישראל ולא ידעינן אי בכרה או לא ובכוונא דעפרם לקמן: חד טעמא. וקס"ד דחד טעמא מומם קאמר, ופריך איתא חמי הא פליגין, ומשני דמחזי אמן: במה נן קיימין. לפלוגתייהו דרב ור"י, אי דקאמר ישראל בכרה או לא בכרה ודאי דישראל נאמן, אלא ודאי דבבת לבאלו, וגם לא אמר המוכר ולא כלום, ובזה פליגי רב ס"ל כיון דדרך המוכר להשביח מקחו, ודאי אם איתא דבכרה הוי מבבת שכבר נפטרה מן הבכורה, ומשא"כ בנכרי דמבבת שכבר בכרה והיינו ע"י מקיא לפי תימו שאומר דלא הסתכן עיד בלידה אינו נאמן, דודאי דלהשביח מקחו אמר כן, ור"י ס"ל דאם איתא דלא בכרה הוי מזהיר המוכר שהיא מיינת בבכורה: מתניתא. פ"ק פרק א"ב: בד' פרקים דילוג שבניהם שוחטין ביום אחד: אין תימר. ואי נאמר שכן דרך המוכר הוא להזהיר אפי' על ספק, ומאי איריא ד' פרקים הא אפי' בכל השנה נמי המוכר מעלמו עושה כן בשמוכר האם ובא אחר מכר ומכרתו הוא: זאת את מח. מדמעבר לבכה הבא ואעפ"כ אמרינן עד כ"ע בחלול, אלא ודאי דבפ"מ לענין זה שהיינו האלו עולין לו לתוך שנתו: מן הדא. מפסוק מפורש בתורה: הא כיצד. והלא בעלי מומין הוא קדוש: עד כדון. שמעבר בעלתיהן דין לוקח מן הנכרי, אבל אין הדין בלוקח מן ישראל ולא ידעינן אי בכרה או לא בכרה ובכוונא דעפרם לקמן: חד טעמא. וקס"ד דחד טעמא מומם קאמר, ופריך איתא חמי הא פליגין, ומשני דמחזי אמן: במה נן קיימין. לפלוגתייהו דרב ור"י, אי דקאמר ישראל בכרה או לא בכרה ודאי דישראל נאמן, אלא ודאי דבבת לבאלו, וגם לא אמר המוכר ולא כלום, ובזה פליגי רב ס"ל כיון דדרך המוכר להשביח מקחו, ודאי אם איתא דבכרה הוי מבבת שכבר נפטרה מן הבכורה, ומשא"כ בנכרי דמבבת שכבר בכרה והיינו ע"י מקיא לפי תימו שאומר דלא הסתכן עיד בלידה אינו נאמן, דודאי דלהשביח מקחו אמר כן, ור"י ס"ל דאם איתא דלא בכרה הוי מזהיר המוכר שהיא מיינת בבכורה: מתניתא. פ"ק פרק א"ב: בד' פרקים דילוג שבניהם שוחטין ביום אחד: אין תימר. ואי נאמר שכן דרך המוכר הוא להזהיר אפי' על ספק, ומאי איריא ד' פרקים הא אפי' בכל השנה נמי המוכר מעלמו עושה כן בשמוכר האם ובא אחר מכר ומכרתו הוא: הדא דתימר. דדרך המוכר להזהיר את הקונה: בודאי. שקרוב לודאי שהקונה יעשה את האיקור אבל לא על ספק, ולכן: תמן. בא"ב בד' פרקים הללו שהוא קרוב לודאי מחויב הוא להודיעו: בלא הדון פרקי. רק בשאר ימי השנה ספיקא הוי ולא דמי לבן חיובא עליה, אבל הכא לעולם ודאי הוא דחייבת בבכורה ודמי לבן חיובא עליה, וודאי היה מודיע ומדלא הודיע ש"מ חולין הוא:

פסקא. כיני מתניתא. כן לריך להגיה מתניתן כמו שהוא בתוספתא לפנינו: טעונה בבורה. ובבבלי פריך מאחר שאין מעונה אמאי תקבר, ומשני כדי לפרכס שנפטרה מן הבכורה, והא דאין מעונה משום ביטל ברוב כגון בו (ועיין לפנינו לקמן): דתנינין תמן. כדה פ"ג ה"ד, וה"ג: שהם בשנה השילא בבית הבית מעונה לא שהשיליא וולד אלא שאין שיליא שאין עמה וולד, ר"ש אומר נימק הוולד עד שלא יצא, ונעשה דם, והאי דם נתערב בדם הלידה ברוב, ואין הבית טמא: מודה ר"ש. ולא פליג אלא בטומאת הבית אבל אמו טמאה טומאה לידה: מעתה. כיון דלר"ש כמי חשבינן אותו כוולד לטומאת לידה, מ"ש דלגבי טומאת הבית דפליג: תפתר. להא דר"ש לא תליכן כתם שנימק, רק ראינו שנקלתו יצא נימק, והלכך אמרינן דכולו נימק לדם ונתבטל, ומש"ה הבית טהור, מה שאין כן לענין טומאת לידה מודה הוא דכתיב אשה כי תזריע וילדה אפילו לא ילדה רק כמו שהזריעה טומאה טומאת לידה: את הספל. והולד בתוכה שהבית החיצון טהור: אמרו ליה. בזה אנו מודין דכיון שבטלו הוי כטרוף ונתבטל: אף זה. בבית פנימי כמי כטרוף הוא

הוא ונתבטל: בשעת יציאה. דאכתי לא כיון כולו, אי אף לותן הכלים מעתה ר"ש, והיינו הכלים שבהן קבל הולד: ותני ר"ה בתוספתא ואינה מעמא בעשה והיינו אף הכלים ומעמיהו אין הן דמיחוי הולד כתבטל ברוב בדם הלידה, וס"מ דלר"ש כמי מהאי טעמא לף הכלים שקבל הולד טהורין: נבלה שבטלה. חתיכה לחת נבלה בשני חתיכות בשר שחוטה בטל ממנה טומאת מגע מן התורה: וביני. כן לריך להגיה שרק טומאת מגע בטל אבל לא טומאת אכילה והקיט: לפי שא"א לשחיטה. ה"פ כיון דעיקר הטעם הוא שבטל מגעה מטוס דא"א לשחיטה שתעשה נבלה, וא"כ לא מגע בנבלה כלל דבתר מבטל אזלינן, אבל בעשה והקיט לא שייך האי טעמא דעכ"פ עשה נבלה הוא:

משנה. בהמה מניקה והולד כרוך אחריה בכי האי גונא לכ"ע לטעוט דאולבת אעפ"י שאינה יולדת לא חייבין, א"כ דהכא עיירי בראינו שהיא מן המעוט ואבדה קודם הלידה וכעת אנו רואין שולד כרוך אחריה אין אנו חוששין בעת מרחמת בן אחרת והבא אחריו הוא כפק בכור רק ודאי בנה הוא: שבא בנה של זו ולאבור את כולן דכפק בכור רק ודאי הכריכות אחרי המבכירות בכורין בינהו והשאר פטורין:

הלכה ב'. תמן. בגבל אמרו: חוץ מערב. בימי הלכות, ערב, ב"ב פ"י, לידן, פ"ז דגיטין, ראיה אחרונה, סנהדרין ס"פ זה בורר: ובלבד. כלומר בעמ ד"א שהלכה כמותו רק בעקום שאמר דבריו בעשה, אבל בברייתא דר"ח ור"א ליתא להאי כללא: הצובות. מבורכת שהבכיר עליהן כל בית דינו ולכן הלכות אנו לאו יחידאי בינהו רק דרבים הוה: תלתא הלכתא שלשה הלכות אמר רשב"ג והלכתא כותי' בכולהו, ופריך דל כן. וכי לא ידענו זה ממה דאתמר האי כללא דכל מקום שבא רשב"ג הלכה כמותו: קיימתינהו. דאיתא אליבא, וה"א דהיינו רק בעשה קמ"ל דהכא הלכתא כותיה אף בברייתא דר"ח: ניחא משנתנו. ה"פ ניחא דקאמר „בעשנתנו" והיינו עשה דקמן, אבל ברייתא מאי היא: דתני ר"ח בתוספתא מכילתן: הנכנס לעדר בלילה. רצותא נקיט דאף שקרוב הדבר שהלידה היתה בלילה ואין האמהות מכירין ולדותיהן ואפשר שטעו ובא בעה שלא זו אלא זו, קמ"ל דלא חייבין, דדרכה להכיר ובלה ע"י חוט הרוח: זברים כרוכין.

כלים שהיו שם בשעת יציאה מה הן, נשמעינהו מן הדא רבי לעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה הרת דם הרי זה תקבר ונפטרה מן הבכורה, ותני ר"ה ואין מטמא במשא ומר רבי יוחנן ר' לעזר ור' שמעון אמרין דבר אחד, הדא אמרה כלים שהיו שם בשעת יציאה טהורין, רבי אבהו בשם רבי יוסי בר חנינה נבלה שבטלה בשחיטה בטל מגעה דבר תורה, אמר רבי יודן וביני בטל מגעה, ברם משא והסיטה לא בטל, לפי שאי אפשר לשחיטה שתעשה נבלה:

משנה: רבן שמעון בן גמליאל אומר הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חוששין שמא בנה של אחרת הוא, נכנס לתוך עדרו וראה מבכירות מניקות ושאינן מבכירות מניקות, אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו ובנה של זו בא לו אצל זו:

הלכה ב': תמן אמרין בכל אתר הלכה כרבן שמעון בן גמליאל חוץ מערב וציידן וראיה אחרונה, רבי אימי בר קרחה בשם רב ובלבד במשנתנו, ברם במתניתא דרבי חייא ורבי הושעיה רובה לא בדא, רבי יוסי בי רבי בון למה אמרו בכל אתר הלכה כרשב"ג שהלכות קצובות היה אומר מפי בית דינו, רבי שמואל בי רבי יוסי בי רבי בון תלתא הלכתא מר רבן שמעון בן גמליאל חד במשנתנו ותריין במתניתא ובכולהון אמר רבי יוסי בשם רב הלכתא כרשב"ג, דל כן מה נן אמרין, קיימתיה כרבי אימי בר קרחה בשם רב ובלבד במשנתנו, לפום כן צריך מימר הלכתא כרשב"ג ואוף מתניתא, ניחא משנתנו, מתניתא, דתני ר"ח הלוקח בהמה מניקה מן הכותי, הבא אחריה ספק בכור שמרחמת את שאינה יולדת, רבן שמעון בן גמליאל אומר הרי הוא בחזקתו, וכן היה רשב"ג אומר תכנס לעדר בלילה, וראה כעשר כחמש עשר יולדת מבכירות ואינו מבכירות שחרית השכם ומצא זכרים כרוכין אחרי זכנות ונקבות אחרי במבכירות אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו ושל זו אצל זו, וכן היה רשב"ג אומר המוסר בהמתו לכותי לרעות, אף על פי שאינו רשאי, ולשחרית

לאיתא לא בכרה הוי מזהיר ודבר זה בכור בעזה"י: **והנה** בעעמא דדרך המוכר להסביר מקחו, לפנינו ברש"י כמו שפרשנו, וכמו"ש התוס' אבל איכא דגרסו ברש"י ז"ל שה"פ דהמוכ' מסתבח שכבר בברה ולא תקתכן בלידה, ולפי פי' זה א"א לפרש כמו שפרשנו ול"ע, ומלבד זה כבר הקשה הגאון מהר"ש אלגאזי ז"ל על פי' זה קושיא עצומה דליה נגד דלפרקנה דיחום שמא טיפה ופטורה מן הבכורה והא דלא אסתבח דאכתי היא בחזקת סכנת לידה, ואף דעל הפי' שפי' תוס' ורש"י ז"ל לפנינו כמי קשה, דיחום שמא טיפה והוא לא ידע דטיפה פיטרת מבכורה, י"ל דקיימא זו אינה קשה כ"כ דהכל יודעים זה מה שאומרו חכמים קימן ולד בבהמה דקה טיפוף ועוד דמאן דקרי קרא יודע שפטר רחם כתיב, ולכן העיקר כמו שפי' רש"י ותוס' לפנינו, ואתיא כסוגי' הירושלמי הכא, עוד איתא בשם רגמ"ה דה"פ דהוי מסבח בבבח ולדות שאינה עקרה, ולשון הירושלמי „דרך מוכר להעלות על המקח" קובל פי' זה דמה שהוא בת ולדות ודאי מעלה המקח ודוק:

נבלה שבטלה בשחיטה עיין תרומות פ"ה ה"א שם הגי' נבלה בטלה בשחיטה בטל מגעה והקטה לא בטל לפי שאפשר לשחיטה שתעשה נבלה, וגי' זו מסובשתא היא ול"ל כמו שהיא כן לפנינו ומסתבח שם ועיין פ"מ, ובגזיר פ"ו ה"א הגי' כמו שהוא פה אלא דחסר מימרא דר' יודן;

משנה. הלוקח בהמה מניקה מן הנכרי: ע"כ ס"ל לרשב"ג דחלב אינו פוטר דאם חלב פוטר מה לי מניקה ומה לי אינה מניקה העיקר הוא שהיא הולבת וכדפסק ר"ת דרק היכי דאיכא חזקה דערחמי לי' וילדתו פיטר, ותמוהין הן דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ד דבכורות (ה"ח) לקח בהמה מניקה מן הנכרי אינו חושש שמא בנה של אחרת היא מניקה וכו' ואח"כ כתב וכן בהמה שהיא מולבת פטורה, וקשי' דאם חלב פוטר מאי איריא מניקה דוקא וכ"ל כדכתב הרמב"ן וגרא"ם ז"ל דקמ"ל דאפי' דאינו רואין מן המעוט ואפ"ה כיון דאנו רואין עתה שהולד כרוך אחריה ה"ה בחזקתה שילדה; וכל העיין בדברי הש"ס לקמן, הנה רגא הש"ס לומר דהיא דא היא דא, ודבר פשוט הוא דהולבת כמי פיטר, והא דקתני מניקה להודיע כחן דרבנן שכן הוא בתוספתא מחלוקת דרבנן ורשב"ג, אמנם מתניתין דקתני רק דברי רשב"ג ע"כ כדפי' הרמב"ן

אמ"ג דדבר פשוט הוא שכל הזקנות ילדו דוקא זכרים והמבכירות נקבות אעפ"כ אינו חושש לכלום: שאינו רשאי- למוכרן לרועה כותי דחשיד על הרבעה וקמ"ל דלא תימא דמעלמן לא מחלפי, אבל כדמחלפי כותי מרחני

הרמב"ן והרא"ש, וקאמר בגמרא דמחלוקת ר"י ור"ע היא ומבמע אבל במתכיתן לא פליגי והייבו דלרב"ג נמי חולב אינו פוטר, ולפ"ז קשה הרמב"ם דפסק כרב"ג ע"ש לא פסק נמי כותי" בחולבת דלא פטרי, בשלמא הא לא קשי" דלא פסק כר"ע דהלכה כמותו מחבדו, כיון דאיכא דס"ל להיפך דר"ע פוטר, אלא הא קשיא אי כיון דרב"ג נמי ס"ל חלב אינו פוטר הוא ליפרש בביעת הר"מ כמו בכתב הרא"ש ז"ל כדלעיל, עוד י"ל דהא דהביא הר"מ ז"ל דברי רב"ג ואח"כ כתב דחלב פוטר י"ל דקמ"ל נמי דין ג' בהוכר כאן בידובאמי ותוקפתא פירקן, והוא העוסק בהמה לבותי אינו חושש שמא הביא הכותי את בנה של זו אצל זו ושל זו אצל זו, רבי חייא בר ווא בעא קומי דרבי יוחנן, מה הדי הוא בחזקתו דמר רבן שמעון בן גמליאל, אמר ליה בחזקת אם מרחמי בנה, אמר רבי מנא אי הוין תמן הוין שאל איכון אמר מר, אם מרחמי, או בנה מרחמי, האיך עבידא, מצא בהמה וולד ברוך אחריה, אין תימר אם מרחמי, לית כן בכורה לית כן אותו ואת בנו, אין תימר בנה מרחמי לית כן בכורה ברם אית כן אותו ואת בנו, ואית בעין מימר חזיר ברוך אחר גדיה, אין תימר אם מרחמי לית כן בכורה ואסור באכילה, אין תימר בנה מרחמי לית בן בכורה, למיכל תפלוגתא דרבי יודה ורבי שמעון, דתנינן תמן רבי יודה אומר טמא הנולד מן הטהור טהור טהור הנולד מן הטמא טמא, רבי שמעון אומר אחד טמא מן הטמא ואחד טמא מן הטהור טמא, רבי חגי אמר אם מרחמי ורבי יוסי אמר בנה מרחמי, עד כדון בשולד ברוך אחריה, פרה חולבת, הוין סברין מימר היא דא היא דא, אשכח תני במחלוקת דתני חלב פוטר מן בכורה דברי רבי יהושע ור"ע אומר אינו פוטר:

משנה: רבי יוסי בן משולם אומר השוחט את הבכור עושה מקום בקופץ מכן ומכן ותולש את השער, אבל לא יזיזנו ממקומן, וכן התולש את השער לראות מקום המום: שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר ולשחרית השכים ומצא זכרים ברובות בזקנות ונקבות במבכירות אינו חושש שמא הביא הכותי את בנה של זו אצל זו ושל זו אצל זו, רבי חייא בר ווא בעא קומי דרבי יוחנן, מה הדי הוא בחזקתו דמר רבן שמעון בן גמליאל, אמר ליה בחזקת אם מרחמי בנה, אמר רבי מנא אי הוין תמן הוין שאל איכון אמר מר, אם מרחמי, או בנה מרחמי, האיך עבידא, מצא בהמה וולד ברוך אחריה, אין תימר אם מרחמי, לית כן בכורה לית כן אותו ואת בנו, אין תימר בנה מרחמי לית כן בכורה ברם אית כן אותו ואת בנו, ואית בעין מימר חזיר ברוך אחר גדיה, אין תימר אם מרחמי לית כן בכורה ואסור באכילה, אין תימר בנה מרחמי לית בן בכורה, למיכל תפלוגתא דרבי יודה ורבי שמעון, דתנינן תמן רבי יודה אומר טמא הנולד מן הטהור טהור טהור הנולד מן הטמא טמא, רבי שמעון אומר אחד טמא מן הטמא ואחד טמא מן הטהור טמא, רבי חגי אמר אם מרחמי ורבי יוסי אמר בנה מרחמי, עד כדון בשולד ברוך אחריה, פרה חולבת, הוין סברין מימר היא דא היא דא, אשכח תני במחלוקת דתני חלב פוטר מן בכורה דברי רבי יהושע ור"ע אומר אינו פוטר:

ברם לית כן לו"ב: עיין בבלי מכילתן וכתב הרמב"ן ז"ל דבעי דלא לפביעי הוא ולפביעו הוא מחלוקת דאמוראי ובכול הוא בלאינו לוקה מבוס לו"ב דבנו ודאי לאו רחמנא ולא הכפק וכן כתב רב"י ז"ל ועיקר:

הלכה ג'. רבי הילא בשם רב"ל עיין כל הבוגיא בבת פ"ז ה"א והגי" שם מבוכבתא והעיקר כדהכא, ועיין בבלי בן שחטו עקביא בן מהלאל מתיר וחכמים אוסרין דברי רבי יודה, אמר רבי יוסי לא בזה היתר עקביא אלא בשער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ מת בזה עקביא בן מהלאל מתיר וחכמים אוסרים: צמר המדולדר בבכור את שהוא נראה מן הגיזה מותר ואת שאינו נראה מן הגיזה אסור:

הלכה ג'. רבי הילא בשם רבי שמעון בן לקיש התולש מן הקדשים פטור, אמר רבי יעקב בר אחאי ריש לקיש ברעתיה, דאיתפלגון התולש בקדשים רבי יוחנן אמר חייב רבי שמעון בן לקיש אמר

גם ולד מלחרת: בחזקת אם. דמרחמי לבנה וכל אחת בנה הוא וכדמפרש לקמן: תמן. כדאמר לי' ר"י לר"ת בר ווא בחזקת אם מרחמי בנה הייתי שואל אחר כונתו: אם מרחמי. כשילדה מרחמי אף שאינו בנה לאפוקי כשלא ילדה לא מרחמי כלל, דיש לבע"ח טבע לרחם פרי בעבה אבל אין לה הכרה להכיר בין ולדה לשאינו וולדה, או דילמא אף מבכרת היא וולדה ג"כ: האיך עבידא. שיהא כפ"מ בזה: מצא וולד. דבלוקח ודאי קמוכיכן כדלעיל: לית כן בכור, ה"פ לית כן בכורה ודאי, והבא אחריו הרי הוא בכור ונקפק דדילמא בנה הבכור אחריה לאו בכור הוא, וה"ה לענין לו"ב דבר ודאי ולא הכפק: אין תימר. אבל אי כאמר שבנה מרחמי, לית כן דין בכורה כלל והבא אחריו חולין ודאי הוא וחייב מבוס לו"ב (והיותר עוב לגרוס בקיצא „לית כן בכורה", ולל"ל דכיון דבנה מרחמי ודאי בכרה והבא אחריה חולין הוא): חזיר ברוך אחר גדיה. ובבלי אחר ראשה, דבפ"מ לענין בכורה ולענין איכול אכילה דאי נאמר רק אם מרחמי מקפקינן הבא אחריו בבכירה ואכול באכילה דלאו בנה הוא לכ"מ, אבל אי נאמר: בנה מרחמי. לית כאן דין בכורה והבא אחריו ודאי חולין הוא, ובא"כ לענין אכילה באנו למחלוקת ר"ש ורבנן כדלעיל פ"א: אם מרחמי. מיהו היכא דאיכא לדידה לא מרחמי אחריתא והא דקאמר רב"ג בבבהמו בלוקח אינו חושש התם דקאמר מוכל ודאי נאמן הוא דרוב מניקות בנה הוא ואי דלא אמר, מ"מ פעורה מן הבכורה דהא עכ"פ ילדה עד כדון, בענינו מחלוקת רבנן ורב"ג בולד ברוך ודהלכתא כרב"ג: פרה חולבת. ולא ידע מחלוקת דר"י ור"ע לעיל: היא דא. דתלי גם כן במחלוקת רבנן ורב"ג והא דקתני מניקה להודיעך כחן דרבנן דאפי' מניקה חייסינן דדילמא מרחמת אעפ"י בלא ילדה, במחלוקת ר"ע ור"י אבל רב"ג אלי קבל כר"ע דחלב אינו פוטר:

משנה. בקופץ. כ"ל דלא אבכין בל שאינה מקום קא, אלא דהוא עושה מקום בקופץ להחליק הלאר על הלד, ובכתיס גוזז ביד אבל לא בכלי כדאמרינן בבבלי ולפי הנראה היה מנהגם להניח מלד אחד קופץ להבביד על הלד ומלד הבני אחז הלאר על הלד ובחט בידו האחרת והא דקאמר בבבלי הני לקופץ, כלומר לאורך מקומו בל קופץ נמי ה"פ במחלק תחילה ביד ואח"כ מניח הקופץ עליה: וכן התולש. ואפילו לכתחילה מותר: בחלון. לול שבבותל: וחכמים אוסרין. דאי בריה לי' לאור הנוברת מחייס, יהה מלבחוץ בכור בעל מום כדי להנות מלאורו ועי"ז יבא לידי תקלה בגיזה ועבודה: לא בזה. רק עקביא מתיר, אבל אף רבנן, לא מחלקי אלא בשעת דאז רק עקביא מתיר ורבנן פליגי וגזרו מבוס גיזה ועבודה כדלעיל: המדולדל. ולא נתלש לגמרי ובגמרא מפרש:

הלכה ג'. התולש. ביד, לא הוי גזיזה ופטור: ר"ל ברעתיה. כלומר לבעיתיה דפליג בהדיה עם ר"י בזה, והגאון בק"ע גריס בבבת פ"ז ה"א „התולש בבבת" ואתא בפיר הא דקאמר רב"ל ברעתיה כלומר לבעיתיה

דק"ל

דס"ל כן בקדשים, אבל הכא יותר טוב הגי' שלפניכו: מחלפה. קשיא דרשב"ל אדרשב"ל: ומר רשב"ל. לפרושי היכי חייב ג' חטאות, קתני מיהו בתולם חייב משום גוזז: ולא פליגין. מיירא דרשב"ל אהדדי: שאין גיזה. אחרת מתליסות הנולות, וזה הוא גזיזתה ברם בקדשים רק בגוזז חייב ולא בתלושה: תודע דהיכי שאין גיזה אחרת מתליסה, זו היא גזיזתה, שהרי מתה דלא שייך בה גיזה אין ה"כ דתולש מן המתה בקדשים חייב: סדר בכורות תני הלכות בכורות שבה חדשים ולבסוף בא תלמיד דר' שימאי ושאל לו דבר הלכה: ולא אגיביה לא ידע מה להשיב: שלא עבר. כלומר שלא הענייק בה ככל הצורך: תני. בתוספתא מכילתן כפ"ב ומובא בבלי מכילתן, וכיפא דמתני' בכור בע"מ שהלם מומנו ואח"כ מת פלוגתא דעקביא וחכמים וכתבו התוס' דלהכי לא קתני והניחו בחלון דרשע הוא ותלש ע"מ להטות בו מיד ומשא"כ בבכר קתני והניחו בחלון: צמר בכור שטרפו. עד שנעשה מזה גוש אחד לא דמי לאורג מלמר הבכור חוטו ונתערב באריגה דלבור, דהכא כיון שנעשה גוש אחד בטל ברוב: אייתי. שאלה כזו שנתערב ליטרא אחת של צמר בכור עם שמונה ליטרות של צמר אחר ולא רצה להוציא לא התר ולא איסור דעל זה דאמר ר"י לצמר בכור בטרפו בטל ברוב הקשה ע"ז ר' יוסי מתניתין דערלה פ"ג ה"ב: דמיט. הוא המלחק שיש בין הלמה לשלבנו: מצמר הבכור. שנגזז מחיים ולבור בהנאה דכתיב ולא הגוז בכור לאוך, ולא אדג מלמר כזה בין מתם ובין מבע"מ מלא הסיט בבגד, יבוף דבכור אין לו מתירין: שער נזיר. וכן פטר חמור אבורין כמי בהנאה אלמא דלא בטל ברוב וקב"ד כיון דאדג מלא הסיט בטרוף דוי: אילו איתובית. גרסינן אולי אם היתה מקשה המן קומי דר' יוחנן אפשר שהיה מביב לך דברים של טעם, והלדק עם ר"י, ולכן לא הולי התר מבוס הקושיא מתניתין ולא איבול, דדילמא אי היה מקשה לפני ר"י היה מביב דבר של טעם: רבי שמעון. מוסיף דלא מבעי דאין נפקותא בין תלוש ובין בכר מתילא אלא ג"כ ל"ש התירו מומחא לו מת: וכיני. לדברי ר"ז שכן הדין במעשר בהמה, ועיין רמב"ן פ"ג מהל' בכורות ה"א שמה בהגאר כל זה ובב"מ שם: תני. בברייתא: הפוך. בשמלטותו הוא כפל ובני לאשין בראין מבחוץ, ועיין בבלי מכילתן וברמב"ן בהלכותיו:

אמר פטור, רבי ירמיה בעי מחלפה שיטתיה דרשב"ל דתנינן תמן התולש כנף בעוף המורטה והקוטמה חייב משום שלש, ומר רבי שמעון בן לקוש התולש חייב משום גוזז, המורטה חייב משום מוחק, הקוטמה חייב משום מכה בפטיש, אמר רבי יוסי בי רבי בון ולא פליגין תמן עוף שאין גיזה, תלישתה היא גזיזתה ברם דבא אינו חייב עד שיגזז, תודע לך שהוא כן דתני תלש מן המתה חייב תלישתה זו היא גזיזתה, רבי יודן סידור בכורות קומוי דרבי בא שיתא ירחין, בסופה אתא חד תלמוד מן דרבי סימאי שאל ליה ולא אגיביה, אמר ניכר הוא זה שלא עבר על פיתחה של תורה: תני התולש צמר מבכור תם והניח בחלון אעפ"י שנולד לו מום לאחר מכן ושחטו הרי זה יקבר, רבי יוסי בי רבי בון, בשם רבי יוחנן ואית דמריין רבי חייא בר וא בשם רבי יוחנן צמר בכור שטרפו בטל ברוב, אייתי רבי חייא ציפוראי קומוי דרבי אימי ליטרא בשמונה ולא הורי ליה, דמר רבי יוסי ולא מתניתא היא האורג מלא הסיט מצמר דבכור, בבגד ידלק הבגד, משער נזיר ומפטר המור בשבו ידלק השק, אמר ליה אלו איתתבת תמן איתייהבית יאות, אמר רבי חגיי הלכתא כמתניתא דרבי חייא, שער בכור תם שנתלש מחיים אסור, לא שנייא היא תלש לא שנייא היא נשר, רבי סימון בשם רבי זעירא לא שנייא היא שחטו לא שנייא היא התירו מומחה ואין צריך לומר שמת אמר רבי יודן וכיני וכן במעשר בהמה. תני אי זה הוא שאינו נראה עמו מן הגיזה, כל צמר שעיקרו הפוך ידוע שנשר מחיים הוא:

הדרן עלך פרק הלוקח בהמה:

הדרן עלך פרק הלוקח בהמה:

מפני שטילטולה מרובה: ובתוספתא ובבלי הגי׳ שטילטולה מרובה, וקאמר תנא מפני לאחריה הוא דלא מפני ע״י חלב האם, ולפי מהבבלי דהאי תנא טעמא לאחריה הוא הטיפל, אלא אם״א לה לחיות המבואר פה הוא טעמא חדא למה טילטולה מרובה שכיח רכות ולכן י״ל דהפי׳ בבבלי נמי „תנא״ עלה בבהמ״ד לפרש דהיינו מפני שכיח דקות, ולעפ״י שבבלי יליף זה מקרא מפורש כת״ק דמתניתין, כתב הרב הוי״ע דל״י ק״ל דקרא כת״ק רמז בעלמא, והעיקר מקר הכתוב לחכמים מיגבלי הזמן לפי הכרעת דעתם, ור״ל דהעיקר הוא דכתיב תתן לי שיהא בו כדי נתינה ועוה הוא כדי נתינה ומקר לחכמים:

שנאמר את קדשי בנ״י: ובבבלי מכילתן הגי׳ להיפך דבריהם מדיא קרא דשחתם ברית הלוי, ואח״כ קרא דאת קדשי בנ״י, וקאמר מאי ומומר, וכ״ת מיתה לא, ת״ש את קדשי בנ״י לא תחללו ולא תמיתו, והנה מפורש התם דהאי קנס הוא לבעלי בתים, שיהא מפרישין עוד הפעם כל תרו״מ כעבל גמור, אך מפני זה לא קנסם דלמא להו לפרישא מן הפעור על החיוב, שיחבוב שהוא בחמה בעבל גמור ויפרום מזה על פירות מבולין אחרים שיש לו ובאמת הוא רק קנסא, ועיין תוס׳ שם מה שכתבו בזה, ומירושלמי והתוספתא נראה דהקנס הוא לבוים דלריך להפרים עליהם תרו״מ כפירות עבל של ישראל, שהרי קאמר, יתר על כן אמרו תרומתן אינן תרומה, הרי קנס בנ״י אמור, ומה בקנו עוד לקנסם אלא ודאי דאבוים קאי.

הורי ר׳ אבהו וכו׳: קוגיא זו מבוארת היטב בהלכות בכורות להרמב״ן ז״ל ועיין מהרי״ט אלגאזי ז״ל שם בחידושיו, ומירושלמי אלה פ״ד הלכה ד׳ הגירסא מבוארת מכפי שהוא פה: כיני

עד כמה בבכור בזה״ז מבתאי מתניתין דלא חזי להקרבה, וקאמר עד כמה חייב ישראל להטפל בו עד שהוא כותבו לכהן: ובגמרא. שערתה מרובה: שלשה חדשים. מפרש בגמרא טעמא: לא יתן לו. בגמרא מפרש דהוי כהן המקייע בבית הגרנות דלקבל מעשר גוזל כהנים אחרים: שנה בשנה. וקמוך ליה וכי יהיה בו מום בשעריך תאכלנו:

הלכה א׳ תני ר״ח בתוספתא פ״ב: שטילטולה מרובה. מעבל גבה ובדמפרש דגבה חובלת הכל מעלמה, וזו שכיח רכיה ומלרכה לאמה, ובבלי חלב האם גדולתה קנה: טעמא דמתני׳. דקתני אמר לו הכהן תנהו לי בתוך זמן זה ה״ז לא יתן לו: מפני מה״ע. שכראה ככהן המקייע בבית הגרנות, והטעם כתב רש״י ז״ל מפני שבכיר בזה״ז אינו ראוי רק כמיפול בו מום, וכיון דעל ישראל החיוב לטפל בו עד זמן מיגבל, וזה בא ואמר אני מלילך מן הטורח ובשכר הלכת הטרחא תתנהו לי, אסור: ותני ר״ח בן. בתוספתא דמאי פ״ה: הרי אלו חולין דמה שנותן תרומות ומעשרות הוא חלף עבודתם עבודת כהונה ולי״, אבל כשהם מקייעין בבית הגרנות הי״ל חלף עבודתם עבודת חול, דמשלם חובתו ע״י התו״מ ולא מתנות כהונה מיהו: את קדשי בנ״י. והוא לוקח אותם בתורת חולין חלף עבודתו עבודת חול: ואומר. שגם ישראל מוחל ע״ז שלא ליתן המתנות בתורת חולין, וה״ק קרא „את בריתי״ שברתם ליתן תרו״מ „שחתם את הלוי״ כשחת ע״י קנוניא עם הלוי שהוא יקייע בבית הגרנות ואתה תתן לו המתנות: ולא עוד אלא שבקשו לקנוס ג״כ להלוים שיהא פירות אלו חייבת בתו״מ ככל פירות מבל: הרא דתימר. דאסור מעשה כהן המקייע בבית הגרנות, דוקא בפירות מ״י אבל בתרומות חו״ל לא בדא לא אמרו זה, וכן הוא בבבלי תרומות מ״ל אין בה מעשה כהן המקייע בבית הגרנות: בטלת ברוב. אבל לכתחילה אסור לבטלה ואי בטלה ברוב מותרת לזר ולא בעינן ק״ח, ואית דמפרשו דאפי׳ לכתחילה מבטלה ברוב ואוכל כהן בימי טומאתו, אבל לזר אסורה: אוכל. על סמך שיפרוש אח״כ ומכיח כדי הפרשה באחרונה ולא בעי מוקף: בבוצרה. חו״ל הי״ל, והולי שאם כתערבה אחלה לריכין רוב לבטלה, (וכל הענין שנוים שם ואחלה קאי): מלמד. רבי

עד כמה ישראל חייב לטפל בבכור, בבהמה דקה שלשים יום, ובגסה חמשים יום, רבי יוסי אומר בדקה שלשה חדשים, אמר לו הכהן תנהו לי בתוך זמן זה הרי זה לא יתן לו, היה בעל מום ואמר לו תן לי שאבלנו מותר, ובשעת המקדש אם היה תמים ואמר לו תן לי שאקריבנו מותר, הבכור נאכל שנה בשנה בין תם בין בעל מום שנאמר *לפני י״י אלקיך תאכלנו שנה בשנה, נולד לו מום בתוך שנתו מותר לקיימו כל שנים עשר חדש לאחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא עד שלשים יום:

הלכה א׳: תני רבי חייא רבי יוסי אומר בדקה שלשה חדשים מפני שטילטולה מרובה, למה אמר רבי סימון בגין ששינה רכות, ר׳ יוסי בי רבי בון טעמא דמתניתא מפני מראית העין, ותני רבי חייא כן כהנים ולוים שהיו מסייעין בבית הגרנות, אין נותנין להם לא תרומה ולא מעשר בשכרן ואם נתן הרי אלו חולין, שנאמר *ולא יחללו את קדשי בני ישראל ובבר הן חולין ואומר *שחתם ברית הלוי, יתר על כן אמרו תרומתן אינה תרומה ומעשרותיהן אינן מעשרות והקדשן אינן הקדש, ולא עוד אלא שבקשו חכמים לקונסם להיות פירותיהן צריכין משלם, ועליהם הכתוב אומר *ראשיה בשחד ישפטו, ואף הקב״ה מביא עליהן שלש פורענות הדא דכתיב *לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה והר הבית לבמות יער, רבי שמואל ברבי יוסי הדא דתימר תרומת ארץ הא תרומת חוץ לארץ לא בדא, אמר רבי מנא סלכות לסריין ושמעית אמרין בשם שמואל תרומת חוץ לארץ בטילה ברוב, רבי יודן ורבי זעירא בשם שמואל תרומת חוץ לארץ וחלת חוץ לארץ אוכל ואחר כך מפריש הורי רבי אבהו בבוצרה שהוא צריכה רוב, שמע רבי יונה ומר מלמד שהיא עולה בפחות מממאה ואינה נאסרת באחד ומאה, אמר ר׳ זעירא מתניתא אמרה אפילו באחד ואחד, דתנינן ונאכלת עם הזר על השולחן, אמר רבי יוחנן רבותינו שבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרובין ובטלן, מן איגין רובין תרגיימניא, רבי בא בשם שמואל לא חשו אלא לתרומת דגן תירוש ויצהר, רבי הילא בשם שמואל לא חשו אלא לתרומה בלבד, ברם לירקות לא, או אוף לתרומה גדולה לא חששו כהדא דתנינן איסי בן עקביא אומר

אבהו מלמד בהוראה זו דאינו לריך ק״ח חולין להעלותה ואינה חוכרת, החולין אם אין שם מאה ואחד רק עולה בבוצרה ואוכרת אם אין שם רוב: ה״ג. מלמד שהיא עולה בפחות מק״ח ואינה אוכרת במאה, וכן עיקר: מתניתא. דחלה פ״ד מ״ז אומרת שאפי׳ כתערבה שוה בשוה אינה מדמעת דהא נאכלת עם הזר על השלחן: היו מפרישין. תרו״מ בחו״ל: הרובין. בני ר״ח נקראו כן וכן הוא בבבלי יקבלו הרובין את תשובתן: ה״ג. ברם לירקות לא אם אוף לתרומה גדולה, וקובית הוא אי נאמר דאף לתרומה גדולה לא חששו, ומשמי כהדא דתנינן מעשרות ריש פ״א דירקות

לף בארץ מדרבנן ולכן לא חשבו בחו"ל, ובא"ב תרומה גדולה בארץ מדאורייתא היא: חלת כותי בארץ. ה"פ לפי" מתנות הגדלה בארץ, ותרומתו מתבואת חו"ל דאפי" בישראל דרבנן היא: ואיבל. הזר ו־רומתו אינה מדמעת ובן הוא בבני מנחת (ס"ז):

פסקא. תמן תנינן. ריש פ"א דמע"ש, ושם מבואר דדין מעשר בהמה שנקריבין חלבו ודמו והבשר נאכל להבעלים בירושלים כמע"ש, ובע"מ בכל מקום: תמים חי. לאו דוקא וה"ה המום שחוט ומשוס שיפא נקיט, ואית דמפרשי דוקא חי אבל שחוט מותר, כן הוא בירושלמי מע"ש הא שחוט מותר, תני דבי רבי ינאי לא שייא היא בין חי בין שחוט בין המום בין בע"מ, וליידי מילה תכן חי ולא שחוט בגין דניתני דבתרא הבכור מוכרין אותו המום חי ובע"מ חי. ושחוט": הבכור. בבכור בזה"ז מיירי שאינו ראוי להקרבה ובזמן הבית דוקא בע"מ מותר למוכרו: ביני מתניתא. בן צריך להגיה מתניתן, דהא דקתני המום חי, אבל לא שחוט דשחוט המום בזה"ז יקבר: רבי יודה. קאי על מתניתן קדושין פ"ב ה"ז, דקתני אחת המקדש בחלקו בין ק"ק ובין קדשים קלים אינה מקודשת, וקאמר ר' יוחנן אחת, במחלוקת ר"מ ור"י שמוים, דר"מ ס"ל אינה מקודשת ולר"י מקודשת ומפרש טעמו דר"מ ור"י: מבכור. בזמן הבית דאעפ"י דלענין מכירה לאו מעמיו הוא, לענין קדושי אשה דדי בטובת הנאה, מעמיו הוא, וילפינן כל הקדשים מבכור, ור"מ נדמה למעשר בהמה דשוי קדושי אשה למכר ומכירה ילפינן דאקור מחרמי כתיב דכתיב לא יגאל, ולא יגאל אף מעשר בהמה דכתיב לא יגאל אסיר במכירה: מחלפה. קשיא דר"י בן פזי אר"י בן פזי, דאתם בקדושין מקיש קדש" לבכור, וקדש" מ"כ בשחוט קאי, א"כ בכור בעי שחוט הוא, ואעפ"י שמשולחן גבוה כזכו מעמיו הוא לענין קדושי אשה, והכא הוא אומר דמהאי טעמא לאו מעמיו הוא: תמן. בקידושין בברא דיליה הוא, ומשא"כ אתם, במע"ש, אמרה משום ר"י בן לוי ולית לא ס"ל הכי: אין תימר ר"י בן לוי דלא ס"ל כן רק: דגרמיה. שהוא ג"כ ס"ל כן י"ל דמתניתן בעי בעקדש בחיים בחלקו שיפול לו אחר שחיטה: מ"ט דר"י בן לוי. מ"כ קאי להאי תירולא דמתרלינן בר"י בן פזי ס"ל דאפי" בשחוט מקדשין האשה, ור"י בן לוי פליג וס"ל דדוקא חי ולא שחוט, ומפרש דר"י בן לוי ס"ל, דבכור גופה אין מקדשין בו לאחר שחיטה דאתקש לחזה ושוק דמשולחן גבוה זכו, וטעמא דר' יודה דס"ל מקודשת ע"כ דבכור וקדשים מעמיו הוא לקדש בו את האשה ולא משוס דר"מ מקיש קדשים למעשר בהמה ור"י לבכור אלא בהא גופא פליגי אי חוי מעמיו לענין קדושין או לא, וטעמא דר"י בן פזי והיי לך אפי" לאחר שחיטה ובכור לאחר שחיטה ואי דמקדשין, ויליף קדשים מבכור כדלעיל: הויה אחרת. שאינו נאכל כתודה ליום וליילה אלא כשלמים: ור"י בן פזי מתיכן יליף שהבכור נאכל לשני ימים וליילה: כתיב. ת"כ בחוקתי: יום אחד בשנה זו. דהייבו שמוטעו ביום האחרון לשנתו, ואוכלו היום ער"ה ומעמחרת שהוא משנה שניה, וליילה כדאמרינן לקמן, ועיין בבני מכילתן דהוא יליפותא דבי רב, ובר"ש מבואר בפרק הזריע פ"ג: ולא בבר איתמר. כלומר מה לך ללמוד מקרא דכתיב גבי קרבנות, כיון דאיכא יליפותא מקרא דכתיב גבי בכור גופא: תמן. ר"ה ריש פ"א: ושנה לתמורתו. כדתנן בתמורה פ"ג מ"ה, תמורת הבכור והמעשר הרי אלו כבכור וכמעשר

ואע"ג

ביני מתניתא חי ולא שחוט: ולא"ת פשיטא כיון דקתני חי ושחוט, ועוד מכיפא שעיקן דקתני ובע"מ חי ושחוט, ב"מ דליבא דוקא חי, וי"ל דר"י בן פזי לא קאי על מתניתן דמע"ש כלל, רק אומר בשם ר"י בן לוי דבכור הם בזמן הבית דוקא חי אף דלכ"ע אין מוכרין אותן דהא לכתרבה עומד ולאו מעמיו הוא מ"מ לענין מקדשין בו את האשה מעמיו הוא, ובהאאה כל דהו היא מקודשת מש"כ לאחר שחיטה מעיקר משולחן גבוה קא זכו ולאו מעמיו הוא כלל, ואינה מקודשת, אבל בכור בזה"ז פשיטא שבחוט אין מוכרין ואין מקדשין בו את האשה דהא לקבורה הוא עומד, ואי קשיא אמאי קאמר זה ר"י בן פזי על מתניתן דמע"ש דומאי מבכור בזה"ז מתני, י"ל דה"ק מדקתני המום חי דמשמע ולא שחוט וזה פשיטא דהא לקבורה הוא עומד, אבל ודאי דה"ק דבכור הם חי אף שמוכרין אותו ומקדשין בו את האשה הוא רק בזה"ז משא"כ בזמן הבית אין מוכרין ומקדשין בו את האשה, הוא דוקא בהם חי אבל שחוט אין מפקותא בין בזה"ז ובין בזמן הבית דבכל גווגא אין מקדשין בו את האשה, ויתבאר כל הסוגיא על נכון, ותנא הרמב"ם בפי" כתב כיון שהבכור לכהן לאיזה תועלת יקנה הקונה, י"ל, דקונהו בתקותו שאם יפול בו מום יהי" שלו לאכילה, ואף דמשכחת לה מכירה לענין טובת הנאה לאו מכירה היא, ורק משכחת לענין קדושי אשה דמתקדשת בטובת הנאה כל שהוא:

שנתו שלו ולא שנה לענין עולם; הנה בבבלי מבואר דמאן דיליף מחזה התנופה כר"י בן לוי הכא, יליף מני מקרא דשנה בשנה שהבכור מונין לו משנתו ולא משנת מנין עולם, ומאן דיליף מבשר בן שנתו במונין לבכור משנתן, יליף מני מקרא דשנה בשנה שהבכור נאכל לב' יומים וליילה, והכא משמע דמשנה בשנה ילפינן תרתי וכן מבשר בן שנתו, ומיהו לא קשיא ר"י בן לוי דיליף מקרא דחזה התנופה ע"כ

לריך

אומר מעשרות לירקות מדבריהן תני חלת הבותי בארץ ותרומת הבותי בחוץ לארץ מודיעין אותו שאינו צריך ואובל: **פסקא:** נולד לו מום בתוך שנתו תמן תנינן מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי ולא בעל מום חי ושחוט ואין מקדשין בו את האשה, הבכור מוכרין אותו תמים חי ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה, רבי יודן בן פזי בשם רבי יהושע בן לוי ביני מתניתא חי ולא שחוט, רבי יודן בן פזי רבי יודה יליף כל הקדשים מבכור מה הבכור מקדשין בו את האשה אף כל הקדשים מקדשין בהן את האשה, רבי מאיר יליף כל הקדשים מן מעשר בהמה, מה מעשר בהמה אין מקדשין בו את האשה אף כל הקדשין אין מקדשין בהן את האשה, מחלפה שיטתיה דרבי יודן בן פזי תמן היא מר בין חי בין שחוט והכא הוא מר חי ולא שחוט תמן בשם גרמיה ברם הכא בשם רבי יהושע בן לוי, ואוף תימר כן וכן בשם גרמיה במקדש בחיים ובחלקו הראוי ליפל לו לאחר שחיטה, מה טעמא דר' יהושע בן לוי *ובשרם יהיה לך כחזה התנופה, מה טעמא דרבי יודן בן פזי והיה לך אפילו לאחר שחיטה, מה מקיים ר' יהושע בן לוי והיה לך, ריבה לו הויה אחרת שיהא נאכל לשני ימים ולילה אחד, ורבי יודן בן פזי כתיב *תביא כבש בן שנתו לעולה שנתו שלו ולא שנה למנין עולם, דוי יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו לימוד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד, אמר רבי הנינה ולא כבר איתמר תמן טעמא כתיב *לפני י"י אלקיך תאכלנו שנה בשנה שנה לתם ושנה לבעל מום, שנה לבכור ושנה לקדשים, שנה בשנה מלמד שהבכור נאכל לשני ימים ולילה ולשתי

שנים

לריך ג"כ לקרא דשנת בשנה, ולא"כ מהאי קרא גופא משמע הרתי, ולמה לי קרא דחזה התנופה, ד"ל דס"ל כרב בבלי דמקרא דשנה בשנה ידעינן רק שמונין לו משנתו ולא ממנין עולם, ואילטרך קרא דחזה התנופה:

תני ר"י: פירוש הק"ע והפ"מ דחוק, וכמו שפרשנו מבואר בנקל ובברור, והנה הרמב"ם ז"ל ריש הלכות בכורות פסק דשנת בע"מ מן התורה, ודברי הירושלמי קותר לדבריו, ועיין מהר"ע אלגאזי מה שהאריך בזה ליישב דברי הרמב"ם ולחזק שיטתו, ולא זכר כלל מדברי הירושלמי הכא ושכן הוא ברים ר"ה: קיימתים כאן דתני ר"ח: דברי הירושלמי חמורה מאד, ולולי שמפורש כן בתוספתא לפנינו, הייתי מחליט שטעות הכתיבה יש כאן, דהסוגיא היא לאיפך מהקלה אל הקלה מסוגיא הבבלי דהתם הכוכה „מפני שאין משתכין" לחומרה ולכן בדוקין שבעין אף שמלא כעין מוס קבוע, אפ"ה לב"ע אסור, דאפשר שזיה מוס עובר וכתבה, ובמוס שבגוף דא"א שישתנה וחזינן כעת שהיא מוס קבוע אפ"ה ר"מ אוסר משום גזירה, והכא האי „מפני שמשתכין" לקולא, דאפי' אין לפנינו מוס קבוע אמרינן מוס קבוע הוי ונשתנה ולב"ע עוקר, ובמומין שבגוף דלא משתכין, אפ"ה ס"ל לר"מ דמבקרין אותו ולר"י אין לריך ג"כ ביקור חכם רק העמד אותו על חזקתו שבקר שפיר, וחה ודאי קשה ההבנה מאד, דהרי ר"ח קאמר ומלא תס, וע"כ הכוכה דלא אשתכח המוס שעליו שחטו, וגם אינן עשוין להשתכות ואמאי לא יבקר מחכם, ושפיר קאמר ר"מ שבגוף הרי זה יבקר, ומ"ע דר"י ומ"כ כמו שפרשנו, ויקוד לפי' זה הוא, הא דקאמר לקמן וכן הוא בירושלמי בילא פ"ג „אין המומחה תורה" ס"ל לר"י, ולכן אעפ"י שלכתחילה אסור לעשות כן אבל כיון שעבר ולאה

שנים, היך עבידא, שוחטו בערב ראש השנה ואוכלו ערב ראש השנה ובראש השנה: תני רבי ישמעאל נולד לו מום בט"ו יום בתוך שנתו רשאי לקיימו לאחר שנתו ט"ו יום, אמר רבי הילא זאת את מר שאין שנתו של בעל מום מחוורת מדברי תורה, אמר רבי יוסי מתניתא מסייעא לרבי הילא, הבכור בזמן הזה רשאי לקיימו אפילו שתים ושלש שנים עד שלא הראהו למומחה, מה נן קיימין אם לתם הא כבר אמור ברם אם אינו ענין לתם תניהו ענין לבעל מום: תני אחד הבכור והמעשר ואחר כל הקדשים שנה של רגלים ורגלים של שנה עוכר עליהן משום בל תאחר, אמר רבי אבון בני מתניתא עוכר עליהן משום רגלים בלי שנה שנה בלי רגלים ניחא רגלים בלי שנה, שנה בלי רגלים, תמן אמרין תפתר שהיה מחוס רזמן לפסח, כמה דאת מר תמן הראוי למקצת שנה ראוי לכולה, כן את מר אוף הכא הראוי למקצת הפסח ראוי לכולו, אמר רבי ווא מרי תפתר שהיתה עצרת הבאה בחמשה ונולד בששה והיתה עצרת הבאה בשבעה, רבי בון בר חייא בעא דר' זעירא כתיב *לא יבקר בין טוב לרע עבר ובקר מהו שיעבר, אמר ליה כל דבר שבא להתיר אינו עובר, מה בא להתיר כן, התורה התירה להקדיש בעלי מומין:

משנה: השוחט את הבכור ומראה את מומו, רבי יהודה מתיר ורבי מאיר אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור, מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו:

הלכה ב': במה נן קיימין, אי בנמצא בעל מום כל עמא מודין דמותר ואי בנמצא תמים כל עמא מודין דאסור, אמר רבי סימון קיימתיה כהא דתני רבי חייא השוחט את הבכור

ואע"ג דתמורת בכור כבהומס כבכור שנפל בעכילתן הבכור נאכל האיך עבידא. שני ימים לאיכו קרב, אבל לאיכו נאכל רק בו מוס, ובכור בע"מ, הא אמרינן שנה בשנה בין תס ובין בע"מ: ושתי שניס: בער"ה. וקע"ל שבתר שנה דידיה אזלינן ולא בתר מכין עולם, ואע"ג דמותר לאכלו עוד ביום ר"ה והיא שנה שניה אינו נפקא בכך: תני רבי ישמעאל. אמתניתן קאי דקתני „נולד בו מוס בתוך שנתו עותר לקיימו כל י"ב חודש, לאחר שנתו אינו רשאי לקיימו אלא עד כ' יום" וע"ז מביא הש"ס הא דר' ישמעאל דפי' מיום שנפל בו המוס מקיימו י"ב חודש, דלא תימא י"ב חדש מיום שנולד, ולכן אמר ר' הילא דשמעינן מזה שאין שנתו של בע"מ: מחוורת. ברור מן התורה, דביון דעיקר הילפותא הוא מקרא דלפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה והאי קרא ע"ב בבכור תם מיירי, דבתק" אבר יבחר כתי', דאם כאמר דבכור בע"מ כמי מן התורה, א"כ כשאכלה שנתו מיום שנולד אסור לקיימו, והא דלא מדייק מתניתין גופא דקתני לאחר שנתו מקיימו כ' יום, ואיך עותר לקיימו, אלא ודאי דאין שנתו מן התורה ד"ל דמשום השבת האבדה היא שאין לו כאן ואם יאחטנו יקריב הבשר, אבל לאחר כ' יום אף מפני השבת האבדה אסור ושוחטו מיד אי ליכא כאן, א"כ שבבר נתבר ליד כהן והוא איכו לריך לבשר. מתניתין הכאן כ' יום (תוס'): מה נן קיימין. ה"פ בעאי מתיקמי מתניתא דקתני „עד שלא הראהו למומחה אי בתם שלא נפל בו מום כלל פשיטא הא איכו ראוי לבכלוס, ואיכו דקאמר מקיימו אפי' ד' שניס דהיינו עד שיפול בו מום, ומאי עד שלא הראהו למומחה דקאמר אלא ודאי דבע"מ מתני' וה"ק נולד בו מום דאז מזי הוא לאכילה אעפ"כ כ"ז שלא הראהו למומחה מקיימו, ומייתא לר' הילא דאין שנה של בע"מ מן התורה: תני. בתוספתא מכילתן בירושלמי ר"ה אם אין הגי' נכונה ואבל: כיני מתניתא. דכמו שהיא לפנינו אין לזה הבנה, ולכן מגיה, ופריך דאף לפי הגה זו, ניחא דאפשר לרגלים בלי שנה דהרי משכחת ביה"ה עד אחר הפסח עברו ג' רגלים ולא שנה.

אבל היכי משכחת שנה בלי רגלים: מחוסר זמן לפסח. שנולד ע"פ וכשמגיע פסח הבאה מלא לא שנה אבל לא רגלים דפסח ראשון איכו מהמכין: דאת מר תמן. לענין שנת הבכור דמוכין לו משעה שנולד, אעפ"י דמ' ימים לאו בר הרלאה הוא, א"כ ה"כ כיון דמקלה רגל ראשון היה ראוי דאפי' נולד ע"פ מעט ראוי הוא ביום ז' של פסח, וכחשוב פסח ראשון לרגל, והדרא קושיא איך משכחת שנה בלי רגלים: עלרת לפעמים בה' בסיון, כשניסן ואייר מלאים, ונולד הבכור יום אחד אחר עלרת דהייכו ו' סיון, ולשנה הבאה היה ניסן ואייר חסרים, וחל עלרת ביום ז', והשנה כשלש בשבת בסיון: ובקר. אתי העוד: שבא להתיר. כדמפרש בע"מ למעשר בהמה אם עבר ובקר העוד איכו עובר:

משנה. ומראה את מומו. לאחר שחיטה ולקמן מפרש בגמרא: הוא שנטל רשות מן הבעלים: ונשחט על פיו. שהחליטו למוס קבוע ואח"כ הוכה חכם שעשה אעפ"י שעשה בדבר ושנה היה וחזר ומלא זה שמהר ושחטה איהו דאפשר אפשר" אפ"ה יבלס כדמפרש בגמרא:

הלכה ב'. במה נן קיימין. בשה עסקינן למתניתן דקתני ומלא את מומו: אי בנמצא. בע"מ פשיטא דמותר ואף שעבר ושחטו שלא עפ"י מומחה מ"מ אין לאסרו ולהפסידו בידים, ואי בנמצא תמים ודאי פשיטא דלב"ע אסור דהא תס הוא, ולא משכחת בכי האי גווכא מחלוקת דר"מ ור"י כלל: קיימתיה. לפלוגתייהו דר"מ ור"י

ור"ל דכי האי גוונא דתני ר"ח בתוספתא: ונמצא תם. רש"ל שאין אנו רואים לפניהם המום, לכן אם השוחט אומר שהחטו על מום שבעין, אין להחכם הרואה לבקר אחריו דדילמא באמת מום הוי וכעת נסתכה, ואעפ"י שלא היה לו לראות מום בכור רק ע"י חכם, כיון שעבר ושחט בבכור בזה"ז מותר לכ"ע: ושבוף. אם שחטו על מום שבגוף וכעת לא נראה המום החכם ובקר אחריו ואם לא נמצא אסור לר"מ, ולר"י אף בעומדן כאלו אין מבקרין אחריו אלא הרי הוא בחזקת מבוקר, ואע"ג דמומין שבגוף אין מסתכין, ס"ל לר"י דכיון שהוא מראה את מומו לפניהם ודאי הוי דו המום, וכשאומר דכעת לא מתחזי כ"כ נאמן: אם כהדא. אי מתוקנים לעתיהן בגוונא דתני ר"ח קאי דברי ר"מ דקאמר אסיר, והא לתנא דתוספתא אפי' בעומדן שבגוף יבקר ואם נמצא כמו שאמר מותר, ומסכי דכיני מתניתא, באמת כן יבקר, וכמו שהוא בתוספתא: תמן אמרין. בבבל אמרינן דמתניתן פליגא על תוספתא דר"ח, ואי קשיא: ומה פליגין. בנאמי מתוקנות לפלוגתייהו דר"מ ור"י תריץ הכי: במומין שבגוף. דר"מ קנס מומין שבגוף אבל מומין שבעין שמסתכין, ולחומרא קאמר דלא מהני בקור דאפילו אם נמצא כעת מום קבוע, שמא נסתכם ומתחילה הוי רק מום מוכר, ור"י מודה הוא ג"כ בדוקין שבעין כיון דמסתכין, אבל פליג במומין שבגוף, וקנסא לא קנסינן לו [כן כ"ל לפרש קושיא הש"ס הכא והתוספתא המורה מאד]: וטעמא מאי. אר"מ קאי דאוכל אף במומין שבגוף דאינן מסתכין: מנסא. וכן גזירה, הוא אני מום שבעין וכן הוא בבבלי: מה נפיק. מאי כפ"מ אי מום קנס או גזירה ומסכי דשחט אחר, דמום קנס ליכא ומום גזירה איכא: אין המומחה תורה. מדאורייתא לא בעינן מומחה כלל והלכך בדיעבד מתיר: תמן. בילה פ"ג מ"ד: בבור. בזה"ז דנשחט אפ"י מום: שנפל לבור. ביו"ט וילא אלא יומת אם: מחלפה. קשיא דר"י לדר"י: תמן הוא מר. גבי מתחכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים, ר"י אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה אלמא דאית ליה מוקלה: והכא הוא מר איכין. דיורד המומחה וילאה, והלא לא היתה מתמול דעתיה עליו ואסור מוקלה: ר"י בדעתיה. ר"י לשיטתו דס"ל הכא, דאין ראיית מומחה מן התורה, וכדפי' ר' בא בר זימנא, והלכך לאו מוקלה הוא ובשבולד המום מע"ש מייר ולא הראהו לחכם כדמוקי בבבלי, וקבר דאינו מומחין בנקל יומא שיתירו לו: דעביד ראיית בכור. ר"י נמי בהא לטעמיה, דס"ל דמותר לראות בכור ביו"ט דרבנן הוא ואפי' אינו מומחה כמו שמותר לראות ערפה ביו"ט, והיותר כ"ל דאדלעיל קאי דסתמא דהש"ס ומסכי ר"י כדעתיה דס"ל אין מומחה מן התורה, ומפרש הש"ס (ובבילה גרסי' רבי חונא בשם רבי) איך לבארה זו אין בחן מוקלה, כיון דחכם רואה את הבכור כמו שהוא רואה את הערפה, מזדקק לו חכם לראותו, ואם לא יומא הדיומות שיתירו לו: ודכותיה מפרישין את הדמאי. ואלמא תכיון אין מפרישין את הדמאי ביו"ט: כל שמומו ניכר. לפרש דברי ר"ש בא דאין פירוש דאין מומו ניכר כלל, אלא דלא אתחזי לחכם, ואעפ"י דניכר הוא לבבלאדם כיון דלא אתחזי לחכם אינו מן המוכן: מן הטרפה. דאינו

הבכור בחזקת בעל מום ונמצא תם, מומין שבעין אין מבקרין אותן מפני שלאחר מיתה משתנין, ושבגוף מבקרין אותן דברי רבי מאיר, רבי יודה אומר אף שבגוף אין מבקרין אלא הרי זה יבקר, רבי חגיי בעא אם כהדא דתני רבי חייא, בדא הוא דתנינן רבי מאיר אומר הואיל ונשחט שלא עפ"י מומחה אסור, אמר ליה כיני מתניתא יבקר, אמר רבי מנא סלקית לקסריין ושמעית דתנינן תמן אמרין דמתניתא ודאי פליגי, ומה פליגין במומין שבגוף ברם מומין שבעין כל עמא מודין דאסור, וטעמא מאי רבנן דקסריין בשם רבי ירמיה משום קנסא, רבי יודן בשם רבי יוסי גזרה גזרו, מה נפיק מן ביניהון דשחטיי חורנה, מן דמר משום קנסא לית כן קנסא מן דמר גזרה גזרו את כן גזרה, רבי בא בר זימנא טעמא דרבי יודה אין המומחה תורה, דתנינן תמן בבור שנפל לבור רבי יודה אומר ירד המומחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישחט ואם לאו לא ישחט, מחלפה שיטתיה דרבי יודה תמן הוא מר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן, והכא הוא מר איכין רבי הונא בשם רבי בא רבי יודה בדעתיה דמר אין המומחה תורה דעביד ראיית בבור בראיית טרפה, כמה דאת מר רואין את הטרפה ביום טוב, ודכוותיה רואין את הבכור ביום טוב, רבי יודן בעי דמיי מדבריהן וראיית טריפה מדבריהן כמה דאת מר רואין את הטרפה ביום טוב ודכוותיה מפרישין את הדמאי ביום טוב, רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה כל שמומו ניכר מערב יו"ט ולא התירו מומחה אלא ביו"ט אין אין זה מן המוכן, והא תני עגל בבור שנולד מן הטרפה ביו"ט מותר, אמר רבי

ולאה את המום לא שייך קנסא כיון דמן התורה לא בעינן מומחה, ואעפ"י שאין המום לפניהם ומומין שבגוף אינן מסתכין ע"כ כמו שפרשנו כיון דמראה מומו ואומר דאינו ניכר כעת כמחיים נאמן דא הוא פירושא דהאי מעמתי' ודוק, והנה איכא דפקקו כר"י דר"מ ור"י הלכה כר"י ואע"ג דקנסא הוא דקנסא ר"מ אין הלכה כר"מ בקנסותיו, אולם בה"ג והרמב"ן ז"ל פקקו כר"מ דלאו קנסא הוא כ"א גזירה והלכה כר"מ בגזרותיו וקנסא דקתני הבבלי לאו דוקא, ולאיה לזה דקתני הואיל ונשחט ולא קתני אילו ונשחט אלא עפ"י מומחה ס"מ דאפי' שחטו אחר דלא שייך קנסא כמו אסור, ומיירוסלמי הכא מבמב מפורש בבה"ג והרמב"ן ז"ל דקאמר דאיכא ביניהו דשחטו אחר דומם קנס ליכא ומום גזירה איכא ומדברי רב"י בבילה (כ"ז) נראה דס"ל דטעמא דר"מ ומום קנסא כדמשמע פבעות הש"ס הכא, וכן הוא ביעת מהר"ם בן חפני גאון ז"ל, ומהרי"ץ ז"ל הקשה על ביעת הרמב"ן ז"ל דמלינו כמה פעמים שאסרו חכמים ומום קנס ואפ"ה בכל גוונא אסור ומום דלא פליג רבנן ובאמת כן ס"ל לסברת רב"י דלא תקשה עליו דיוק הרמב"ן, אבל ביעת הירוסלמי איכו כן, ומלינו כהאי גוונא בירוסלמי יבמות פ"ח דומום קנסא היכא דליכא למקנסא לא קנסא, וז"ל הש"ס שם ר"ז ור' יאחי בשם ר' יוחנן ומום קנס ר' ירמיה ור"ש בר רבי יצחק גזירה גזרו, מה נפיק מן ביניהון, ומשך לו אחר ערלתו או שנמשכה ומליה אין תימר קנס אין כאן קנס אין תימר גזירה גזרו אפילו כן גזירה גזרו הרי מפורש כהרמב"ן ז"ל, ולקמן פסק הש"ס כר"מ מפורש:

ר"י כדעתיה דאר אין המומחה תורה: והייכו ע"כ מתניתן דהכא, ולאין אנו נאום שהש"ס בבילה רמז על קושיא הש"ס הכא דהן אמת שמלינו בנכירות במקום אחר, שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה, אינו מפורש דר"י ס"ל כן, וכן מה דאיתא התם בבכור שנכמנת עינו וכו' הרי זה ישחט עפ"י שלשה בני הבנאה ורבי יוסי פליג וס"ל דוקא מומחה אין ראיה דה"ק דר' יוסי ר' יודה הוא, אבל הכא מפורש מתיר ר"י מעמא דאמר ר' בא שאין המומחה מן התורה ודוק:

רבי יודן בעי: הכה בעי' דר' יודן לא נפשטה, ואומר אני אף שמלינו כמה פעמים בירוסלמי קושיא דלא מתרלי

מתרלי ובני דליפתרון, הכא אפסר לומר דה"ק דגרסי' כמו שהוא בש"ס בילה שם, ר' הונא בשם ר' אבא דר"י היא והוא פליג וס"ל דלר"י מוותרה מן התורה, ורק הייבו טעמא דאינו מוקלה מעשה דחכם רואה את הבכור ביו"ט כמו שהוא רואה את העריפה, ודחה זה ר' יודן דלא"כ דלעריפה מדמית לה מפרישין דמאי ביו"ט, אבל ודאי דלא דמי דעריפה שכיח והשוחט דעתי' ע"ז דמשכח כפק עריפה ולריכה שאלת חכם ומשא"כ בכור לא אכיק אדעתי' שיפול בו מום ולצורך לחכם והוי מוקלה, וע"כ כמו דמתרץ לעיל דאין מוותרה דבר תורה וכדפרישינן; **מן** דמר מחצה לדקה וכו' · ובבבלי אמריכן מעשה גזירה מגדלי בהמה דקה כגבו בה, ולפי' הבני ברש"י, והתוס' שם בתבינו דפי' הראשון נמי ה"פ, אפשר לפרש ה"כ דפי' מעשה קנסא שמגדל בהמה דקה, אבל פשוטא דמילתא הוא דקנסינן ליה שלא ירעה את הבכורות כיון שאינו מוותרה ולפי' לר"י דס"ל לעיל אינו דבר תורה, היכי דעביד מעלמו אי שבשא ונתן ביד מבלם: ונפ"מ בזה הוא מה שכתב הרמב"ן ז"ל הלכך נחול אף לדקה מבלם מחצה, דלפי הפי' ב' בירושלמי אין נפקותא בין בארץ אי חו"ל:

הלכה ג': רב אמר בומגיע לידו: בגיטין פ"ה ה"ה גרסי' ובמואל אמר בומגיע לידו, וגי' זו מסופקת היא, דבעלה מעל כל קפק דכונת הש"ס התם "דאמר ר' ירמי' בשם רב" וכו' הוא על דברי הש"ס הכא, והגי' הכא ודאי ברכונה הוא דבמואל פליג דהרי קאמר לרב ד"ה ולבמואל ר"מ הוא וכן עיקר:

חד אמר טעות מעשה וכו': עיין בכתובות פ"ע ה"ב והגי' שם אינה ברכונה ול"ל כמו שהוא כאן, ופי' המפרשים דחוק שם והעיקר הוא דדבר תורה דקאמר הכא אין הכונה על דברי תורה ומעשה כגון שהורה שהלב ודם מוהר דבזה ודאי לא אייל בשום מקום רק בתוריות לענין קרבן, אבל הכונה הוא על דרשות בנדרשו מהקרא וההלכה המקבלת מזה בלי שום חולק, וזה ודאי לכ"ע חוזר, וכן אי פליגי תרי הנאי וקוגיא דעלמא כחד והוא עשה הסיפך דשיקול הדעת הוא ואינו חוזר, אבל היכי דמבואר הלכתא כחד מנייהו ע"י דקתני בתרייהו והלכה ברבים בהא פליגי דלר"י שיקול הדעת הוא ולרב"ל דבר תורה הוא כדפרשנו: פקקא

מוכן אגב אמו ואפ"ה מותר, וקשיא הא אעפ"י שבולד ומומו עמו כיון דלא אתחזי לאכם אינו מן המוכן: שעבר החכם וראהו. ואז אפי' לר"ש מותר, וקשה לומר על חכם שעבר על הדין ולאהו, ולכן הביקר כמו שפי' הגאון הרידב"ז דפי' כמו שהוא בבבלי, שעבר דרך שם ולאהו בעת הלידה ולא היה מוקלה כלל: הלכתא בר"י. דר"מ ור"י הלכתא כר"י: וחכמים אומרים. ונדתני לר"מ בלשון חכמים ס"מ דהלכתא כוותיה: תני. בתוקפתא בפירקן: מחצה וכו'. כדמפרש לקמן: משום קנסא. ורביעי בגסה הוי קנס כמו מחצה בדקה: לפי הפסידה דגסה הפסידה גדול לא לבד בכמות אלא ג"כ באכות:

משנה: מה שעשה עשוי. כולה מתניתין מפרש בגמרא לקמן: מומחה לב"ד. שנטל רשות מב"ד ועיין פי' המשנה להרמב"ם בארוכה: האם. שהולד בתוכה, ומשנה מפירשת היא לעיל בפ"ג ביטל האם בלה כשרה: שחותכין את האם. ואפ"ה חיה, ועכ"ז אמת כדי שתשמון ביותר: שאתה מומחה. בגמרא מפרש;

הלכה ג'. קם עם ר"מ. כלומר פגם את ר' מנא ושאלו מה חידוש היה בבית המדרש, ואמר לי' אר' ירמיה אמר שני דברים נפלאים, חדא, דאתפלגון רב ושמואל בפירוש משנתינו, דרב ס"ל דמתניתין מיירי במגיע לידו. שנטל ארץ ונגב בטהרות של חברו, כדי לחזק הורלתו, ובנשא ונתן ביד ד"ה מודין דמחייב: אף באין מגיע לידו. ומתניתין ר"מ דדאין דינא דגרמי, אבל מאן דלא דאין דינא דגרמי פטור: חורין. ואידך דקאמר ר' ירמיה הוא: טעות משנה. אפי' היא שתמא הוי כטעה בשיקול הדעת כדמפרש דהיא טעות משנה היא טעות זקנים, דמה הוא שיקול הדעת מני טעות זקנים, היכי דתרי פליגין וקוגיא דעלמא כחד והוא עשה כאידך, וה"כ קוגיא דעלמא כשתמא, והוא עשה כהחולק על הכתם ורשב"ל ס"ל דהוי כמו טעה בדבר תורה, וחוזר: מן מה. מהאי עובדא דמייתא הש"ס כתובות פ"ע ה"ב מוכח דר"י ס"ל טעה בדבר משנה כטועה בשיקול הדעת ורשב"ל ס"ל כטועה בדברי תורה וחוזר: משום בושל. ומשנה שם "מי שמת והניח אשתו בע"ח ויורשין, והי' לו פקדון או מלוה ביד אחרים, ר"ט אומר יתנו לכולם שבהן, ומפרש הש"ס התם דהיינו להאשה אין דרכה לבקש ולדון כמו האיש ואפיק מינה. דקבר ליה כר"ע שם דאין מרחמין בדין, ואף באותה עניה, אמר ליה איתי רבי שמעון בן לקוש עבדוין דרבי יודן נשייא

רבי חסדאי תפתר שעבר המומחה וראהו, הוין סברין מימר הלכתא כרבי יודה איתי רבי הושעיה מתניתא דבר קפרא מדרומא ותנא וחכמים אומרים כל שנשחט שלא עפ"י מומחה אסור: תני מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו זה היה מעשה ושאלו לחכמים ואמרו משלם מחצה לדקה ורביעי בגסה, אית תני תני מחצה לדקה ורביעי בגסה ואית דתניי תני מחצה לגסה ורביעי לדקה, מן דמר מחצה לדקה ורביעי בגסה משום קנסא ומן דמר מחצה לגסה ורביעי בדקה דו לפי הפסידה ודו לפי הפסידה:

משנה: דן את הדין, זיכה את החייב וחייב את הזכאי, טימא את הטהור וטיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו, ואם היה מומחה לבית דין פטור מלשלם, ומעשה בפרה שנטלה האם שלה והאכילה רבי טרפון לכלבים, ובא מעשה לפני חכמים ביבנה והתירוה, שאמר תורם הרופא אין פרה והזורה יוצאת מאלכסנדריאה של מצרים עד שהותבין אם שלה בשביל שלא תוליד, אמר רבי טרפון הלכה חמורך טרפון, אמר ליה רבי עקיבא פטור אתה, שאתה מומחה לבית דין וכל מומחה לבית דין פטור מלשלם:

הלכה ג': רבי יודן לא נחית לבית וועדא קם עם רבי מנא, אמר ליה מה חדתין אמרין בבית וועדא יומא דין, אמר ליה דמר רבי ירמיה תרין מילין דאף ביומא דיהושע בן נון לא תנינין בוותיה, אתפלגון רב אמר במגיע לידו ודברי הכל, ושמואל אמר אף באין מגיע לידו ורבי מאיר היא, חורין, אתפלגון רבי יוחנן ורשב"ל חד אמר טעות משנה בשיקול הדעת, הוא טעות משנה היא טעות זקנים, והורנה אמר טעות משנה כדבר תורה, הכל מודין טעה בשיקול הדעת שאין מחזירין אותו טעה בדברי תורה מחזירין ולא ידעין מן אמר דא ומן אמר דא, מן מה דקריבתיה דרבי שמואל בר בא יהבו לה משום בושל, אייתי רבי שמעון בן לקוש עבדוין דרבי יודן נשייא ואפיק מינה, רבי יוחנן הוי מיסתמך עלוי דרבי שמעון בר בא אמר ליה מה נעשה

ב"ג דהתם לאו קתמא הוא, הכא ר"ח קתם בתוקפתא שם כר"ע: באותה עניה. קרובתך כמו הורו לה כר"ע לו כר"ע, וקיפר

נשייא ואפיק מינה, אמר ליה וכי טב למעבד כן, את מר דרבי יוחנן הוא דאמר טעות משנה בשיקול הדעת ורשב"ל אמר טעות משנה כדבר תורה, מתניתא פלינא על דרשב"ל, אמר ליה רבי עקיבא פטור אתה שאתה מומחה לבית דין וכל מומחה לבית דין פטור מלשלם, כיני מתניתא שניקב האם שלה, וטעה בשיקול הדעת הוי, לפום כן צריך מימר שכל מומחה לבית דין פטור מלשלם:

פסקא: מה שעשה עשוי וישלם מביתו: במה נן קיימין, אם בשטעה בהוריה משיקול הדעת בדא מה שעשה עשוי, עם בשטעה בהוריה מדין תורה בדא ישלם מביתו, רבי בא בשם רבי אבהו, בשאמרו לו הרי את מקובל עלינו כמומחה, ואית דבעין מתשין, דן את הדין זכה את החייב, במה נן קיימין אם בשדנין וטעה בשיקול הדעת בדא מה שעשה עשוי, אם בשדנין וטעה בדין תורה בדא ישלם מביתו, רבי בא בשם רבי אבהו בשאמרו לו הרי את מקובל עלינו בשלשה על מנת שתדיננו דין תורה, ודנן בשיקול הדעת וטעה, מה שעשה עשוי דהא משיקול הדעת טעה וישלם מביתו שהגים דעתו לדין דין תורה יחידי, ותנינן אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד, רבי יודן בר פזי אף הקב"ה אינו דן יחידי שנאמר *וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, הלון מטין לכף זכות והלון מטין לכף חוב, ואף על פי שאינו דן יחידי שנאמר *אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת, אמר רבי יוחנן לעולם אין הקב"ה עושה בעולמו דבר עד שהוא נמלך בבית דין של מעלה מה טעם *ואמת הדבר וצבא גדול, אימתי חותמו של הקב"ה אמת בשעה שנמלך בב"ד של מעלן אמר רבי לעזר כל מקום שנאמר וי"י הוא ובית דינו ובנין אב שבכולן *וי"י דבר עליו רעה, מהו חותמו של הקב"ה, רבי ביבי בשם רבי ראובן אמת, מהו אמת אמר רבי בון לומר שהוא אלקים חיים ומלך עולם אמר רבי שמעון בן לקיש אל"ף רישה דאלפא ביתא, מ"ם באמצעיתה תי"ו בסופה, לומר אני י"י ראשון שלא קבלתי מאחר, ומבלעדי אין אלקים שאין לי שותף, ואת אחרונים אני הוא שאיני עתיד למוסרה לאחר, רבי בון בר חייא בשם רבי שמעון בן לקיש הקב"ה דן וחותם לעצמו דכתיב *והוא באחד ומי ישיבנו:

פסקא. בזמה נן קיימין: עיין ריש סנהדרין שם חסר המי מה נן קיימין קדמייתא, ולפ"ז דברי רבי בא בשם ר' אבהו הכפול אין לו פירוש, והפ"מ כתב שכן דרך הש"ס דכן להוכיח שמה דאמר רבי בא מוכרח הוא, והן אומת שכן כמעלא כמה פעמים בש"ס הוי דמה דאמרינן לעיל כן הוא, אבל מה נעשה ולישנא דר' בא קדמייתא אינו שוה להא דבתרייתא, לכן נראה בעליל שבדפוס סנהדרין חסר ול"ל כמו שהוא פה ולעיל חולין פ"ג, אלא דפי' דברי מה כן קיימין קדמייתא קשה, ואם נמיה הגי' כמו שהוא לפנינו, ע"כ מתפרש רק כמו שפרשנו דקב"ד שבאינו מומחה ולא את הבכור מיירי ומקהבדא יותר לחייבו בתשלומין אם טעה בשיקול הדעת, ומטעה בדבר מעשה כמו שפרשנו, ומקוגיא הילובלמי הכא קייתא לגיטת הרמב"ם ז"ל שפסק כדעת הגאון שהביאו הרי"ף ז"ל ודחה אינו

מדין תורה בדא ישלם מביתו, רבי בא בשם רבי אבהו, בשאמרו לו הרי את מקובל עלינו כמומחה, ואית דבעין מתשין, דן את הדין זכה את החייב, במה נן קיימין אם בשדנין וטעה בשיקול הדעת בדא מה שעשה עשוי, אם בשדנין וטעה בדין תורה בדא ישלם מביתו, רבי בא בשם רבי אבהו בשאמרו לו הרי את מקובל עלינו בשלשה על מנת שתדיננו דין תורה, ודנן בשיקול הדעת וטעה, מה שעשה עשוי דהא משיקול הדעת טעה וישלם מביתו שהגים דעתו לדין דין תורה יחידי, ותנינן אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד, רבי יודן בר פזי אף הקב"ה אינו דן יחידי שנאמר *וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, הלון מטין לכף זכות והלון מטין לכף חוב, ואף על פי שאינו דן יחידי שנאמר *אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת, אמר רבי יוחנן לעולם אין הקב"ה עושה בעולמו דבר עד שהוא נמלך בבית דין של מעלה מה טעם *ואמת הדבר וצבא גדול, אימתי חותמו של הקב"ה אמת בשעה שנמלך בב"ד של מעלן אמר רבי לעזר כל מקום שנאמר וי"י הוא ובית דינו ובנין אב שבכולן *וי"י דבר עליו רעה, מהו חותמו של הקב"ה, רבי ביבי בשם רבי ראובן אמת, מהו אמת אמר רבי בון לומר שהוא אלקים חיים ומלך עולם אמר רבי שמעון בן לקיש אל"ף רישה דאלפא ביתא, מ"ם באמצעיתה תי"ו בסופה, לומר אני י"י ראשון שלא קבלתי מאחר, ומבלעדי אין אלקים שאין לי שותף, ואת אחרונים אני הוא שאיני עתיד למוסרה לאחר, רבי בון בר חייא בשם רבי שמעון בן לקיש הקב"ה דן וחותם לעצמו דכתיב *והוא באחד ומי ישיבנו:

משנה אם כמה עד כמה, אם כר"ע, והניח לשב"ל עבדי בית הנשיא והולים ומנה: וכי טב למעבד כן. דטועה בשיקול הדעת הוא ואינו חוזר, וכיון דכבר זכתה בהן ולא הי' לי' ליטול ומנה: שאתה מומחה לב"ד. ואי טועה בדברי תורה הוא ואי איכא אחרא מומחה לב"ד אינו חוזר שניקב האם. וקבר הש"ה ניקב ובאמת דוקא ניטל, ור"ע קבל בטחול, דניטל כבר וניקב עדיפא:

פסקא במה נן קיימין. קוגיא זו כתינה לעיל חולין פ"ג ה"ד והובא ג"כ ריש פ"א דסנהדרין, ועיקרה הוא פה, וקב"ד דבאינו מומחה מיירי כמו הריטא מי שאינו מומחה ולא את הבכור, ולכן פריך דמה עבקינן שטעה, אי שטעות הוי בשיקול הדעת קשיא דלא מה שעשה עשוי, הא ביון שאינו מומחה ולא קבלו עליהן אין הוראתו הוראה כלל, אבל ניחא שמשלם מביתו דגרמי בנזיקין הוא, ולמאן דאמר דאין דינא דגרמי מיירי שכבר ונתן דיה, ורל"ל שמשה הדיין ומעשה לתקנתן וכדפרשינן לעיל מלבד" דבר, ואי מיירי בשטעה בהורייה מדין תורה. רל"ל שטעה בדבר מעשה מומה, אז מ"ש מה שעשה עשוי ולא קשה, דהא בהאי גונא אפילו באומחה חוזר, אלא דקשה עוד מ"ש מעשה, דבשלמא טעה בשיקול הדעת דמומחה משלם כ"ש דהוא משלם, אבל טעה בדבר מעשה דמומחה חוזר ואי אפשר לחזור אינו משלם, מכוס דאמר ליה אינו הוי פרה קמן הייתי חוזר ואת הוא דאפשרת אנפשך, כ"ש בשאינו מומחה דאמר ליה מ"ש מכוכית עלי ומהרת לעשות מעשה, כן כ"ל לקיים ג' הספרים שקב"ד דמיירי בשאינו מומחה וידוע לו שהורה משיקול הדעת אז מדין מקוומות, ומ"מ יותר טוב להפיך הגי' וקב"ד דמיירי במומחה, וכשנשא ונתן ביה, בדבר מעשה חייב לשלם ובטעה בשיקול הדעת פטור (והוא שיעת הב"מ פ"ו מסנהדרין ה"א) ולכן פריך ממ"ש אי טעה בשיקול הדעת אמאי משלם, הא אם אי אפשר לחזור פטור, ואי טעה בדבר מעשה, כשנשא ונתן ביה, אבל קשה מ"ש מה שעשה עשוי היכי דאפשר לחזור: הרי את מקובל עלינו כמומחה. ואינו מומחה ומיירי שטעה בשיקול הדעת דהל הוראתו, ולכן מה שעשה עשוי ומשלם מביתו: ואית דבעין מתשין. לא על טיעא את הטיהור כי אם על ריש דן את הדין וזכה את החייב: במה נן קיימין. הכא ודאי הטיקר כמו שפי' הגאון פ"מ ז"ל, אי הטעות הוא בשיקול הדעת מ"ש מה שעשה עשוי, והלא לא קבלו עליהן, ואכן קיי"ל דאפי' שכים שדנו אין דיניהם דין, ואי טעו בדבר מעשה הא קיי"ל דחוזר, ומי שזכה בתחילה יחזור אז ישלם הנפסד: ע"מ שתדין דין תורה לכ"ל עפ"י דין תורה הלכה מפורשת, ולא תסמוך על שיקול דעתך, והוא הלך ודן עפ"י שיקול הדעת וטעה, הלכך כיון שקבלו עליהן הל הוראתו, אבל מ"מ משלם, אלא היה לו לכמוך על שיקול דעתו יחידי: בכתב אמת. ואמת חותמו של הקב"ה: אימתי חותמו של הקב"ה. כלומר אימת הוא חותם בחותמו חותם אמת רק אחר שכבר נמלך בבית דינו: וה' דבר עליו רעה. וידוע כי אמת הבורא ב"ה לא תלא הרעות ואינו מיחד שמו על הרעה, רק מקתיר פניו, ומופל הדבר תחת המקרה וכחות הטבע ומהו „בית דינו ידוע ליודע חן": מהו אמת. כלומר למה דוקא אמת חותמו של הקב"ה, ומשני שמראה בחבורא ב"ה היה הוה ויהיה: רשב"ל. אמר דאלף הראש לא' ב' מראה לאחי דאמון וכו' מ"ש מראה מלאכים, תי"ו מראה העתיד ואת אחרונים אני הוא, ומפרש לקרא, אבל גם לרשב"ל הא דאמר תחילה אמצע ובסוף אחות הוא רמז שהקב"ה היה הוה ויהיה: דן וחותם לעצמו. ופליג על הא דלעיל שמנלך בבית דינו, (ובסנהדרין ליתא וכן ל"ג בחולין פ"ג ה"ד אבל הוא בעדרש רבה דברים עיין שם):

אותו, והוא דבמוקדשין ולא קבלו עליהן לו להיפך, אין כפ"ע בין כסף ונתן ביד לו לא, רק אם צריך לחזור הדין לו לא, אבל לעולם אם אי אפשר לחזור מכלל מצוה, דהא מפורש אמרינן לקנס הוא דקנסו עבור עדן יחידי:

משנה. הנוטל שכר לדון: דיניו בטלין: לפי הגרלה חבר פה בש"ס שהרי שם בקנחדרין קאמר הש"ס תנן תניין הנוטל שכר לדון דיניו בטלין כיני מתניתא המבוד ליטל שכרו ודן, וכתב הרמב"ן ז"ל דלאו דוקא בנוטל אלא אפי' חבוד, ולפ"ז היכי שברור לנו שבאמת דינא לא נטל כלום דינו דין, וכתב הרא"ש ז"ל ונסתברא טעמיה, אבל לא ידעתי האיך יתברר הדבר בפני עדים שלא נטל כיון שהוא חבוד, ודאי קושיא הרא"ש קושיא חזקה מאד, דהלוקח שכר ודאי שלא יקח בעדים, ול"ל דלהרמב"ן ז"ל רק בדחבידי שלקח כגון בים רגלים לדבר שלקח אז דיניו בטלין אבל כל זמן שאין רגלים לדבר אפי' חבוד שלקח פעם אחרת אינו חבוד על דהשתא וכן עיקר:

הלכה ד'. המוקדם בני חעלת: עיין בבלי מכילתן ועיין ירושלמי פ"ו דדמאי והא דקאמר הש"ס אעפ"י שהוא ישראל, כתב רש"י דכתיב רגלים בהזאה ובקידוש, והתוס' כתבו דאריבא קאי דקתני המוקדם בתרומה ובמעשרות ובמתנות בני חעלת וכו' והתם שייך לומר אעפ"י שהוא ישראל דלא שייך בהו תרו"מ ומתנות:

משנה. החבוד על הבכורות: כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג דבכורות ה"ח חחבוד על הבכורות למוכרן לכם חולין אין לוקחין ממנו אפי' בשר לבאים, ונראה דלפ"ז החמירו עליו כיון דחבוד הוא להבחיר קדשים בחוץ דאיסור כרת הוא, אבל אי נחשד רק אהטלת מום בבכור שהוא בלאו, לא החמירו עליו כ"כ, אבל רש"י והרע"ב כתבו דחבוד להטיל מום בבכור אבל למוכרו לכם חולין כהנים לא חבידי, ועיין בביאור בזה הגאון מהרי"ע אלגאזי ז"ל בחריכה:

הלכה

משנה. הנוטל שכרו להיות רואה את הבכורות אין שוחטין על פיו, אלא אם כן היה מומחה בהילא ביבנה שהתירו לו חכמים להיות ניטל ארבע איסרות לכהמה דקה וששה לגסה בין תם ובין בעל מום: הנוטל שכרו לדין דיניו בטלין, להעיד עדותו בטילין, להזות ולקדש מימיו מי מערה, ואפרו אפר מקלה, אם היה כהן וטמאהו מתרומתו, מאכילו ומשקהו נסכו, ואם היה זקן מרכיבו על החמור, ונותן לו שכרו בפועל:

הלכה ד'. תני אבל נותן לדיין שכר דינו ולעד שכר עדותו איתא חמי, דיניו בטלין עדותו בטילין ואת מר איכין אמר ר' בא תפתר מתניתא בשכר בטלין, תמן תנינן ומלמדו מדרש הלכות ואגדות ולא ילמדנו מקרא כתיב *ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים מה אני בהנם אף אתה בהנם, יכול אוף מקרא ותרגום כן ת"ל חוקים ומשפטים, חוקים ומשפטים אתם מלמדים בהנם ואין אתם מלמדין בהנם מקרא ותרגום, איתא חמי הא מתנייא נסבין אגרידהון, אמר רבי יודן בי רבי ישמעאל שכר בטלין הן נוטלין, אמר רבי חגיי ויאות מדבריהן בגין ינקיין דבית סדרא דלא מקבלין מן ריש סדרא: הדא דתימר שכר הזייה וכודוש ברם שכר טירחיי שהביא ומליי לא בדא מתניתא אמרה כן להזות ולקדיש, רבי יוסי בי ר' בון דלא סברין מימר בגין דתני מימיו מי מערה אפרו אפר מקלה, ותני כן המקדש במי הטאת באפר הטאת הרי זו מקודשת אף על פי שהוא ישראל:

משנה. החשוד על הבכורות אין לוקחין ממנו בשר צבאים ולא עורות שאינן עבודין, רבי אליעזר אומר לוקחין ממנו יעורות של נקבה ואין לוקחין ממנו צמר מלובן וצואי, אבל לוקחין ממנו טוי וארוג: החשוד על השביעית אין לוקחין ממנו פשתן אפילו סרוק אבל לוקחין ממנו טוי וארוג

אין שוחטין על פיו. דאין נאמן על הולאתו שמורה כפי הדין: בהילא ביבנה. שדן ולאה בכורות כל יומו בחנם, ואתחזק למומחה ונאמן, ומפני כי כ"ע בחו לפניו שילאה מומי בכורות והפסידו אותו מפרנסה אחרת תקנו לו חכמים הפסד ושכר בעילה: ששה בגסה. דערחתה מרובה ויש ביטול זמן יותר מדקה ואעפ"כ להגלל מכל חבר נטל מהבע"מ כמו מתתם: שכרו לדון. הוא כסף פסק ב"ד הנהוג לעליהו, דאילו מי שלוקח כסף מלד אחד פטיעה דהוי שוחד מגיה, אלא אפי' מבני לדדין אסור בדמפרש בגמרא, ומה שנהגו היום ליקח כבר לעדו האחרונים התר ע"ז: להזות. מעני חטאת על טמא מת: ולקדש. לעדב אפר פרה בעיס חיים ואף דאיכא ערחא עפי אפ"ה אסור: אם היה כהן. זה המורם ועי"ל שהלך והורות נטמא, והוא הפסד לו בעריך לקנות חולין ולאכול, וכיון שהבעלים הפסידהו ישלם לו הזיקו כדמפרש: ונותן לו שכרו בפועל. לאו דוקא אזקן קאי דכמפרש לקמן בגמרא:

הלכה ד'. תני. בתוספתא מכילתן: איתא חמי. בתמיה, כיון דאפי' דיניו בטלין איך מותר לתת לו שכר: תפתר. מתניתא דר' חייא דמיירי בשכר בטלה, וזה מותר: תמן תנינן. כדרים פ"ד ה"ג, וה"ג התם המוכל הנאה מחברו וכו' מלמד מדרש הלכות ואגדות אבל לא מקרא, ומפרש טעמא: מה אני בהנם. דל"ל כמו שלוני ה' ב"ה ללמוד אתכם בהנם כך למדתי אתכם שתלמדו לאחרים בהנם (הר"ן ז"ל) א"כ ה"ק מה אני למדתי מה' ב"ה בהנם כך אני מלמד אתכם בהנם וא"מ אחוד לגלגד לאחרינא בהנם (הרב"ם ז"ל) וכיון דאסור ללמוד בשכר לאו הנאה הוא ורק מלוה קעביד: מקרא ותרגום. מותר ליקח שכר פיקוח טעמים: איתא חמי. דאסור ליקח שכר הלכות והלא אנו רואין שמלמדי מבנה לוקחין שכר: שכר בטלין. שמבטל מלאכתו; כמו דאיתא ירושלמי סנהדרין ריש פ"א: ויאות. לעשות כן שכן תקנו חכמים ליקח שכר בעילה בשביל תקנות שלא בית המדרש שיושבין לפני רבן ואינן יודעין עדיין להבין מרים כדרך והתירו

משנה. המוכל שכר לדון דיניו בטלין: כפי הגרלה חבר פה בש"ס שהרי שם בקנחדרין קאמר הש"ס תנן תניין הנוטל שכר לדון דיניו בטלין כיני מתניתא המבוד ליטל שכרו ודן, וכתב הרמב"ן ז"ל דלאו דוקא בנוטל אלא אפי' חבוד, ולפ"ז היכי שברור לנו שבאמת דינא לא נטל כלום דינו דין, וכתב הרא"ש ז"ל ונסתברא טעמיה, אבל לא ידעתי האיך יתברר הדבר בפני עדים שלא נטל כיון שהוא חבוד, ודאי קושיא הרא"ש קושיא חזקה מאד, דהלוקח שכר ודאי שלא יקח בעדים, ול"ל דלהרמב"ן ז"ל רק בדחבידי שלקח כגון בים רגלים לדבר שלקח אז דיניו בטלין אבל כל זמן שאין רגלים לדבר אפי' חבוד שלקח פעם אחרת אינו חבוד על דהשתא וכן עיקר:

הלכה ד'. המוקדם בני חעלת: עיין בבלי מכילתן ועיין ירושלמי פ"ו דדמאי והא דקאמר הש"ס אעפ"י שהוא ישראל, כתב רש"י דכתיב רגלים בהזאה ובקידוש, והתוס' כתבו דאריבא קאי דקתני המוקדם בתרומה ובמעשרות ובמתנות בני חעלת וכו' והתם שייך לומר אעפ"י שהוא ישראל דלא שייך בהו תרו"מ ומתנות:

משנה. החבוד על הבכורות: כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג דבכורות ה"ח חחבוד על הבכורות למוכרן לכם חולין אין לוקחין ממנו אפי' בשר לבאים, ונראה דלפ"ז החמירו עליו כיון דחבוד הוא להבחיר קדשים בחוץ דאיסור כרת הוא, אבל אי נחשד רק אהטלת מום בבכור שהוא בלאו, לא החמירו עליו כ"כ, אבל רש"י והרע"ב כתבו דחבוד להטיל מום בבכור אבל למוכרו לכם חולין כהנים לא חבידי, ועיין בביאור בזה הגאון מהרי"ע אלגאזי ז"ל בחריכה:

הלכה

לחן ליטול שכר: שהביא ומליי. דלאו הכבר מלוה הוא ורק שכר טרחא הוא דמקבל: מתניתא אמרה כן. דדוקא להזות ולקדש אסור ומה בא ר"י בי רבי בון לאמעינין: בגין דתני. ה"א להזות ולקדש אף הזאה והקידוש אינו כלום אבל מ"מ שכר הנאה ומלוי מצוי אסור: ותני כן. דהמוקדם בני חעלת דהיינו שכר הנאה ומילוי מקודשת:

משנה: החשוד. למכור בכור בחזקת חולין: בשר צבאים. לא מצוי שכר עגל דודאי אסור, אלא אפי' שכר לבי דדמי לדעגל מצוי אסור, דמגאן שכר בכור הוא והוא אומר על בני הוא: שאין עבודין. אבל עבודין מתירא לטפל בהן זמן רב שלא ישמעו חכמים ויקנסו אותו: של נקבה. דמיכר, ות"ק ס"ל דמגאן זכר הוא וחתך זכרותו, ואף שא"א שלא יהא החיתוך ניכר יתגלל שנכבדים אכלוהו: מלובן וצואי. דבלי מפרש דה"ק מלובן מלוחי ובש"ס הכא דלא מדקדק זה, מ"ל דמפרש בין מלובן ובין לוחי ולא אפי' מלובן כיון דאיתביה רק טרחא קלה לא אמרינן כדלעיל דאי בכור הוי לא היה מטפל זמן רב: וארוג. פי' לבדין שעושין מלגר קרוק: פשתן. דקדש בקדושת שביעית: טוי וארוג

וארוג. דאי מעביעית לא מעהו להו זמן רב כדלעיל: אפי' מים ומלח. בגמרא מפרש: זיקת. (פפליכט) של תרו"מ:

הלכה ה'. הדא דתימר. שאין לוקחין ממנו פשתן: בדבר בריא שחשוד הוא אבל בכהם ע"ה לא: משום קנס. ור"ש נמי טעמיה משום קנס אבל אלא דהוא לא קנס רק בעידי דמי לזיקת הו"מ כדאמרינן בבבלי: כרכמין קיקמין מהכי דתני במעברות פ"ה מ"ג מהו ליקח מהן מכל אדם בבביעית ולא ניחש משום כפיחין: התיב ר' תנחום. מאי הבעי לך פשיטא מן מתניתן דהכא דפשתן נמי העיקר הוא הקיקמין ואפ"ה אין לוקחין מחשוד, וכדאמרינן לעיל דהיינו בבבלי שהוא חשוד וה"כ בבריא שהוא חשוד אין לוקחין ממנו אבל בלי זה נלקחין מכל אדם: מפני זרעה. פשתן שאני דעכ"פ זרע אית בי' ומשא"כ קיקמין דעלמא אפילו מחשוד לוקחין: משום קנס. ותפבר דה"כ משום קנס איכא דלא גרע מנים ומנלה:

משנה: החשוד וכו'. בבביעית ומעברות יש בכל אחד חומר מה שאין בחבירו, ולכן איכא דחמור להו בבביעית ואיכא דחמור להו במעברות, ומ"ה החשוד על זה אינו חשוד על זה: חשוד על טהרות. דרבנן הוא, וכללא דמלתא החשוד על החמור כ"ש דחשוד על הקל והחשוד על הקל אינו חשוד על החמור:

הלכה ו'. מתניתא דקתני החשוד על הבביעית אינו חשוד על המעברות והייבו משום דאיכא דמעברות חמור להו בדפרשנו אבל בשון החשוד לזה חשוד לזה ר"מ הי"א, (ובחולין אמרינן ריש פ"א) דהייבו דוקא בחשוד בדבר מן הדברים השייך להחברות עצמה, כדחשב שם במשנה ותוספתא דמאי, וחזינן שהיא קלה בעיניו, ולכן אף אם אינו חשוד רק על ענף מהמצוה חשוד על הכל אבל מצוה למצוה לא אמרינן, לכן י"ל דה"פ דהחשוד על הבביעית אינו חשוד על המעברות אבל בבביעית עצמה חשוד לכל דבר ר"מ הוא: דתני. תוספתא דמאי פ"ב: ע"ה. דאינו ת"ח יודע שאין מקבלין אותו ובזה אפ' ר"י מודה: על דבר אחד. מהכי דקתני במשנ' ותוספתא שם: על הכל. דחשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה: על אותו דבר בלבד. ומשקבל עליו על אותו דבר מחדש נאמן: הדא דתימר. דנחלקו ר"מ ור"י: במתארח. אבל החשוד אינו קובע אצלו דחשוד הוא על הרו"מ וכ"ש על טהרות אבל מיבעיל את הרבים לכ"ע אינו חשוד: ואית דמרין. איכא דאמרי דלא ע"ז אמר ר' יוחנן רק על הא דלקמן: נאמן על המעשרות. דכיון דנאמן הוא על דרבנן כ"ש אדאורייתא, וע"ז קאמר הדא דתימר במתארח אצלו נאמן אבל להעיד לרבים לומר זה מעושר וזה לא אינו נאמן: תני. תוספתא שם: גר שקבל. דוקא גר כיון דלא מוחזק עדיין ואינו רואין שהמצות רפה בידו חשוד על כל התורה, ומש"כ יבראל, ובבבלי מקילתן אמרינן דהוא רק כיבראל מומר, אבל אינו חוזר לגויותו ונפ"מ דאי קדים אמה דקדושין קדושין: כהן או לוי. ובתוספתא נקט תרי בבא כהן

הלכה ו': מתניתא דפ"מ היא: עיין מה שפרשנו לקיים ג' הכפרים שלפנינו, ובבבלי מקילתן דמתניתן ר"ע היא, אבל חכמים פליגין וס"ל חשוד על מעבר חשוד הוא. על הבביעית ומאן חכמים ר"מ דאמר חשוד לדבר אחד הוי חשוד לכל התורה כולה, והוא היפוך מכפי שאמר הש"ס הכא, ולכן י"ל דע"ס יש כאן וס"ל מתניתא דר' יודא היא, א"כ דלא כר"מ, והוא כמו הבבבלי וה"פ מתניתן דקתני דחשוד ע"ז לא חשוד על זה דלא כר"מ דאמר חשוד לד"א הוי חשוד לכל התורה:

דתני ע"ה שקבל וכו': ה"ג בתוספתא דמאי ע"ה שקבל עליו דברי חברות ונחשד על דבר אחד נחשד על כולן דברי ר"מ וכו', וירושלמי דמאי שם המקבל עליו להיות נאמן חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו החשוד על דבר אחד חשוד על הכל, וכשנעיין היטב ניכר וחידד לעיניים שהגי' שלפנינו עיקרית ודו"ק:

כהן או לוי שקבלו עליהן: הכא נקיט כתם כהן, ולעיל קתני ע"ה, דהתם י"ל דת"ח אינו כן דאם רואית ת"ח עובר עבירה ביום אל תהרהר אחריו בלילה דודאי עשה תשובה ולכן אם נחשד לד"א אין אנו מחליטין לחשדו על אמונתו רק אם ראינו שעבר ומכי מז קיי"ל ת"ח שמקיל במצות התורה הרי הוא כקל שבליבור, אבל גבי כהן ת"ח שאינו מודה בחתת מן העבודות אין מקבלין אותו ואין נותנין לו מתנות כהונה, ועיין תוס' מנחות (י"ח ד"ה מי שאינו מודה) שכתבו מדילפינן דאסור ליתן לכהן ע"ה מתנות משום דכתיב לתת מנות למחזיקים בתורת ה', ואתמעט מהאי קרא מי ת"ח שאינו מודה בעבודה, אבל אי מהתם ה"א דזה הוא רק בתו"מ אבל מתנות מקדש דכתיב אים כאחיו ה"א דלפלגי ליה לכן לריך קרא דהמקריב, וקשה דהרי הכא אמר ר"ש להיפוך שיכול שדוחין אותו רק ממתנות מקדש מכן אף ממתנות גבולין, ועוד למה לר"ש קרא דראשית דגנך

ארוג. החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין לוקחין ממנו:

הלכה ה': רבי יעקב בר אחא הדא דתימר בדבר בריא שהוא חשוד, הא כשאינו יודע אם חשוד הוא אם אינו חשוד פשתן נלקחת מכל אדם בשביעית, ואין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח, למה משום קנס, רבי ירמיה בעא כרכמין מהו שיהא מותרין משום כפיחין התיר רבי תנחום והתנינן החשוד על השביעית אין לוקחין ממנו פשתן אפילו סרוק, ופשתן לאו כיסמין הוא, אמר רבי הנינה מפני זרעה, רבי מנא אמר אם מפני זרעה בדא דתנינן אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח, אית לך מימר מפני זרעו לא משום קנס, אוף הכא משום קנס:

משנה: החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות, והחשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית החשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות ויש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על זה ולא על זה, זה הכלל החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו:

הלכה ו': רבי בון בר חייא מתניתא דרבי מאיר היא דתני עם הארץ שקבל עליו להיות חבר חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו, קבל עליו דברי חברות ונחשד על דבר אחד רבי מאיר אומר החשוד על דבר אחד חשוד הוא על הכל, רבי יודה אומר אינו חשוד אלא על אותו דבר בלבד, כד תניתה רבי ינאי בן רבי ישמעאל אמר בה טעמא הדא דתימר במתארח אצלו ברם ברבים לא בדא, ואית דמרין תני הנאמן על הטהרות נאמן על המעשרות ומר רבי ינאי הדא דתימר במתארח אצלו ברם ברבים אינו נאמן, תני גר שקבל עליו דברי תורה ונחשד על דבר אחד, אפילו מחזיק כל התורה הרי הוא כישראל שנשתמד, כהן או לוי שקבלו עליהן, כל עבודת כהונה ולויה חוץ

חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותן דכתיב *המקריב את דם השלמים, רבי שמעון אומר יכול אין דוחין אותו אלא ממתנות מקדש בלבד, מנין שדוחין אותו אף ממתנות גבולין תלמוד לומר *ראשית דגנך כי בו בחר י״י אלקיך לשרת, המקבל עליו לשרת יש לו מתנות ושאין מקבל עליו לשרת אין לו מתנות תני הבא לקבל עליו חברות אפילו תלמוד חכם צריך לקבל עליו, אבל חכם שישב בישיבה אין צריך לקבל שכבר קיבל עליו משעה שישב, אמר רבי לא והוא שקיבל עליו משעה ראשונה, רבי יוסי בעי למה לי חבר אפילו עם הארץ, אתייא דרבי לא כרבי שמעון בן לקיש דרשב״ל הוה סליק לגבי אילין דבית רבי ינאי, והוון נשייא חמיין ליה

ערכין מן כומוי, אמר לון אתייא לכון ביתי, ע״ה אני אצל טהרות, תני הוא נענה להבורה ובניו ובני ביתו נענין לו, והא תנינן הוא ובניו ובני ביתו נענין להבורה לא פליגין כן בטפולין לאביהן כן בשאינן טפולין לאביהן, רבי חלפתא בן שאול גדולים נענין להבורה קטנים נענים לו, תני מקבלין לכנפים ואחר כן לטהרות, רבי יצחק ברבי לעזר כנפים מדפות והסיטות טהרות ומעשרות, קבל עליו לטהרות ולא לכנפים אף על הטהרות אינו נאמן, תני בראשונה היו אומרים חבר שנעשה גבי דוחין אותו מחברותו חזרו לומר כל זמן שהוא גבי אינו נאמן פירש מגבייתו הרי הוא כחבר, רבי בון בר חייא בעא בת חבר שנשאת לע״ה, נשמעינהו מן הדא דתני אשת חבר שנשאת לע״ה הרי היא בחזקתה עד שתחשד רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קומעת על ידו תפליו, נשאת למוכס וקשרה על ידו קשוריו, רבי יודן נשייא תני בשם רבי הושעיה רובה וכולן שחזרו אין מקבלין אותן, רבי יודה אומר בפרהסיא מקבלין אותן בטמונית אין מקבלין אותן, רבי שמעון אומר לעולם מקבלין אותן שנאמר *שובו בנים שובבים ארפה:

הדרן עלך פרק עד כמה:

דגנך למעטו ממתנות גבולין, הא מקרא דלתת מנות למחזיקים בתורה ה׳ יליפינן, וכ״ל דהש״ס הכא ס״ל דהא דאין כותבין מתנות לכהן ע״ה הוא מטום חומרא שהחמירו על עצמם החברים בדי שלא לגרום טומאה וכו׳ אבל מצד הדין הרי עכ״פ אתה מצוה להחיותו וקרא דלתת מנות הכי משמע, משא״כ מי שאינו מודה בעבודה אסור לתת לו וזה יליפינן מקרא דהמקריב, ושפיר קאמר ר״ש דהאי קרא משמע רק מתנות מקדש וקרא דראשית דגנך למתנות גבולין, ולת״ק פשיטא דמה מתנות מקדש דכתיב אינם כאחיו דוחין אותו, ממתנות גבולין לא כ״ש:

ע״ה אני אצל טהרות: ובבלי אמרינן מיום שחרב בהמ״ק נהגו הכהנים בכלכול בעצמן שאין מוכרין את הטהרות לכל אדם לפי שמירת הטהרות היה לאחר חורבן הבית קשה מאד כמבואר לכל משכיל בקורות דה״י וב״ש לאחר זמן הזה, ולכן אף גברא רבה היה ע״ה לענין טהרות:

הדרן עלך פרק עד כמה:

כהן ואח״כ לוי וכן הוא בבבלי, אלא דבבבלי קדם בבא דלוי דטעמא דיהיב מקרא דהמקריב אכהן קאי והגי״ סלפניו נכונה: המקריב את דם השלמים, לל״ל העבודה המקודה לבני אהרן וכל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה, כן הוא בבבלי, וכ״ל דיליף מדכתיב המקריב את „דם״ השלמים ולא את השלמים דהיינו מפני שהדם מרצה והוא עיקר הקרבן, וה״ק קרא המקריב, המרצה ע״י דם השלמים, והיינו מי שהוא מודה שהדם מרצה אבל מי שאינו מודה לא שייך למימר המקריב, דהיינו המרצה: מתנות גבולין. תרו״מ: הבא לקבל עליו- ולא גרסינן חברות, דהכא לטהרות מ״ירי, ואנה בבבלי דגרס״ חברות כמי ה״פ אפילו לטהרות, וכן לא גרס״ „חברות״ לא בתוספתא ולא בירושלמי: אפ״ ת״ח. חבר צריך לקבל עליו בפני עצמה, דאל״כ ע״ה הוא לענין טהרות, משא״כ חכם יושב בישיבה וודאי קבל עליו בשעת שמיעתו לראש: והוא שקבל עליו. בשעה הראשונה אבל שתעמד לא אמרינן, ולכן מקשה ר״י דבאופן כזה אפילו ע״ה כאמן: יערכין. ברחו מפניו ואמר לזן שיבא לתוך ביתם, שלענין טהרות ע״ה הוא מפני שלא קבל עליו משעה ראשונה, הרי דאף גברא רבה כרשב״ל ע״ה הוא אצל טהרות: נענה מקבל לפני חבורה ובניו וב״ב מקבלין לפניו: והא תנינן. בברייתא אחריתא אף בניו וב״ב צריכין לקבל בפני עצמה, וכ״ל דהיינו רבן שמעון בן גמליאל דתוספתא דס״ל אין דומה חבר שקבל לבן חבר ופרש״י דבן חבר אין לו זכיות ל״ב כיון דהוא רק קרך דאביו: בטפולין. סמוכין על שולחן אביהם מקבלין בפני עצמה: לכנפים. כע״י קודם אכילה או נגיעה בתרומה, וקרי״ לי״ כנפים מטום דצריך להגביה ידיו לנעלה: לטהרות. להחזיק טהרותיו כטהרו״ גמורין, והיינו מקל אל החמור כדמפרש דופות והסיטות ואח״כ החמור: גבי. מוכס, דוחין אותו אפילו חזר בו ומטום תקנות הבנים חזרו לומר דכספירם הרי הוא כתבר: שנשאת לע״ה. אם אבדה חזקתה, וה״ה אשת חבר ועבד חבר כדאיתא בתוספתא: דתני. בתוספתא אם קומעת. מדבקת תפליו כשראתה שזו ממקומן, ואעפ״כ נתקלקלה וקשרה לבעלה הבני קבלי מוכסין: וכולן. ע״ה, גר, כהן, ולוי דקתני בתוספתא התם: בפרהסיא. כשאינה בפרהסיא ועכ״פ לא מחכיף מקבלין אותו, אבל כשאינה בטמונית ובפרהסיא הוא חבר גונב דעת הבריות הן ואין מקבלין אותם: לעולם מקבלין. דאין לך דבר שעומד בפני התשובה: שובבים המה אלו שרעיונם הולכים שולל וקשה עליהם התשובה מאחר שנדמה להן כחתר ואעפ״כ קורא להן הקב״ה שובו בנים:

הדרן עלך פרק עד כמה:

כל פסולי המוקדשין. קדשים שנפלו בהם מום ונפדו: באיטליז. שוק של מוכרי בשר חולין וכן נשקלין במשקל כחולין דעי"ז נמכרים ביוקר ומוקיפין על המזבח כשפודן מן ההקדש וליכא מעוש בזיי קדשים: שהנייתן לבעלים. פי' הריות שנמכרים ביוקר לבעלים הוא, ומפני הבעלים אין מבזין אותן למוכרן כחולין, ומשמ"כ פסולי המוקדשין שהנ"יתן להקדש מוכרין ביוקר כחולין לטובת ההקדש כדלעיל: מנה כנגד מנה. לרש"י ז"ל אריסא קאי וה"פ ומותר לשקול מנה בשר בכור כנגד בשר חולין שנקלו במשקל מנה ולהרמב"ם ז"ל בבכורות, מייתי כשלחדים מן הכהנים חולקין ביניהן שוקלין חלק בשוה ואפ"ה בעינשר אסור כדלקמן דברלה כמוכר:

הלכה א': המן תנינן רים פ"ח דמעשר שני: מעשר בהמה. דדינו כמע"ש דכל זמן שהוא תם מקריבין ממנו חלבו ודמו, והבשר מאכל להבעלים ביושבלים, ואם הומם בבל מקום: אין מוכרין אותו. בגמרא מפרש טעמא; הבכור. בזמן הזה שאינו עומד להקרבה, אבל בזמן הבית שעומד הוא להקרבה אין מוכרין אותו ואין מקדשין בו את האשה דלא מסתם כל כהן הוא ועיין לעיל פ"ד: תמן. קתני דמעשר בהמה אינו ממכר בע"מ חי ושחוט, והכא אתה אומר דדוקא בשוק בחולין אינן נמכרים אבל בבית שני: תפתר. מתניתן דמע"ש לא מדאורייתא בע"מ אסור חי ושחוט אלא מדרבנן, ומש"ה קתני הכא דרק בשוק בחולין אסור, אבל בבית שני, דבני האי גוונא לא גזרו בי רבנן: מלתא דרבי בא. וכו' שמעינן דפליג על ר"ח בר ווא. וק"ל דהא דמעשר בהמה אפילו בע"מ אין מוכרין אותו חי ושחוט יליפינן מקרא ודאורייתא הוא: מה לא יגאל. האמור באחרני בהני' אף מכירה בכלל דהרי מפורש כתיב לא יעבר ולא יגאל, אף מעשר בהמה דכתיב רק לא יגאל אף מכירה בכלל איסור, ומכיה כיון דכתיב לא יגאל בכל גווא אסור בין חי בין שחוט בין תם ובין בע"מ, מש"כ בבכור כתיב רק לא תפדה דלית ליה פדיון אבל מכירה מותר, דלא מפקי מקדושת בכור דלוקא אוכלו בקדושה, ועכ"פ שמעינן דהא דאין מעשר בהמה כמוכר אפילו בע"מ חי ושחוט דאורייתא הוא: בלום כתיב. ה"פ וכי קרא דלא תפדה בבע"מ כתיב בהמיה והלא בתם כתיב, ובע"מ אף מכירה אסור: כמה דאת מר. כמה אתה אומר במעשר בהמה אין נפקותא ובכל גווא אסור כן לא תחלק בבכור דבכל גווא מותר: האחין שחלקו. מע"ש שיבאו מאביהן, מהו שישקלו זה כנגד זה דקש"ד דבאופן כזה מותר, ורק כשבוקל בשר אחר נגדו כדקאמר בירושלמי מע"ש אפי' קלע של חולין לעשות קלע של מעשר: מנה כנגד מנה בבכור. ש"מ דוקא הוא, מדקתני בריש „מש"כ בבכור ומעשר" והכא שבקי למעשר, ומעמא דמילתא הוא דמע"ש מכירה אסור וזה נראה במכר, ולשיטת הרמב"ם דק"ל דבבכור תם בזמן הבית

מילתא דרבי בא בר יעקב וכו', ומ"ת מ"כ לרבי בא ב"י קשיא מתניתן אהדדי, ולא מצני הש"ש כלום ולף דדרך הירושלמי לחניה קושיא בלתי מתולת, הנה קשה מ"ע קאמר הש"ש דר' בא ב"י פליג אדרבה מכאן מוכח כר"ח בר ווא דדרבנן הוא דאל"כ קשיא מתניתן, וי"ל דהא דפריך הש"ש הייבו לפי הסקפה דאמונה דקשיא מתניתן אהדדי, אבל לפי מאי דמוקמי ר"ח בר ווא אפילו אי מקשית לר' בא ב"י נמי הכי מתרלית דקרא אבמכתא בעלמא, וכן שיטת הקונדרס דבמחוט איכול מכירה דרבנן נמי הכי מתרלי דקרא אבמכתא בעלמא, אלא דקאמר הש"ש לימא דרבי בא פליג על ר"ח בר ווא אי ג"כ לדידי מדרבנן, כי היכי דלא תקשה מתניתן אהדדי, ואין לומר דמתרץ כמו שמתרץ הבבלי במעשר בהמה של יחוסים ומבוש הבב אבדה נגעו בה, דבבר זה ודאי היה מזכיר הש"ש, אלא ודאי כדפרשנו: **רבי** יעקב דלוניה: עיין ירושלמי רים מע"ש והגי' התם מוסבתא, לכן גם פי' הפ"מ קשה מאד, והגר"א ז"ל הגיה כמעט כמו שהוא לפנינו ופירוש כמו שפרשנו כמו שכתב הגאון הרידב"ז בשמו, אלא דקשיא לי מאיזה בבא כאמר שבע"מ אסור במכירה, ואי מבוש דלא כתיב בו לא תפדה ולכא רבויה הא מכירה מותר, קו"ח הוא, ומה תם דאסור לפדותו מותר למכרו בע"מ לא כ"ש, וי"ל דהכא מעשר בהמה אינו ממכר מבוש דכתיב בו קדושה וכן הוא בבכור, אלא דקרא קאמר דדוקא פדיה אסור אבל מכירה מותר וה"א דהיינו דוקא בתם כיון דע"י מכירה לא מפקי אותו רק מרשות לרשות אבל עכ"פ אינו כבחוץ ואינו נעבד ג"כ לגוקא, אבל בע"מ דהלוקא בוהמו הוי מכר ממש לבחוץ ואסור:

האחין שחלקו מהו שישקלו: ומע"ש שם הבעיא היא כאנשים בלב יש, ולפי הגרלה נקבלת עם הבעי דלעיל מינה וה"ג התם „היה לו קלע של מע"ש והיא מקוימת לו מהו שישקל כנגדו קלע של מע"ש אחרת" ומה"כ בעי בגווא דהכא האחין שחלקו, ולא אפשטי שם הבעי והוא טעות או מהשופר או מהדפוס ול"ל כדהכא, והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהל' בכור לפיכך אין שוקלין מנה כנגד מנה במעשר כדרך שבוקלין בבכור מפני שגרלה כמכר, וכתב הכ"מ דמדקתני שוקלין מנה כנגד מנה בבכור ובבקי למעשר דקתני גבי בכור בריבא ש"מ דדוקא הוא וכמו דפרשנו, אבל ומבוש הא איכא לדחויא ולומר, דבזמן הזה קאי כדכתב הכ"מ דפבבי' דמתניתן מבוש דקיפא דהכא הוי כמו הריבא, ולחלק על עיקר האי דינא של הר"ש ז"ל בין בבכור ובין במעשר אבל דברי הר"מ נובע הכל מתחילה ועד סוף מדברי הירושלמי הכא, ועיין מהרי"ט שתמה ע"ז אם כדברי הר"מ ז"ל מ"ט לא אפשטי הירושלמי דאחין שחלקו אין שוקלין זה כנגד זה מתניתן דהכא דקתני בכור ולא מעשר,

הנה

הכה חבס עדיף. ענבית בחמת כן הוא, אלא דבירושלמי ענ"ם חבר, כל הסקלים וטרי" דעהרי"ע ז"ל ליתא נגד ירושלמי מפורבת הכא וכל דברי הר"ע ז"ל נובעין מהירושלמי דהכא:

בבכור תם היא מתניתא:

הגאון בברכי יוסף הקשה מהא דר"ח ור"ם ברבי על שיטת הר"ע דס"ל דמתניתן בבכור תם מיירי, דהא הכא שקלי בבכור בע"ע ותירץ די"ל דהם החמירו על עצמן, וספיר הקשה עליו מהרי"ע ז"ל הא אין כאן חומרה, דאם נאמר דבכור תם בזמן הבית מותר כ"ם בע"ע בזה"ז, אבל הציקר קשה מה שהרגשנו בפירושנו, ומאי מקפר הס"ם דר"ח ור"ם עבו כן, אם לא נאמר דבתנים אסור, וכבר הוא מפורש בירושלמי דה"א דבע"ע חמורי ולדקו דברי הברכי יוסף:

לא מעשה זה אלא בגין דתנינן: הגי' דהכא ע"כ מתפרשת כמו בפי' הפ"מ בבילה פ"ג, ודברי הקר"ע דחוק, אבל לפי' הס"ם בס י"ל דה"פ לא מעשה זה אנו מוכרחין לומר דבכ"ע לא לתלותו בפני העכברים אסור, אלא בגין דתנינן דבכן אין מבגיחין ב"מ דתנא קדמאי פליג עליה, וכיון דאין מבגיחין היינו אפי' לתלותו בפני העכברים דאסור מ"מ לא מ"ק מותר, ומתפרש היטב הלכון דקאמר הא תנא קדמאי וכו':

שלא יהא כעובד בו עבודה בחייו: כן הוא בבלי מכילתן במערבא משמיה דרבינא אמרו מפני שנראה וכו', וע"כ פירושא הא דקאמר הכא „כעובד עבודה בחייו" היינו כיון דאיכא טרחא יתירה נראה שמחייו הניחו לתבלית זה, ולכן מאן דאסר ביו"ע משום טרחא יתירה, אוסר נמי בבכור ופסולי המוקדשין, ומ"ד משום גזירה שמא יעבה, היינו דס"ל דמשום האי טרחא לא אחזי כעובד עבודה בחייו, דהא מת הוא, והאי טעמא שייך רק ביו"ע, ובבכור ופסע"ק משום שמא יעבה, וכך הם דברי הרמב"ן ז"ל בהלכותיו אין מרגילין ביו"ע ביומא בו אין מרגילין לא בבכור ולא בפסולי המוקדשין מאי טעמא במערבא אמרו מפני שנראה וכו', וז"ל כיון דאיכא טרחא יתירה הוי כעובד בו עבודה, תודע דא"כ הפסעה היכי משכחת אלא ודאי בדליכא טרחא כ"כ לכ"ע שרי ולא חיישינן רק בדאיכא טרחא יתירה, ויתבאר ג"כ דברי ר' אבא ור"י בי רבי בון על בבכור תם היא מתניתא, נשמעינהו מן הדא דרבי חייא רובה ורבי שמעון ברבי שקלו מנה כנגד מנה בבכור, אית לך מימר רבי חייא רובה ור"ש ברבי כהני הוין, רבי יוסי בי רבי בון בבכור תם היא מתניתא ברם רוביה דר"ח רובה ור"ש ברבי דלא תימר בבור תם דמיכלי כהני שוקלין, ברם בעל מום דמיכלי ישראל לא, לפום כן תניתה רוביה דר"ח ור"ש ברבי, רבי יודן בשם שמואל הרא דתימר בחול הא ביו"ט אסור על שם אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר, רבי אבון בשם שמואל אפילו לתלותו בכף מאזנים מפני העכברים אסור, רבי יוסי בי רבי בון לא משעם זה, אלא בגין דתנינן, ר' יודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הבלי וכנגד הקיפץ וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר, הא תני קדמיא סברי מימר משגיחין, הא לתלותו בכף מאזנים מפני העכברים כל עמא מודין דמותר תני אין מרגלין ביום טוב, ולא בחול בבכור ובפסולי המוקדשין, אמר רבי אבון שלא יהא כעובד בו עבודה בחייו רבי יוסטייא בר שונם גזרו עליהן כדי שלא ירעו אותן עדרים עדרים, אמר רבי מנא כל עמא מודין למינפוח שרי, למחבוט אתפלגון רבי חייא רובה ורבי שמעון ברבי, חד אמר אסור ותורנה אמר מותר, רבי יוסי בי רבי בון למיחבוט כל עמא מודין דאסור, למינפוח אתפלגון רבי חייא רובה ורבי שמעון ברבי חד אמר אסור ותורנה אמר מותר: תני רבן שמעון בן גמליאל אומר אף מפיים אדם את עצמו בליטרא בבכור לידע מה הגיע לו, כהדא דרבי מנא זבין חרובין דשמיטה, אתא שאל לרבי חזקיה אמר ליה נהגין רבנן כהדא דרבן שמעון בן גמליאל:

משנה על בכור ופסולי המוקדשין אלא יכולים דאיסיכן שמא יגדל מעט עדרים לצורך זה, וקאתי לידי גיזה ועבודה דאסורין בהם: למינפוח. לעצית עמנו מעיח לכ"ע שרי וה"פ דהנה המפוח אין בו טרחא כ"כ אבל קצת המכירה ומודות יין ושמן נקל היא למוכרם שהכל לריכין להם, אבל אית בהו טרחא יתירה לחבוט ולנקות אותן כדי שיהא מוכשרין לקבל היין והשמן, ולכן לר' אבא במפוח לכ"ע שרי דאי אפשר לליכא ולא שייך כעובד עבודה ואי אפשר גידול עדרים כיון דקצת למוכרם לא יעבה בגדיל זה, אבל למחבט. וכל"ל למודות יין ושמן אמן דאמר דטעמא אפשר טרחא אוסר ומ"ד אפשר שמא יעבה מתיר דאז נקל הוא למוכרם, ור"י בי רבי בון אמר להיפך דלמחבט דאיכא טרחא וגם יבקשו לקנותם לכ"ע אסור אבל מ"ב במפוח פליגא אמן דאוסר כיון דלא שכיחי קונים יעבה עד שיבא הקונה, ומאן דמתיר קסבר אפשר טרחא וליכא: מפיים אדם. שתנות דעתו, שקנה בשר בכור ואין יודע אם שקלו לו כהיגון שוקלו בביתו בליטרא: חרובין דשמיטה. של שביעית ותנן אין מוכרין פירות שביעית לא במידה ולא במשקל, ובדי שתנות דעתו שאל לר' חזקיה אם מותר לשקלן בביתו, ואמר ליה דאפי' רבנן נהגו כרבן ג"ג דמתיר:

משנה. לא ימנה ישראל. הכהן מליה, שלא יענה את הישראל לאכל עמו בבכור בע"מ שמחזו, שאינו כאכל אלא בחבורה שכולה כהנים: שאחזו דם. חולי ריבוי הדם ורפואתו הקזה, וכ"ל לר"י דאפי' בעקיס שאין עושה בו עוס אסור, גזירה אטו עקיס שעושה בו עוס דאדם בהול על ממונו, וחכמים ס"ל דאדרבה מעטעם זה עוטד להתירו להקיזו בעקיס שאינו עושה בו עוס, דאם אתה אוסר מ"מ לא ליית כלל, ויקיזו בעקיס שעושה בו עוס, ור"ש ס"ל כיון דאינו מתכוין לעשות בו עוס רק להליזו מעיתה עוסר בכל גוונא:

הלכה ב'. תמן תנינן. מולין פ"ד ה"ב: המקשה לילד, פטר רחם בלה: מחתך אבר אבר. שילא ראשון ומשליך לכלבים, דכל כמה דלא נפיק רובו לא קרוי בכורה: יצא רובו שלם ואח"כ מתבו: ה"ז יקבר. דכבר נתקדש בבכורה ובכור שמת מעמון קבורה: ונפטרה מן הבכורה, אפי' כשמתבו לאחריס והשליכו לכלבים, אין הבא אחריו בכור, ולהרמב"ם ז"ל רק בשילא רובו דיקבר כדין כל בכור שמת אז אין הבא אחריו בכור, ומשא"כ בגוונא דריש הראשון לאו בכור הוא כלל והבא אחריו פטר רחם הוא: מתניתא. דקתני דכיון שהוא קדוש בבכורה מעמון קבורה ואסור בהנאה ליינא דב"ש הילא, דאסור כאן לעונות ישראל, ומשא"כ לב"ה אפי' לנכרי מותר כלבי וכאיל כדמפרש לקמן: תפתר. מתניתין דהכא בבכור שהומס אבל בהס אפי' לב"ה אסור בהנאה, ואי קשיא מאי „תפתר" דקאמר, הא ודאי דמתניתין דהכא מיירי בבכור בע"מ דאלו בכור הס קרא כתיב, ובברס יהיה לך כחזה התנופה וכשוק היימין מה חזה ושוק כהנים אין ישראלים לא אף בכור כן אלא דב"ש מוקי לקרא לבכור הס ובע"מ וב"ה רק לבכור הס, אבל בבכור הס ודאי דלא פליגי, וי"ל דה"פ וכי לא תפתר מתניתין דהכא בבכור בע"מ, דהא ודאי כן הוא דבבכור הס אין מתירין ב"ה, ואי"כ מאי קושיא דמתניתין דאולין בבכור הס וד"ה: ומנו בהן בעל הבכור לאכל עמו, ואעפ"כ חכר להס אחד לזיעון: לטיטופי. הס עבד לו בכר יום שלו ובאתי היה: מתניתא דאולין פליגא דקס"ד דבע"מ נמי אינו קדוש ואפ"ה אסור לכלבים, ומשמע דלא דמי דמתניתין לא אתקדש כלל בבכורה וכדפרשנו: בחזה התנופה. שאסור לזרים וס"ל לב"ש דבין בהס ובין בבע"מ מתאי קרא כדפרשנו לעיל: ואית דמרין. דלאו אמתניתין קאי אלא אתוספתא בפירקן דב"ש אוסרין לאכיל בכור לבדות ילף מבחזה התנופה שאסור לבדות וב"ה מקילין לבני ואיל:

אתייא

מהישראל, ומלוה על הישראל שלא ימנה עם הכהן על הבכור, ולשון המשנה דקתני לא ימנה ישראל וכו' ולא קתני כהן לא ימנה את ישראל על בכורו, וכדקתני בתוספתא ב"ש אומרים אין נמנין על הבכור אלא הכהנים בלבד הכרחו לזה, דמתניתין עדיפא מזה קתני דאפי' אם זמנו הכהן לא יאכל הישראל, ובאמת לשון זה מתפרש כמו על הכהן כמו שפרשנו שהנו על הכהן שבשום אופן לא ימנה הישראל עמהם רק נאכל בחבורת כהנים וכן משמע מפי' המשנה לאר"מ ז"ל:

הלכה ב'. מתניתא דב"ש היא: עיין בחולין שם שהקשו תוס' והרשב"א ז"ל קושיא ז', ובאמת היא ירושלמי מפורשת ועיין מה שכתבנו שם, וכיבר הוא שהקושיא וכן התירוץ היה מפורסם בין הראשונות אבל לא ידעו מוקדו איה, כאשר הערנו כמה פעמים:

דרבי חייא בר ווא הוי ליה בוכריי: כלומר דמייתא דאיה מר"א בר ווא שהיה ישראל ונתן הבכור לכהן, והכהן זמנו, ובאמר היה חסר לזיעון הזמינו ג"כ את הבהמה, ולכלבים לא רצה שיתן, וכן פרשנו בחולין, אבל היותר מ"ל דזה ר"ח בר ווא תלמיד דר' יוחנן וכהן היה, והוי ליה בוכרי דקאמר, שנתנו ישראל, ואעפ"כ זמנו לכהן

משנה. בית שמאי אומרים לא ימנה ישראל עם הכהן על בכורו ובית הלל מתירין אפילו כותי: בכור שאחזו דם אפילו הוא מת אין מקיזין לו דם דברי רבי יהודה וחכמים אומרים יקיז ובלבד שלא יעשה בו מום, ואם עשה בו מום הרי זה לא ישחט עליו, ורבי שמעון אומר יקיז אף על פי שהוא עושה בו מום:

הלכה ב'. תמן תנינן מבברת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים, יצא רובו הרי זה יקבר ונפטרה מן הבכורה, מתניתא דבית שמאי היא דתנינן ב"ש אומרים לא ימנה ישראל עם הכהן על בכורו וב"ה מתירין ואפילו כותי, אף תימר דבית הלל היא תפתר שנפל בו מום, מעתה אפילו לכלבין, שנייא הוא דכתיב ואכלת ולא לכלבין, ואתייא כרבי חייא בר ווא דרבי חייא בר ווא הוי ליה בוכריי זמני כהן עליה ולא הוי מזמני, אמר לטיטוסי שבקי עבידתיך ותא מיכל, אשתייר בעי למיהב לכלבא, אמר לון ואכלת כתיב ולא לכלבין, מתניתא פליגא מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים, שנייא היא הבא דלא קדוש כלל, רבי יוסי בי רבי בון טעמא דבית שמאי דכתיב *ובשרם יהיה לך כחזה התנופה טעמא דבית הלל דכתיב *כצבי ואיל, ואית דמרין תני בשר בכור בית שמאי אומרים אין מאכילין אותו לנדות ובית הלל אומרים מאכילין אותו לנדות ומר רבי יוסי בי רבי בון טעמא דב"ש דכתיב ובשרם יהיה לך כחזה התנופה, וטעמא דב"ה דכתיב כצבי ואיל: בכור שאחזו דם: רבי אבהו בשם רבי לעזר

משנה. לא ימנה ישראל עם הכהן: מלמון רב"י ז"ל שפירש „אפי" אם זימן הכהן אורח ישראל על בכור בע"מ לא יאכל עמו" משמע דהמשנה מתאי

על נכון ובדוק, אלא דקשה דברי הרמב"ם שפסק בפ"ג דיו"ט כתאי ברייתא דאין מרגילין, ובפ"ח דבכורות פסק נגד הברייתא דמרגילין בבכור ופשמ"ק, ואף אי יזביני להב"מ דלא מפרש כפרש"י והרא"ש, רק אדר"א בר"ש קאי ולית הלכתא כוותיה קשה איך מפרנס הירושלמי דר"מ ור"ש פליגי על איזה אופן הוא חייב והוא פסק כהמקיל לדברי ר' מנא ודבר זה קשה מאד, וכ"ל דהרמב"ם ס"ל דמימרא דר' מנא ור' יוסי ופליגתא דר"מ ור"ש לא קאי על בכור, כי אם על יו"ט, וס"ל לר' מנא דלמפיה ליכא טרחא ולב"ע שרי, אבל לבודות יין ובמן פליגא ולפי זה הברייתא דקתני אין מרגילין הייט לומן דאסר ובבודות יין ובמן מיירי, ולר' יוסי ברייתא בבודות ולב"ע, ובמפיה פליגי, ומדפליגא ביו"ט ולא בבכור ס"מ דבבכור לב"ע שרי, ואני תרי טעמא הוא לחתיקפתא, אלא דקשה כיון דפליגי אמוראי בטעמא דהתוקפתא מנלן לומר כן דאין הלכה כהתוקפתא כיון דפליגתא דר"מ ור"ש מלי קאי גם על בכור לר' מנא כדאית ליה ולר' יוסי כדאית ליה, ומ"ל דס"ל דאם את אומר בבכור הוא דפליגי אבתי ליך להס"ק לשמעינו דין יו"ט ולא מבעי לר' מנא דאיסור בבכור הוא רק למחבר ולאחר מ"ה, ודאי דהיי מקפקא לן ביו"ט, אלא אפי' לר' יוסי דהאיסור הוא בכל גוונא ורק בעפיה חד מ"ד מתיר אבתי לא ידענו דיומא מסוס דלית ביה טרחא מתיר ואפילו ביו"ט מו לא, אלא ודאי דביו"ט קאי ובבכור על אזה אופן איזה מותר דאפי' לר' יוסי דלמחבר לב"ע אסור מסוס טרחא הוא, ולאסור בכיר בבבל זה שבאל כעיבד עבודה בחיו לא ס"ל כיון דעת הוא וכן טעמא דבמא יבשה ודוק:

משנה. לא ימנה ישראל עם הכהן: מלמון רב"י ז"ל שפירש „אפי" אם זימן הכהן אורח ישראל על בכור בע"מ לא יאכל עמו" משמע דהמשנה מתאי

מהישראל, ומלוה על הישראל שלא ימנה עם הכהן על הבכור, ולשון המשנה דקתני לא ימנה ישראל וכו' ולא קתני כהן לא ימנה את ישראל על בכורו, וכדקתני בתוספתא ב"ש אומרים אין נמנין על הבכור אלא הכהנים בלבד הכרחו לזה, דמתניתין עדיפא מזה קתני דאפי' אם זמנו הכהן לא יאכל הישראל, ובאמת לשון זה מתפרש כמו על הכהן כמו שפרשנו שהנו על הכהן שבשום אופן לא ימנה הישראל עמהם רק נאכל בחבורת כהנים וכן משמע מפי' המשנה לאר"מ ז"ל:

הלכה ב'. מתניתא דב"ש היא: עיין בחולין שם שהקשו תוס' והרשב"א ז"ל קושיא ז', ובאמת היא ירושלמי מפורשת ועיין מה שכתבנו שם, וכיבר הוא שהקושיא וכן התירוץ היה מפורסם בין הראשונות אבל לא ידעו מוקדו איה, כאשר הערנו כמה פעמים:

דרבי חייא בר ווא הוי ליה בוכריי: כלומר דמייתא דאיה מר"א בר ווא שהיה ישראל ונתן הבכור לכהן, והכהן זמנו, ובאמר היה חסר לזיעון הזמינו ג"כ את הבהמה, ולכלבים לא רצה שיתן, וכן פרשנו בחולין, אבל היותר מ"ל דזה ר"ח בר ווא תלמיד דר' יוחנן וכהן היה, והוי ליה בוכרי דקאמר, שנתנו ישראל, ואעפ"כ זמנו לכהן

דכ"ל דלכתהילה ודאי אינו נאכל רק בחנורת כהניס, אך כאבר חבר לזיבון ליקר ג"כ את הכותי, ולפיכך טעו ורצו לתת ג"כ להכלב עד דקאמר לזו דאכול:

אתייא דר"י כרבן גמליאל: עיין בבלי מכילתן בהבדיל התוקפתא מכילתן פלוגתא דתנאי ר"מ חכמי' ר"ש ור"י, ורבה נמי סוגי' דתנאי' בפלוגתא' דתנאי בתרומות בס עד דדחי זה הס"ק ול"ע לפי' סוגי' דהכא דמוקי לפלוגתא' דמתניתין כדהתם, ועיין הרמב"ן בהלכותיו ומהרי"ע אלגאזי ז"ל מה שהאריך בזה, ול"ע דלפי הבבלי קשי' דר"מ אדר"מ דכ"ל בפקחים בורפין תרומה טהורה עם הטומאה והיינו כר' יהושע בתרומות:

משנה. הלוקח אזן הבכור: כתבו רש"י והרע"ב ז"ל דבכהן מיירי שלקח אזן הבכור כדי שיהא חולין בידו, ודבינו גרשום מאור הגולה פירש בבן בכהן ובן בישראל מיירי, בכהן כדפרשנו שלקחו באזנו כדי שיהא חולין בידו, ובישראל מבכחת בכסף בכור דאין הכהן מוליאו מתחת ידו דהמע"ה ודיינו שיעשה עד שיקתאב ומאכל לבעליו במומו ולכן לוקח הישראל באזנו כדי לאכלו במומו, עוד כתב מהרי"ע ז"ל דמבכחת נמי בבכור ודאי, כגון שיש בכור מאת אבי המומ כהן דבזמן הזה אינו חולין, כיון דלא חזי להקרבה, ואומר אני דמש"ה דקדק רש"י לומר דבכהן מיירי משום דקתני בתוקפתא מכילתן קתמא, דאפי' המעיל מוס בבע"מ קופץ את האדבעים ולכן קנסינן אותו אפי' הומס אחר כן מוס קבוע דלא גרע ממעיל מוס בבע"מ, דמה ד"א בבכור ודאי דחייב מלקות, אבל בפק דאין כאן מלקות לא שייך לקנסו הלכך אי העיל מוס בפק בכור והומס אח"כ מוס קבוע שוחט עליו כדאמרינן דכיון דליכא מלקות לא שייך קנסא, ובבכור שיש ישראל מאבי אמו כהן אי"כ דקנסינן לו, אבל לא פסיקי ליה למתני דבבר רחוק הוא, ועוד י"ל כיון דא"ל ליתנו ליד כהן אפי' בבי הא' גווכא לא קנסינן לו ודוק:

הלכה ג'. מחלפת שיטתיה דר"א ובבלי פריך נמי הש"ס דר"א אדר"א מקיפא דהתם מי' שהיה לו בהדת וכו' הנה הירושלמי פריך מריבא וכן קבה מקיפא, אבל בבבלי לא פריך מריבא, משום דבקיפא קתני מפורש "קללה מתכוין" דמשמע יותר דבקנסא פליגא, תידע דהש"ס התם כדמתרץ, נמי מוס

אתייא דרבי יודא כרבן גמליאל, דחכמים כרבי לעזר, דרבי שמעון כרבי יהושע, תני בשם ר"ש יקיז אעפ"י שהוא מתכוין לעשות בו מום, אתייא כרבי יהושע הורנה, רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש, טעמא דרבי יודה *לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים לא התרתי לך את דמו אלא לשופכם בלבד, התיב רבי בא בר מרי אחוי דרבי יוסי והא בפסולי המוקדשין כתיב כן לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים, אמר רבי חייא בר ווא להכשיר את מר מה המים מכשירין אוף הדם מכשיר, רבי אבהו בשם רבי יוחנן ושניהן מקרא אחד הן דורשין *תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו, רבי שמעון דרש בשעה שהוא לרצון אין את רשאי ליתן בו מום ובשעה שאינו לרצון את רשאי ליתן בו מום, וחכמים אומרים אפילו בולו מומין אין את רשאי ליתן בו מום. אמר ר' יוחנן היסח הדעת דבר תורה, חבית שניה כר"מ תורה, אחיזת דם כר' שמעון תורה:

משנה. הצורם באוזן הבכור הרי זה לא ישחט עולמית דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים בשיולד לו מום אחר שוחט עליו, מעשה בזקן של רחלים זקן ושערו מדולדל, ראהו קסדור אחד, אמר מה טיבו של זה, אמרו לו בכור הוא ואינו נשחט אלא אם כן היה בו מום, נטל פוגיון וצרם באזנו ובא מעשה לפני חכמים והתירוהו, הלך וצרם באזני בכורות אחרים ואסרו, שוב פעם אחת היו תנוקות משחקים בשדה וקשרו זנבות טלאים זה לזה ופסקה זנבו של אחד מהם והרי הוא בכור ובא מעשה לפני חכמים, והתירוהו ראו שהתירו הלכו וקשרו זנבות בבורות אחרים ואסרו, זה הכלל כל שהוא לדעתו אסור ושלא לדעתו מותר:

הלכה ג'. רבי יוסי בי רבי בון בעי מחלפה שיטתיה דרבי אליעזר מחלפה שיטתיה דרבנן, דתנינן תמן מאימתי הוא טהרתו, ר' אליעזר אומר לבשיולד

אתייא דר"י כרבן גמליאל. ובכה תרומות פ"ח וגרסינן לזה ג"כ בפ"א דפקחים בקופי, והכי קתני התם, חבית של תרומה שנולד בה כפק טומאה ר' לעזר אומר אם היתה מונחת בנקוס תורפה (נקוס גלוי ומיונדת לאפקר) יניחנה בנקוס המוגנע, ואם היתה מגולה יכבנה, ר' יהושע אומר אם היתה מונחת בנקוס המוגנע יניחנה בנקוס תורפה, ומכוסה יגלנה (כלומר יגרס לה טומאה) ר' גמליאל אומר אל יחדש בה דבר, והתם ר"י דאמר אפי' את אין מקיזין כר"ג דאמר אל יחדש בה דבר לא יקלקל ולא יתקן: דרבנן. דאמרו שיתקנו ויקיזו כר"א דאמר דמוזהר הוא אף על תרומה טמאה ודר"ש דאמר כיון דאינו מתכוין לעשות בו מום כדי לתתירו לאכילה, מותר לתלינו, כר' יהושע דאמר דמותר לגרוס לה טומאה כדי שיהא ראוי לזילוף, דמתחילה לא היתה ראוי לא לאכילה דטמא טמאה היא ולא לזילוף דטמא טהורה היא: תני. בתוקפתא דאפי' בתכוין מותר, ואתייא כאידך דר' יהושע דאמר בחבית שניה טמאה ביד כדי להניל החולין ה"כ עושה בו מום בתכוין כדי להניל מניתה (כן פי' הקיע ועיקר): לא תאכלנו על הארץ. וכו' וכתיב בתריה לא תוכל לאכול בשערך בכורות בקרך ולאנך ולפיכך דרש קרא דעל הארץ תשפכנו נמי על בכור לא התרתי לך אלא הפיכה דהיינו השחיטה להכשר אכילה, אבל לא ההקזה: והא בפסולי המוקדשין. והכתיב אף בפקולי המוקדשין נמי כן, ואי"א לדרוש כדלעיל כיון דכבר נפקלו ולכ"ע מותר להקיז דם: להכשיר את מר. הכי דרשית לקרא, לדם שהוא מכשיר כמים ולאפוקי דם קדשים שאינו כשפך כמים: שניהן. ר"ש וחכמים: בשעה שהוא לרצון. דאזי להקרבה מש"כ זה שאחזו דם ומתכון, כבע"מ הוא ואינו לרצון: אפילו בולו מומין. דדרשי כל מום שאפי' בבע"מ לא יטיל מום אחר: היסח הדעת. פיקל את התרומה דבר תורה אם הקיים דעתו ומשמיתה: חבית שניה. מותר לאבדה בידים לר"מ דבר תורה דאמר בפ"ק דפקחי' מדבריהן למדנו שסורפין תרומה טהורה עם הטומאה: אחיזת דם. בכור שאחזו דם לר"ש אפי' מן התורה מות' להקיזו כדילי' מקר' לעיל, ועיק' הדא מילתא דרבי יוחנן בתרומות ופקחי' שם והבא לגב גרדא נקטי:

משנה: הצורם. פוגם אפילו הומס אח"כ מוס קבוע אסור לשחטו לעולם ומשום קנסא כדמפרש בגמרא: והחכמים אומרים. בגמרא מפרש: מדולדל. (פערווילדעט): קסדור. המלה רומית ופי' (בעלטקריכטער): נטל פוגיון. כסין פיפיות, ולשחוק בעלמא כתבוין, ומפני זה התירוהו חכמים, וכשראה זאת, רצה לעשות נחת רוח לישראל ועשה כן בבכורות אחרים, וכיון דכתבוין לכך אסרו חכמים: היו תנוקות. בבבלי אמרינן דקתני קסדור נכרי לרבותא דלא אמרינן אתי לאחלופי בגדול ישראל, וקתני תנוקות לרבותא דלא אמרי' אי אית להו יעבו כן ג"כ כשיגדלו:

הלכה ג'. דתנינן תמן. כגרים פ"ז מ"ד והכי קתני התם, התולש קיומי טומאה, כגון שער לבן בעור בשר ושער נהוב בנתק, והכוה את המחיה, דאינה עוד קיומן טומאה, עובר בל"ת וכו', וקתני מאימתי הוא טהרתו. של התולש

קיומי

כיצד טומאה אחר חלבו: שתפרח בכולו. דבגוונא דלא אפי׳ אי חוי נגע קמא טהור הוא; וקאי רק אתולעים כיצד טומאה, אבל הכוה את המחיה אינו כטהר בפריחה, וקס״ד דבקנסא פליגי, ר״א לא קנס וקנסו ר״ל לא קנס ורבנן קנסו, וקסיא דר״ל אדר״ל ורבנן אדרבנן: תמן בנגעים אנו רואין שרחמנא חס עליה ונתרפא מן הטמיה, וודאי גם מן הרלאכוה היה נרפא: אין אומרים בנגעים. ולכן לף שנרפא מנגע הטמיה אפשר שמהרלאכוה לא היה נרפא, שכן נגזר עליו להתרפאות מזה ולא מזה: דרבי לעזר. טעמא דר׳ לעזר הוא דאע״ג דקנס ליה גבי בכור גבי נגעים לא קנס ליה לעזר הוא לו ואין אדם נתפס על לעזרו: תמן תנינן. בביעית פ״ד מ״ב: שדה שנתהוצה. שהכיר הקולים ממנה ואקור לכתחילה לעשות כן בשביעית, אעפ״כ אם עבר ועשה כן למולאי שביעית מותר לזרוע: שנטייבה. כדמפרש שם בירושלמי איזהו העייב כל העם חורשין פ״א והוא חורש שני פעמים: שנידיירה. שעלה דיר של בהמות על כל השדה וזה אקור בשביעית קנסו אותו ולא תזרע למולאי שביעית. טייבה ומת. מי קנסינן בנו התחתון, ויקוד בני זו כדאמרינן בבבלי, אי לדידיה קנסו לבנן והא ליהא, או לממוכאקנסו והא איתא, ופשוט הש״ס דרק לדידי׳ קנסו ולא לבנו, דהקנס הוא רק עליו ולא על ממונו: טייבה ומברה. אע״ג דהלוקח לא קעביד איקורא מ״מ כיון דהמטייב קיים אסור להלוקח לזרוע כדי שלא יהא המטייב רגיל לעשות כן: שלא גזרו וכו׳. רק היכי שלקח שלא יזרע אבל לא להוקיף על הגזירה, לומר שאם נטע יאסרו הפירות: בזמן הזה. דבשביעית דרבנן, מי אמרינן כל דתיקן רבנן כעין דאורייתא תיקן, וכבר ר׳ ירמיה להתיר דכיון דרבנן הוא אם עבר לא קנסינן לו, ומהומה ר׳ יוסי וכי לא שמיע ר׳ ירמיה שהוא לוקה ופסול לעדות ודאי דתיקן רבנן כעין דאורייתא: דשמע מילה ומהשי. דהא גופה קשיא, מ״ט לוקה ופסול לעדות כיון דדרבנן הוא: זאת את מר. דאומר אין בכור כני לבשיעית דמי וקנסינן לו ולא לבנו כדמפרש: דבל ימי. שהוא אבל הכותי מפקינו מן הממונות ולא״כ בנו כמי איקורא עביד:

משנה: רודפו. לנגחו ואעפ״י שאין בכבשה מכחפת מנגחתו, דרך ב״א להתפעל ולהבעית מזה ולכן כשבעטו ועשה בו מוס, שלא לדעתו הוא ומותר: לבא בידי אדם. ולא נולד כך, ויש מומין שא״א בידי אדם כגון יתיר אבר ובגמרא מפרש למתניתן:

הלכה ד׳: לא סוף דבר. דהרי זה מוס שלא לדעתו ונשחט עליו, דוקא שבעטו בשעה שרדפו ונגח כנגדו אלא אפי׳: שעמד. לנגח ובעט בו אח״כ כמי כדמפרש טעמא דאין אדם מתפס על לעזרו ומתוך הפחד והבהלה עשה כן, ושלא לדעת הוא: תמן תנינן. דמאי פ״ד ה״ח, והוא תוספתא שם פ״ה: והיה תרומה בידו. כן הוא ג״כ בתוספתא, ובירושלמי לא גרסינן, וכ״ל לפרש הגי׳ דה״ק שמתירא שמא יבילה לידי טומאה, וקמ״ל דאעפ״י שעיקר הטעם הוא מפני חיי נפש והא איתא ליה תרומה אפ״ה הקילו גבוה ונקיט עיר מעשר מעשרות, וגורן מעשר תרומה גדולה, אבל בעיר קי״ל אי אפשר לגורן שתעקר אלא א״כ כתרומה תרומה ממש, דקי״ל ע״ה אעפ״י שאינו חשוד לאכול טבל לתרומה חשוד הוא למכור: בין לע״ה. דבין שהוא מעיד על אחרים אינו חשוד לשקר והייבו לשמתיה הכא, ורבי כ״ל דאינו נאמן, ק״ל כר״מ דהכא דכל שהוא חשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו: מה פליגין. תנאי דמתניתן: ברועה ישראל. ובכור דיד הכהן, לת״ק כל רועה ישראל נאמן, ולרבנן לא חייבין, ואתא דשב״ג לומר

מעשר קנס הוא אין לר״א ובין לרבנן, ומשא״כ הירושלמי לא מהרן הכי רק לר׳ יודן דאין אדם נתפס על לעזרו ע״כ י״ל דלרבנן טעמא מעשר קנסא ור״א לא קנס ונהאי טעמא:

שנטייבה או שנידיירה: בירושלמי אמרינן כיון שכתבנו דכל העם זורעים פ״א והוא שני פעמים, אבל בתוספתא פ״ג קתני איזו הוא שדה שנטייבה, כל שבני אדם חורשין חמש והוא חורש שש, שש והוא חורש שבע, וכ״ל כיון דעיקר טעמא דהיתרו מעשר אוסר המלך, שהי׳ דומקס ליתן מע, וה״ב כ״כ אם לא יפרנו המע כדאמר התם בירושלמי, לכן בזמן שהיה שביעית מדברי תורה התירו מעשר כ״כ פ״א, ואם חרש ג׳ פעמים קנסו אותו מש״כ האידנא דשביעית דרבנן אקילו אפילו ד׳ וה׳ פעמים, אבל כל שהוא מוקיף לפאר את השדה קנסוהו רבנן:

הלכה ד׳: אתיא דרשב״ג כשעתיה: עיין ירושלמי דמאי דקאמר, דקולא היא דאקילו רבנן גבי אבכנאי מעשר פיקיח נפש, אבל כשמביא שם אדם לוקח היא רק מן המומחה, וי״ל דאם לא הי׳ מאמן, ומעשר פיקוח נפש לבד לא היה נתירין לו טבל שהוא בעיתה אבל מפני שהוא אבכנאי הקילו להעמיד על הדין ולאמיתו אבל בני זה יקח רק מן המומחה ומש״ב הכא לא שייך לאמרי׳ דהאי מומחה קולא היא דאם הוא בע״מ ע״כ אביל בתקרבה, וע״כ נעמיד על הדין דנאמן: מה פליגין. ברועה ישראל: ע״כ מתפרשת כליגנא קמא שנש״ס

קנסו בנו אחריו, שנייא היא דכל יומי פשוד היא ממצות:

משנה: היה בכור רודפו בעטו ועשה בו מום הרי זה שוחטין עליו: כל המומין הראוין לבא בידי אדם רועים ישראל נאמנים, רועים כהנים אינם נאמנים, רבן שמעון בן גמליאל אומר נאמן הוא על של חברו ואינו נאמן על עצמו, ר׳ מאיר אומר החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו:

הלכה ד׳: רבי חגיי בשם רבי שמעון בר ווא לא סוף דבר בעטו כשרדפו ברם כשעמד לא, אלא אוף כשעמד הרי זה שוחטין עליו טעמא מאי אין את תופש את האדם על צערו: תמן תנינן הנכנס לעיר והי׳ תרומה בידו ואינו מכיר אדם שם או שהיה עומד בגורן ובידו תרומה ואין מכיר אדם שם הרי זה נשאל בין לחבר בין לעם הארץ דברי רבן שמעון בן גמליאל, רבי אומר אין נשאלין על התרומה אלא לחבר בלבד, אתיא דרשב״ג כשיטתיה ודרבי כשיטת רבי מאיר, אמר רבי יוסה מה פליגין ברועה ישראל ובכור

לכשיולד לו נגע אחרת ויטהר ממנה, וחכמים אומרים עד שתפרח בכולה או שתתמעט בהרתו מבגרים, אמר רבי מנא לא מחלפה שיטתיה תמן מן המיין דהם עליהו מן שמיא, רחמנא חיים עליהו מן לא חייס, ורבנן אין אומרים בנגעים זו דומה לזו, רבי יודן אומר דרבי לעזר אין את תופש את האדם על צערו תמן תנינן שדה שנתהוצה תזרע למוצאי שביעית, שנטייבה או שנידיירה לא תזרע למוצאי שביעית, רבי הילא בעא טייבה ומת, בנו מהו שיהא מותר לזורעה רבי יעקב בר אחא, ורבי אימי בשם רבי יוסי בי רבי חנינה טייבה ומת בנו מותר לזורעה, טייבה ומברה אסור לזורעה עבר וזרעה מותר שלא גזרו אלא על הגדר שהוא יכול לעמוד בו, טייבה בזמן הזה מהו, רבי ירמיה סבר מימר דשרי, אמר רבי יוסי ולא שמיע רבי ירמיה שהוא לוקה לא שמיע שהוא פסול מן העדות, חזר ומר אין דהוא שמיע ליה ברם באינש דשמע מילה ומקשי עלה, רבי בון בר חייא זאת את מר צרם אוזן בכור ומת בנו מותר לשוחטו, כמו דאת מר תמן לא קנסו בנו אחריו אוף הכא לא קנסו בנו אחריו רבי יוסי בעי ולמה מוכר עכדו לכותי

בבב"ם בבלי ולכן פסק הרמב"ם כליבנא קמא ועיין הלכות בכורות להרמב"ן שהשיג על הרמב"ם ומהרי"ט מלגאזי בחדושיה ומבואר הכל וכאן אין מקומו להאריך:

אמר ליה והלא ר"י אומר לי הין: ראוי להתעורר על המעשה המוזרה הזאת, ומה היה לו לר' לדוק לומר לר"ג שבבר שאל את ר"י ואמר לו הן, אלדבה אין דרך ת"ח לשאל בני ת"ח על דבר אחד כמבואר בע"ז שאל לחכם וכו', ומ"ש הלך ר"ל לשאל התחילה את ר"י ולא את ר"ג, ומ"ש לא הקפיק עצמו בתשובת ר"י והלך לשאל את ר"ג, אבל דבר אשר יעורר המהון הוא מ"ש כיתב ר"י לפני ר"ג שאומר הין וכי לפני ר"י חנף יבא, וכי כלום ומשא פנים יש בדבר, אם הוא חולק עליו היה לו לומר בפה מלא שהוא חולק עליו כמו שחלק עליו כמה פעמים אבל מה שנראה לי בזה הוא כי כפי מה שנראה מדברי התיב' והרא"ש ז"ל בחידושיהן דהלכתא כר"ג, ולפי הנראה כבר עמדו ע"ז לומרין ורבו על לד ר"ג וקבעו כן ההלכה, ודעת המיעוט בטל וכן הוא לענין תפלת הערב ור"י כבר לעולם בים חילוק בין חבר לע"ה, אלא שהוכרח לבטל דעתו נגד הכמות הרבים, ור"ל לא היה בשותו מעמד, ורק ידע שמחלקו בזה ר"ג ור"י, רק לא ידע הכמות בעלי תריסין, ולכן בא לפני ר"י שה' עני ונקל לבא לפניו מלבא לפני ר"ג שה' נשיא, ואמר לי' ר"י חות דעתו, אבל לא שקבע הלכה כן, וע"כ רצה ר"ל לשמוע את הכבוד קבבר כי הכמות חכמי הדור אמרו לו עד שבתעורר ע"ז ומחמי גילו שהלכה קבוע בבהמ"ד שאין חילוק בין חבר לע"ה ובאשר שהיה הדבר לפלא בעיני ר"ל איך אומר ליה ר"י הין אחר כי כבר נמנו וגמרו להיפך, ופשה

ובבור בידיה דכהן, ברם רועה בהן ובבור בידיה דישראל כל עמא מודין דאינו נאמן וטעמא מאי סברי מימר לא שבקיי דידי ויהביי לחורין. תני רבי יהושע בן קופסאי אומר אין שוחטין את הבכור אלא על פי שנים, רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו בנו ואפילו בתו, רבי אומר אפילו עשרה בתוך הבית אינן נאמנים שהחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו, רבי חגיי בשם רבי יוסי ברבי חנינה הדא דתימר בנו ובתו, ברם אשתו לא מאי טעמא גופו היא: בוברייי דרבי צדוק אפגמי שפתיו בהדי דמיכלי, בא ושאל את רבי יהושע כלום חלקו בין תלמוד חבר לעם הארץ אמר ליה הן, בא ושאל את רבן גמליאל ואמר ליה לא, אמר ליה והרי ר' יהושע אמר לי הן, אמר ליה למחר כשאכנס לבית הוועד עמוד ושאל הלכה זאת, למחר שאל תנינת כולם חלקו בין תלמוד חבר לעם הארץ ואמר רבן גמליאל לא, אמר ליה והא רבי יהושע אמר לי הין, אמר רבן גמליאל לר' יהושע את הוא מר הין אמר ליה לא, אמר ליה עמוד על רגליך ויעדוך, והיה רבן גמליאל יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שרננו כל העם ואמרו לרבי חוצפת המתורגמן הפטר את העם, לשנין חורין בא תלמוד אחד ושאל את רבי יהושע תפילת הערב מהו אמר ליה רשות בא ושאל את רבן גמליאל ואמר חובה, אמר ליה והלא רבי יהושע אמר לי רשות, אמר ליה למחר כשאכנס לבית הוועד עמוד ושאל הלכה זאת, למחר עמד התלמוד ושאל את ר"ג תפילת הערב מהו, אמר ליה חובה, אמר ליה והא ר' יהושע אמר לי רשות אמר ליה ר"ג לר"י את הוא מר רשות, אמר ליה לא, א"ל עמוד על רגליך ויעדוך והיה רבן גמליאל יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שרננו כל העם ואמרו לרבי חוצפת המתורגמן הפטר את העם, אמרו לרבי זינון החזן התחיל אמור עמדו כל העם על רגליה' התחילו ואמרו לו, *על מי לא עברה רעתך תמיד, הלכו ומינו את רבי אליעזר בן עזריה בישיבה בן שמונה עשר שנה ונתמליי כל ראשו שיבה, והיה רבי עקיבא יושב ומצטער ומר, לא שהוא בן תורה יותר ממנו אלא שהוא בן גדולים יותר ממנו, אשרי אדם שזכו לו אבותיו, אשרי אדם שיש לו יתד במי לתלות בה, וכי מה היתה יתדתו של רבי לעזר בן עזריה שהיה דור עשירי לעזרא, וכמה ספסלין היו שם, רבי יעקב בן סיסי אומר שמנים ספסלין של תלמידי חכמים חוץ מן העומדים אחורי הגדר, רבי יוסי בי רבי בון אמר שלש מאות חוץ מן העומדים אחורי הגדר, כהתיא דתנינן תמן ביום שהושיבו את רבי לעזר בן עזריה בישיבה וכהתיא דתנינן תמן זה מדרש דרש ר' לעזר בן

לומר דלא לעולם נאמן רק על שלא אחרים ולא על שלא עצמו, ור"מ, כיון דע"כ אתה אומר שחשוד הוא א"כ כל החשוד לא דנו ולא מעידו ואף על שלא עצמו אינו נאמן: ברם רעה בהן הרועה בהמת ישראל, לב"ע אינו נאמן דחשוד הוא להטיל מום לבהמתו דמיומר אומר בלי ספק לא יתנהו בי אם לי, וה"ה דבפ"מ כהן לבהן לת"ק חייבין לגיזמלין לרשב"ג על שלא חברו נאמן ולר"מ אף בגוזלא דליכא כלל למיחוש לגזמלין אינו נאמן: תני. תוספתא בפ רקן ובבבלי מבואר דאבכור ביד כהן קאמר ר' יהושע, והני שנים אפי' כהנים, ודוקא כהנים מן השוק אבל כהנים שבביתו אינן נאמנין: אפילו בנו. לשיטתו דק"ל דנאמן הוא על שלא חברו, וע"כ חברו לאו דוקא אלא אפילו בנו לגבי אביו נאמן הוא, ולרבי דק"ל כר"מ כדלעיל לעולם אינן נאמנים, ובבבלי הג" ר' יוסי: אפגמו שפתיו. בבבלי מקיפר דרמי לו שערי בבלי נקריה וכו' ועי"ז אפגמו שפתי: בלום חלקו. הא דבהן חבוד הוא על הנוגעין, אם הוא דוקא בבהן ע"ה או אפילו בבהן חבר כגון מעשה לא פליג: הן. ונאמן אתה לשמעו על מומו: בשאכנס לבית הוועד. לבית המדרש, ואז יכנסו ג"כ בעלי תריסין ויעמדו לומרין: הפטר את העם. שיעמוד מלדרוש כדי שילכו לביתם: לשני חורין. לשנה אחרת: תפלת הערב. מחלוקת הוא בברכות פ"ד דין ר"ג לר"י ואמרין שם בירושלמי אתין אילין פלוגוותא כאיכין פלוגוות' מ"ד חובה אין כעיל פיטרות שלא ערב, ומ"ד רשות כעילא פיטרות שלא ערב: עמוד ושאל. בירו' כדרים פ"י קאמר דשואל הלכה אי אגדה צריך לעמוד וילך לא מדכתיב ועמדו שני האנשים, (ועיין תוס' מכילתין ד"ה עמוד): ויעדוך. התוס' כתבו דלא גרסינן בהני תרי עובדות דמה עדות שייך כאן: התחיל אמור. שיתחיל לומר הא דלקמן על מי לא עברה רעתך, וכאשר התחיל מיד התחילו כל העם לומר כן ולהתנגד כנגדו: בן י"ח שנה. וכן הוא בבבלי, ובירושלמי ברכות הגי' ע"ז שנים ולפי הנראה גי' מבשתא היא: יושב ומצטער. לפי הנראה מהבבלי חפשו אחרי שלשה מעלות, שיהא חכם, עשיר, ומיוחס דלא לענשי ר"ג, ור"ע היה לו שנים, חכם ועשיר ורק מפני שלא הי' מיוחס לא מינוהו, ועוד דר"י שהיה לו ג"כ שנים חכם ומיוחס ולא עשיר לו למנוהו ורק מפני כבודו של ר"ג לא מנוהו כי היכי דלא לנטער ביותר, ואת ר"ע לא רצו למנות בשני מעלות שהיה לו: פ' ספסלין. שלב תלמידי חכמים

מוקדשים והבבר עמדו אחורי הגדר: כהתיא דתנינן. דהכל קאי על זה היום שמינו לר"א ב"ע בישיבה:

הלך ר"ג. בבבלי מבואר שע"י עובדא שבלחו ר"י בהלכה הלך לפייסו: ועד כדון. עד השתא אמס לא היה החוב עליך לדעת בלערן של ת"ח: ואית דמרין ר"ע. ובבבלי מבואר כי ר"י הלך בעצמו לבית המדרש: מזה בן מזה. כשיא בן כשיא: אב"ד. ודרש ר"ג ג' שבתות ור"א שבת א' כדאיתא בבבלי:

משנה: נאמן הכהן. כהן חשוד הוא שלא יעשה מום בנכור כדי שיהא מותר לו לאכלו בחולין או לנוכרו, אבל לאכל קדשים בחוץ, דהייבו ע"י שיאמר שהוא מום קבוע ובאמת הוא מום עובר אינו חשוד מדהוא איקור כרת, לפיכך נאמן לומר הרשיתי לחכם ואמר לי שבע"מ הוא: מומי מעשר. דמיגו דבעי הוי שדי מומו בכל העדר קודש שיעשר כדי להפטר מהקרבת איטורים:

הלכה ה': תמן תנינן דאמר שהוא נאמן. על הטהרות, א"כ שקיבל עליו בפני בלשה: אינו נאמן דשמא לקח ממחר, כיון דאפילו יתגלה הדבר עלי לאשתמוטי ולומר בעיני הוא נאמן: מאיש פלוני. מלהא דעבידא לאגלוי הוא ולא מסקל: תמן את מר. ה"פ התם דוקא מאים פלוני, אבל בני זה אפילו אומר לקחתי מנאמן אינו נאמן והכא את אומר באפי' אומר הרשיתי בכור זה לחכם ולא אומר לפלוני חכם נאמן: תפתר. מבנתינו דקאמר פלוני חכם דודאי לא מסקר: מאיש פלוני נאמן דכיון דקפיד על נאמן וה"א דמני לאשתמוטי ולומר כיון דעיקר על נאמן אתה מקפיד זה שקניתי אלא נאמן הוא בעיני, אפ"ה נאמן, וה"כ דאמר הרשיתיו לחכם לא אמרינן דלמא לאו חכם הוא אלא נאמן: ותני כן. בתוספתא שם, וכיון דר"י אמר אפי' אמר לו לו מאים פלוני נאמן, ס"מ דת"ק בפלוני נאמן מיירי: אחד קרוב. ואומר שזה הוא הנאמן, כיון דעיקר הקפדה על הנאמן, אבל אם אמר לו קח ואני נותן מעות לא חיישינן למידי, דודאי יקח מזה דאחר לא יקבל ממנו המעות:

משנה. שנסמית עינו. דכל זה הוי קימני מובטקין: ג' בני הכנסת. כל"ל בני תורה קלת ואף שאינן חכמים: ומכרו. כלומר במכר את בשרו לאכילה, ואח"כ נודע שלא הרשה מומו לחכם: והוא יחזיר בגמרא מפרש: טריפה. מחיים: מכרוהו. הלקוחות לכותים: ישלמו. לו דמי הטריפה כל"ל מנכה המוכר דמי טריפה שנמכרת בזול, והשאר יביא ללקוחות, וכ"ל דה"פ אם כשבבר החזיר להם הדמים ולא בקש מהן הבשר חזרה, ואח"כ נודע שהלקוחות מכרוהו יחזירו לו לא רק מה שלקחו רק דמי טריפה כמו שהיא נמכרת בשוק:

הלכה ו'. שהן יודעין לפתח. פתח חרטה: בזקן. יחיד מומחה: במקום שאין זקן. הוא דמתירין שלשה הדיוטות אבל במקום שיש מומחה לא: אשכח תני ברייתא דאפילו היכי דאיכא מומחה:

בן עזריה לפני חכמים ביבנה, וכי ברם היה שם אלא אלו תלמידי חכמים שהיו יושבין שורות ושורות בכרם, הלך רבן גמליאל אצל כל אחד לפייסו בביתו, כד מטי לגבי רבי יהושע אשכחיה דיתיב עביד מחטין א"ל מהדרין את חי א"ל ועד כדון את בעי מידעי, אוי לו לדור שאת פרנסו אמר ליה נעניתי לך שלהין לגבי דר' לעזר בן עזריה חד קצר, ואית דמרין רבי עקיבא הוי אמר ליה מי שהוא מזה בן מזה יזה, שאינו לא מזה ולא בן מזה מר הוא למזה בן מזה מימיך מי מערה ואפרך אפר מקלה, אמר ליה נתרצתם אני ואתם נשבים לפתחו של רבן גמליאל, אף על פי כן לא הורידו אותו מגדולתו ברם מינהו אב בית דין:

משנה. נאמן הכהן לומר הראיתי בכור זה ובעל מום הוא, והכל נאמנים על מומי מעשר:

הלכה ה'. תמן תנינן האומר למי שאינו נאמן על המעשרות קח לי ממי שהוא נאמן אינו נאמן, מאיש פלני הרי זה נאמן תמן את מר מאיש פלני הרי זה נאמן והכא את מר איבין אמר רבי מנא תפתר דמר בפלני חכם רבי יודן בשם רבי זעירא אוף בדלא מר פלני חכם נאמן ברם תפתר מתניתא דתמן דמר מאיש פלני נאמן, ותני כן אמר רבי יוסי אפילו אמר לו מאיש פלני אינו נאמן עד דהוא אומר ליה קח ואני נותן מעות, מאי טעמא דר' יוסי אני אומר אחד קרוב מצא ולקח ממנו:

משנה: בכור שנסמית עינו שנקטעה ידו שנשברה רגלו הרי זה ישחט על פי שלשה בני הכנסת, רבי יוסי אומר אפילו יש שם עשרים ושלשה לא ישחט אלא על פי מומחה: השוחט את הבכור ומכרו ונודע שלא הראהו לחכם, מה שאכלו אכלו והוא יחזיר להם את הדמים ומה שלא אכלו הבשר יקבר והוא יחזיר להם את הדמים, וכן השוחט את הפרה ומכרה ונודע שהיא טריפה מה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים, ומה שלא אכלו, הן יחזירו לו את הבשר והוא יחזיר להם את הדמים, מכרוהו לכותים או הטילוהו לכלבים ישלמו לו דמי הטריפה:

הלכה ו'. רבי זעירא בשם רבי יודה ורבי ירמיה בר בא בשם שמואל שלשה שהן יודעין לפתח מתירין בזקן, היין סברין מימר במקום שאין זקן אשכח תני בשם רבנן דקסריין אפילו במקום שיש זקן

על שתי הקעיפים לבלי דעת מה לעשות, עד שאחל לר"ג, ואמר ליה הקבעה חבמים „לא", ולכן הגר ליה ר"ל בלדק כיון שכבר מבויה וגמורה היא, איך יש להבין מה שאמר לי' ר"י הין, ואמר לו ר"ג כיון שכן הוא אולי נעה הרבים אחריו, ויעבין עד שיחדש ההלכה לאחר עוד הפעם בביהמ"ד, לאחר שתחדש הלכה זו בבית המדרש ולא היה אדם שיערר בדבר, עד שאמר ר"ל כי ר"י אמר ליה הין, ובאשר שאלו ר"ג האם כן הוא שהיא חולק על הלכה זו, בלדק ענה לו „לא" כי אף אם חות דעתו הוא ה"ן הנה בעל דעתו נגד הרבים, ולכן אמר ליה ר"ג עמוד על רגליך ויעידוך שאין אתה חולק על הלכה זו וכזה מבואר ג"כ דברי ר"י בבבלי אלמלי אני חי והוא (ר"ל) מת היה בלדק מכחיש שלא אמר כן כי בחוה לא אמר הין להלכה רק ר"ל הביו שבעומד הוא על דעתו, עכשיו שהוא חי ואומר שאמרתי לו הין איך אני יכול להכחיש ולומר שכונתי היה רק חות דעתי ולא לקבוע ההלכה אם לא עי"ז שאני עומד ומעיד שדעתי להלכה כהרבים:

הלכה ה': ותני כן אמר ר"י ובתוספתא ה"ג איני נאמן שמא עלה אחר קרוב היינו, ולפי הברחה לא היה לפני מקדרי הירושלמי הגי' כן, דא"כ לא פריך הש"ס מ"ע דר"י, עוד גרס' התם ומודה ר"י שאם אמר בא אכל כיכר זה ואני נותן דמיה לא ושתה רביעית יין ואני נותן דמיה נאמן ומ"כ שה"ה אם הבא הכיכר והיין להחבר דנאמן כדבר' הכא בעתיקתן, אלא דקמ"ל דאפי' לע"ה דלא אכפית לו על טהרות ואסור לאחר להאכיל את הע"ה דמאי, כיון דאמר אני אתן המעות אין לאחר שמקרובו קנה:

הלכה ו': הוין סברין מימר. בבבלי אמריבן להיפך דמעתיקתן

דמעתניהן ה"א אפי' היכי דאיכא עומאה קמ"ל ר' יודה
במקום שאין עומאה אין, במקום שיש עומאה לא, וכן
פסקו המעכ"ם והרמב"ן ז"ל וכ"ע ועיין מהרי"ט אלגאזי שם:

ביומא דרבי יודן כשיא: הובא לעיל חולין פ"ג ה"א
ועיין מה שהערנו שם
דכל זה הובא בע"ע הלכות שחיטה
בשם תורתן של רא"שונים, ובשקדמה
נבאר זה לי"ה בארוכה ויעיין עשם:

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין:

ר"ה שרי נדרין. בלי רשות מרים גלותא: ר"ה ראשי המטות.
דלא בעי רשות בתמיה ושביב דאם אין ר"ה, שהוא אדם
גדול, לאבי המטות, מי הוא לאבי המטות, אלא ודאי דר"ה
עוד גדול מראבי המטות ולא בעי רשות: לדברים יחידים.
כגון להתיר בכורות לבד: כתמים.
כתמי כדם ולא יותר וכשמת רבי
בקש מר"ג בנו שמעא מקומו
לרשות ג"כ על מומי בכורות ולא
נתן לו: בולה יהיב לי'. דהיתכן
גברא רבה כרב יתמנה רק על
ג' דברים: אף דאת מר. ואפילו
תימר דמינין חכמים לדברים
יחידים, עכ"פ לריך שיהא ראוי
להוראה בכל דבר: בבי בחד עינא
שנוף מים מעין אחת, ועי"ז הי'
מראה עיניו כתם: וימנהו. ה"פ
ואם כן קשיא שיעמהו לדבר
יחידי שאין כחות עיניו חקרון,
אלא ודאי כיון שאין ראוי לכל
הדברים אין מעמין אותו: מרייה.
קרא מפורש הוא מי שבידו להשמיע כל
גבורות ה' מי שבידו כשבלי קיף חוריות:
מתניתן. דמעכה לו דמי טרפה
דרשב"ג, מעכה ע"ז פ"ה: לבור.
של יין: מי לא מר. בגמרא שם:
בחביות. יי"ל בין חבית יין כסל:
בשם בן בתירה. דפסק כרשב"ג:
ביין לתבשיל. יין נסך שנפל
לתבשיל שאסור כולו בהנאה:
אפריטייהו. כדאמרינן דאיגלאי
מלתא למפרע דבשר טרפה זבין:
בחזקת מרייהו. והוי חידך המוליא
מחבילה, ועליו הראיה שלף אם
היתה הראיה שליעה קמן היתה
מעורפת:

זקן, אמרין קומוי דרבי יוסי הא ר' הונא
שרי נדרין, רבי זעירא בעי ר' הונה ראשי
המטות אמר ליה ואין לית ר' הונא ראשי
המטות מן אינון ראשי המטות, ר' הונא
ראש לראשי המטות, מהו למנות זקנים
לדברים יחידים, נשמעינהו מן הדא, דרבי מנייתיה לרב להתיר נדרים
ולראות כתמים, כדדמך בעא מן בריה מומי בכורות אמר ליה אני
מוסיף לך על מה שנתן לך אבא, רבי יוסי בי רבי בון בולה יהיב ליה
לדין יחידי להתיר נדרים לראות כתמים ומומין שבגלוי, כדדמך בעא
מן בריה מומין שבסתר, אמר ליה אני מוסיף לך על מה שנתן לך
אבא, אף דאת מר ממנין זמנים לדברים יחידים, והוא שיהא ראוי לכל
הדברים, בהדא דרבי יהושע בן לוי מני לכל תלמידי והוי מצטער על
חד דהוי בבי בחד עיני ולא הוי יכול ממנייתה, וימנהו לדברים יחידים
הדא אמרה הראוי לדבר אחד ראוי לכל הדברים, ושאין ראוי לכל
הדברים, אפילו לדבר אחד אינו ראוי רבי יוסי בי רבי בון אמר קרייה
הוא מי ימלל גבורות י" ישמיע כל תהלתו: מתניתא דרבן שמעון בן
גמליאל היא דתנינן תמן יין נסך שנפל לבור בולו אסור בהנייה, רבן
שמעון בן גמליאל אומר ימכר בולו לבותי חוץ מדמי יין נסך שבו
אף תימר חכמים מי לא מר רבי בון בשם רב מודין חכמים לרשב"ג
בחביות בין חביות למכור בולו לבותי חוץ מדמי יין נסך שבו, ר' יוסי
אומר רבי יוחנן בשם בן בתירה, יין נסך שנפל לבור ימכר בולו לבותי
חוץ מדמי יין נסך שבו, רבי שמואל בר נתן בשם רבי חמא הלכה
כרשב"ג, אמר רבי יוסי חד רבנן נפיק מבית וועדא ומר אתפלגון רבי
יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, חד אמר הלכה כרשב"ג וחורנה אמר אין
הלכה כרשב"ג, כרם מודי רשב"ג ביין לתבשיל שהוא אסור: ביומי
דרבי יודן נשייא אשחטיי חוותא בבי טבחייא, וזבני כל עמא בשריה,
בין דין ודין אשכחת מחטא בחתיכה דריאה וטרפי רבנן, רהוטיי כל
עמא אפריטייהו, אמר רבי יודן נשייא אוקי כספא בחזקת מרייהו, והא
בתחילה טריפה וכנ"י, אלו הוית ריאה שלמה קמן הוינן מכשרי לפום כן אוקי כספא בחזקת מרייהו:

הדרן עלך פרק כל פסולי המוקדשין:

נפגמה פגימה שיש בה חסרון ושיעורה כדי חגירת הליפורן: מן הסחוס (קנלרפענל) של האוזן, משא"כ עור העקיפו אי נפגם הדרי בריא: נסדקה. כל סדק הוא בלי חסרון, ושיעורו בכל שהוא: כרשינה כגרגר כזה יולא וכנכנס בהנקב: נפרכת. כשתיגע בו יד:

הלכה א' בהדון תניי תני. בתורת כהניס, והוא שם בחוקתי פ"ד: ואם כל בהמה. ובהליה כתיב והעריך לותה אלעזר הכפדין: בבהמה טמאה. קיס וגמל וכיולא בו: יכול יפדו. וכו' אי קפיד רחמנא דכל שאינה ראויה להקרבה יפדו א"כ ה"א דלף מוס עובר כיון דאינו חזי לפי שעה להקרבה יפדה, לפיכך קאמר קרא אבר לא יקריבו דמשמע כל עיקר, ואע"ג דקרא בפסולי המוקדשין שנפדו ולא בבכור מיירי ידענו זה מגילא כדמפרש: בבמה דאת מר. כמו שאתה יליף מהאי קרא דאין פודין אלא על מום קבוע, כן אין שוחטין אלא על מום קבוע ועוד י"ל דה"ק כמו דאת מר. גבי פסולי המוקדשין אין פודין על מום עובר כ"ש הוא דאין שוחטין וכן הוא בבבלי, ופי' הראשון עיקר: לא אמר כן. דקרא מיירי בפסולי המוקדשין שנפדו רק ה"ק קרא כל שאינה ראויה לקרב בכל מקום כמו העמאה דלא משכחת גבה הקרבה בכל אינה עושה תמורה, דלעיל מיניה כתיב לא יחליפנו ולא ימיר אותו וכו' וע"ז קאי האי קרא דכל שהוא לענין הקרבה כבהמה טמאה אינה עושה תמורה, משא"כ כשהקדיש נקבה לעולה אינה ראויה להקרבה אבל ראויה היא להקרבה לשלמים ועושה תמורה: הרי הרובע. כלומר וכללא הוא דכל שאינו ראוי להקרבה אינו עושה תמורה והרי רובע ונרבע, דודאי אינן ראוין להקרבה לעולה כבהמה טמאה ואפ"ה עושין תמורה: טמאה ממש פי' שאין בגינה הקרבה, משא"כ רובע ונרבע, ואי קשיא א"כ מאי יליף נקבה לעולה דקאמרת, עדיפה מזה היה לו לומר יליף רובע ונרבע שמעפ"י שאינן ראוין לקרב לא כאן ולא במקום אחר ואפ"ה עושין תמורה, כיון דאיכא בגינן קרבן, י"ל דה"א כיון דעולה העוף אעפ"י שראוי להקרבה אינו עושה תמורה דבהמה בבהמה כתיב, אף בהמה נקבה כיון דהקדיש לעולה אינה עושה תמורה דהרי חזינן שכל שאינה בהקרבה בהמה נמצא אינה עושה תמורה, קמ"ל דהאי ראוי להקרבת בהמה לשלמים, א"כ אדרבה רובע ונרבע ראוין היו אלא שנפקלו משא"כ נקבה לעולה אינה ראוי כלל קמ"ל דאפ"ה עושה תמורה כיון דעכ"פ חזי להקרבת שלמים: וקשיא. אם כרבי לעזר בשם רבי שמעון דבהמה עמאה ממש כתיב אין לומר והעמיד והערך והלא בהמה עמאה אינה לריכה העמדה והערכה כדאיתא בתו"כ שם והובא לעיל בעוכבת חולין ועיין מע"ש פ"ג ה"ו דהדבר פשוט דבהמה עמאה אינה לריכה העמדה והערכה, ונדחה דברי ר"ל, דהעיקר כדדרש הש"ס לעיל דבפסולי המוקדשין שנפדו ומהאי קרא: תני. תוספתא מכילתן: ותני עלה. בגית המדרש דדברי ת"ק עד כרשינה ודברי ר"י בר"י בבעדשה שוין וכן הוא בבבלי: דרש ר"י. ברייתא הוא במכילתא מכפעים והובא ירושלמי קדושין פ"א ה"ב: מן המילת. אליה רכה של האוזן הוא נרצע ולא בתמוך כדמפרש שאם ירצענו בחוט אם העבד בהן הוא נעשה בעל מום ונפקל מן הכהונה: מן הסחוס הוא נרצע. ואי קשיא אם כן עבד כהן נעשה בעל מום ונפקל מן העבודה, ר"מ לשיטתיה דאין עבד כהן נרצע כלל, ופריך הלא אפשר לרצעות את העבד הכהן פחות מן כרשינה דמקיים

רבי לעזר בשם ר"ש: עיין שם בשקלים פפ"ד דגרסי' ר' זעירא בשם ר"א, ולעיל מיניה קאמר הש"ס התם עמעמה דהתון תנייה ואם כל בהמה עמאה אבר לא יקריבו עמעמה קרבן לה' אלא אפי' עמעמה בלותו הכם וקשיא בדא כתיב והעמיד והעריך, וכד דייקת בפיר תרלה כי אבר שם ובן כאן, והוא דבתחילה הוה הילפותא דהו"ל כדהכא דבפסולי המוקדשין מיירי קרא אמ"כ האי דרשא דש"ס בקלים ופי' אפילו עמעמה בלותו הכם הוא כדכתב הק"ע אלא קרא עליו שם קרבן הרמוי לו ולפיכך אינה עושה תמורה לר"ש התם, ולהני תרי דרשות האי עמעמה דקאמר לאו דוקא אלא פסולי המוקדשין שנפדו או אבא קרא שם הרמוי, וע"ז בא ר' לעזר לומר דודאי האי עמעמה כפסיעה ובא הקרא לומר דוקא כעמעמה דלא חזי להקרבה כלל משא"כ עולה נקבה לאוי היא לבלמיס ועשה תמורה אלא דקשיא דעה רלה הק"ע לומר בקוף „ס"ג בתרא כתיב והעמיד והעריך קיומא דתרולא דר"ז הוא, כיון דקרא מיירי בעמעמה ממש לריכה העמדה והערכה" הנה הגיה לאין מרפא ונגד האמת, דעמעמה אינה לריכה העמדה והערכה כמפורש בתו"כ שם ודאי העיקר כמו שפרשנו בפסיעות, והפ"מ העמיד עליו משא לביפה מאד והאריך וכל דבריו דחוקין ולו ראה דברי הירושלמי הכא לא היה מעלה עלמו כ"כ ודוק: **תני** עד כמה תנקב. כמו שהוא פה כן הוא הגי' בתוספתא, ובבבלי פליג ר"י בר"י על ת"ק ומ"ל דנקב בבעדשה, ור"י בן המשולם קאי על דברי תנא קמא דקאמר אינהו יבשה שאם תנקב אינה מוליאה דם, ולפי הגירסא שלפנינו ר"י בר"י ביבשה סבר ליה בבעדשה ועל זה קאמר עד כמה (נקראת יבשה) וקאמר ר"י בן המשולם עד שתפרך בליפורן ולפ"ז אפשר לומר דהאי קרובין דבריהן להיות שוין פי' דברי ר"י בר"י ודברי ר"י בן המשולם אלא דהאי קא יהיב עיקר שיעורא בגודל דהיינו בבעדשה וזה מגיין הייבם דהיינו כדי נפרכת בליפורן ודוק:

על אלו מומין שוחטין את הבכור, נפגמה אזנו מן הסחוס, אבל לא מן העור, נסדקה אף על פי שלא חיסרה, ניקבה מלא כרשינה, או שיבשה אי זה הוא יבשה כל שתנקב ואינה מוציאה טיפת דם, רבי יוסי בן המשולם אומר כל שיבשה עד שתהא נפרכת:

הלכה א': חברייא בשם רבי יוחנן, רבי אייבי בר נגרי אמר קומוי דרבי הילא בשם רבי יוחנן, טעמא דמתניתא בהדון תניי כתיב *ואם כל בהמה יכול בבהמה טמאה הכתוב מדבר כשהוא אומר אם בבהמה הטמאה יפדה הרי בהמה טמאה לבר אמור הא אינו מדבר אלא בפסולי המוקדשין שיפדו, יכול יפדו על מום עובר תלמוד לומר אשר לא יקריבו ממנו קרבן יצא מום עובר שכשר לשחוט למחר, כמו דאת מר אין פודין בן את מר אין שוחטין, רבי לעזר בשם רבי שמעון לא מר בן ברם ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן, כל שאינה ראויה לקרב לא כן ולא במקום אחר אינה עושה תמורה, יצאת נקבה לעולה אף על פי שאינה ראויה לקרב בן ראויה ליקרב במקום אחר, רבי בון ורבי אבון בעון קומוי דרבי זעירא הרי הרובע והנרבע שאינן ראוין ליקרב לא כן ולא במקום אחר והרי הן עושין תמורה, אמר לון אף אני לא אמרתי אלא טמאה ממש וקשיא בדא כתיב והעמיד והעריך: תני עד כמה תנקב עד כרשינה רבי יוסי בי רבי יודה אומר עד שתייבש בבעדשה, עד כמה רבי יוסי בן המשולם אומר עד כדי שתפרך ותנא עלה קרובין דבריהן להיות שוין, רבי יוסי בי רבי בון, דרש רבי יודה מן המילת נרצע שאם יהיה כהן לא יפסל, רבי מאיר אומר מן הסחוס הוא נרצע, מכן היה רבי מאיר אומר אין הכהן נרצע שמא ייעשה בעל מום ויפסל מן העבודה, וירצע הסחוס

פחות

עמעמה

משנה. רבי יוסי אומר: במסכיות הבבלי ובמסכת מסכיות ל"ג כן רק הוא דברי ת"ק דס"ל לבן נכנס בשחור ה"ז מום שחור בלבן אינו מום, ולכן קאמר הש"ס התם דמתניתין ר' יוסי היא, ולפי" הג" דהכא בתם נכנס ר"מ היא ור"י פליג, ונראה דאמוראי לפניהם היא מוקמת המשנה הקדומה קודם קדור רבה"ק. ורה"ק קתנה בר"י, ודבר זה כבר נאמרתי במה פעמים, והתגדות בית הבחירה על ר"מ ידוע, ולכן ליתא בתוספתא, אבל נראה בנוסחתן של ר"ח ור"ת, ולכן קאמר הש"ס ומתניתין דקתני בתמא היא בר"י, אבל תיאר נכנס הראבונה ומחלוקת ר"מ ור"י:

הלכה ב'. אית תניי תני: חדא הוא תוספתא בפירקו "אינו דוק שלא בי"ג הענין ולא המשוקע בקרקע הענין", והכנה היא ברייתא נוסחתן של ר"ח ור"ת ולכן נפרש הש"ס בריבא התוספתא דכליך מינה:

הוה. מגלגל הלבה ובא: לבאורה יש כפ"מ בין הבבלי, דקאמר ואם כאי אין מיומין לו, לאילוכלמי דבבבלי בשעת מעשה אפילו לאחריהא אין נאמן ולאילוכלמי לדידיה אין נאמן ולאחריהא נאמן, אבל התוס' כתבו בשם ר"ת דלא אמרינן אין מומין לו אלא היכי דאיכא לאותו הולדה אבל היכי דאין לריך לאותו הולדה אפילו בשעת מעשה נאמן ולפ"ז י"ל דהבבלי והילוכלמי לא פליגי ודוק:

הלכה

דמקיים מלות הרלעה ואינו עושה אותו מום: שמא יבא. פי' דאוסרין שמא יקבהו ככרשינה ויעשה אותו בע"מ, ופריך: ויבא לידי כרשינה. כיון דלא אתכוין לכך לעשותו בע"מ רק לקיים מלות הרלעה: ושב אל אחוזתו. ואיש אל מספחתו תשובו: בעינו. ולא בע"מ: לא יהיה לך. רק קבלת עול מלכות שמי' וע"י שמכר א"ע פרק מעליו עול מלכות שמים וקבל עליו עול בר"ר, ובמוכר את עלמו מסתמי דבמוכר מפני גניבתו בב"ד פשיטא, שאחזן שמעב לא תגנוב והלך וגנב הרלעב בדאיתא במכילתא: וקנה אדון. כלומר ואפי' לא יבטל כלל מלות ע"ז, כלעב ע"י שקנה אדון לעלמו:

משנה. הרים. (איגעבגליד): הרי. שיש בעיניו כל סני דקחשיב: דק. עור על הענין או תבלול ע"י חלזון ונחש כענין תולעת מגומר: ועינב בליעה כגרגר ענבה: שיירא. עיגול העוקף השחור שבאמלע הענין ואם היו לבן פוסק העיגול ונכנס בשחור לו לאיפך, ול"י כ"ל דאם חוט שחור נכנס בלבן אינו כדמעפרש דעיקר הענין הוא השחור ואין מומין בלבן:

הלכה ב'. דק זה הדוק שבעין. ת"כ אמור ודוק הייבו דפרשנו עיר על הענין, ולכן קאמר מכין שאר מומין שעל הענין ת"ל לו דק מ"מ: משוהע. דק הנשקע את הענין: בלבן. נקודה לבנה בתוך השחור והוקא לף על גבי השחור אבל מעוקעת לא, ובלבן אינו מומין כלל: בשחור. נקודה שחורה בתוך השחור אז דוקא מעוקע הרי זה מום מאחר"כ לפי כיון שהוא שחור בתוך שחור אינו מום: תמן תנינן. נגעים פ"ב מ"ה: משל עצמו. כהן אינו רשאי לראות מומי בכורו: יחיד מומחה. דרואה בעלמו, הלכך על בכורו אינו נאמן: הא בשלשה ואפי' ג' הדיוטות אפי' על עלמו נאמן: מיאנה או שחלצה. ומשנה שפ"ב דיבמות וקאמר דיבמה ומפני שהוא ב"ה, דמיאון וחלילה בשלשה, ומפרש הטעם התם דאין אחד חוטא בשביל חברו הלכך אי הוא חשוד אחריס לא חשידי וה"נ כן: הדא דתימר דהורי לגרמיה. הא דאמר דיחיד מומחה אינו רואה בכורות עלמו דוקא שהורה בשעת מעשה שמום זה קבוע הוא והתירו ע"י הוראתו, אבל למד לתלמידים הלכה למעשה ואח"כ אירע מעשה דאפי' בשעת מעשה כיון דלא הוא דמר ר"ה. ירושלמי סוף סנהדרין דבשעת מעשה אעפ"י שהוא למד עם התלמידים אין עושין לו מעשה, ומשני שה"כ קאמר דמתחילה למד עם התלמידים ואח"כ אירע מעשה כזו: רבי שמעון בן מנסיא. אגב גרדא נקיט וכן הוא בבכהדרין דקנין הורה באחות הנוי והכח. נקיט הכי משום דקתני נאה לבריקים לחם ולעולם, דבשבע אלו משפיע העוד ג"כ לעולם, והרבע לאיפך: מאי טעמא. אסיבה ועוסר ונכנס פריך דלכאורה י"ל לאיפך דע"י הסיבה הוא חלש וע"י עשרו ורוב בניו הוא מרוד ואינו יכול להשפיע לעולם כ"כ, ומביא קרא דבלדיק אינו כן דע"י סיבתו דבריו נשמעים וע"י עשרו ורוב בניו יש ביכולתו להעיד לאחרים: תני רשב"ג אומר. ובברייתא דאבות הג' ר"ש בן מנסיא, ולכאורה ג" זו נכונה דרשב"ג לא אלי לומר על רבי כן אם לא שנאמר שהוא בנו של ר"ג ונכד רבינו הקדוש, אבל לא כנהו

פחות מן הכרשינה, דתנינן ניכבה מלא כרשינה, הא פחות מן הכרשינה לא כדא שמא יבא לידי כרשינה, ויבא לידי כרשינה, התורה אמרה ושב לאחוזתו בעיינו, שאלו התלמידים את רבי יוחנן בן זכאי מה ראה עבד זה לירצע באזנו יותר מכל אבריו אמר לון האוזן ששמעה מהר סיני *לא יהיו לך אלקים אחרים על פני ופירקה מעליה עול מלכות שמים וקבלה עול בשר ודם, אוזן ששמעה לפני הר סיני *כי לי בני ישראל עבדים, והלך זה וקנה אדון אחר לפיס בן תבא האוזן ותירצע שלא שמרה מה ששמעה:

משנה. הרים של עין שניקב שנפגם ושנסדק, הרי בעינו דק תבלול חלזון נחש ועינב, אי זה הוא תבלול, לבן הפוסק בסיירא ונכנס בשחור, בשחור ונכנס בלבן דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר לבן נכנס בשחור הרי זה מום שחור נכנס בלבן אינו מום שאין מומין בלבן:

הלכה ב'. דק זה הדוק שבעין חלזון נחש ועינב מנין תלמוד לומר או דק אית תני תני משוקע הרי זה מום צופיי אינו מום ואית תני תני צופיי הרי זה מום משוקע אינו מום, מן דמר משוקע אינו מום צופיי מום בלבן ומן דמר צופיי אינו מום משוקע הרי זה מום בשחור, תמן תנינן כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו, הדא דתימר ביחיד מומחה הא בשלשה לא כדא בהדא דתנינן מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ואין שנים מצוין להטוא בשביל אחר, רבי בא בשם רבי הונא, רבי חגיי בשם רבי זעירא רבי יוסי בשם ר' הילא הדא דתימר דהורי לגרמיי הא הורי לתלמידין תלמידין מורין ליה, כדא הוא דמר רבי הונא היה מלמד הלכה ובא ואחר כן אירע לו בו מעשה, עושין לו מעשה, אם עד שלא למד אירע בו מעשה ולמד עושין לאחרים ואין עושין לעצמו, אמר רבי יודן תפתר דלמד ואחר כן אירע לו בו מעשה, רבי שמעון בן מנסיא אומר הנוי והכח העושר והחכמה השיבה והכבוד והבנים לצדקים נאה להם ונאה לעולם, מאי טעמא *עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא, ואומר *עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם תפארת בחורים כחם והדרת זקנים שיבה, תני רבן שמעון בן גמליאל אומר אלו שבע מדות שמנו חכמים בצדיקים וכולן נתקיימו בדבי ובניו, רבי יוחנן אומר כל שבע

כזה לעלמו התלמידים עתידים את הבכור על פי הוראתו, וקבלה דעתי' מתכוין להוראת רק הלכה להתלמידים תלמידיו מורין ליה ולכן פריך ל"כ: בדא דבשעת מעשה אעפ"י שהוא למד עם התלמידים אין עושין לו מעשה, ומשני שה"כ התלמידים ואח"כ אירע מעשה כזו: רבי שמעון בן מנסיא. לגב גרדא נקיט וכן הוא בבכהדרין דקנין הורה באחות הנוי והכח. נקיט הכי משום דקתני נאה לבריקים לחם ולעולם, דבשבע אלו משפיע העוד ג"כ לעולם, והרבע לאיפך: מאי טעמא. אסיבה ועוסר ונכנס פריך דלכאורה י"ל לאיפך דע"י הסיבה הוא חלש וע"י עשרו ורוב בניו הוא מרוד ואינו יכול להשפיע לעולם כ"כ, ומביא קרא דבלדיק אינו כן דע"י סיבתו דבריו נשמעים וע"י עשרו ורוב בניו יש ביכולתו להעיד לאחרים: תני רשב"ג אומר. ובברייתא דאבות הג' ר"ש בן מנסיא, ולכאורה ג" זו נכונה דרשב"ג לא אלי לומר על רבי כן אם לא שנאמר שהוא בנו של ר"ג ונכד רבינו הקדוש, אבל לא כנהו

כנהו בשם "רבן", ובקנחדרין נמי הגי' כמו הכא רשב"ג, ולכן אומר אני דממה שכופל ר"י מילתא דרשב"ג ומוסיף שהוא רבי הוא ר"י הנשיא וכו' נראה כי גי' זו נכונה, ורשב"ג אומר זה על הכל חזקן מייסד בית הנשיא ולכן בא ר"י ואומר שבודאי כן הוא דבתקיימו ברבי ובניו אבל מאן רבי הוא ר"י הנשיא ור"א מוסיף שנקרא ג"כ רבינו הקדוש:

משנה: חורור. טיפין לבנין שבעין, או שעיניו כוטפות מים תמיד ועי"ז נתקלקל חוש הראיה: כל ששהה. ולא נתרפא, ולר"ח ב"א בודקין אותו כל כ"ז ימים שהוא חלק הטלים גן פ' ימים ואם הלכו לתם לעפ"י שחזרו לינו מוס קבוע, עד שחוזרין ובודקין אותו כבתחילה שלשה פעמים כל כ"ז ימים, ואם לא בדקהו לינו מוס קבוע: ואלו הן מים הקבועין, בביור דלא יתרפא עוד כמוס קבוע: אבל. לרפואתו עשב לא הגדול באדר וחלי ניסן: ויבש עשב הגדול באלול ותשרי ודוקא: של גשמים. שדה בית הבעל ואם לא נתרפאת עי"ז הוי מוס קבוע, משא"כ אפי' אכל עשב זה אבל שלא: בית השלחין. והוא שדה שאינה מתפקת בימי גשמים, או שלא שדה גשמים אבל אכל היבש קודם הלח לא הוי מוס קבוע:

הלכה ג': תני ר"ח בתוספתא בפירקן, ומתניתן קתמא כחכמים: אבל לח. לפרושא מתניתן דבשלחין אפי' לח ויבש לא מהני, ויבש ואח"כ לח אף שלא גשמים לא מהני וכדפרשנו: בזמן הלח. כדפרשנו דהיינו אלי אדם אדר וניסן: ובמה. מאכילין אותו לרפואתו. הדא דתימר. דמהני דוקא בסעודה הראשונה ולאחר שתיה:

משנה: חוטמו שניקב. בגמרא מפרש: ושנסדק. בלי חסרון: חוטין הסיכים, והחילוכית היינו שבאמצע הפה ונראין לחוץ והפנימית היינו שעומדות בפנימית של הפה ואין נראין לחוץ רק בשעה שהבהמה לועקת: שנעקרו. עם שרשן אבל בכל הני דקתני בריאה לא הוי מוס: מן המתאימות. גרסינן במשנה שבמסכתות והן הסיכים שכל אחד נראה כב' מחוברין כתחוטים וס"ל לר"ח ב"א דמשם ולפנים אין בודקין עוד בשומי סיכים: ואף לא התיומת. אין בודקין דאפי' אם נעקרו לא הוי מוס:

הלכה ד': זה לתוך זה. פי' מחילה העגדלת והחילקת את אחוטם לפנים ומבוס אבי קאמר חוטמו ולא חוטמו: דתני ר"ח. בתוספתא מכילתן: בפנים. רל"ל לגד העוה שזה העחילה שם אינה נראית מבחוץ ולא הוי מוס, אבל מבחוץ והוא לגד האדן ועי"ל שהמחילה אריכה מצע עון כותלי החוטם נראית בחוץ הוי מוס: תני. בתוספתא מכילתן, והמוקה בלפניו ג"כ שם וקשה ההבנה מאד, ולכן נ"ל דה"פ: אי זה היא תיומת. שבחלקו ת"ק ור"ח ב"א, וקאמר דבחלקו אי מהחילת התיומת ולפנים הוי כלפנים אז מהתיומת הפנימית, לפי שהתיומת מהן עומדות יותר לגד חוץ ונראית כשפותחת פיה ביותר ומהם לגד פנים והם אינם נראין כלל, ור"י היינו ת"ק, ומפרש דבזה פליגין ר"י ס"ל דאין שוחטין את הבכור אלא על החילוכית, ור"ל כל בהוא לגד חילון ואפי' תיומת החילוכית הוי מוס, והיינו בגוונא דקתני במתניתן שיכים החילוכית שבפגמו ובנגעו, והת ומת שנעקרו

הלכה ג': הדא דתימר בסעודה קדמייתא. כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' איסורי מזבח הי"ד) וכמה תאכל מעשרים אלו הלחים בזמן הלח והיבשים בזמן היבש כגרוגרת קודם סעודה ראשונה של כל ימים בג' חדשים אלו, ולריך שתאכל אותן בכל יום אחר שתיה, ועיין בכ"מ מה שהביר דבבלי אמריכן לתיפך דקודם שתיה ודאי מעלי' עוד העיר הלח"מ דלא זכר הרמב"ם כלל דהיינו דוקא בשדה הבעל ולא בית השלחין, ומן התימא דהראב"ד ז"ל שבדקו בחורין ובסדקין לא העיר ע"ז כלים, ובאמת כל דברי הר"מ הם הילוכלמי הכא ושבק השקלא ועריא דהבבלי ותפס פשעות דברי הילוכלמי, ומפני שכתב בזמן היבש, לא הולריך לומר של גשמים ולא בית השלחין דבית השלחין לעולם זמנו לח הוא כיון שמשקין אותו תדיר:

הלכה ד': נקבו חוטמיו זה לתוך זה: מדברי רש"י ז"ל משמע שהוא מפרש "דחוטמין" היינו כל הג' כתלים, ומבחוץ היינו מחילות החילוכית של החוטם, ובפנים היינו מחילה העגדלת, וה"ק אם נקבו מחילות החילוכית ה"ז מום, מחילה העגדלת אינו מום, ונקבה לפרש הבי עפ"י דברי הילוכלמי, דמשמע מפורש כמו שפרשנו וכן פי' הר"מ ז"ל בפי' המשנה, ואפשר לומר דמבוס הבי חשיב לו מים הר"מ ז"ל בשומי בהמה (בפ"ב מהל' איסורי מזבח) ולא לענין מומי אדם (בפ"ז מהל' ביאת המקדש) דלגבי אדם לא הוי מום חזיכין שהמזם היה תבביע והיינו כמי שניקב מחילה העפקת ולגד חוץ, משא"כ בבהמה הוי מום א"כ דבבהמה מחזי יותר כמאדם:

תני אי זהו תיומת: ובבבלי לא גי' כן, רק "אי זהו תיומת מן התיומת ולפנים ותיומת עלמה כלפנים" ולכן מפרש הש"ס דהוא דברי ת"ק דמתניתן, אי זהו הפנימית מן התיומת ולפנים ותיומת כלפנים ודוקא נפגמו אבל נעקרו שוחטין ור"י ס"ל פנימית שנעקרו לא שוחטין, ומ"מ אפשר מפקל, ור"ח ס"ל דאפי' אפשרי מי לא מפקל ולכון הש"ס הבא, ותיקפתא דג' מי כן, א"א לפרש הבי אם לא בדחוקין ולהגי' כמה פעמים, ולכן העיקר כמו שפרשנו דר"י היינו ת"ק, והתיומת מי אינא לחוץ ולפנים ואי מן התיומת ולפנים או מן התיומת שלפנים

שבע מדות שאמרו חכמים בצדיקים היו ברבי, מן רבי הוא רבי הוא רבי יודן הנשיא אמר רבי אבהו הוא רבי הוא רבי יודן הנשיא הוא רבינו:

משנה. חורור והמים הקבועין, אי זה הוא חורור הקבוע כל ששהה שמונים יום, רבי חנינה בן אנטיגנוס אומר בודקין אותו שלשה פעמים בתוך שמונים יום, ואלו הן מים הקבועין, אבל לח ויבש של גשמים, לח ויבש של שלחין או אבל היבש ואחר כן אבל הלח אינו מום עד שיאבל היבש אחר הלח:

הלכה ג': תני רבי חייא חורור קבוע ארבעים יום, מים קבועין שמונים יום דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בין חורור ובין מים קבועין שמונים יום אבל לח ויבש של בית הבעל, ולא לח ויבש של בית השלחין, אבל לח ואחר כן יבש עולין לו, יבש ואחר כן לח אין עולין, לעולם אין עולין לו עד שיאבל יבש אחר לח, רבי חנינה בן אנטיגנוס אומר חורור בודקין אותו שלשה פעמים בתוך שמונים יום שמא יהלך ויחזור, רבי שמעון בן אלעזר אומר, אם היתה עינו דומעת בידוע שהמום טוברין פסקה מלהיות דומעת בידוע שהמים קבועין בו, בר קפרא תני לחים בזמן הלח והיבש בזמן היבש, וכמה רבי בון בר חייא בגרוגרות הדא דתימר בסעודה קדמייתא ולאחר שתיה:

משנה. חוטמו שניקב שנפגם ושנסדק שפתו שניקבה שנפגמה ושנסדקה, חוטין החיצונות שנפגמו או שנגממו והפנימית שנעקרו, רבי חנינה בן אנטיגנוס אומר אין בודקין מן התיומת ולפנים ואף לא את התיומת:

הלכה ד': רבי חגי בעא קומוי דר' זעירא נקבו חוטמיו זה לתוך זה, אמר ליה נשמעינהו מן הדא דתני רבי חייא, נקבו חוטמיו זה לתוך זה בפנים לא ישחט מבחוץ ישחט, תני אי זה הוא תיומת מן התיומת ולפנים או

פירושא דזה נחלקו ר"י ור"ח מי מין התחלת התיומת ולגד פנים פנים הוא ולא הוי מום, או מן התיומת שבפנים משא"כ תיומת שלאחר שנעקרו ה"ז מום ומדברי הרמב"ם והסמ"ג נראה דנעקרו היינו על התיומת שלגד חוץ שהוא פי' הפנימית שנעקרו דהני בעתיהן ודוק:

דתנינן תמן בגליה ד' אלפנות: עיין בבלי מנחות (מ"ח) דקתני התם אמר ר"פ טפח דאורייתא, ד' בגודל היא בקטנה, חוצב בתילתא, ולכן א"א דהאי דקתני הכא בעתיהן **מלא אצבע** דהיינו אלבע קטנה ולכן פריך ליידו מילה וכן בבבלי לעאי הילכתא ועיין ירושלמי סנהדרין דג' לאחריתא שם:

רבי יוחנן בשם ר' הושעיה: לפי פי' הפ"מ לא ידעינן מאי איכא בין ר"י לר"ז, וע"כ כמו שפרשנו, וכתב הר"מ ז"ל הא דאמרינן לעבר על ד"ת פעור היינו שהוא מודה בחיובו אבל הוא יבטל אותה, ומי שבטל מצות עשה איכו חייב מיתה לפיכך פטור אבל אמר ע"ד הכפירה באין תפילין כהרג מלך שהוא מין, ולכה הגאון מהר"ם אלגאזי בכי"ק לומר שזהו כונת ר"י בשם ר"ה בלריך שיודה בגוף הדין לעולם ואז כפ"מ בין ד"ת ובין ד"ס אבל בכפר בעיקר העולה כהרג מעשה שהוא מין ור"ז פליג וס"ל דלעולם צריך כפירה והוריה ובדברי תורה פעור ובד"ס חייב וכל זה ל"ע:

סניף

הלכה ה': תני נפגם הזובן אפילו כל שהוא הרי זה ישחט, אי זה הוא זובן, הבים ולא הזכרות, אמר רבי יוסי בן המשולם מעשה באחד שנטלו זאב והזר למקומו, רבי יעקב בר אחא הדא דתימר נפגם ברם נטל לא, מתניתא אמרה בן מעשה באחד שנטלו זאב והזרו למקומו, דלא סברין מימר לא סוף דבר נפגם אלא אוף ניטל ופליגין, לפום כן צורכיה מימר דכל עמא מודין: תני רבי הושעיה רובה אצבע שאמרו אחד מארבע בטפח של אדם ביני, רבי יוסי בי רבי בון ליידי מילה תני כן להדון דתנינן תמן בציצית ארבע אצבעות של ארבע חוטין, רבי שמואל בי רבי יוסי בעא עשאן שלש אצבעות של ארבע חוטין, אמר ליה גרע ולא הוסיף, רבי בא ורבי יוחנן בשם רבי הושעיה אינו חייב עד שיורה בדבר שעיקרן מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים

הדר בריה, עד שבא ר"י בר אחא ואמר דהא דקתני נפגם הזובן הוי מום דוקא נפגם ולא ניטל, ור"י בן המשולם על כל הזובן קאי שנטלו זאב והדר בריה, ואל יהא הדבר קשה בעיניך שהרי כן הוא לענין עריפת העחול: מתניתא אמרה כן. דהא פשעות ליישא דר"י בן המשולם שנטלו זאב ומשמע לכל הזובן: ומשני דה"א דר"י בן המשולם אכיל נמי קאי, אלא דת"ק ור"י בן המשולם פליגין קמ"ל דלא, אלא דלתרויהו זובן הבים נפגם הוי מום ולא ניטל, והזכרות אפי' נפגם לא הוי מום: אצבע. שאמרו חכמים בכל מקום, היינו אחד מארבע בטפח של אדם ביני (ובבבלי בטפח של כל האדם): ליידו מילה. אמרו כן דליכא למיימר דאמתניתן קאי, כיון דקתני מלא אצבע שיעור אצבע היותר גדול קאמר: תמן מנחות (מא): ובירושלמי סנהדרין פי"א: ארבע אצבעות. לרש"י קאי על עגף דכל הדור ליות ו' אצבעות שני גדיל וד' עגף, ולהתוס' ד' אצבעות גדיל וח' עגף, דכל הדור ליות י"ב אצבעות, וחסר כאן בהעתקה שכן הוא לב"ש, ולב"ה שלשה גודלין מארבע טפח של אדם ביני: עשאן. חזקן ממרה הורה שלא גידל לב"ש או לב"ה שניים והוסיף בפתיל וגרע בגדיל, ובני האי גוונא אם חייב הוא משום זקן ממרה: גרע ולא הוסיף. ואין זה זקן ממרה שהרי בין הכל אחד הוא, רק מה שגרע מהגדיל אתוסיף ממילא על הפתיל: אינו חייב. אזקן ממרה קאי, ועיין סנהדרין פי"א: עד שיורה. ה"פ דאיכו חייב רק היכא דפליג רק על פירושן שמד"ק, ומודה בעיקר הדבר הכתוב בתורה, וכדמפרש כגון נבלה וטרף דעיקרן מד"ת בזה הוא מודה רק דפליג על מה שפירשו חכמז"ל שהנבלה מטמא במשא ובכזית והטרף מטמא במגע ובכעדשה, וכן הוא במשנה שם המורה אין תפלין לעבר על ד"ת פטור ומטמא דאין זה הוראה דזיל קרי בי רב הוא אבל חמש טוטפות להוסיף

על

או מן התיומת שלפנים, רבי יהושע בן קופסאי אומר אין שוחטין את הבכור אלא על החיצונית, ר' חנינה בן אנטיגנוס אומר אין משגיחין על הפנימית כל עיקר, תמן תנינן נפרצו עליו פסול, נפרדו עליו כשר, רבי מלוך בשם רבי יהושע בן לוי נחלק התיומת כמו שנפרדו העלין, דו מר ברבנן, ברם להתון רבנן לא בדא, כפות תמרים רבי טרפון אומר כפות ואם פרוד הוא יכפתנו ר' עקיבא אומר כפות תמרין בשמן, רבי יודה אומר אם נפרד יאגדנו:

משנה: נפגם הזובן או עריה של נקבה במקודשים, נפגם הזנב מן העצם אבל לא מן הפרק, או שראש הזנב היה מפציל עצם, או שיש בשר בין הוליא לחוליא מלא אצבע, אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת, רבי ישמעאל אומר אם יש לו שני בצים יש לו שני ביצים, אין לו אלא בים אחד אין לו אלא ביצה אחת, רבי עקיבא אומר מושיבו על עכוזו וממעך ואם יש שם ביצה סופה לצאת, מעשה שמיעך ולא יצאת ונשחט ונמצאת דבוקה בכסלים, התיר רבי עקיבא ואסר רבי יוחנן בן נורי:

שנעקרו, והפנימית דקתני בעתיהן דל"ל תיומת שלגד חוץ, ור"ח ב"א ס"ל דאין מסגיאין על כל שהוא לגד פנים ואפי' על תיומת שעומדין יותר לגד חוץ, כל עיקר ואפי' כעקרו לא הוי מום והא דקתני בעתיהן „ולא לא התיומת" פי' שעומדין לגד חוץ: תמן תנינן. סיכה ריש פ"ג: נפרצו: עלי הלולב, ואיכן מחברין אלא ע"י אגודה: נפרדו. עליו למעלה ומחוברין עדיין בשדרה: התיומת. ובירושלמי שם הגי' נחלקו הונתאים והיינו שני עלין הבליוטים ואמלעיים עיקר גוף השדרה שנקדק ונחלק עד העלין שלמעה מהן: כמו שנפרדו העלין. יפסיל, ונקיט לה הכא מטוס דלקמן, ושאר אגד גרדא כדרך זה שם"ק: דו מר. ה"פ ר"י בן לוי ס"ל כרבנן דאמרי הכא דלגד התיומת שלגד חוץ אם נעקרו הוי מום, ומשא"כ להתך רבנן דס"ל דאין תיומת מום כלל ה"כ כיון דלגד פנים הם לא הוי חסרון וכשר: ר"ט אומר. דה"פ דקרא דמקפיד שיהא כפות ואם פרוד הוא צריך לאגדו כר"י במשנה שם: בשמן. בין כפות בין פרוד כפות תמרים שמן: ר' יודה. כלומר והיינו דקאמר ר"י במשנה אם נפרד יאגדנו דכר"ע ס"ל:

משנה: הזובן. נרתיק שגיד הבהמה טמון בו ובגמרא מפרש: במוקדשים. דאלו בכור איכו בנקבה: מן העצם. רש"ל עצם שבחוליותיו: מן הפרק. נקתל בין הפרקים, והדרי בריא: מתפצל עצם. נפצל העור והבשר מעל העצם, א"כ כתפצל לב' ועצם בכל אחת: אין לו ביצים. מפרש בגמרא: עכוזו. עוגבתו וממעך בכיס וכתליס, ואם לא יצאה הוי מום: והתיר ר"ע. כבכור בע"מ:

הלכה ה': תני. בתוספתא מכילתן: אפילו ב"ש. מטום דלעיל בענין ככרסיכה וכעדשה וכל פגם שיש בו חסרון הוא, קמ"ל תנא דתוספתא דהכא אפי' בב"ש דלא הדרא בריא: מעשה באחד. כס"ד דמפרש מ"ע הכים ולא הזכרית, מטום דהוי עונדא וכטלו הזאב כולו ואפ"ה

על דברי סופרים חייב, ור"י מתניתן קונפרס דרק אז חייב מבעיקר הדין הכתוב בתורה יודע: עד שיכפור. לא שהוא חולק מקברא רק שהוא כופר בדברי חכמים ויורה כנגדן אבל מי שהוא שומע דברי חכמים ומגיד חות דעתו ע"ל הסקלא וטריא לא, וכדמפרש כגון הנבלה וכגון הארץ שהוא אומר דחכמים נתנו בפירושן והאמת אינו כן: והוא שיגרע ויוסיף. פי' מע"י הוראתו הוא גורע ומוסיף מחכמים הוסיפו, ומוקיף היכי מחכמים גרעו כגון האומר נבלה דוקא בבגילה הנה הוא גורע ומוסיף מחכמים הוסיפו דאפילו בבגית טמא אז אם אמר נבלה בבעדשה, הנה הוא מוסיף טומאה נגד מחכמים גרעו לומר דוקא בבגית וכן הוא בתפילין, אלא שבתפילין איכא קברא דהאומר ג' טוטפות הוי לעבור על דברי תורה ופטור: וחלין אפוי צריך לך. ה"פ ר"ז שהוא צריך לך שחק לך ופליג עליך, ומי שאינו צריך לך כגון אני אמרתי הלכה מסוך והפלגתי אותה (עיין פי' הפ"מ וק"ע ופ"מ וכל דבריהם דחוקין): תלת עשר שנין. הס"ק מקפר רבותא דר"י שנכנס י"ג שנה בגיהנ"ם דר"ה כתלמוד לפני רבו אעפ"י שאינו צריך לו: ובי לא די. כלומר ומאי רבותא, וכי זעיר הוא עד שאמרו חכמז"ל שכל המקבל פני רבו כאלו מקבל פני השכינה: רוביי דמתניתא. רבותא דמתניתן דקתני אין לו בילים או אין לו אלא בילה אחת, וקשיא הסתא בילה אחת הוי מוס אין לו כלל מבעיא וקאמר דהייבו רבותא דדוקא שאין לו כלל, הא יש לו אפי' ר"ש לא הוי מוס: ותני כן. בתוספתא מכילתן מפורש כן: ויאות. דודאי הדין עם ר"י בן נורי שמאחר שמלאת דבוקה לא הוי מוס, אלא שצריך להגיה לא נבלה ממש רק כמו נבלות והייבו קדשים בחוץ כדאמרינן בנבלי: מתניתן דקתני מי שאין לו אלא בילה אחת הוי מוס ר"י בן נורי דתוספתא יבמות הוא: בכרם ביבנה. שת"ח ישבו שם בשורות בכרם: כסרים חמה. שבשר נבלה נקהל אצפ"י שאינו מוליד: מהו שתתייבם. כגר פרשנו בתוספתא שם דיבוד השאלה הוא אם הלכה כר"ע דקרים חמה יש לו שעת הבשר ומתיבמת, או כר"א כיון דאין לו רפואה והוציא דמתיבמת ודאי דלא, שאין זה בגדר שאלה, דאפילו לר"ע קרים אדם חולין או מייבם לא כשנשא אחיו גיורית, אבל יותר יש לשאל אם אוכלת בתרומה, מי אמרינן אף בבי האי גוונא כיון שבשר אוכלה קודם שנעשה פגום דקא אוכלה, או דילמא שבשר אוכלה כלא אמרינן (כב"ק בבלי שם כ"ז) אבל לכהונה פשוטא שפסלה בעלתו: שפסולה מן הכהונה כלומר כשם שפסולה מן הכהונה כך אינה אוכלת בתרומה, ומתניתן ר"י בן נורי היא: אוף כר"י. אתיא, והא דר' ישמעאל מבשיר הייבו בידי שמים:

משנה: אלא שלש וע"כ דהאכלון בידים, אבל ברגלים (ר"ל האחלונים אפי' עריפה כמי הוי, דע"כ בכל גוונא מייבי אפי' בנקוס שעושה עריפה ברגלים, בידים הוי מוס: הריטות. אמרינן בבלי לאו דוקא דלא אדוקין כשל חמור אלא עגולין כשל חמור אעפ"י שהן אדוקין: נשמטו יריבו. שייבו דוקא דאמרי דשם מדוכתא ובדלא

שנייא הוא בידי אדם: הירושלמי חמורה נאחד, דהא ע"כ שתים ודאי מיירי בידי שמים דקאמר הס"ק התם, הוין בעין מיומר מאן דמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה, ומאן דמר בין בידי אדם ובין בידי שמים פסול כרבנן, ודאי שם הס"ק דלכ"ע בידי שמים כשר, והכא ע"כ לא מתפרש מתניתן אלא בידי שמים, לא מצעי להבבלי דמוקי דמתניתן חסורי מחסרי וה"ק אין לי שני בילים בשתי כיסין אלא בכיס אחד א"כ שתי כיסין ובילה אחת ה"ז מוס, ור"י אומר יש לו שתי כיסין בידוע שיש לו שני בילים דדבר זה א"א כלל לפרושא רק בידי שמים מתילדתי, אלא אפי' להירושלמי דלא מפרש הכי, על כרחך קיפא דקתני מסיבו על עכיז ומעמך ודאי לא מתפרש רק בידי שמים, ובלבד מזה הנה לענין מומין בין באדם ובין בבהמה אין נפקיתא כלל בין בידי אדם לידי שמים דהייבו מתחילת בריתו, ומאי שנייא דקאמר, לכן י"ל דה"פ שנייא הוא דע"כ תחלק התם בין בידי אדם בין בידי שמים, ובידי אדם התם כגון הקלון הוי ופסול, אלא דהתם ע"כ תחלק בין בידי אדם לידי שמים אי מטום דבתיב לא יבא ממזר לא יבא פגיע דבא מה ממז' בידי אדם אף פגיע דבא בידי אדם אי מטים דבתיב פגיע ולא הפגוע, אבל כאן לעולם הוי מוס דאין קבלה לחלק בין בידי אדם לידי שמים ואפי' ר' ישמעאל מודה דבכל גוונא פסול והא דלא מבני הס"ק לא הבא ולא בבבלי בפשיטות דלא זו אף זו קתני, דבאמת י"ל דליכא רבותא כלל בבילה אחת דהוי מוס ממי שאין לו בילים כלל דהרי מצינו גבי עיחול דאבר עם חסרון גלוע טפי מאשאין האבר כלל, ומ"מ אי הוי תני בילה אחת דאי הוי ידעינן שאין לו כלל ולאבי פריך לזיפך דודאי קברא הפשיטה היא דכ"ש ניעל, ואי הוי תני בילה אחת פשיטא שאין לו כלל:

הלכה

סופרים כגון הנבלה וכגון הארץ שעיקרן מדברי תורה ופירושן מדברי סופרים, רבי זעירא לעולם אינו חייב עד שיכפור ויורה בדבר שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים כגון נבלה וכגון ארץ שעיקרן מדברי תורה ופירושן מדברי סופרים והוא שיגרע ויוסיף בדבר שהוא מגרע והוא מוסיף, אחלין אפוי דרבי הושעיה, אמר ליה צריך לך שחיק לך, לא צריך לך הפליג עלך, תלת עשר שנין עבד עלול קומי רביה דלא צריך ליה, רבי שמואל בשם רבי זעירא וכי לא דיו אלא שהיה מקבל פני רבו שכל המקבל פני רבו כאלו מקבל פני השכינה, רבי שמואל בשם רבי זעירא רוביי דמתניתא הא יש שם ביצים אפי' דקיומין אין שוחטין, ותני בן אין לו אלא ביצה אחת הרי זה ישחט, היה לו שנים אף על פי שאין בשניה אלא כפול הרי זה לא ישחט, תני ר"ח מעשה בפרה של בית מנחם שהשיבוה על עכוזו מעיכו בביצים ולא יוצאת אלא אחת וכשנשמטה נמצאת השניה דבוקה על הכסלים ובא מעשה לפני ר"ע והכשיר וכשנאמרו הדברים לפני רבי יוחנן בן נורי אמר האבילכם עכוא נבלות רבי יוסי בי רבי בון ויאות, ברם ביני בנבלות, מתניתא דרבי יוחנן בן נורי היא דתני אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, אני שמעתי בכרם ביבנה מי שאין לו אלא ביצה אחת הרי הוא בסרים חמה, אמר רבי יוסי מעשה באחד בכפר מודין שעלה לראש הזית ונפל ונפצע אחת מביציו ובא על אשתו ומת באו ושאלו את רבי יוחנן בן נורי אשתו מהו שתתייבם, אמר להם עד שאתם שואלים אותי מהו שתתיבם, שאלוני מהו שתאכל בתרומה, שפסולה מן הכהונה ופסולה לאכל בתרומה, אוף רבי ישמעאל שנייא היא בידי אדם שנייא היא בידי שמים:

משנה: בעל חמש רגלים או שאין לו אלא שלש, ושרגליו כלוטות כשל חמור, והשחול והכסול, איזהו שחול שנשמט ירבו, וכסול

הלכה ו׳: כולו אדם ופניו בהמה וכו׳: הגה נראה דטעמא של דבר הוא דהכל תיכף אחר פניו דאם הוא פני אדם לא בכולו והנמתו כבכל והבנת אדם ואם לא לתיפך, ולכן פירך הגע עצמך שפניו פני בהמה והרי הוא חכם ועומד לקרות בתורה הבי תימר שבהמה הוא ותקרא אותו לבחינה, או לתיפך הגה הוא עומד ומודם בבדה ומגוכס הבי תימר לו חלון לו ייבם אלא דלא נבבחת כלל כהאי גוונא וכמו דאמרינן בנבלי דאינו מתקיים לכ״ע: הלכה

ובכול שאחת גבוה, נשבר עצם ידו ועצם רגלו אף על פי שאינו ניכר, מומין אלו מנה אילא ביבנה והודו לו חכמים ועוד הוסיף שלש ואמרו ליה אלו לא שמענו, את שגלגל עינו דומה לשל אדם פיו דומה לשל חזיר ושגיטל רוב המדבר שבלשונו, בית דין של אחריהם אמרו הרי אלו מומין, מעשה שהלחו התחתון עודף על העליון שאל ר״ג את חכמים ואמרו ה״ז מום:

הלכה ו׳: תמן תנינן המפלת במין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין אם זכר תשב לזכר אם נקבה תשב לנקבה, אם אין ידוע תשב לזכר ולנקבה, דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת האדם אינו וולד אמר רבי חנינה בריה דרבי אבהו טעמא דרבי מאיר מפני שכתוב בהן יצירה באדם, רבי אימי בעא אי מפני שכתוב בהן יצירה מעתה הפילה הר תהא טמאה לידה דכתיב *כי הנה יוצר הרים ובורא רוח, שנייא הוא שאין כתיב בהון יצירה מתחילת ברייתו של עולם רבי יוסי בשם רבי יוחנן מפני שסוקרין לפניהם כאדם, רבי בא בר בר חנה בשם רבי יוחנן מפני שמהלכין לפניהן כאדם, התיב רבי בון בר חייא והתנינן תמן שגלגל עינו עגול כשל אדם תמן את מר מום הוא, ובן את מר אינו, אמר רבי יוסי וכי מה תנינן סוקרין, וכי מה תנינן מהלכין, מאי בהון, גלגלי אדם עגולין וגלגלי בהמה ארוכין, רבי יוסי בי רבי בון באדם לבן רבה על השחור ובבהמה שחור רבה על הלבן, רבי חגיי אמר רבי חנינה חברוין דרבנן קשייתיה על דרבי מאיר, הגע עצמך הפילה דמות עורב הרי הוא עומד בראש הדקל ומר לו בא חלוץ או ייבם, אמר ליה רבי מנא עד דאת מקשיי על דרבי מאיר, קשייתה על דרבנן, דמר רבי יוסי בשם רבי יוחנן כולו אדם ופניו בהמה אינו וולד, כולו בהמה ופניו אדם וולד הוא, הגע עצמך כולו אדם ופניו בהמה והרי הוא עומד וקורא בתורה ואת מר לו בא לשחטך, כולו בהמה ופניו אדם הרי הוא עומד וחורש בשדה ואת מר לו בא חלוץ או ייבם, תני א׳ זה הוא יתיר כל שיש לו שלש עינים וחמש רגלים, החסר שלש רגלים ועין אחת:

משנה: אוזן הגדי שהותה כפולה, אמרו חכמים בזמן שהוא עצם אחד הרי זה מום, ואם אינו עצם אחד אינו מום, רבי חנינא בן גמליאל אומר זנב הגדי שהוא דומה לשל חזיר, ושאין בה שלש חליות הרי זה מום, רבי חנינה בן אנטיגנס אומר את שיבלת בעינו, ושנפגם עצם ידו ועצם רגלו ושנפסק עצמו בפיו, עינו אחת גדולה ואחת קטנה אזנו אחת גדולה ואחת קטנה, במראה אבל לא במדה, רבי יהודה אומר אחת מביציו גדולה כשתים, ולא הודו לו חכמים:

הלכה ז׳: תני פיו בלום ורגליו מהלומות מחמת עצמו ישחט שלא מחמת עצמו לא ישחט אזניו מחופפת בחסיסה אחת לא ישחט בשתי חסיסות ישחט, רבי יוסי בי רבי בון כיני מתניתא ברחל ברם

ובדלא מיעכל כיני דעליפה לא הוית: שאחת גבוה. ובמכה בבמסניות שאחת עיכיתיו גבוה ושיינו ברגל מ׳ בתוך הכבל ומ׳ למעלה מהכבל: שאינו ניכר. כבעומד ועוד הוסיף. ג׳ דקתביב לקמן, וב״ד אחר בני דורו קבלו זאת מעמו: שהלחי התחתון. דהא דקתני ולא קבלו מעמו חכמים והיינו בפיו דומה לכל חזיר הוא בשפתו העליון עודף על התחתון ותבי הוי לתיפך ומב״ה בחל ר״ג את חכמים אם בני האי גוונא מני אינו מיכ, (ולא רק הפפה ולא העלם בולט ומקבל העליון רק בחדם הוי מום ולא בבהמה):

הלכה ו׳: תמן תנינן כלה פ״ג ה״ב ואמרינן בס בירושלמי דכל היכי דתכי תשב לזכר ולנקבה היינו דמותנין חומרי זכר וחומרי נקבה, יומי טהור מותנין לו כזכר דהיינו כ״ו יומים טהורין, ויומי טומאה י״ד כנקבה, והיינו דוקא לבעלה אבל לטהרות מקילין לה ג״כ כיומי טהור כל נקבה: יצירה באדם. דבאדם כתיב ויצר ה׳ אלקים את האדם עפר מן האדמה, ובבהמה כתיב ומי יצר ה׳ אלקים מן האדמה כל חית השדה וכו׳, (ובש״ס שם מפורש כן): הפילה הר. תהא מומאה לידה כיון דכתיב בו יצירה כאדם: מתחילת ברייתו. כל עולם ואינו דומה ליצירה דכתיב גבי אדם: מפני שסוקרין. מדיטין לפניהם ומעמא דר״ח מפרש: מום הוי. אם דומין לכל אדם וכאן אתה אומר שבשילו תשב טומאת לידה: וכי מה תנינן. פי׳ וכי קתני התם ע״י שהן סוקרין או מהלכין הוי מום דתקבי לך, והתם ה״פ שגלגלי עיניו עגולין כשל אדם ומפני כי עיני בהמה ארוכין לפיכך הוי מום: לבן רבה על שחור. ובבהמה לתיפך, ואי לבן רבה על השחור כשל אדם הוי מום: על דר״מ. דאמר הפילה דמות חיה ועוף הוי וולד, הגע עצמך שהוא עורב ומומד על ראש הדקל ומת אחיו בלי בנים אשתו זקוקה לו ליבום בהמיה, וכי אתה אומר לו לך מעל הדקל וחלוץ או ייבם אלא ודאי דאינו וולד כלל: קשייתיה על דרבנן. כיון דקבלת דמלאת כזה חי הוא, קשיא ג״כ לרבנן

וכדמפר׳, דאדם גמור שמומד וקורא בתור׳ נקראהו לשחיטה ואת השור בפני אדם נאמר לו שיחלוץ או ייבם: תני. בתוספת׳ בפירקן ולפרושא מתניתן דלאו דוקא רגלים אלא כל שהוא יתיר כגון שלשה עינים וכן חסר לאו דוקא ג׳ רגלים אלא ה״ה עין אחת וכדומה:

משנה. אוזן הגדי. לרבותא נקיט דאזני גדי מוטות וכפולות: כפולה. אוזן בתוך אוזן: עצם אחד. תמוך אחד, והר״מ ז״ל פי׳ גוף א׳ כמו וכעצם השמים לטוהר: לשל חזיר. דל״ל עגול כזנב החזיר אף שאינו דק כמותו: שלש חוליות. בגמרא מפרש: בעינו. אפילו בלובן שבעין, ואעפ״י דתני לעיל אין מום בלובן, הכי מייתי מיה בו שער: ושנפגם עצם. כל עצם שבגלגל שנחרץ בו חרוץ הוא בכלל חרוץ האמור בתורה והוי מום: עצמו שבפיו. שהשיניים קבועין בו, ולמעלה מהחוטין שאין פגיות שיניים פוקל שם:

הלכה ז׳: תני. בתוספתא בפירקן: בלום. נפוח: מהולמות. בבבלי גרס״ מבולמות וכן הוא בגמ״ש ופי׳ נפוח והעור והבשר נקדק בכמה קדקים: מחמת עצמו. דל״ל מחמת שכן המה מתחילת בריותן: שלא מחמת עצמו. רק מחמת חרוש, וכן הוא מפורש בבבלי ותוספתא וכן הוא בגמ״ש: חסיסה תנוך אחת וכדפרשנו בשבתנו ולהר״ן נ״כ פי׳ שכולו גוף אחד, שכן כתב והרי הוא כגוף אחד שנכפל וכשר: כיני מתניתא. הא דקתני ומאין

ובמין בהמה חולין לא תימא דלגדי דריסת קלא, אלא ברחל מבהמי מתניתין, אבל בגדי אינו כן וכדמפרש לקמן ותני כן. ומפורש בהוקפתא וכן הוא בבבלי: גדולה ביותר. שלא כדרך הטבע או קטנה בעיני יונים אלא גדולה כבל עגל וקטנה כבל אווז וכן הוא בבבלי והוקפתא:

משנה: ערקוב. מקום חבור הירך עם הסוק וכנגדו בגמל כיכר, וכבר פרשנו זאת בפ"ד במקומו: הן נמתחות. ואינו מוס לפי שמרבית העגלים כן, ואית דמפרשי דרך העגלים שיהא הזנב עד לערקוב והוי מוס: על אלו מומין. רש"ל אפי' תנך דהוקיש מי לא לגיל ומנר לו הכמים לא שמענו את אלו הוי מוס לבחור עליו וכו':

הלכה ח': לורכיה מיינר עוד הפעם פה, ועוד הרויהו בבור ופסולי המוקדשין דאם שוחטין עליהן את הבכור פסולא בפסולי המוקדשין נפדין עליהם: דלא תימר דו לקיל: כ"ל דה"פ דלא תימר דכל הני דקתני לקיל שאינו מוס דוקא לענין בבור לחומר שאין שוחטין עליהם, אבל פסולי המוקדשין אין הכי כמי דנפדין עליהם: לפום כן. לפיכך כלל בקיש לתרוייהו ביחד דכל שהבכור כשחט עליו פסולי המוקדשין נפדין עליו, ואי הוי קתני רק „על אלו מומין פסולי המוקדשין נפדין עליהן אבתי הוי אמרין אפילו אלו דלענין בבור לא הוי מוס, ורק פי' על כל הני דקתני עד הסיא: המי מרי. חזי מר דבר פלא שאומר רשב"ל דבית הנסיא אין נאמנים על המומין מחמת העבדים דחסידי להטיל בו מום, ושחטוהו לעולמן כיון דאין כאן אלא מסוס גזל מתנות כהונה, ובזה"ז לא חסו כלל: בין בדון בין כה וכה כשמע הדבר בבית הנסיא ואיקפד: גנתן. שוטר בית הנסיא לתפסו: ומר לר"י. ואמר הנסיא לר"י למה לא תימר מר דברי תורה: ולוידו טפיחין. מפני מה אתה מעפח ביד: א"ל אין. ה"פ דודאי לא כאה לעשות כן, אבל כשאין רשב"ל כאן לא כלומר ודאי מהככון לעשות כן לאות כי הוא יד ימיני בתורה: איכון. איה הוא: דאנא מפתחה: לחלוקות בית האסורים, ואמר ליה ר"י שלא נאסר במאסר רק ערק למגדל: עתיד לך. תכין ד"ת מהאי עכינא להקדים פני הנסיא. כד נפיק. רשב"ל כנגד הנסיא ור"י: דוגמא דידכון. מדעת קוניכו יש בכם דכאסר פדה ישראל ממלרים עשה זאת בכבודו ובעצמו: ולא כל דרגין. מפמל' שלו לא מלאך ולא שרף ולא שליח, ובקבהדרין שם הגי', הוא וכל דרגין דידיה, טעות הוא: אנא דחיל. וכי אפחד לומר ליעוד התורה לפניכם ואני חזינן שהכהן הוכיח ולימוד גם את בניו ואמר לחם כי לא טובה השמועה:

משנה: לא במקדש. דאינן מן המוכחר להקרבה; ולא במדינה. דלא מחבבי כמוס קבוע להפקיע קדושתן רק מניחין אותן עד שיפל בהן מום קבוע: גרב. שאין לא בפנים ובחוץ: יבלת. ואין בה שער: חזזית. עין שאין שמתרפא: וחולה. אף שאינו מסוכן: מזוהם. מחמת רוח רע היולא ממנו:

הלכה ז': לא קוף דבר גדולה ביותר ודוקא שלחת גדולה ולחת קטנה דלא מחמת בריותא הוא תרוייהו בעי מיבדא, ולי מחמת בחיסותא תרוייהו בעי מיבחם אבל שתיהן גדולות או שתיהן קטנות לא הוי מוס דמחמת בריותא או בחיסותא יתירא הוא, ואיכא דוקא לענין מומי בהמה אבל לענין מומי אדם אפי' שתיהן גדולות או קטנות הוי מוס, ומש"ה פסק הר"מ לענין מומי אדם דעיניו גדולות או קטנות הוי מוס ולענין מומי בהמה (פ"ג מהל' איסורי מזבח) דדוקא שאחת גדולה ואחת קטנה הוי מוס, ומדברי הרמב"ן מכילתן נראה דלא מחלק בין מומי אדם למומי בהמה שהרי לא הזכיר מזה כלום ולא ידעתי איך יפרנס דברי הש"ס ריש בכורות דמפורש כן, ואולי לא נחית הרמב"ן כאן רק לענין מומי בהמה ולא זכר מומי אדם כלל:

הלכה ח': דלא תימר דו לקיל ודו לחומר: מיין מה שפרשנו דהא דבכור כאיסורא ופטור לקולא ואפי' מומין דאין הבכור נכחט עליהן פסקמ"ק נפדין עליהן ולפי הנראה עיקר קושית הש"ס הוא דקתני בכור ופסקמ"ק דפסיעא הוא מבכור, אבל מה דקתני לחתכי על אלו מומין לא מדייק אע"ג דבבל תנא בריכא על אלו מומין שוחטין את הבכור, דאמת מליכו כזה כמה פעמים בש"ס דהדר תנא בקיש ומיהו מליכו לפרושא ג"כ שהש"ס מדייק תרתי בעי דהש"ס בבלי וכמו שפרשנו:

שרי טפח בחד ידיה: עיין ירושלמי בהדרין רים פ"ב דגריס ובחדא טפיחין, ופי' הפ"מ וכי מעפחין בחד ידיה והלא דרך המעפח בשתי ידיו ובכל הענין שם הגירסאות ומסוכות והגי' דהכא כדיפא:

דכתיב אל בני וכו': וי"ל עוד דקמיך על קיפא דקרא עם ה' מעבירים דה"פ שחכפו לעם ישראל ולא אמרו להם מה שאקול לעשות ועי"ז העבירו אותם מעל ה' שראוי לת"ח להיות לבלי חת בפני כל, אם הוא נוגע לדיני התורה: הדא

דכתיב *אל בני כי לא טובה השמועה:

משנה. אלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה, חורור ומים שאין קבועין, חוטיו הפנימית שנפגמו אבל לא שנעקרו בעל גרב ובעל יבלת ובעל חזזית, זכן וחולה ומזוהם, ושנעבדה בו עבירה

הדא דתימר באנדרוגינוס: עיין בבלי קאמר זה ר"ח והלריך בזה הש"ס ולא"כ רלה לדחות מהתוספתא דלקמן דלפי פשיטא ומשנה דר"ש פליג וס"ל דאף בטומטים כן ודאה זה הש"ס, אבל בירושלמי לפי הגרלאה תפש הפשטות וכמו שפרשנו ולא קשיא כל עמא מודין דקאמר, היינו תנאי דמתניתין:

אנדרוגינוס שנשא את ישראל: דבר זה פרשנו היטב בירושלמי יבמות שם, והרמב"ם כתב בפירושו למשנה יורה שהוא זכר אלא לא"כ חזר ר"י ואמר שאנדרוגינוס בריה בפני עלמו הוא ולכן הדין שאינו מאכיל וכן כתב בחיבורו ודייקו כרבי חגי בשם ר"ז הכא:

הדרן עלך פרק על אלו מומין:

עבירה, ושהמית את האדם, וטומטום ואנדרוגינוס רבי ישמעאל אומר אין מום גדול מזה וחכמים אומרים אינו בכור אלא נגזוז ונעבד:

הלכה ט'. רבי יוסי בי רבי בון הדא דתימר באנדרוגינוס ברם טומטום כל עמא מודין דקדיש, איתא חמי ספיקא הוא, ברם כיני קדיש ואינו נשחט: תני רבי יודא אומר אנדרוגינוס דוחין עליו את השבת, תמן תנינן הכל חייבין בראייה חוץ מחרש שוטה וקטן טומטום ואנדרוגינוס, מה אמר בה רבי יודה, נשמעינהו מן הדא רבי יוחנן בן דהבאי אומר משום דרבי יודה אף הסומא ולית בר נש מר אוף אלא, ולית דו מודה עלדקדמייתא מחלפה שיטתיה דרבי יודה, תמן הוא מר בל מקום שנאמר זכר פרט וכן הוא מר זכר לרבות, רבי יודה ורבנן מקרא אחד הן דורשין, ערל מה תלמוד לומר זכר עד שיהא נולד זכר, רבי יודה דרש זכר מה תלמוד לומר ערל ואפילו מקצתו ערל ברם הכא *כל זכורך פרט לאנדרוגינוס, תני רבי אלעי אומר משום רבי ישמעאל אנדרוגינוס בכור הוא ונשחט על מומו, וחכמים אומרים אין קדושה חלה עליו אלא יצא וירעה בעדר, רבי שמעון אומר הרי הוא אומר בבקרך ובצאנך הזכר וכל מקום שנאמר זכר את מוציא טומטום ואנדרוגינוס מן הכלל, מחלפה שיטתיה דרבי שמעון דתנינן תמן רבי שמעון אומר אנדרוגינוס שנשא את ישראל מאכילה בתרומה, רבי הילא בשם רבי זעירא מאכילה בעבד, רבי חגי בשם רבי זעירא דקדמייתא היא, ברם לדבתרייתא מן הוא מעיקריה:

הדרן עלך פרק על אלו מומין:

עבירה. רובנו אם כרבנו: ושהמית. וליכא אלא עד אחד דבשנים בת בקילת היא: אין מום גדול. אאנדרוגינוס קאי דמקום נקבות הוי מום וחכמים ס"ל דבריה בפני עלמו הוא

הלכה ט': דקדיש הוא. דאם זכר הוא הוא זכר ודאי, ולכן פריך איתא חמי. דהא עכ"פ עכשיו מספקינן שמא נקבה היא. קדוש. דאסור בגיזה ועבודה ואינו נשחט לא במקדש ולא במדינה: תני. תוספתא מוכח ירושלמי פ"ח דיבמות דוחין עליו. כלומר מילהו דוחה את השבת: תמן תנינן. ריש פ"א דחגיגה: מחשו"ק. דלאו בני דעה כיהו: מה אמר בה ר"י: ר"י דמתני' זכר לענין שמילתי דוחה את השבת אי פליג על קתם משנה ומחבנו בזכר לענין ראיה, או דילמא לענין ראיה מודה הוא מנוס גזירת הכתוב: נשמעינהו. תפשט דעת ר"י לענין ראיה מן הדא: לית בר נש אומר אף. כלומר אדם אומר "אף הסומא", אם לא שהוא מודה בקמייתא ומוסיף עלה ופשיט דמודה למתניתין ופריך א"כ מחלפה שיטתיה. קשה דר"י אדר"י: תמן. לענין ראיה זכוכך למעט אנדרוגינוס ולגבי מילה דאיכא חילל שבת מרבה: מקרא אחד הן דורשין. ה"פ לעולם זכוכך למעט, ואי קשה מ"ש גבי מילה בין רבנן דמוסעטי ובין ר"י דמרבה מקרא אחד יכפי וכדמפרש, דכתיב בקרא וערל זכר אשר לא ימול וכו' וחד מינ"ן מיותר, דאי ערל הוי זכר ואי זכר פשיטא דבערל מסתאי, ולבבן זכר מיותר עד שיהא כולו זכר, ולר"י ערל מיותר ואפ"ה מקלת ערל: ברם הכא. לענין ראיה לכ"ע זכוכך פרט והיינו לאנדרוגינוס ואי קשיא הא כל מרבה, מרבה קטנים: תני. בתוספתא מכילתן: וכל מקום שנאמר. וכו' פי' הפשוט הוא דר"ש אתא להוסיף על ת"ק טומטום דלת"ק יש חילוק בין טומטום לאנדרוגינוס וקאמר ר"ש דל"ש דזכר מוליא את שכיהן. יבמות פ"ח מ"ו: מאכילה בתרומה. אלמא דכזכר חשבינן לו: בעבד. כעבד מאן דכר שמיה, הא בת ישראל היא שפחה בת ישראל אינה אוכלת, אלא מ"ש דה"פ כעבד שקנה עבדים או אמה שקנתה עבדים דכל שהוא אוכל מאכיל כיון דלא כתיב זכר מפורש, ואנדרוגינוס נמשא, מש"ה מאכילה בתרומה: לדבתרייתא. למשנה אחרונה בריה בפני עלמו הוא ואינה אוכלת:

הדרן עלך פרק על אלו מומין:

מומין אלו דקתניא לעיל שפוסלין בבהמה בין בבכור ובין פסולי המוקדשין: פוסלין באדם: בכהן, דכל זמן שהמום בו, ואפי' מום עובר, פסול לעבודה. הבילון. כל שראשו חד ומלמעלה ורחבה ומלמטה ככיסוי חביות (ובלע"ז שפילטקאפף): והלפתן. הוא להיפך רחב ומלמטה וקצר ומלמעה: המקבן. שראשו דומה למקבה, שפדחתו וערפו בולטין מזה ומזה כהוקבת הבית היד: שכוע. כ"ל דהיינו „לוחלו שקוע" דקתני הכא בהוקפתא בפירקן, והוא שראשו מוטל בין כתפיו ודומה כמי שאין לו לוחל וה"ב ראשו שקוע בין כתפיו קאמר והתוקפתא מפרשת המשנה ומאי ראשו שקוע היינו שאין לו לוחל, ועי"ז שקוע ראשו בין הכתפים: שקיפום. שראשו דומה כאלו ניטל מאחוריו והוא מלשון שקול פיקח שרל"ל ניטל ממנו חתיכה: חטוטרות (בוקקעל): ר"י מכשיר. כשאין בו עצם רק דלדול בשר: מקפת מאזן לאוזן. רל"ל מלאחריו, אבל מקפת מלפניו לו בחמלע פסול:

הלכה א': כל איש אשר בו מום. ברייתא בספרא לעיל פ"ג, וה"ג הכא „כל איש אשר בו מום עד ה"ל, לפי שנאמר זרע אהרן, אין לי אלא זרע אהרן עצמו (פי' כ"ג עצמו) מכין ת"ל כי כל איש אשר בו מום, אין לי אלא בעל מום קבוע, בע"מ עובר מכין ת"ל כל אשר בו מום" ופי' כל אשר בו מום אפי' מום מ"מ והיינו אפי' מום עובר: בבית וועדא. בגיהמ"ד דר"י בן לוי תני ברייתא דלקמן והוא ג"כ בספרא סס פ"ז ובבבלי מכילתן. החרם. שאין יבש בפנים ובחוץ: חזזית מצרית. לא מבחוץ ויבש מבפנים ולעפ"כ הגרב הוא כמאכ יותר דלף שהוא יבש, הוא גדול ורחב כדיקרי זהב ומשא"כ חזזית מצרית לף שהוא לא מבפנים אינה כמאכל כ"כ ומדהיא דקה כנדפים: כאן. גבי בהמה לא כתיב רק ותבלול בעיניו. ולהלן גבי מומי אדם לא כתיב יבלת: מעתה את מום עובר כיון דאת אמרת ליתן חומרא של זה בזה כאמר כמי דאפי' מום עובר פוסל בבהמה: כבר איתמר טעמא. דגזירת הכתוב הוא כדמפרש: ואית דמרין. דמהאי קרא נפקא אבר לא יקריבו ממנה קרבן לה' מי שאינה קריבה כל עיקר יצא מום עובר שאעפ"י שאינה קריבה היום קריבה היא למחר כדאמרינן בפירקן דלעיל: תני. בהוקפתא בפירקן: מתניתא. מתניתן דקתני בזה פליגתא דר"י וחכמים פליגי על ר"ח דהוקפתא כדמפרש דמע"כ אי ההוקפתא כר"י אפי' מפני מה"ע ליכא ואי חכמים פסול גמור הוא, ומפ"מ בין פסול גמור ובין מה"ע מבואר ברמב"ם פ"ו מהל' איסורי המקדש שאעפ"י שאינו עיבד מפני מה"ע אי עבד עבודתו כשרה ואינו צריך מש"כ פסול גמור: בני מתניתא. ה"פ לעולם ר"י היא דכן סתם ר"ח בהוקפתא כמותו ומתניתן נמי צריך להגיה בעלי חטוטרות ר"י מכשיר „ואינו עובד" והיינו מפני מה"ע: מתניתא רבנן. ורבנן נמי לא פסולין לגמרי קאמרי רק פסולין מפני מה"ע: מתניתא ברייתא. דהו"ב מקייב לרבי בון דר"י הוא דס"ל כשר ורק אינו עובד מפני מה"ע: הכהנים. ועדכו בני אהרן הכשרים ואפי' הקרחנים והיינו רק דיעבד אבל לכתחילה פסול מפני מה"ע, ומאן שמעית דס"ל פסול מפני מה"ע ר"י, ה"כ ר"י היא: תמן תנינן. משנה כתובות פ"ז מ"ז: בר קפרא תני. לא גרס" לה לא בכתובות סס ולא בקדושין ולפי הנראה ט"ס הוא דבאמת הוא תוספתא בתקומה, אבל יש לקיים הגירסא ולומר דמקדרי הש"ס ידעו זה רק מנה דתניתא בר קפרא: ריח הפה בכהן לא הוי מום דאפשר דיסיב, פלפלא בפיו, וריח זיעה אפשר להעביר ע"י יין כהה משא"כ אבה במדברת עמה בכל שעה: שאין בו שיעור. אע"ג דלא הוי מום בכהן הוי מום באשה וכדמפרש לקמן: בעור הפנים. דמאיסה ביותר, ולכן פריך אדרבה

שקיפום ובעלי חטוטרות כתב רש"י ז"ל דפליגתא דר"י וחכמים הוא רק בבעל חטוטרות מש"כ בכל הני דקתני בתוספתא לכ"ב הוא ומהירושלמי נראה דבשקיפום ובעלי חטוטרות הוא פליגתא דר"י וחכמים, וכ"ל דטעמא כדאמרינן בבבלי לענין חטוטרות דבשים בו עצם לכ"ע הוי מום ופליגי רק בשאין בו עצם דלרבנן אינו קרא כל איש אשר בו מום יזרע אהרן, הבוה בזרע של אהרן יעבוד ושאינו בוה בזרע של אהרן לא יעבוד, ור"י ס"ל דאפי' לאו שאינו בוה בזרע של אהרן קרינן לו דדלדול בשר בעצמא הוא ובן הוא לענין שקיפום שדומה כאלו ניטל מאחוריו ובשאר מן העצם לכ"ע הוי מום, כי פליגי דהעצם קיים לרבנן פסול ומבוה דלא בוה בזרע של אהרן ור"י ס"ל דכמו דדלדול בשר אינו פוסל ביתירה כן אינו פוסל בחסרונו ול"ע ומהתוקפתא דקתני בעל חטוטרות פסולין מפני מה"ע ולא חשיב שקיפום בהדיה ואולי גרסי' נמי שקיפום ובעלי חטוטרות ול"ע: **הכהנים** לרבות הקרחנים: ומ"ת אדרבה כיון דר"י מקרא נפקא הכהנים לרבות, ודאי כשרים לגמרי קאמר וכן קשה על הבבלי דקאמר אלא לאפוקי מהאי תנא הקרחנים כשרים ולא אמרו פסולין אלא מפני מה"ע וקאמר מאן האי תנא ר"י היא דתניא ר"י אומר הכהנים וכו' הא אדרבה ר"י ודאי דוקא קאמר דכשרין לגמרי, ומשהברא דרבנן היא ופסולין לאו דוקא, וי"ל דמשהברא דרבנן ס"ל פסול גמור דכיון דמקרא כל איש אשר בו מום מזרע אהרן אינו אינו דהיינו דאיכא בין שאינו בוה בזרע אהרן ובין מה"ע עצמה, וכדי שלא לעשות פליגתא רחוקא בין רבנן לר"י נאמר דר"י נמי אוקי מום מה"ע ועיין רמב"ם פ"י מהל' איסורי המקדש: כאלי

מומין אלו בין קבועין ובין עוברין פוסלין באדם, יתר עליהן האדם הבילון והפלתן והמקבן, ושראשו שקוע שקיפום ובעלי חטוטרות רבי יהודה מכשיר וחכמים פוסלין, הגרה פסול, אי זה הוא קרח, כל שאין לו שטח של שער מכפת מאזן לאזן ואם יש לו הרי זה כשר:

הלכה א'. כל איש אשר בו מום, אין לי אלא בעל מום הבוע בעל מום עובר מנין תלמוד לומר כל אשר בו מום, רבי בא בר כהן רבנן דקסריין אמרין קומוי דרבי יוסי בבית וועדא דר' יהושע בן לוי תנינן יבלת זה בעל יבלת, גרב זה החרס ילפת זה חזזית מצרית כן לא נאמר דק ותבלול, ולהלן לא נאמר יבלת, מנין ליתן את האמור בבהמה באדם, ואת האמור באדם בבהמה, תלמוד לומר גרב גרב לגזירה שוה, מתיבין לרבי בא בר כהן מעתה אוף מום עובר בבהמה, אמר לון כבר אתמר טעמא, פסח ועור מה פסח ועור מומין הבועין אוף כל מומין הבועין, ואית דמרין אשר לא יקריבו ממנה קרבן לי"י: תני בעלי חטוטרות כשרין אבל פסולין מפני מראית העין מתניתא פליגא בעלי חטוטרות ר' יודה מכשיר וחכמים פוסלין אין תימר רבי יודה לית כן מפני מראית העין, אין תימר רבנן אוף פסולין רבי בון בר חייא כיני מתניתא ואינו עובד ואית דבעין מימר מתניתא רבנן היא ברם כיני פוסלין מפני מראית העין מתניתא מסייע לרבי בון בר חייא הכהנים לרבות הקרחנים דברי רבי יודה תמן תנינן כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים, בר קפרא תני הוסיפו עליהן באשה ריח הפה וריח הזיעה ושומא שאין בה שיער, רבי אימי בר עוקבא בשם רבי יוסי בן חנינה בעור הפנים שנו והא תנינן במה דברים

כחצי זהב כל שהוא: תפ"מ פי' כחצי זהב של דינר הקטן ואין לזה טעם, ותק"ש מגיה שיעור כל שהוא ופי' שומא שים בה שיעור כל שהוא הוי מום, ומי שמעא לו להגיה כזה, ומאין בא הטעות להליג ענין חדש מה שלא נמצא גם זכר מזה, לכן השיקר כיון שפרשנו ולי קשיא כיון דשיעורו דדינר קורדיינא הוא כחצי זהב כל שהוא א"כ לאיזה צורך לנו דינר קורדיינא ל"ל דחצי דינר היו מישערים עמהם יוצאים מן הכלל גדולים או קטנים ולכן יותר טוב לבאר בדינר קורדיינא ורק היכא דלא אפשר מסערין בחצי דינר זהב העלוי ביד כל:

דרי דדיס כ"י באמה וכו' נעלה ונעל כל כפק דע"ש ים כאן, דחדא מיזי קאמר „ולא תניכין יתר עליהן בחיים דדין" היכי קתני וקתניב דברים שיתירן בחיים מבאמה ועוד דבאמת קתני בעכילתן דדין שיכנין כשל אמה הוי מום ולכן כ"ל דה"ג „תרי דדין כוי באמה ולא בחיים ותנינין" ודהוי קא מדחי הש"ס תא ד קאמר דקתניב דוקא דבר כיעור בזה ובזה ואפ"ה מום בזה ולא בזה, אבל דבר שהוא כוי לזה ולא לזה לא קתני ותרי דדין כוי לחיים ולא לאמה ותניכין בעכילתן דהוי מום ונדחה קבלא זו ולכן הציק כדרכו חברייה לאפשר דמדלא קתני קרחה בחדי הכי דהוסיפו באמה ס"מ דבין בחיים ובין באמה אי בעא שער מקיף מאחון לאחון לא הוי מום, ומש"ה ל"ק כמי מ"ע הסניטו הפיקקים דין זה דבאמה קרחה הוי מום אעפ"י שסעא של שער מקיף מאחון לאחון כדהקשה בק"ע, דבאמת מקקנת הש"ס דלא הוי מום, והא דלא קתני זקן דהוי מום באמה ולא בחיים י"ל דפשיטא כיון דשומא שים בו שיער, ואפי' לתר"מ דס"ל דשומא לא הוי מום רק בשור הפנים זקן אין לך שומא בשור הפנים גדול מזה:

הלכה ב': תני ר"ח וכו': כתב הרמב"ם בפ"ח מהל' בית המקדש ה"ח „מי שבער ריסי עיניו מרובה ומעוטה הרבה מי שבער אחד מריסי עיניו מבוכה מבער ריס הפנים כגון באחד שחר ואחד לבן או באחד כוסר ואחד מעוטה" וכן כתב גבי גבונין ועיין בב"מ שם, ומכל דברי נלקחים מדברי הירושלמי הכא, ופי' בני גבינין דקאמר בתוספתא היינו כפיל ונרלה כפנים ועיין בפי' המשנה שלו והרלה כי כל זה ברור: בנים

דברים אמורים במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון וכי זו לא מהמומין שבגלוי הוא, תפתר בהרוא דמטמרא לה תוחת קלסתיה דראשה, תני שומא שיש לה שיער בין גדולה בין קטנה בין בגוף בין בפנים הרי זה מום, שאין בה שיער בפנים מום בגוף אינו מום, במה דברים אמורים בקטנה אבל בגדולה בין בגוף בין בפנים הרי זה מום, עד כמה גדולה רבן שמעון בן גמליאל אומר עד באיסר האיטלקי רבי לעזר בר חנינא אומר בגון הדון דינרי קורדיינא ושיעורו בחצי זהב כל שהוא, רבי רדיפת ורבי יונה רבי ירמיה שאל אשה קרחה ושיטה של שיער מכפת מאזן לאזן, בעיין חברי למשמעינהו מן הדא, הוסיפו עליהן באשה ריח הפה וריח הזיעה ושומא שאין בה שיער, ולא אדברייין קרחה, הוי סברין מימר שאינו מום, אתא רבי שמואל ברבי יוסי בי רבי בון ומר בשם רבי נסה מום הוא, לא מתניי מתנין אלא דבר שהוא בעור בזה ובזה ומום בזה ואינו מום בזה, ברם דבר שהוא נוי בזה ומום בזה כגון הדין קרחתיה אוף דהוא מום לא תניתיה, תדע לך שהוא בן הרי זקן נוי באיש ומום באשה ולא תנינין יתר עליהן באשה זקן, הרי דדים נוי באשה ומום באיש ולא תנינין יתר עליהן באיש דדין:

משנה. אין לו גבינין או אין לו אלא גבין אחד זהו גבין האמור בתורה, רבי דוסא אומר כל שגבינין שוכבין, רבי חנינה בן אנטיגנוס אומר כל שיש לו שני גבין ושתי שדראות: החרום פסול, אי זה הוא חרום הבוחל שתי עיניו כאחת, שתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה, עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה רואה את החדר ואת העליה כאחת, סבי שמש וזוגדוסין והצירין ושנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין:

הלכה ב'. תני רבי חייא, היו גבינין אחד שחור ואחד לבן אחד ארוך ואחד קצר הרי זה מום, שני גבינין הרי זה גבן האמור בתורה חרום שחוטמו שקוע, חוטמו בלום חוטמו סולד חוטמו נוטף מנין תלמוד לומר או חרום, אבא יוסי אומר אי זה

מלרבה הוי לה מום שבגלוי, ומום שבגלוי אינו יכול לטעון כלום כיון דלא אה וכתפיום: לא מהמומין שבגלוי בתוים הא אין לך מום שבגלוי גדול מזה: קלסתיה. כפה שבראשה וזיעכין דמתחזי וזיעכין דלא מתחזי: תני. בתוספתא הוא בירושלמי שם: בין גדולה. פי' שומא גדולה והגי' בירושלמי שם בין הגדולה בין בקטנה מעכב אתא: בגוף. לעכין מומי כהנים: בפנים. לעכין מומי נשים: הדין דינרי קורדיינא. מעיקר בירושלמי מע"ש בכמה מקומות, שבירושלים לקחו ונתנו במאה ומתן כל המעבצות שים לאם מזלכים בעולם, ואיתן דינרין היו מירגלין ביותר מאיסר האיטלקי שזה מירגל רק בין יבמאל הדליס תחת מנשלת הרומים, ומש"ה אינל זעירא בבבלי חילין, אתן דלא מתחמני לכין שיעורא בדינרי קורדיינא דבבלי ביותר: בחצי זהב כל שהוא. שהוא ה"פ כי כל מי שאינו מביר גם דינרי קורדיינא מסער בחצי זהב המורגל ומלוי ביד כל (ווים דאם אלגעמיינע האלבע גאלד שטיק בלע"ז) וכדומה בחולין פ"ג בירושלמי מאן דלא חמי מסערין עריפתא בדינרי קורדיינא ומאן דלא חמין בחצי זהב כל שהוא: אשה קרחה. אמה שים לה קרח אבל שעה של שער מקפת מאזן לאזן דבכי האי גוונא קתני בעתניתן דבכתבים לא הוי מום, ומצבי ליה באמה מאי: ובעיין חברייה. ורבי חברי' לעמשעו מדלא קתני קרחה בחדי הכך דהוסיפו באמה, אלא ודאי דל"ם דבשעה שער מקפת לעולם לא הוי מום: ומר מום היא לעולם אף בשעה שער מקפת מאזן לאזן מני הוי מום, ואי קשיא מ"ע לא קתני קרחה בחדי הכך דהוסיפו באמה ל"ק: לא מתניי מתנין. לא קתני רק דבר שהוא כיעור בזה ובזה ואעפ"כ מום הוא בזה ובזה לא הוי מום אבל קרחה הוא דבר שנוי לאיש ולא באמה: תודע לך. דהכי תלתא דקתניב אלו דוקא דהא מצינו עוד דברים מה שמום בזה ולא בזה ולא קתני כדמפרש:

משנה גביינין. [אויגענברוינען] ואין שאין לו כלל או שהם נראין כגבין א' דהייכו שהשער ג"כ על שעה התיעס: שובבין אחורין יותר מדי מעוכבין על עפעפי עיניו: ושתי שדראות. רל"ל שדרה עקיומה עד שכלה כב' שדראות, וכל הני מומין דקתניב בעתניתן לכ"ע מום אלא דפליגו בפי' דקלא מה הוא זה גבן האמור בתורה: החרום. כולה מתניתן מפרש בגמרא:

הלכה ב': תני ר"ח. בתוספתא בפירקן ולפניו הגי' שם רק אחד שחור ואחד לבן, אבל אחד קצר ואחד ארוך ל"ג: שני גבינין רל"ל ארוך עד שהיא נראה כפיל: חרום. ת"כ פ"ג: בלום. נפוח: סולד. אחוס ביותר כאילו כלנו בגותתין: נוטף. אחוך ביותר, ונראה יותר דפי' מועף ליחה

תעיד ונאמנת ביותר: הבוחל שתי עיניו. ע"י שהוא שקוע יכול לבחול שתי עיניו בב"א והחוטם אינו מעכב והר"ם מפאנן פי' דבשבחול עינו אחת זב דרך החוטם על עין אחרת: הפלגת. ספרות על המידה לקולה, דאף אם אינו כן הוי חרוס אמור בתורה ופסול: במה נן קיימין. אשתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה קאי: אי דחמיין. ה"פ אי כשהן מניעין לעולם למעלה או למטה ואי"א לו להביט למוכח כראוי: צורבי מימר. פשיטא דאין לך עוס גדול מזה: וכיני בהדי דחמין. ע"ק יש כאן, וה"ג „וכיני גם למעלה" דבן לריך להגיה מתניתן, והדר מפרש דה"פ דבשעה שרואה לנוכחו כדחזי אינש' באותו שעה רואה ג"כ למעלה או למטה ע"י שראית עיניו מעורבת: בדא הוא. א"כ איך יפרנס הא דקתני רואה את החדר והעליה כאחת. והיינו ע"כ מעוס דמראות עיניו מעורבת ובשעה שהוא מכונן ראות עיניו על החדר רואה ג"כ את העליה או לתפך, וא"כ ריש"א וקיפא חד הוא: דלא מחמי. פי' דלא חזי כלל מה שרואה רק לעולם מביטין למעלה או למטה: דלא קיימי. שאינן על מקומן מראין להיות רק או למעלה או למטה ממקומן הראוי: אי דקיימי בדוכתייהו. כלומר וקיפא ה"ק אם שהן על מקומן הראוי להן רק שראות עיניו מבולבל ומביט את החדר והעליה כאחת: בהדון דתני. כדילף ר"ה מקרא ולפיכך הוא בתו"כ שם: את שבעינו. כל שיני שבעין: סבי שמש. פי' הרמב"ם שונאי השמש וירח, ובשעה שרואה להביט אל השמש והירח או לשאר דברים המאירים נאמן ומקבץ נפעפי עיניו ומקטינן: זוגדום. כל זוג מהאברים דאא שוה להדדי רק כל אחד משונה מחברו מקרא זוגדום. פירוש (אונגלייכעס פאאר): משנה: עיניו גדולות. אפי' שתיהן משא"כ בבהמה בכי האי גוונא לא הוי מום כדפרשנו לעיל ורק באחת גדולה ואחת קטנה הוי מום: שאזניו קטנות. דשיעור החוטם כשיעור אורך אצבע של אותו שאים: כספוג כפוח ביותר: הלכה ג': ר' יודן בע'. כיון דמשה רביו שיעם ז' ימי המלואים ע"כ א"א לימ' דגופו גדול מאחריו הוי מום, דא"כ שיעם משה בע"מ וכמו דאיתא בבבלי: ויפרש. הוא בעצמו ואורך הקרש היה עשר אמות א"כ גופו גדול מאחריו: של קרש דאא כמדד באמה של משה ושל משה גדול יותר וכן הוא בבבלי:

במה נן קיימין: עיין בבבלי מכילתן דפריך דהיינו שרואה החדר והעליה בב"א ולפי' זה כוכת הש"ס לומר למעלה ג"כ, משא"כ בירושלמי קומ' הש"ס למעלה אי למעה דוקא ולא למוכח בעקום שיכונן עצביו, ומשני שפי' גם למעלה או גם למעה וכמו שפרשנו ועיין רעב"ם שם ה"ו כל דברי הירושלמי הכא ודע דהא דקתני והרואה את חבירו ואחר לו היא רואה אעפ"י שכן הוא הגי' בת"כ ג' מבשתא היא, רק ה"ג ואחר אומר לו לי היא רואה וכמו שהוא בבבלי שאינו מכיר מראה הפנים שבינגדו ודומה שהוא חבלו ובאמת הוא אינם אחר ומדברי הרמב"ם שם נראה דהיינו שרואה את החדר והעליה בב"א, שכתב ויודע דבר זה בשעה שידבר עם חברו ונראה כאלו הוא מקבל באים אחר:

הלכה ד': כריסו לבה דלית הוא יכול לסבול: מדברי הש"ס דקתנא קאמר מבמע ואפי' על נקבים גדולים קאי דבכבה היא לעלות, ובבבלי מפירש דרק אנקבים קטנים קאי ונראה דזה היא תלי' במחלוקת רבי בא בר שמעון ורבי אלכסנדרי דלרבי בא ל"ש גדולים ול"ש קטנים ולר' אלכסנדרי כל זה אנקבים קטנים קאי ועיין תוס' שכתבו בשם ר"ת אפי' לאותן הלביעין שלא לבהותיים בפני רבים לא לחוי לבוש להעיל מים שמא יעתין ויקתכן וזהו ירושלמי מפורשת פז:

לא יעמוד אדם להתפלל והוא צריך לנקביו: בירושלמי מגילה פ"א גרס' אחר זה אמר רבי שמעון התכון

זה הוא החרום זה הבוחל שתי עיניו כאחת, אמרו לו הפלגת על מדתן של חכמים אלא אף על פי שאינו יכול לבחול שתי עיניו כאחת: במה נן קיימין אי דחמין למעלה ולא למטה חמיין למטה ולא למעלה עינו אחת חמיי למעלה ועינו אחת חמיי למטה צורביה מימר רבי חגיי בשם רבי חנינה וכיני בהדי דחמיי כד מחמי אינשי מחמיי נמי למעלה ולמטה, בדא הוא דתנינן רואה את החדר ואת העליה כאחת תפתר דלא מחמיי כדמחמיי אינשי כלל, רבי הילא בשם רבי חנינה בן נן קיימין דלא קיימי בדוכתייהו, או דקיימי בדוכתייהו ורואה את החדר ואת העליה כאחת, רבי יוסי בי רבי בון טעמא דמתניתא בהדון דתני רבי הושעיה רובה בעינו להביא את שבעינו הא שתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה, עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה, רואה את החדר ואת העליה כאחת סבי שמש והזוגדום והרואה את חברו ואמר לו היא רואה:

משנה: עיניו גדולות כשל עגל או קטנות כשל אווז, גופו גדול מאבריו או קטן מאבריו, חוטמו גדול או קטן מאבריו, הצומם והצמע אי זה הוא הצומם כל שאזניו דומות לספוג, והצמע כל שאזניו קטנות ביותר, שפתו העליונה עודפת על התחתונה או התחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום, ושניטלו שניו פסול מפני מראית העין:

הלכה ג': רבי יודן בעא משה רבינו שימש ימי מלואים ולא בטל מום הוי דכתיב *ויפרש את האהל על המשכן וכתיב *עשר אמות אורך הקרש אמרין ליה את סבר באמה של משה, אינו אלא באמה של קרש:

משנה: דדין שוכבין כשל אשה, כריסו צבה טבורו יוצא, או הנכפה אפילו אחת לימים הרבה, או שהיה רוח קצרה באה עליו המאושכן ובעל גרב: אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת, זה הוא מרוח אשך האמור בתורה, רבי ישמעאל אומר כל שנמיחו או נמרחו אשכיו, רבי עקיבא אומר כל שרוח באשכיו רבי חנינה בן אנטיגנוס אומר כל שמראיו חשוכין:

הלכה ד': רבי אימי בשם רבי יוחנן כריסו צבה דלית הוא יכול לסבול וסבול, אמר רבי פנחס זאת את מר תלמידי בית וועדא מטילין מים בכל אתר, רבי ירמיה בשם רב אף הצניעין למשתי מים בכל אתר, מטילין מים בכל אתר, רבי בא בר שמעון בשם רבי יוחנן לא יעמד אדם להתפלל והוא צריך לנקביו, טעמא מאי הכון

משנה: דדיו שוכבין. כדולדל בכל על הגוף וכדדי האשה: צבה. לאו דוקא אלא עב ביותר כאלו לבה: טבורו יוצא. ודרכו להיות כגוונא בתוך הבטן: נכפה. חולה הנופל, ואפי' רק לפרקים רחוקים: רוח קצרה (בוועדעוטע): המאושכן - וכן בעל גדר חולי אברי הזרע ועי"ז גדלו ביותר: אין לו ביצים קמ"ל דזהו עדות אמת המאור בתורה וכולה מתכיהן ופרש בגמרא:

הלכה ד': כריסו צבה. ע"י איזה סיבה הוא בא ואינו יכול לסבול עצירת נקביו וקובל: תלמידי בית וועדא. עדודין בלימודן, ופעמים אינן מרגישין עד רגע האחרונה ואז הוא מכבה לעצור עוד ולכן מעילין מים בכל מקום, ואפי' אפי' בפני רבים וכן הוא בבבלי: אף דצניעין. אפי' הכי דאין שותין מים בפני

*הבון לקראת אלקיך ישראל, אמר רבי אלכסנדרי, *שמור רגליך באשר תלך אל בית האלהים, שמור עצמך מן הטיפין היוצאין מבין רגליך, הרא דאת מר בדקים ברם בגסים אם יכול לסבול יסבול, רבי יעקב בר בא בשם רבי אחאי שמור רגליך באשר תלך אל בית האלקים שמור גרמיך בשתהא נקרא אל בית האלקים שתהא טהור ונקי, אמר רבי בא *יהי מקורך ברוך יהא מקראך לקבר ברוך אמר רבי ברכיה עת ללדת ועת למות אשרי אדם ששעת מיתתו כשעת לידתו, מה שעת לידתו טהור ונקי אף שעת מיתתו טהור ונקי. תני חדום אשך, מרוא חשך וכתיב כן, אתייא בהדיא דמר רבי אימי בשם רבי יוחנן גורעין ודורשין מתחילתה לסופה רבי חנינה בשם רבי ירמיה ואפילו באמצע התיבה *ויצקת עליה שמן ויצקת שמן מנחה לרבות את המנחות ליצקה מתיבין לרבי חנינה בן אנטיגנוס, בדא היא דתנינן הכושי והגיחור, סימתיה בהדיא דבר מפרא דלא מתנייא כושי בהדון דפסולין באדם וכשרין בבהמה:

משנה. המכוש בקרסיליו ובארכובתיו ובעל פיקה והעיקל, אי זה הוא עיקל כל שמקוף פרסותיו ואין ארכובתיו נושקות זו לזו, פיקה יוצאת מגודלו עקבו יוצא לאחוריו, פרסתו רחבה כשל איז אצבעותיו מורכבות זו על זו אי מלוטות עד הפרק כשר, למטה מן הפרק והתבה כשר, יתירת והתבה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר, אצבעות ידיו ורגליו שש שש והרי הן כולן עשרים וארבע, רבי יהודה מכשיר והכמים פוסלין השולט בשתי ידיו רבי פוסל והכמים מכשירין:

הלכה ה'. ובעל פיקה, רבי יודן שאל לרבי מנא מה הדין פיקה אמר

הכל מפני הלכיעות, מ"מ מעילין מים בפני רגים ומקור להתחכך בזה מפני הקבנה: הבון לקראת אלקיך. כשאתה עומד להתפלל לפני אלקיך תכין את גופך, דמכיעיר הדבר ביותר להפסיק באמצע התפילה לעבות לרכיו: מן הטיפין. מי רגליס דלפעמים אינו מרגיס יתן יולאין, והיינו דקאמר דה"מ בקטניס דאין יכול ליזר ביסבול דלפעמים הוא סיבר ביסבול ובאמת טיפין מי רגליס יולאין מעמה, אבל בגדולים אם בטוח הוא ביכול לסבול ויתפלל, ולפי הגראה הוא כגי' הרי"ף דגרים בבבלי כ"ם אבא באין יכול לסבהות עלמו מעתה, ו"ל מני דה"פ דאם יפסיק באמצע התפילה דמבוש תפילתו תיעבה ליתא והיינו כתר"ם ז"ל: שמור גרמיך. פי' בית אלקים קרא לעולם הבא ובאבר יקראו לך לעמוד לפני מי שבידו נפש כל חי ורוח כל בשר אים תה"י נקי וטהור: מקראך לקבר ברוך. שתתקבר בדברים שבין אדם לחברו לעמען יברכוך בקבר: א"ר ברכיה. הנה ר' יצקב אמר בע"י תתורה והעבדה ידאג אדם שיהא טהור בעת הוא מותן דין וחשבון לפני מעמ"מ הקב"ה, ורבי בא אמר שיבתדל האדם בעת שבינו לבין חבירו להיטב דרכו לעמען יתברך בקבר, ולכן בא ר' ברכיה ואמר דלריך האדם להתקדם הן ע"י בקידות התורה ועבדת ה' ב"ה והן ע"י לדקה וגמ"ח בגופו ובממונו בין אדם לעקום ובין אדם לחברו והיינו כבעת לידתו שהוא נקי מכל פגם, וחכי קאמר אמורין בל אדם לא כדברי זה שמבבר חובת האדם לעקום ולא כדברי זה שמבבר חובת האדם לחברו רק טהור ונקי כיום לידתו: תני. בברייתא ואת"ק ור"ח ב"א קאי דת"ק דורש חדום אשך ור"ח ב"א מרוא חשך וכדמפרש לקמן וכתיב כן: והלא מרוא אשך כתיב: גורעין ודורשין. ות"ק מחלק מי' בל מרוא לבסוף והא' בתחילה ודרוש חדום, ולר"ל אבל ור"ח ב"א דרש מרוא אשך דהיינו שגורע הא' מאשך והא' מן מרוא ומחליפן והרי כמו שכתיב מרוא אשך: ואפי' באמצע. וכ"ש

מתיבה לתיבה והיינו כת"ק דתיבת מרוא מחליף מקום ח' על מקום מ' ודרים חדום: ויצקת עליה שמן. מן מחות מחבה כתיב ויצקת שמן מנחה הוא ואמן דרשינן ויצקת שמן מנחה לרבות כל המנחות ליציקה, אע"ג ויצקת עליה שמן כתיב גזרין ודורבין, ועליה דרים להוליא מנחות מאפה בתו"כ: בדא דתנינן. לקמן בהדי מומין דפסולין באדם וכבהמה הכושי הוא כושי הוא מרוא אשך בתורה: בהדיא דבר קפרא. דקמי כושי מעמיהן דלקמן:

משנה: המכוש. רל"ל או שלרבותיו עקומות לחוץ וקרסיליו לפנים או לאחוף ועי"ז נוקשין זה בזה בלכתו: מקוף פרסותיו. כשיושב ומקרב פרקת רגליו זו לזו ואז א"א לו להכניף ג"כ הארכובות: פיקה יוצאה. פירושה קמפרש מהו בעל פיקה שבולט מגודל ידו או רגלו כמו בליטה עלם: עקבו יוצא. שוקו עומד באמצע רגלו, והלי הרגל לפנים והליה לאחריו: פרסתו. רחבה כשל אוזן, ומשא"כ של אדם ארכן יותר על רחבן: אצבעותיו. בין של יד ובין של רגל: עד הפרק. אמצעי של אצבע: למטה מן הפרק. בלד הליפרן: והתבה. כדי להפרידן כשר יתירת: אצבע יתירה אפי' מתבו כיון דהיה בו עלם פסול: יתר בידיו וברגליו. בכולן שם שם והרי הן ביחד כ"ד, ובמסכת בבבלי ומבכיות ל"ג והרי הן כולן, וכיון דבכולן המנין בוה מכשיר ר"י: השולט בשתי ידיו. דוקא דשהוא שולט בשתי ידיו דרבי ר"ל כחיבותא אתילד ביניין, וחכמים ס"ל בריאותא אתיילד בשמאל, אבל אחר יד לב"ע פסול:

הלכה ה': מה הדין פיקה להרמב"ם ז"ל פריך מה זה בעל פיקה כיון דפיקה יולאה מגודלו מכין אחר הוא ולרש"י

ולרש"י ומאר המפרשים פריך מ"ש קרי" ליה פיקה: תני בבית מדרי. כל העכין הוא בתו"כ פ' אמור ובית מדרא היינו תני דבית רבי דאיתא כמה פעמים בש"ס: עור. ה"פ דודאי עיור מעמע אפי" בעין אחת, אאר מומין שבעין מנין ת"ל אים עיור ולא"ל כל שאינו שלם בלאות עיניו, וכן כלום מומים נפקא, דאים הוא האדם השלם ואם היו שלם על לאות עיניו הוא אים עיור, וכן ברגליו הוא אים פסח וכן כולן (ועיין בבלי מכילתן ובספרא שם): והקלבן: הוא בעל פיקה דמתניתין: רבי לעזר אומר. בב"ר הגי" כדהכא דדרך המ"ר להביא מהילוכלמי אבל בבבלי ר"א אומר „צירים" ור"י „דלתות" ור"ע „מפתח" וכולם המה כלי הבידה, וכולן איתכחו באאה כידוע מחכמת הטבע והניתוח, ורק מה שר"ע קורא מפתחות המה עלבים דקים מלה, והיינו דקאמר בבבלי איידי דזעירי אתמוחי מתמוח: ואין מטמא באהל כל הני יותרת שבאאה, האבר בפני עצמו אין מטמאין באהל: תני. תוספתא מכילתן הגי" כמו הכא, ובבבלי ג" אחרת: מעשה בא לפני ר"ט. באחד שם לו שם אלבעות בידיו וברגליו והרי הן כולן כ"ד. במותו יתמעטו. ה"פ באדם המוקבלותולא הרעה בנמזרין ואמר דהמנמזרין יה" כן ואע"פ גם הם יתמעטו

משנה: הכושי. כל אלו דקת-יב שמות אומות כיבסו שעורן מעיבה מכפי התרגל אצלנו, וכושי הוא שחור ביותר [נעגער] וגימור אדום ביותר בלבנ אדמדמן והלבן הוא לבן ביותר: הכפח. אדוך ודק, דמכוער ביותר הגנם. [לוועדג]: והשיבור. מעאר מעקין, אבל מיין ומכר אם עבד חלל. ובעלי נגעים. טהורין, דאלו טמאין אפי" אבניקת עזרה חייב כרת: בעלי דלדולין. שם לו חתיכת בשר מדולדל [געוועבס] ובנכתך לעולם כבדה אותו ובנו. כשר באדם דאב ובנו עובדין עבדה ביום אחד ומשא"כ בבהמה או"ב אינן קרבין ביום אחד: וטריפה. אי מי"ח טריפות שבינו בפ"ג דחולין והטעם כ"ל מקום דאדם אית ליה מחלה: נשים בעברה. גרושה וחלוצה חללה

חזונה: עד שיביר הנייה. ואז אפי" לא גירשה מיבד כדמפרש בגמרא עד שיקבל עליו. שלא יהא מטמא לעתיד ודאי, דאין יכול תקפו עליו, ומשא"כ כשיש בעברה דילמו תקפו דוקא עד שיביר הנייה:

הלכה ו': מתניתא. דקתני או"ב כשרין באדם מתניתא הוא דהכא מה שהקבלה לדמות אדם לבהמה לענין איסור או"ב הוא דקלא דאו"ב לא תשחטו ביום אחד בקדשים קאי ות"א דכמו שבהמה הנקרבת פסולה או"ב להקרבה כן אדם המקריב או"ב פסול להקריבה, וקמ"ל מתניתן דלא, ותייבי דוקא כתניתא דאו"ב מוהג בזכרים ות"א דגם כהן המקריב הוא ובנו פסול קמ"ל דלא אבל לחכמים הא בגוונא דכהן ובנו אף בשעה מקריבה ביום אחד וכאמת אלו בת עבדה היא כדאמרינן בבבלי: אף תימר רבנן. אפילו תימר רבנן מתיא ובבהמה הייבו טעמא דהולד מתייחס אחר האב מ"מ באדם אחר האב דלבית אבותם כתיב ות"א דכמו דבבהמה אבור הולד עם האם המתייחס אחריה להקרבה ביום אחד כן בן כהן עם אביו המתייחס אחריו פסולין להקריבה ביום אחד, קמ"ל מתניתן דלא: ובייני. אפי" רבנן אלא דה"ק או"ב לא שייך כלל באדם דאב עם בנו אין זה או"ב לחכמים וכתיב אלו בת עבדה היא: זאת את מר. ס"מ מתניתין דהנודר צריך לפרוט את הנדר כדמפרש דאל"כ מאי מעמי שיביר הנייה שמא יולך אצל חכם ויתירו אבל בבי האי גוונא לא יתירו וכן הוא בבבלי: אוף את מר. אפי" תימר א"ל לפרוט את הנדר ואי קבילא שמא יתירו חכם שנדר ע"ד רבים שאין לו הפרה ואמי שנודר בלבים דקאמר הש"ס ע"כ ע"ד רבים ודא"ה היא א"כ כל"ל דס"ל דש"ס גיטין כל נדר שידעו בו רבים לא יחזור: חנודר ברבים. עיין כל הענין נדרים פ"ז ה"ד: לא ישאל. לא יתירו

צירים לבית: ובבבלי פריך ודאים ליכא והכתיב לירים אחזיקי כלירי יולדה ומעבי לירי בבר, והילוכלמי דלא הם לזה כ"ל דהא אאי קרא מלילא ודמיון הוא דקאמר כלירי יולדה שם לה לירים כן ג"כ הכאב אחזיקי, וזה פשוט וכאפך הוא דל"ע לבבבלי דמקשי מפשוק זה הא מפירש קאמר כלירי יולדה אלא אף פשיק בגמרא מתפבי לירי כמי מבל הוא על הכאב הגדול:

הלכה ו: מתניתא דתנינא היא: ובבבלי קאי בזה הש"ס דמתניתן מכיבה היא, ואכא דוחה זה הש"ס דמתניתן אף כרבנן אתייא ותייבו מעמוס הא דרבי בון דלא קבה בכל וה"ק באדם לא מעבחת כלל או"ב ולא אמרינן הא כדאית ליה והא כדאית ליה כדרבי הש"ס לתרץ דבהמה מתייחס אחר האם והאדם אחר האב, וי"ל דרבי בון מדמי הא לבעיל בלבון קיים"א וכי כיבי לומר כן הא או"ב לא שייך כלל באדם דאב ובנו אינו כלל בעלית או"ב אלא ודאי דמתניתן כתנינא:

ואתין

אמר ליה בהתון דטוויי נשיין. תני בבית סדרא דרבי עור בין בשתי עיניו בין בעין אחת, חרוור ומים קבועין מנין תלמוד לומר איש, פסח אפילו חגר ברגלו אחת, רגלו חלולה ועוממה ודומה למגל מנין, תלמוד לומר איש פסח, שדוע שנשמטה ירכו, פיקה יוצה מגודלו עמיבו יוצא לאחריו פרסותיו רחבות כשל אווז מנין תלמוד לומר איש, שבר רגל, אין לי אלא שנשברה רגלו, הכשן והעקלן והקלבן מנין תלמוד לומר איש, תני רבי לעזר אומר דלתות לבית דלתות לאשה, מה טעם *כי לא סגר דלתי בטני, רבי ירושע אומר מפתחות לבית מפתחות לאשה מה טעם *ויפתח יי" את רחמה, רבי עקיבא אומר צירים לבית צירים לאשה מה טעם *כי נהפכו עליה צריה, רבי יוסי בשם רב ואין מטמאין באהל מה טעמא *זאת התורה אדם כי ימות באהל השוה בכל אדם מטמא באהל ושאין שוה בכל אדם אין טטמא באהל: תני אמר רבי יודה מעשה בא לפני רבי טרפון ואמר במותו ירבו בהנים גדולים בישראל, אמר ליה רבי יוסי כך אמר במותו יתמעטו ממזרין ונתינין בישראל:

משנה. הכושי וחגיחור והלבקן והקיפח והגנם, וחרש שוטה והשיבור ובעל נגעים טהורין פסולין באדם וכשרין בבהמה, רבן שמעון בן גמליאל אומר אף שוטה בבהמה אינה מן המובחר, רבי אליעזר אומר אף בעלי דלדולין פסולין באדם וכשרין בבהמה: ואלו כשרין באדם ופסולין בבהמה, אותו ואת בנו טריפה ויוצא דופן, הנושא נשים בעברה פסול עד שידיר הנייה, והמטמא למתים פסול עד שיקבל עליו שלא יהא עושה כן:

הלכה ו'. מתניתא דהגניה היא, דתנינן תמן אותו ואת בנו הגניה אומר נוהג בין בזכרים ובין בנקבות והכמים אומרים בנקבות ולא בזכרים, אוף תימר רבנן שנייא היא אותו ואת בנו, בבהמה הולד בתרייה דאם מתייחס, באדם בתרייה דאבוי מתייחס אמר רבי בון וכיני דלא משבחתיה אותו ואת בנו באדם: רבי יוסי בי רבי בון זאת את מר צריך לפרוט את הנדר, דל כן ולית חש שילך אצל זקן ויתירו, רבי פנחס בשם רבי ירמיה אוף את מר אין צריך לפרוט את הנדר, תפתר שנודר ברבים, ותנינן נדר של רבים אין לו התר, הנודר ברבים אין לו התר, הנודר הנייה מחבירו בפניו לא ישאל לו אלא בפניו

ואתין אילין פלוגוותא: הירושלמי מפורש הוא בתוך גיטין (כ"ה) כמו שפרשנו והגאון בק"ע בשיורי קרבן אומר בזה דבר אמתי דרב"ל דפלוגתא דר"י בן בתירה ור"ע כפלוגתא דתניי תני אי צריך לפרוט את הנדר או לא ולהאי עובדא דר' יודן אף ר"ע מודה בנדר דצריך לפרוט והניחא שלפנינו מקיים לכל זה ולאיה נמי מהירושלמי הכא כדברי התוס' דהלכתא דצריך לפרוט את הנדר דכן הוא מסקנות הש"ס הכא ועיין בגליון הש"ס ירושלמי כדרים מה שהעיר בזה:

הדרן עלך פרק מומין אלו:

בפניו, שלא בפניו נשאלין לו בין בפניו בין שלא בפניו, רבי יוחנן אמר מפני הבושה, רבי יהושע בן לוי אמר מפני החשד, ואתיין אילין פלוגוותא כאינון פלוגוותא דתנינין תמן יום הכפורים צריך לפרוט את מעשיו, דברי רבי יודה בן בתירה, ר' עקיבא אומר אינו צריך לפרוט את מעשיו אית תניי תני צריך לפרוט את הנדר ואית תניי תני אין צריך לפרוט את הנדר, מן דמר צריך לפרוט את הנדר רבי יודה בן בתירה ומן דמר אין צריך לפרוט את הנדר רבי עקיבא, חד בר נש נדר דלא מרווחי, ומר ליה רבי יודן וכי כן בר נש עביד, שמא בקביוסטיסא את מר ואמר הין, אמר ברוך שבחר בתורה ובחכמים דאמרין צריך לפרוט את הנדר:

הדרן עלך פרק מומין אלו:

יתירו לו אלא בפני הנודר: מפני הבושה. שיתביים בפני מבקרו שרצה להדירו, וחזו תשובה וחלטה גמורה: מפני החשד שלא יחשידהו שעובר על נדרו: פלוגוותא. דר"י ור' יהושע בן לוי כמו פלוגתא דרבי יודה ור"ע והכא אין דרך הש"ס לומר לשון זה רק היכי דתנאי או אמוראי גופא דפליגי הכא פליגי ג"כ התם ולא על תנאי ואמוראי אחריתא וע"כ ה"פ דע"כ ר"י ור"י בן לוי פליגא נמי התם ור"י בר' יודא ור' יהושע בן לוי בר"ע: צריך לפרוט. כדי שיתביים ויהיה לו כפרה גמורה: מאן דמר. בנדרים לא גרסינן לזה: דלא מרחווי. שלא יהיה כלום: כי כן. עושה אדם בר דעת שנודר שלא יהיה כלום ונמנה תחיה את נפשך אולי היה כונתך בדרך שחוק וגזילה ונש"ם קביוסטס והוא (גווזאלדטהעטער): ברוך שבחר. שאם לא הייתי שואל אותו על כל הפרטים לא נגלתי לו פתח חרטה:

הדרן עלך פרק מומין אלו:

יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, בכור לכהן ואינו בכור לנחלה, בכור לנחלה ולכהן, ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן, אי זה הוא בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, הבא אחר הנפלים אף על פי שיצא ראשו חי או בן תשע יצא ראשו מת, והמפלת במין בהמה חיה ועוף דברי רבי מאיר וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת האדם, המפלת סנדל או שיליא או שפיר מרוקם, והיוצא מחותך הבא אחריהן בכור לנחלה ואינו בכור לכהן:

הלכה א'. תמן תנינין המפלת סנדל או שיליא, תשב לזכר ולנקבה, רבי בא בשם רבי יוחן אין סנדל אלא שרצמו חי, ואינו יוצא עם החי אלא עם המת, רבי בון בר חייא בעי והא תנינין המפלת סנדל או שיליא תשב לזכר ולנקבה, הוי דהוא גופא וולד הוא, אמר רבי הילא קיימתיה כומרי דרבי ירמיה תפתר שיצא דולד דרך דופן וסנדל דרך הרחם, וולד בתוך מלאת סנדל לאחר מלאת, וולד עד שלא נתגיירה סנדל משנתגיירה, ואוף תימר זה וזה יצא דרך רחם, זה וזה בתוך מלאת, זה וזה משנתגיירה, תפתר שיצא הוולד תחילה והפרישה לו כרבן ולא הספיקה להביא את הכרבן עד שיצא הסנדל, נדחה כרבן ראשון, ונמצאת מביא קרבן מחמת הסנדל, אי זה הוא סנדל שאמרו כל שהוא דומה לדג סנדל שבים, רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שהוא דומה ללשונו של שור, רבותינו נמנו עליו לומר והוא שיהא בו מצורת אדם, היידנו רבותינו רבי יודן נשייא ובית דינו, דתנינין תמן בשלשה מקומות נקרא רבי יודן נשייא רבותינו בסנדל בשמן ובגיטין בסנדל הא דמרין בשמן דתנינין רבי יודן נשייא ובית דינו התירו**

יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, בכור לכהן ואינו בכור לנחלה, בכור לנחלה ולכהן, ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן, אי זה הוא בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, הבא אחר הנפלים אף על פי שיצא ראשו חי או בן תשע יצא ראשו מת, והמפלת במין בהמה חיה ועוף דברי רבי מאיר וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת האדם, המפלת סנדל או שיליא או שפיר מרוקם, והיוצא מחותך הבא אחריהן בכור לנחלה ואינו בכור לכהן:

הלכה א'. תמן תנינין המפלת סנדל או שיליא, תשב לזכר ולנקבה. כדעפרס דירושלמי התם ה"ה כל ההון דתנינן תשב לזכר ולנקבה ר"ד עוזאין וכ"ו טרוכין דנותנין עליו חוורי זכר וחוורי נקבה, אמין לו דם עוזר רק מסבועים ועד מ' יום והם כ"ו ימי טוהר: אין סנדל. פי' אין הולד כעשה סנדל אלא ע"י: שרצמו חי. שבא וולד אחריו ורצנו ונעשה הראשון סנדל: ואינו יוצא עם החי. כלומר אלא וולד הרודף אחריו לאו בר קיימא הוא ודרכו של סנדל לצאת עם וולד מת: רבי בון בר חייא בעי. ה"פ דהנה לר' בא משמע דסנדל גופא אינו וולד כלל ורק דהוא יוצא עם וולד אחר מת, וא"כ הוא, ואי קמ"ל מתניתן הא תשב לזכר ולנקבה משום וולד אחר וע"כ דהאי וולד אחר כמי לא ידעינן אי זכר או נקבה הוא דכאשר רצן את הראשון ועשאו סנדל כמאה גם הוא מצורתו, אלא ודאי דסנדל גופא וולד הוא ואפ"ה ידעינן שהולד זכר אפ"ה תשב לזכר ולנקבה לחומרא משום הסנדל דהוי ספקא: וסנדל דרך הרחם. דהשב לזכר ולנקבה רק על הסנדל עצמ"ש וולד שיצא דרך דופן אין לו ימי טומאה וטהרה כלל, כדתני שם ריש פ"ה: וולד תוך מלאת. א"כ שילדה הולד ואחר ימי טומאה להוליד ילדה את הסנדל, והאי תוך מלאת פי' שכפרה ימי טומאה להולד ואחר זה יצא הסנדל, דתשב לזכר ולנקבה על הסנדל. א"כ דכתגיירה בתחיים דעל הוולד איכה יושבת רק על הסנדל: ואפי' תימר. כלומר כל זה דמוקמינן היינו רק למתניתן דנהה אבל סנדל האמור לגבי קרבן בעשה דכריתות א"ל לדחוקא כן, דאפי' אי לא תימר הכא, ורק בגוונא חדא יצאו עשה דמביא קרבן רק על הסנדל כדמפרש: נדחה קרבן ראשון. דהא לריכה קרבן על שניהם ונמצא דאי לאו הסנדל היתה מתכפרת קרבן ראשון ונ"ל הסנדל מביאה בקרבן שני: סנדל דג. לדג שבים הנקרא סנדל: נמנו עליו. על הסנדל וגזרו דלא תשב עליו רק אם יש בו מצורת האדם: דתנינין תמן ע"ז פ"ז ונדה פ"ג ועיקר

הבא אחר נפלים: כתב מהרי"ט ז"ל דלהבי הוכרח רש"י ז"ל לומר דבתחומים מיירי, מטום דבגמרא פריך מתניתין לשמעיה דהיכר אין הראש פיטר בנפלים אפילו לענין ה' קלעים, ואי אמרת דמני מיירי בבי האי גוונא דעיברה וילדה נפל אלא כלה הדעה, והבא אחר שנולד מעיבור הבני נולד וולד גמור לכן הוא בכור לנחלה דהבא אחר הנפל הוי בכור לנחלה א"כ לא קשיא כלל לשמואל ד"ל דמתניתן כיון דנולד אי ולא לאויר העולם לכן הבא אחריו לא הוי בכור לכהן עיין שם שהאריך מאד וכל דבריו נסתר ונדברי הש"ס לפנינו בקמוך, אבל היותר נראה דרש"י ס"ל כשיטת הרמב"ם ז"ל דכתב (בפ"ב מהל' נחלות ה"י) „הבא אחר נפלים אעפ"י שלא ראה הנפל כשהוא אי הבא אחריו בכור לנחלה, וכן בן ט' שלא ראהו מת הבא אחריו בכור לנחלה, בזה שנאמר ראשית אונו הוא שלא נולד לו קודם לזה וולד שלא אי לאויר העולם, לפיכך בן ט' שהיא רוב ראהו אי הבא אחריו אינו בכור" ומדקתני בריש אעפ"י שלא ראה הנפל כשהוא אי ולא קתני אעפ"י שנולד אי, ש"מ דס"ל דאפי' בן ח' כל שלא אי לאויר העולם הבא אחריו אפי' בכור לנחלה נמי לא הוי, וכן הוא לפי שיטת מתניתן דקתני נמי אעפ"י ה"פ וכמו שפרשנו, ומעתה לק"מ מאי דמקשי הרב בעל תפ"י ז"ל מאי אעפ"י דקאמר, דודאי רבותא הוא לענין נחלה דכשלא אי אפי' בכור לנחלה נמי לא הוי, הבא אחריו, אבל לא נולד רק חזר לבטן אעפ"י שלא ראהו אי, הבא אחריו הוי בכור לנחלה, והיינו דרק משכחת בתאומי' אע"פ בעיבור אחר ונולד הנפל אי הבא אחריו אפי' בכור לנחלה נמי לא הוי (ועיין עוד לקמן בגמרא):

הלכה א'. ר' בון בר חייא בעי: עיין פ"מ שפירש דלא קאי על מתניתן כלל ולא על דברי ר' בא דלעיל רק מתניתן דכריתות המפלת סנדל וכו' מביאה קרבן ונאכל וכל זה מרחקו שכל היסר, ואף אם נגיה כדרכה להגיה בגרסה הפכים „והא תניין המפלת סנדל וכו' מביאה קרבן ונאכל" קשה מאי בעי הכא, וע"כ אגב גרסא דהא דר' בא קתני ולכן הביקר כמו שפרשנו דפריך כמו שהוא בבבלי כיון שאין סנדל שאין עמו וולד למה הזכירו סנדל כלל; ומעתה תלתא גוונא דמשכחת דתשב רק על הסנדל, והיה אפשר לומר דהני תלתא תרוצי לאו דוקא אדמתניתן דנהה רק ג"כ על מתניתן דכריתות וכל היכי דהזכירו סנדל וכדפי' הגאון הריב"ז ה"ו, אלא דלפי זה אין עולה יפה הא דקאמר אפילו תימר וכו' דמשמע דכל הני תרוצא אסנדל דקרבן קאי, ולכן העיקר כמו שפרשנו וקאמר דגבי סנדל דקרבן דתנן בפ"ק דכר תיה לא תדחוק לפרושא הכי רק משכחת בגוונא אחרת:

ג"ד

ב"ד דברי נחמיה: לפי הנבואה לקמן מדרגה היא מיכיל הסמן רפא ביד"ן מלך קידם ר"י הנביא, ולכן נ"ט קרי ליה ב"ד דברי נחמיה. ר"ל כמידך גיסא, דגזירת הסמן היא דבר בלון יכולין הוא ליבור לקבל עליהן ותיכו נחד על הסתה, ולכן כמבר היתר ר' יודן בגמי וקרי ליה ב"ד דברי נחמיה ור"ל:

תני ר"ח: הירובלמי בפי' דברי התוקפתא מגורה נמה, ונתפרש לפנינו על כבין ותיכו ע"כ כדפי' הר"ע ז"ל דבן ר' נפל מעפ"י בחינו בן קיימא רש ילא מי לחויל העולם ומי ונטע מין הבא מחריו בכור לנחלה וכן הוא בעת רב"י ז"ל בנבנתו, ומא דלא פי' רב"י כמו בהוא בתוקפתא ונתפרש בירובלמי, ר"ל דבתוקפתא דקתני בנמור לא יוכל לבכר ע"כ ה"פ, אבל בנבנתינו ל"ל לדמיקי לומר דבעתי כנים מחת מהובה ומחת בנומה ובתלי אבל התוקפתא בתה לתבוניתו בבא חדתא דליתא בנתניתן, ודע דבקפדי בס בנקונו דרים כמי הבא דהייכו בגונא בהיה בבדא ולבבר את בן המהובה כדהבא דלכן ונפרש הב"ק הבא פירושא דקרא ומגילא נבתא התוקפתא כמו בפרבנו דקמ"ל רבותא עוד יותר, ובבר העלה הגאון בעל מלרית יוסף בתבונה (בי' כ"ה) דהעיקר הוא בבינת הר"ע וכן הוא פב טות דמבנתינו דבל שילא חי לחויל העולם לפ"ו בן ח' נפל אין הבא מחריו בכור לנחלה, והתוקפתא והירובלמי מביעא לתם, וכל מה שבתב בדרישה ומהרי"ע אין כדאי לדחות בברא זו כי היא המנת ודוק:

לא קוף דבר: עיין בדה פ"ג מ"ב דפירבו הר"ע והרע"ב כן דלחבמים אפי' בלב מ' לוחות אדם קרינן לו, הבל בחיבורו חזר הר"ע ובתיב בלבון רבים עינים חזנים וכו' ותיכי ע"כ בלבון רחמנו בפרבנו ועיין ירובלמי בדה בס, ועיין מהרי"ע בחן:

תפתר

ועיקר הדא מילתא גיטין פ"ז ה"ג: את השמן. שלא עכו"ס, דמעיקרא אבדו לו כדאמרינן בפ"ק דשבת: ה"ז גט. דק"ל בכ"י בס דאמר שמנו שלא בטר מובים עליו וה"כ אע"ג דלא אמר מתיהוס שמנו שלא בטר מובים עליו דמתיהוס הוא, ולפיכך הוי גט ולמה לית בן. ה"פ מ"ט קרא לבו ב"ד דברי הבמן, עדיפא מזה היה לבו לבתוב ב"ד בריא בדבר פלא הוא דב"ד בריא שלבא דברים בזה אחר זה: ב"ד הלוק. וב"ל דלא הוי גט ולא היתר רק בני דברים, ובבנדל לא היה הדבר לפלא כ"כ, ולכן קראו ב"ד דברי נחמיה: בדקו גזירתן של שמן. ורמא דהאיכיל רפא ביד"ן, דהוי גזירה סמין הוא ליבור יכולין לעמיד בו ולפ"כ היה בא ביד ר"י בסיאה לתלו לגמרי: תפוח. בפוח ועב: תני ר"ח. בתוקפתא מבילתן: שיצא בן שמונה. כ"ל דגי' בנו בהוא בעתיהן מעפ"י שילא בן שמונה ראשו חי, ובנו בהוא לפניו כמי ת"פ אפי' שילא בן ח' מת ראשו חי אי בן ט' ראשו מת, וראשו דקאמר אתרויהו קאי אבן ח' ובן ט' בן ח' חי ובן ט' מת, ותיתר כ"ל דהבי קאמר מעפ"י שילא בן שמונה כולי מת אי אי בן ט' רק ראשו מת ודבר זה מובבח היא מנמי דקאמר לתלן זה הבלל כל שילא ראשו ורובו בחיים פוטר את הבא אחריו מן הבכורה, ואיכו בחיים פוטר את הבא אחריו מן הבכורה, אבל לא מחמש סלעים של בן, במה בן קיימין, אי בעיבור חורין צורבה מימר אי בברסי הד, ובי קרייה בברסי הד, קיימין, אהובה ושנואה בתיב, ברם בן בן קיימין גבר את ליה שתי נשיין דרחמיי ודשניי, וילדו שתיהן באחת דשניי הוציא ראשו ורובו ודרחמיי ילדה, דרחמיי בבור לבהן ודשניי בבור לנחלה, דלא סברי מימר ההון דאילד מדמייתא בבור לנחלה לפום

התירו את השמן, בגיטין דתנינן זה גיטך לאחר מיתתי לא אמר בלום רבותינו אמרו ה"ז גט וקריה ליה בית דיני דשרייא מישחא, ולמה לית בן קריין ליה בית דיני שרייא דבל בית דין דשרייא שלשה דברים נקראו בית דין שרייא, אמר רבי יודן בית דינו חלוק עליו בגיטין, ובי ר' יודן וחבריו מתירין מה שאסר דניאל וחבריו ולא בן תנינן שאין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו עד שיהא גדול ממנו בחכמה ובמנין, אמר רבי יוחנן מקובל אני מרבי לעזר בי רבי צדוק בל גזירה שב"ד גוזרין ואין רוב ציבור מקבלין עליהן אינה גזירה, בדמו גזירתן של שמן ומצאו שלא קיבלו עליהן רוב ציבור, אי זה הוא שיליא שאמרו בל שהוא דומה לחיט ערב וראשה תפוח בתורמס, רבן שמעון בן גמליאל אומר בל שהוא דומה לדקין של תרנגולין וראשה תפוח בבורבבן והללה בהצירת, ואין שיליא פחותה מטפח: תני רבי חייא הבא אחר הנפלים אף על פי שיצא בן שמונה או בן תשע שיצא ראשו מת, בבור לנחלה ואין בבור לבהן, שנאמר *לא יוכל לבבר את בן האהובה על פני בן השנואה זה הבלל בל שיצא ראשו ורובו בחיים פוטר את הבא אחריו מן הבבורה, אבל לא מחמש סלעים של בן, במה בן קיימין, אי בעיבור חורין צורבה מימר אי בברסי הד, ובי קרייה בברסי הד, קיימין, אהובה ושנואה בתיב, ברם בן בן קיימין גבר את ליה שתי נשיין דרחמיי ודשניי, וילדו שתיהן באחת דשניי הוציא ראשו ורובו ודרחמיי ילדה, דרחמיי בבור לבהן ודשניי בבור לנחלה, דלא סברי מימר ההון דאילד מדמייתא בבור לנחלה לפום

בן צורבה דבתיב דרחמנא לא יוכל לבבר את בן אהובה על פני בן השנואה:

פסקא. וחכמים אומרים עד שיהא בו מצורת האדם: רבי יוסי בשם ר' יוחנן לא סוף דבר בל הסימנים אלא אף חד מינהון והיידו

נינהו

מחריו: בבדים יחד. ובאמר אחת מיירי בילדה המוגים בדפירבו"ר בתתיבתן, ופי' בן אהובה בל"ל דאמר זאת בשעה בילדה את הבלל היא שנואה ובבילדה הבן החי הבא מחריו היא אהובה, א"ב איך יפרבם רישא דקרא: אחת אהובה ואחת שנואה. גרבינן דודאי אמתי בשיו בקי בחת אהובה ואחת שנואה לפניו: ברם בן קיימין. לתתיבתא דר"ח, לאיש שתי בשיו אהובה ושנואה וילדו שתיהן בחת, שלא השנואה הולידה ראשו ורובו ומחר לתעי דמו, ובתיב בך ילדה האהובה לידה גמורה וכדי שלא יאמר האב דבירון דאהובה ילדה לידה גמורה בשבן השנואה עדיין בתעי מנו, לבן אמר קרא לא יוכל לבבר וכו', זהו פירושא דקרא אבל מתניתא דר"ח אשמעינן רבותא יותר, אאפי' בן השנואה ילא תחילה בפל אפ"ה בן האהובה לא הוי בבור לנחלה, ואי קשיא מאי לא יבבר דקאמר הא בן השנואה בפל הוא ולא יקח פי שבים, ר"ל דבפ"מ לענין אחר בני השנואה דחולק עמהם שוה בשוה ולא יותר מהן:

פסקא: הא סוף דבר. ה"ב הא דקתני מצורת האדם ולא צורת האדם קמ"ל דלא דוקא בל צורת האדם והיינו בל הסימנים דקתבב אלא אפ' אחד מהם, א"ב מצורת האדם היינו שהוא מלד אחד צורת אדם ולהבי

תבב

מבב עין אחת אין אחת וכו׳, ופי׳ חד מינכון לד אחד מהפנים: מתניתא. יבמות פרק בתרא: אין מעידין. על החיים במות אלא מ״מ מכירו בפרלוף פנים עם המוטם, אלמנא דלירת אדם בחוטם לבד וכן שאר קימנים בל־ החוטם לא קבי בהבי: שנייא היא מחיים. דהתי בקיומן אחד לבד מכירין אם פניו פני אדם או לא, ומשא״כ התם בנות ומתאי וקבה לתכירו רק ע״י פרלוף פניו עם החוטם ופריך הא המופלה קתני ומשמע דלא קא חי: תפתר. לומתניתן דהכא דהי הוא כבילא לאויר העולם: שנייא הוא. עדות אבה דאחנורי רבנן וכדמפרש דאע״ג דקיל הוא בקיפא דמקבלין עדות אפי׳ ומפי אבה עבד ובפחה נ״מ בתחילה לענין דריבה ותקילה אחנורי רבנן וכן לענין קיומיה: איתא חמי. בהמיה, אדרבה מתוך חומר בהחמרת עליה בקיפא הקלת עליה בתחילה: לגרמייה. דהאבה מעדה על עלמה בנות בעלה אז מעדין מתוך בהחמרת עליה אבל בא בעלה הלא מזה ומזה וכו׳ הקלת עליה בתחילה דודאי דייקת היטב ומשא״כ בעדות אחר על בעל האבה לא שיך לומר כן: תני בברייתא והוא בירוסלמי בס: עם הלפתית. הלחייס, וכבר פרשנו בס באם באמנו לפרש דלהירוסלמי בלחייס וחוטם קגי, ע״כ ה״ג הלקתית עם החוטם ורל״ל דפרל״ף פניו דקתני בזהכיתן היינו הלקתות ולא פה ועין, ופליג על הבבלי דמלריך ג״כ פדחת, אבל היותר כ״ל דהירוסלמי מוקיף לומר, דלא תיומת דפרלוף פניו היינו הפדחת וקגי עם החוטם, אלא חוטם דקתני היינו עם הלחייס: הברת פניהם. ה״ק מדלא קאמר פניהם עכתה בס, ש״מ דהפנים היינו הלחייס והברת הפנים הוא החוטם שע״י יסתכי האדם בנקב: בהדא ביומא. מבא הא׳ עובדא לגמרא, שאעפ״י שיש לאדם ערמה ותחבולה שלא יכירנו אחר, הנה האדם הבלם לא יעשה כן רק יבעה אף בבעה דחק גדול על הקב״ה כי לא יעזוב את הכירו ומביא ראיה מאבי ליפורי דאעפ״י שמוסר פחד המלכות עשו כן, לבסוף לא הוציל להם ערמתם ומעכבו כולם: הלידה הואת. דבעינין שיהא בו מלירת האדם, אעפ״כ כ״ל לר׳ יוחנן דהוי ככל לידות שבתורה דבעינין ראשו ורובו וכדמפרש לקמן דאפי׳ יצא מחותך או מסורס אף״ה עד שיצא ראשו ורובו, ורשב״ל ס״ל דמשומה לידה זו דהא עיקר בהברת פניו תליא ובמחותך או מסורס נמי עד שתצא הברת פניו אבל אם יצא כדרכו לב״ע עד שיצא ראשו ורובו: מחותך שיצא ראשו. מחותך אבריס, פלוגתא דרבי יוחנן ורבי לעזר: ראשו ברובו. שב אבריס והבא אחריו הוי בכור לבהמה ולא בכור לכהן: כאחד מאבריו דבאבר אחד הוי הבא אחריו בכור לכהן נמי וכן יצא ראשו הבא אחריו אף בכור לכהן נמי הוי:

מתניתא

נינהו סימנין, המצח והגבינין העין והאוזן הלסת והחוטם הזקן וגומות הזקן, מתניתא פליגא על דרבי יוסי בשם רבי יוחנן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם, רבי פנחס בשם רבי ירמיה שניא היא מחיים שנייא היא לאחר מיתה מתיבין לרבי פנחס המפלת במין בהמה חיה ועוף הרי חיי היא, תפתר דחיי בשיצא לאויר העולם, רבי חגיי בשם רבי ירמיה שנייא היא בכיר שנייא היא אשה, דמיל היא בשעבר והומר בתחילה איתא חמי מתוך חומר בשעבר קיל הוא בתחילה ההיא בעדות אשה לגרמייה, תני רבי יודה אומר החוטם עם הלסתות ואתייא כדמר רבי ירמיה בשם רב *הברת פניהם עמתה בם זה החוטם אמר רבי חייא בר ווא מאן דבעי דלא מתחכמי יהוב אספלני על נחיריה ולא מתחכם, בהדא ביומא דאדרינוס מלכא הוון ציפוראי מתבעין והוון יהבין אספלני על נחיריהן ולא מתחכמין, ובסיפא אתמר עליהן לישנא ביש ואיתצירון בולהון בידה, אמר רבי יוחנן הלידה הזאת ככל הלידות שבתורה, מה הלידות שבתורה עד שיצא ראשו ורובו אוף זו עד שיצא ראשו ורובו, רבי שמעון בן לקיש אומר משונה היא הלידה הזאת מכל הלידות שבתורה שכל הלידות שבתורה עד שיצא ראשו ורובו וזו עד שתצא הברת פניו מה נפיק מן ביניהון יצא מחותך או מסורס, על דעתיה דרבי יוחנן עד שיצא ראשו ורובו על דעתיה דרשב״ל עד שתצא הברת פניו, מחותך שיצא ראשו אמר רבי יוסי אתפלגון רבי יוחנן ורבי לעזר רבי יוחנן אמר ראשו ברובו, רבי לעזר אמר ראשו כאחד מאבריו,

מתניתא

תפתר דחיי כבילא לאויר העולם: הנה נתבאר מדברי הב״ם דהמפלת כיון בהנה חיה ועוף לא קחיה, ומוקי דהכא מיירי דחיה זמן מוצא כבילא לאויר העולם מוכרח דהא דקאמר בירושלמי לעיל ובכדה פ״ג הפילה דמות עורב והרי היא עומד בראש הדקל ומומר לו חלון לו ייבש לו עומד וקולא בתולה ואומרים לו בא לבתיך, ומבל חוא ודומנא, ובמומה לא קחיה כלל ורק לפעמים שעות המדות, וה״ק לדידך דקבברת קחיה הגע עליך שעומד וכו׳ ואא דלא מזכירו הפיקקים חילוק זה ומשום דלא קס הב״ם בחלי הרולה ורק מתרץ לחלק בין עדות אבה לבבור וכן הוא בבבלי תירוץ זה הוא העיקר ודוק:

רבי יודה אומר החוטם עם הלקתית. לפי מה שפרשנו לא פליגי הבבלי והירוסלמי ולב״ע הלקתא בעינין פדחת לחיים והחוטם ור״ל בבבא אין מעידין אלא על ופרלוף פנים דהיינו הפדחת והלחיים, אבל מפני דעיקר הפנים הוא הלחיים לחבי קאמר בבבלי פדחת בלי פרלוף פנים, ופרלוף פנים בלי פדחת, דלא תיומת דלגבי לחיים פדחת לאו פרלוף פנים הוא ומכה בדמב״ם (פי״ג מהל׳ גירושין הב״ח) כתב „אם פדחתו וחוטמו ופרלוף פנים קיימין" והיינו ע״כ דפרלוף פנים דקתני הנה הלחיים ולפ״ז קבא כיון דלב״ע דעיקר הלחיים מ״ע קתני לחו לבבוף ולא בבדר שהם בבבבה שם, וי״ל מבוס דבתב אח״ב ואם ניטל אחד מאלו אין מעידין קמ״ל דבוהא טפי דאפי׳ ניטל הפדחת, והחוטם והלחיים קיימין אפ״ה אין מעידין וקמא קמא דבקיע הוי דבוהא טפי ועיין ה״ה וכ״מ ובחידושי הרשב״א וכל זה הב״ם:

דרך זה הב״ם:

מה נפיק מן ביניהון יצא מחותך: ובבבלי מבילתן ס״ל לרשב״ל פדחת פוטרת בכל מקום חוץ מן הבחלה מ״ע יביר אמר רחמנא ובעינין שיולא הברת פניו של ראשון ור״י ס״ל דאפי׳ לבחלה בפדחת הוי הבירא, ולפ״ז ל״ל ה״ל דהא דקאמר עד שיצא ראשו ורובו פירושא הוא על רש״י והרע״ב שבתבו בעתיהן אבל ראשו ורובו דוקא ומן התיומא הוא על רש״י והרע״ב שבתבו בעתיהן אבל ראשו מחותך לא פטר אם קדם אחיו ולא קודם יליאת רוב אברי המחותך, והיינו כרשב״ל ובבר הרגישו זאת בתוס׳ ומולי מחלקין

ד״ה כמו תמיד הוא דבר. מן ר״ל בתחלה ר״ל מקיל בפטר הוי ר״ל בר הבלה ר״ל מחוץ מחוי בתחילת בלה אלא בתחילת

מתניתא פליגא על דרבי יוחנן יצא מחותך או מסורס לבשיצא רובו הרי זה בילוד פטר לה בשיצא ראשו, מתניתא פליגא על דרבי יוחנן, יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו הוי קדמייתא אמרה ראשו לאו כלום פטר לה על מסורס, תפלוגתא דרבי יונתן ורבי שמעון בן לקוש רבי יונתן כרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקוש כרבי לעזר: שמואל אמר זכין לעוברין רבי לעזר אמר אין זכין לעוברין אמר רבי יוסי אף על גב דשמואל אמר זכין לעוברין מודי הוא, והוא שיצא ראשו ורובו בחיים, דו מתניתא החולין ליכמתו ונמצאת מעוברת כמה דאת מר תמן למפרע לא נגע בה חליצה אוף הכא כך הוא למפרע והוא שיזכה, תמן תנינן האומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה, ילדה זכר נוטל מנה, אם נקבה מאתים ילדה נקבה נוטלת מאתים, רבי לעזר אמר לא אמרו אלא בנו הא אחר לא רבי יסא אמר אפילו אחר, על דעתיה דרבי לעזר ובלבד שכיב מרע הא בריא לא, בלבד מטלטלין הא קרקעות לא, מתניתא פליגא על דרבי לעזר, גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו ונודע שיש לו בן במדינת הים, או שהיתה עוברה הכל חייבין להחזיר, מה עביד לה רבי לעזר, שנייא היא הכא שהוא בנו, וסיפא פליגא על שמואל כדקיימתיה רבי יוסי, החזירו הכל ואחר כן מת הבן או שהיפלה, כל הקודם באחרונה זכה בראשונה לא זכה, וכשיא אפי' בראשונה יזכה דלא כן מר רבי יוסי אף על גב דשמואל אמר זכין לעוברין מודי הוא והוא שיצא ראשו ורובו מחיים אמר ר' יצחק בן ר' לעזר משום יאוש תני בר כפרא בן יומי זכין לו:

משנה: מי שלא היה לו בנים ונשא אשה, שכבר ילדה, עודה שפחה ונשתחררה, עודה נכרית ונתגיירה ומשבאת לישראל ילדה, בכור לנחלה ואין בכור לכהן, רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ובכור לכהן שנאמר *פטר כל רחם בבני ישראל עד שיפטרו רחם מישראל, מי שהיה לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נשתחררה מעוברת נתגיירה מעוברת ילדה היא וכהנת, היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה, וכן מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון, בכור לכהן ואינו בכור לנחלה:

הלכה

מתניתא. דנדה פ"ג ה"ה דקתני דוקא שילא רובו פטר לה. כלומר רז"ה שילא לאמו ה"ק לאמו ואם לא רובו ומפני דבנחותך מוכחין האבר"ם תחילה קתני רובו: מתניתא. כלומר סיפא דמתניתן ע"כ פליגא על דר"י דמדקתני סיפא ילא כדרכו עד שילא רוב לאמו ס"מ דדוקא קאמר בסיפא רוב לאמו ובריסא לוב מגריס וקביל לר"י: על מסורס. לר"ל מחותך והוא מקילס בכי האי גוונא ולאי רק רובו דלאמו יולא בקוף ולעולם במחותך כדרכו לאמו כרובו: שמואל אמר. עיקרו יבמות פ"ל ה"א ונקיט הכא מגב גרסא דבעינן לאמו ורובו: זכין לעוברין. זכין מתנה בשביל עובר שבמעי אמו: והוא שיצא. מודה שמואל דאינתי הוא זכה בשביל העובר כשילא לאמו ורובו מי לאויל העולם וחזיכין דלאו כבל הוא ואז למפרע קנה שבובר: דו מתניתא. דלקמן מקייע לשמואל: כמה דאת מר. כמו התם כשהולד בן קיימא אמרינן מיגלאי מילתא למפרע דלא הוי חלילה, וכשאין הולד בן קיימא מיגלאי מילתא למפרע דהוי חלילה ה"כ העיקר שיזכה וכשילא לאויל העולם מי מיגלאי מילתא למפרע דזכה לו: אלא בנו דדעתו של אדם קרובה אליו: הא אחר לא לבעתי' דאין זכין לעוברין: ובלבד ש"מ. ה"פ גם בבנו כמי לא אמרן אלא בש"מ דחייסינן שמא תעלוף דעתו עליו מטלטלין. דלא בעי קנין גמור משא"כ קרקעות: גר שמת. בלי יורשים בכסיו הפקר: עוברה. מעוברת, ובתמילה לא הרגישו: חייבין להחזיר אע"ג דלא ילא לאויל העולם עובר יורש במעי אמו הוא: מה עביר להר"ל. אליך יתרן הבריתא וכי אחלק בין יהודים למתנה, ומשני דאין ה"כ דבירושה איכא חילק בין בנו לאחר: מן הדא דר"י. דאמר דאיתי זכה כשילא לאמו ורובו: באחרונה. כשמת הבן זכה, משא"כ בראשונה קודם שמת או הפילה, אלמא דכשנולד מזכין לו מזכיכי כבר אבדו זכותן, והשתא קשיא: אפילו בראשונה יזכו. דהא מיגלאי מילתא למפרע דליכא כאן יורש, וכיון דהאחרונים זכו, אבל הראשונים זכו כמי מעשה מיגלאי מילתא למפרע: משום יאוש. דהראשונים זכו מספקא, וכשמעה שם בן כתיאבו לגמרי והאחרונים קנו אח"כ אין הספק: בן יומו. בר קפרא פליג בין בל שמואל דב"ל דבראשו ורובו, די, ובין על ר' לעזר דאמר דאין זכין לעוברין, אלא כל זמן שלא חי יום אחד נפל הוא ודלא כשמואל, וכשחי זכה ודלא כר' לעזר:

משנה. שכבר ילדה. דאינו פטר רחם אבל ראשית אונו של אב: עודה שפחה. אפי' ילדה בהיותה שפחה או בגיותה ואח"כ כשתחררה ונתגיירה, וכשאה ישראל וילדה לו: רחם מישראל. פטר רחם הוא: אשה שלא ילדה. דהוי להיפך פטר רחם ולא ראשית אונו: נתגיירה. שתיהן ונכרית ונתערבו הולדות וכן לויה כמי פטורה אין הבכורה: בן טי' לראשון. ומספקא לן בין לכהן ובין לנחלה בכור של מי הוא, ואבי הבכור כיתן ה' כלעיס בצד בנו בכל; מקיש שהוא ונספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון פורה חה עלמו לבשיגדל ולעבין נחלה בתערובות ספק אף חלק הפשוט לא יטל, ואינו בכור לנחלה דקאינר הייבו הבא אחריו דשמא הראשון הוא בכור:

הלכה

הלכה ב': בן גוי שבא על בת ישראל. כלומר הא פשיטא כי בעכו"ם הבא על בת ישראל וילדה ואח"כ נתגייר וילדה וכן בן ישראל שבא על הגויה וילדה ואח"כ נתגיירה וילדה, דזה האחרון הוי בכור לנחלה, דזה שנולד בגויותה אז בהיותו בכרי אינו חביב בן לנחלה, ונשא"כ בכור לכהן לא הוי דגני כהן פטור רחם בעינן, אבל הא קונבעי לי: גוי שבא על הגייה. ונתגיירו ואח"כ ילדה עוד הפעם ונו' הוי זה הולד שנולדו בקדושה בכור לנחלה: יש להם ירשים. הלכך בנו הוא והבא אחריו לא הוי בכור כלל, ורבב"ל ק"ל דהשני שנולד בקדושה הוי בכור לנחלה: ונתגיירו. ר"י לחם בנים: עולין. קיים פו"ר וכן הוא בבבלי: צורכיה לקדמייתא. אילעזר לאבעמונין פלוגתייהו לענין בכור, ולענין קיים פו"ר: לחומר. לכ"ע לא קיים פו"ר, דפרו ורבו דכתיב הייבו בתחא הוריתו ולידתו בקדושה.רכיל. לכ"ע הבא אחריו לא הוי בכור לנחלה דהא איכא בנחלה דבר תורה, (ובבבלי עביד לריכתא לאיפך ועיין היטב שם ד"ה בהיותו): מהדרין קריה ולא ס"ל דרבא דלעיל: פשיטא מאיזה טעם יעלה על דעתו לבכר את הפסוק על הבכור וכדפרשנו לעיל: פסולה. מייבי כריתות שבנה ונעזרין ולפיכך שנאמר הוא, והא כי תהיינה כתיב ביהא לך בתן הוא ומייבי כריתות לא תפקו בהן קדושין: דאתגייר. והיא לא נתגיירה עמו ונע"ה קרי לה שנואה ואפ"ה לא יכול לבכר וכ"ש כשנתגיירה עמו דלא הוי שנואה כלל: בחיי אחיו. שהיא עליו בכרת: ויבמה. ואע"ג דקונה אקורה על הבועל, מדאורייתא קדושין תופסין בה ונפטרת ג"כ לרתה וכן כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' יבום וחליצה) אם עבר ובעל יבמתו האקורה עליו מקום איקור לאו לו עבה הרי זה קונה קנין גמור ומוליאה בגט והיא ולרתה פטורין, ואם ילדה אחר שיבמה אינו בכור לנחלה ולא יכול לבכר אותו על המעזר: ותנינן כן מעכה יבמות פ"ב מ"ה ומ"מ דקתני אפילו מעזר וקאמר דלכל דבר הוי בנו ואף לענין נחלה: אמר רבי ירמיה. עד אמר רבי יוחן מודא ביבמות ריש פ"י: לויה שזינתה אע"ג דבהנת בכי תלי גוונא נפקלת בתרומה, אבל לויה אוכלת במעשר: ותני בן. בברייתא קייעתא לר' ירמיה: לויה שנשבת. ובגויה מחזיקינן בחזקת שבעלה לבכרי: או שבא. דידעינן בבירור שבא עליה אחר מן הפקולין שפוקל בהנת מן התרומה, אינה פוקלת מן המעשר: המזוהמין מאמן. שילא על אמן קול ממן פקול: לא חשו להן. לפוקלן מן המעשר: והתנינן. בעכה בס, בת לוי נפקלת מן המעשר וקשיא מתניתן ובריתא אהדדי, אבל על ר' ירמיה ל"ק, ד"ל דאיהו לאו בשבעלה בשיקיר א"א מיירי אלא בזיבתה קתם, וקונ"ל לתפוקי מדר"א דאמר אף פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ומפקלה מן המעשר: תפתר. מתניתן מיירי בבעל ב' השני ישראל וילדה ממנו בן, דאינה אוכלת מתנותו: אוכלת במעשר. ופקולה רק מתרומה: כמאן דמר. מתניתן לפסר לאוקמי כמ"ד דמעשר לכהונה לא, ולא תידוק הא מעשר לאוכלה, וקונ"ל ר' ביבנא דאפי' לר"ד מותנין לא מפקלה ומל מתניתן קאי: פליגין. על ר' ביבנא בשם ר"י בן לוי דק"ל דבהנת בזיבתה אוכלת במעשר

הלכה ב': רבי אבון בעא בן גוי שבא על בת ישראל

וילדה, בן ישראל שבא על גויה וילדה ומשבאת לישראל ילדה בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, גוי שבא על גוי וילדה רבי יוחנן אמר גוים יש להם יחסים, ר' שמעון בן לקיש אמר גוים אין להם יחסים ואתייא אילין פלוגותא באינון פלוגותא דאתפלגון גוי שבא על גויה ונתגיירו רבי יוחנן אמר עולין, רבי שמעון בן לקיש אמר אינן עולין, רבי יוסי בי רבי בון צורכיה לקדמייתא וצורכיה לדבתרייתא, אלו תנינתה לקדמייתא ולא תנינתא לדבתרייתא הווין אמרין דו מודי לדו לחומר, מאי טעמא פרו ורבו עוברתו בקדושה ולידתו בקדושה, אלו הוי תנינן לדבתרייתא ולא תנינתא לקדמייתא הוין אמרין דו מודי לדו לקיל, מאי טעמא כותי יורש אביו דבר תורה, לפים כן צורכיה לקדמייתא וצורכיה לדבתרייתא רבי חייא בר ווא חבריא אמרין הלכתא כרבי יוחנן וטעמא מהדרין קרייה *לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה במה נן קיימין לקרייה אי כשרה וכשרה פשיטא, פסולה וכשרה כי תהיינה כתיב, ברם כן נן קיימין דאתגייר ונסיב ישראלית וכיון דלא אתגיירה שנואה היא לפניו וכתיב כרייה לא יוכל לבכר, שמעון בר ווא אמר כן נן קיימין שבא על אשת אחיו בחיי אחיו ומת האח בלי בנים ויבמה לפום כן צורכיה קרייה מימר, ממזר נוטל פי שנים, ותנינן כן מי שיש לו בן מבל מקום פוטר את אשת אחיו מן היבום ובנו לבל דבר: אמר רבי ירמיה לויה שזינתה אוכלת במעשר, ותני בן לויה שנשבית או שבא עליה אחד מן הפסולין לא כל הימנה לפוסלה: לוים המזוהמין מאימן לא חשו להן משום ריח פסול, והתנינן בת לוי מן המעשר, אמר רבי יוסי תפתר שבא עליה ישראל וילדה ממנה בן רבי ביסנא בשם רבי יהושע בן לוי כהנת שזינתה אוכלת במעשר ולא מתניתא היא בת כהן מן התרומה הא במעשר אוכלת, כמן דמר אין נותנין מעשר לכהנה, אמר רבי נייסא מיליהון דרבנן פליגין, דאמר רבי הילא ר' שמעון בן יוסיינא בשם רבי

רבי לאבון בעי: מיבעא ביבמות פ"ב ה"ה ומיכר לעיניס בשם חבר ומכוס דלמגב גרדא נקטי הכס ועיקר הדא מילתא הוא הבא דקאי על מתניתן דקתני אלו בהן בכור לנחלה ולא לכהן ועיין בבבלי מכילתא, ודבר פשיט הוא דפליגי רק בגוי שבא על גויה ונתגייר אבל בגוונא דריבא בין גוי שבא על בת ישראל ובין ישראל שבא על הגייה לכ"ע הבא אחריו בכור לנחלה בין מתגויה בהתגיירה ובין מישראלית וכך הם דברי הר"ן (בפ"ב מנחות ה"ב) אלא דהוא הביא רק בבא דישראל שבא על הגויה, ולא בבא דגוי שבא על בת ישראל, ומתרי"ע אלגאזי ז"ל רלא לויר דזה תלי בנחלוקה, דהירוסלמי אזיל כמ"ד גוי ועבד הבא על בת ישראל חולד מעמזר ואין זה בנו אלא בנה והבא אחריו הוי בכור לנחלה, ונשא"כ לפי מה דק"ל דהולד כבר ודאי בנו הוא והבא אחריו לא הוי בכו' לנחלה ולפי הבראה מתרי"ע אינו כן, רק דהעיקר הוא לחלק אם שניהם גויים ונתגיירו אז אחד גיי ואחד ישראל ובכי הא גוונא לכ"ע הוי בכור לנחלה ובדפרשנו, ולהר"ן נמי ל"ש ולא זכר בבא דגוי שבא על בת ישראל, דזה פשיטא, דישראל שבא על הגוי' י"ל דקיימין בו ראשית אונו ואפ"ה הבא אחריו הוי בכור לנחלה, וכ"ש גוי דפליג ר"ל וס"ל דלא קיימין בה ראשית אונו ודוק:

כי תהיינה בתיב: והא דלא מוקי בחייבי לאוין כדמוקי בספרי מאי שנואה שנואה בשנואין, ס"ל. להם"ם דכיון דקדושין תופסין בה והולד אינו ממזר לא שייך לגיירא דהיא שנואה עליו, ורק בגוונא דאין קדושין תופסין והולד ממזר, היא שנואה לפניו אף שנתחילה אהובה. ובדמוקי ר' שמעון בר ווא:

שבא על אשת אחיו: ואע"ת א"כ מאי האשת אהובה והאשת שנואה דקאמר קרא, י"ל דה"ק בעת שהיא באחיו' היא שנואה ובהיתר הוא אהובה פעם אחת אהובה ופעם אחת שנואה, אבל לעיל דל"ל בכרם אחד שפיר פריך והא אחת אהובה ואחת שנואה כתיב: לאחר

או שבא. דידעינן בבירור שבא עליה אחר מן הפקולין שפוקל בהנת מן התרומה, אינה פוקלת מן המעשר: המזוהמין מאמן. שילא על אמן קול ממן פקול: לא חשו להן. לפוקלן מן המעשר: והתנינן. בעכה בס, בת לוי נפקלת מן המעשר וקשיא מתניתן ובריתא אהדדי, אבל על ר' ירמיה ל"ק, ד"ל דאיהו לאו בשבעלה בזיבתה א"א מיירי אלא בזיבתה קתם, וקונ"ל לתפוקי מדר"א דאמר אף פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ומפקלה מן המעשר: תפתר. מתניתן מיירי בבעל ב' השני ישראל וילדה ממנו בן, דאינה אוכלת מתנותו: אוכלת במעשר. ופקולה רק מתרומה: כמאן דמר. מתניתן לפסר לאוקמי כמ"ד דמעשר לכהונה לא, ולא תידוק הא מעשר לאוכלה, וקונ"ל ר' ביבנא דאפי' לר"ד מותנין לא מפקלה ומל מתניתן קאי: פליגין. על ר' ביבנא בשם ר"י בן לוי דק"ל דבהנת בזיבתה אוכלת במעשר

ראחר שלשים יום: הכא לפי שיטת רש"י והרמ"ם דעכ"פ הפרשה בני ודאי כיחא דקאמר חזקה שפדאו אביו, דל"ל בהיפרש הכסף והכסף לעצמו ומוריסן לבניו אבל לשיטת התוס' דלפי' הפרשה לא בני ודאי חזקה דפדוי אביו דקאמר, הא פדוי הוא מגוילא, וכ"ל דלהתוס' אעפ"י שא"ל הפרשה, מיהו לריך לומר בני פדוי ע"י ה' כלבים שיש לי בכל מקום שהן, והייבו דקאמר דחזקה בעצם כן, אם לאחרים הוא פודה כל שכן בנו, אמר ר' יודן מת האב בתוך שלשים תפלוגתא דרבי הונא ורבי יוסי חד אמר חייב לפדות את עצמו והורנה אמר אינו חייב לפדות את עצמו ולא ידעין מן מר דא ומן מר דא, מן מה דמר רבי יוסי לגבר חלל, זיל מר ליה בבר קדמיי ירשי בני אבוי, את מר דרבי יוסי אמר אינו חייב לפדות את עצמו:

משנה: אי זה הוא בכור לנחלה ולכהן, המפלת שפיר מלא דם מלא מים מלא גנינין, המפלת במין דגים והגבים שקצים ורמשים והמפלת ליום ארבעים הבא אחריהן בכור לנחלה ולכהן. יוצא דופן והבא אחריו שניהן אינן בכור לא לנחלה ולא לכהן, רבי שמעון אומר הראשון לנחלה והשני לחמש סלעים:

הלכה ג'. תני ר"ח מלא מים טמאה לידה מלא דם טמאה לידה מלא גנינין טמאה לידה, מתניתא פליגא אי זה הוא בכור לנחלה ולכהן המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנינין, רבי בא בשם רבי שמעון בן לקוש מתניתא בצלולין ברייתא בעכורין רבי סימן בשם רבי יהושע בן לוי ואוף צלולין אין שפיר אלא. באדם בלבד הדא היא דכתיב *בשומי ענן לבושי וערפל חתולתו זה השליא, רבי חגיי בשם רבי זעירא שפיר שנתקלקלה צורתו אתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקוש, רבי יוחנן אמר וולד רשב"ל אמר אינו וולד, מתיבין קומוי דרבי יוחנן מה בינו לבין המת שנשרף ואין שלדו קיימת, אמר. לון תמן את מר טמא מפני כבודו של מת ברם הכא וולד הוא, אי זה הוא שפיר מרוקם. שאמרו כל שתחילת ברייתו דומה לרשון, ואין בודקין אותו במים מפני שהן עזין ועוברין אותו אלא בשמן מפני שהוא מתון ומזגזג, ואין בודקין אותו אלא בחמה, רבי חייא בר ווא בשם רבי יוחנן אילין נשיין דמרין שבליל דבר שבלולה נקבה לית אנן סמכין עליהן, רבי יעקב בר זבדי ורבי אבהו בשם רבי יוחנן נאמנת אשה לומר ילדתי ולא ילדתי ברם אינה נאמנת לומר דבר הוא נוקבה הוא, רבי פנחס בשם רבי ירמיה

טעמא

הפרשה בני ודאי כיחא דקאמר חזקה שפדאו אביו, דל"ל בהיפרש הכסף והכסף לעצמו ומוריסן לבניו אבל לשיטת התוס' דלפי' הפרשה לא בני ודאי חזקה דפדוי אביו דקאמר, הא פדוי הוא מגוילא, וכ"ל דלהתוס' אעפ"י שא"ל הפרשה, מיהו לריך לומר בני פדוי ע"י ה' כלבים שיש לי בכל מקום שהן, והייבו דקאמר דחזקה בעצם כן, אם לאחרים הוא פודה כל שכן בנו, אמר ר' יודן מת האב בתוך שלשים תפלוגתא דרבי הונא ורבי יוסי חד אמר חייב לפדות את עצמו והורנה אמר אינו חייב לפדות את עצמו ולא ידעין מן מר דא ומן מר דא, מן מה דמר רבי יוסי לגבר חלל, זיל מר ליה בבר קדמיי ירשי בני אבוי, את מר דרבי יוסי אמר אינו חייב לפדות את עצמו:

הלכה ג'. תני ר"ח מלא מים טמאה לידה מלא דם טמאה לידה מלא גנינין טמאה לידה, מתניתא פליגא אי זה הוא בכור לנחלה ולכהן המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גנינין, רבי בא בשם רבי שמעון בן לקוש מתניתא בצלולין ברייתא בעכורין רבי סימן בשם רבי יהושע בן לוי ואוף צלולין אין שפיר אלא. באדם בלבד הדא היא דכתיב *בשומי ענן לבושי וערפל חתולתו זה השליא, רבי חגיי בשם רבי זעירא שפיר שנתקלקלה צורתו אתפלגון רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקוש, רבי יוחנן אמר וולד רשב"ל אמר אינו וולד, מתיבין קומוי דרבי יוחנן מה בינו לבין המת שנשרף ואין שלדו קיימת, אמר. לון תמן את מר טמא מפני כבודו של מת ברם הכא וולד הוא, אי זה הוא שפיר מרוקם. שאמרו כל שתחילת ברייתו דומה לרשון, ואין בודקין אותו במים מפני שהן עזין ועוברין אותו אלא בשמן מפני שהוא מתון ומזגזג, ואין בודקין אותו אלא בחמה, רבי חייא בר ווא בשם רבי יוחנן אילין נשיין דמרין שבליל דבר שבלולה נקבה לית אנן סמכין עליהן, רבי יעקב בר זבדי ורבי אבהו בשם רבי יוחנן נאמנת אשה לומר ילדתי ולא ילדתי ברם אינה נאמנת לומר דבר הוא נוקבה הוא, רבי פנחס בשם רבי ירמיה

הלכה

ורבנן הייבו ר' הילא ור' שמעון דקתני הכא: לפדות את עצמו. דבן חלל הוא ויחייב בפדיון, ואילו היה אביו קיים פדהו וכסף הפדיון שלו, ואינו חייב ליתנם לכהן אחר, אבל נכיון שמת אביו בתוך שלשים חזקה דלא פדה אותו אביו, דפדוי נבן חדש כתיב ולא זכה אביו בהן: חזקה שפדאו אביו. דל"ל זכה אביו בהכסף ומוריס לבנו: ואם לאחרים. עיקר יחיד דכשאביו חי א"ל ליתן לכהן אחר, ואי אמרת אוכלת בנעבר בקדושת לויה קיימא ולא פקע קדושתה, ואמאי חייב בפדיון הא ליה פוטרות מבכורה, אלא ודאי דפליגא על ר' ביקנא: מת האב. בהוליד בן חלל: בכור קדמיי. כ"ל דה"פ דאמר הוא לכהן התובע, אפי' לדידך דאמרת דודאי לא פדה, יורשי אבי כהנים כשהיס כיהנו והן קידמין, א"כ הנה ילשו זכות האב וכן עיקר:

משנה: שפיר. בגמרא נפרש: גנינין. גיוניס הרבה א"כ מתיכות קטנות כתלגיס ואין בו ריקים וולד: במין דגים. וכי' דלא כאמרו בהן יליה כאדם: יום ארבעים. ואין לורת הוולד כגמר עד שיעברו מי' יום שלגיס יוצא דופן אבל שיעברו תמוניס ותקע בלידתה ולכן היליאו אחד דרך דופן [קייזערסניט] ואח"כ יולא הבני דרך הרחם, דבלי זה לא מקבת שתתעבר אח"כ: שניהן אינן בכור. מפרש בבבלי הטעם דהיולא דופן אינו בכיר לנחלה דדרך דופן לא מיקרי לידה, ואינן וילדו לו בעיניו, ואינו בכור לכהן דפטר רחם בעיניו, והבני לא הוי רחמית אומו ואינו בכור לוולדות: הראשון. היולא דופן בכיר לנחלה דיולא דופן כמי לידה מקרי, והבני בכיר לכהן כיון דהוא פטר רחם:

הלכה ג': תני ר"ח. ברייתא הובאה ירושלמי כדה פ"ג ה"ג: מלא גנינין. ובירושלמי שם הגי' מלא בשר וכן הוא בבבלי: מתניתא. מתניתן דקתני דכל אלו הבא אחריהן הוי בכור לנחלה ולכהן וס"מ דלא הוי וולד כלל פליגא על דר"ח: בצלולין. דליכא לעיתם לוולד ומא"כ בעכורין חייסינן שמא היתה וכיונא: ואוף צלולין. ה"פ אפי' בצלולין קתני בברייתא דטעמא לידה וטעמו של דבר שאין שפיר אלא באדם ולא בבהמה וודאי שהשפיר וולד הוא וכיונא ואפי' צלולין מחזיקין לולד ופליגא על מתני': שנתקלקלה שנאבד לורתו במקלת: ואין שלדו קיימת. שנתבטל לורתו דעיקר: מפני כבודו של מת. דלא חשבינן ליה כבטל אבל הכא בשביל שנתבטל

בעקלת וולד הוא: לרשון. עין חגב ושמו כלגיס וכן הוא בברייתא כפ"ג דחולין כלגיס זה הרשון: ועוברין. מעוחין אותן: מזגזג. מזכך ונקל להבחין: אילין נשיין. הני נשים דאמרין שיש סימן להבחין בין זכר לנקבה, והוא כי הוולד מונח בשפיל ושליא כמו שבבלול בגרתקי, והשבלול הזה אינו דומה כרתיק הזכר לנקבה, וע"י הסימנים אלו רולים להבחין ג"כ בשאדם בין זכר לנקבה: לית בן סמכין. אין אנו סומכין עליהם לענין יחוס טומאה וטהרה: ילדתי. כפל ולטומאה לידה דדבר זה ידוע לה, אבל חשב לזכר ולנקבה דלהבחין בין זכר לנקבה אינה נאמנת כדלעיל דהסימנים דיהבי נשים לאו סימנים הם להכיר בין זכר לנקבה:

טעמא

טעמא דרבנן. קפרא ריש פ' תזריע ועיין בבלי ובכילתן:

משנה: וילדה שני זכרים. ונתערבו וכיון דנגע"כ אחד ניתן בכור נותן ה' סלעים לכהן: האב פטור אלא נבעי הבן דפטור לפדות את עצמו אלא אפי' האב גלי לגיעור הבכור עת קודם שנתחייבתי בפדיונו והגע"ה ובגעור נופלים: מת האב. לאחר ל' ולא פדאן: אם נתנו. עיכובא קודם החלוקה כדין עשו ואינן יכולין לתבוע חזרה: פטורין. בגמרא נופלים: נתחייבו הנכסים. לבנים ונגע"כ נמלגין מהנכסים כדנופלים בגמרא: זכר ונקבה. ולא ידעינן הוי כולל תחילה הגע"ה שתי נשים. אל איש אחד וכשילדו נתערבו הולדות: אם לכהן. לאחד נתן כל העשרה סלעים ונחייב להחזיר לו ה' סלעים דהא פחות ענן חודש לאו בר פדיון ולא נשכחת לה רק בשאור ונעכשיו ולאחר שלשים יום וכיון דעת לא חל הפדיון ונחזיר הנעות: לשני כהנים. כל אחד דוחה אותו דפדיון הוי בידו: נותן ה' סלעים. ענגר הבכור שיסנו בגגע"כ: אין לכהן כלום. דשנא הנקבות יצאו תחילה והגע"ה אחת בכרה.. ואחת לא ונגע"כ בכור איכא ונותן ה' סלעים לכהן והכל כריסא דנתניתן:

הלכה ד': יורש במשועבד. דין נכסי יורשין כנכסים נשועבדים דאין נגלוה ע"פ כגבת נתן: שמואל אמר. ה"פ שמואל פליג וס"ל דיורש אינו משועבד רק נכסי בני חורין ואפי' נגלוה ע"פ גובין נתן וה"ק א"א לגגר דיורש כמשועבד, דהא דאיקני אינו גובה ממשועבדין ומנכסין בני חורין גובה אפי' מיורשין: ולית מתניתא. דגיטין פ"ג מ"ז, דקתני התם הנגלוה מעות את הכהן, את הלוי ואת הענני להיות מפרים עליהן מחלקן (התו"מ בשביל חובו יעכבם) מפרים עליהן בחזקת בהן קיימין ואינו חוטם שנא מתו לו העשיר הענני, מתו לריך ליטל רשות מן היורשים, והיינו ע"כ מנוס שאין החוב מוטל עליהן לפרוע ולרב אף רשות היורשים. תפתר. מתניתן דהתם בנגלוה בשעת דגובה מן היורשים כשם שגובה מנכסים משועבדים: ר"א בשם ר' יוחנן. דהיכא שירשו קרקע אפי' רב מודה שגובה מן היורשין ומתניתן כמי בשירשו ולכן מהני נטילת רשות: בהדא אילין דר' נחמיה. כדנית ר"ל הנוה מעות לגיבור שיפרשו ומע"ע בשביל הענים שבתם ובאלו אם ניחם בשעשיו הענים והשיבו דבר זה א"א דבשם שאין ליבור עני כך אין ליבור שלא יפי' עניים בתוכם: מתניתא. דהכא פליגא בין על רב ובין על שמואל, כלומר דלתרויהו לא מתוקמי מעמא דר"מ ור"י דמתניתן: אי דמיית לאחר ל'. וכגר אתחייב בפדיונו אפי' לרב דקאמר אינו גובה מן היורשין, הכא אשתעבדו נכסיו לאחר זה ואי"כ בפיר אמר ר"י וקשיא מ"ט דר"מ וכ"ש דקשיא זאת לשמואל: בדם בן מן קיימין. אלא ודאי דמיירי בתוך שלשים דלא אתחייב עדיין בפדיונו, וקשיא: אין תימר ברב. דמתניתן ס"ל כרב, שפיר אמר ר"מ דבין דמע"פ אינו גובה מן היורשים כמו שאינו גובה מנכסים משועבדים לגיכך פטורין אבל קשיא מ"ט דר"י, ולשמואל דאמר הגובין אפי' מיורשים ניחא דר"י סבר אתחייבו הנכסים וקשיא מ"ט דר"מ, ועעמא דתרויהו לא מתוקמי לא לרב ולא לשמואל:

דבני

הלכה ד'. שמואל אמר דאיקני וכו': והגלון פ"מ ז"ל פי' דאיקני הוי כמו דייקינא, וה"פ לא כדבריך דקבלת יורש כמשועבד רק אינא ונדייק מתניתן דסוף פרק גט פשיטא, המלוה בשטר גובה מנכסים משועבדים ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין, דמשמע דמנכסי חורין גובה אפי' מן היורשים והפי' שפרשנו כן פי' ג"כ המפרש רידב"ז ועיקר ופיין מ"ה שם, ועכ"פ לכל הפי' שמואל בעל פלוגתא דרב ובבבלי שמואל ס"ל כרב, ואיכא לפרש הא' לית הדא פליגא בניהתא דמתניתן דגיטין קיימתא כרב ולא פליגא, דלפיכך לריך ליקח רשות מהם דאין גובין מהיורשין, אבל כשנתנו רשות הוי כמו שקבלו עליהן המיב ומפרש עליהן, ודאם זה הש"ס דמתניתן מיירי בנגלוה בשעת דגובה אף מנכסים משועבדים ומן היורשין הלכך כיון שלפניו לפרוע ונתן מנכסים משועבדים והוא רולה להפרע עליהן התו"מ נועל רשות מהן, ומשא"כ נגלוה ע"פ דגובה מן היורשין רק מנכסים ב"ח א"ל נטילת רשות (והמפרש רידב"ז זכר שבשב"א פי' ג"כ בניחתא ולא ידעתו איה מנא כזה שם) וכן י"ל הביא דב"ק פ"י דקאמר מנגי התם ולית הא פליגא מתניתן דהתם וכן פי' הרידב"ז:

יבולנא אמא לפתיר בבני פתרון: בבבלי שקלי ומרייא בזה הש"ס מומא, ומעקינא דשב"ע. דלכא אלא ה' סלעים ופליגי בדרב אבי דאמר המחין שחלקו מחלקו יורשין ומחלה לקוחות, או בדר"פ דאמר עלוה ע"פ גובה מן היורשין, והכא תיקן זה הש"ס בפשיטות בין לרב ובין לשמואל, והא דמוקי הש"ס כשמואל הימנו בעין תרוצא דר' ירמיה בבבלי דלר"מ כל זמן שלא חלקו הכהן.

מעמא דרבנן וילדה עד שתצא ממקום הוולד פרט ליצא דופן ר' שמעון אומר יוצא דופן הרי הוא בילוד ובלבד שהוא פטור מחמש סלעים של בן:

משנה. מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים נותן חמש סלעים לכהן, מת אחד מהן בתוך שלשים יום האב פטור, מת האב והבנים קיימין רבי מאיר אומר אם נתנו עד שלא חלקו נתנו, ואם לאו פטורין, רבי יהודה אומר נתחייבו הנכסים, זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום: שתי נשים שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן עשר סלעים לכהן מת אחד מהן בתוך שלשים יום, אם לכהן אחד נתן יחזיר לו חמש סלעים ואם לשני כהנים נתן אינו יכול להוציא מידם, זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן חמש סלעים לכהן, שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום: אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים נותן חמש סלעים לכהן מת אחד מהם בתוך שלשים יום האב פטור, מת האב והבנים קיימין רבי מאיר אומר אם נתנו עד שלא חלקו נתנו ואם לאו פטורין רבי יהודה אומר נתחייבו הנכסים זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום:

הלכה ד'. רב אמר יורש במשועבד כשם שאין מלוה בעדים גובה ממשעובדין כך אינה גובה מיורשין, שמואל אמר דאיקני אינו גובה מנכסי משועבדין, ולית מתניתא פליגא על דרב דתנינן תמן מתו צריך לישל רשות מן היורשין תפתר במלוה בשטר, רבי אבהו בשם רבי יוחנן מלוה בעדים נגבית מן היורשין ובלבד יורשין שירשו קרקע, בהדין אילין דרבי נחמיה אשאלין לציבורי פרשין ואתא עובדא קומוי רבנן ומרין ליה לית ציבור בולה עתר ולית ציבור בולה עני, רבי יוחן בשם רבי יוסי בי רבי בון מתניתא פליגא על תרייהון, דתנינן מת האב והבנים קיימין רבי מאיר אומר אם נתנו עד שלא חלקו נתנו, ואם לאו פטורין ר' יודה אומר. נתחייבו הנכסים, במה נן קיימין אי דמיית לאחר שלשים יום יאות אמר ר' יודה מ"ט דר"מ ברם בן נן קיימין דמיית תוך שלשי' אין תימר ברב יאות אמר ר' מאיר מ"ט דר' יודה, אין תימר בשמואל יאות אמר ר' יודה מ"ט דרבי מאיר, אמר רבי מנא יבולנא אנא לפתור בשני

הכהן בא ונכסי דרכים, אבל כשחלקו ליכא לעיולי הכי
וכל אחד ואחד לו ור"י ס"ל דאפילו כשחלקו גופה והם
יתפשרו ביניהן כמו שני יוכף בן שמעון הדרים בעיר
אחת ולקח אחד שדה מחברו בע"ה גופה ונונה והנה יתפשרו
ביניהם, לא דקבה הא בנכסי
שם אפיך זה ונכדי נכסים דבר
ליכם איכן ערבין, וכיון דלדידיה
לא אלי תבע לערב כמי לא, דתנן
המלוה את חבלו ע"י ערב לא
יפרע מן הערב וק"ל דלא יתבע
מן הערב תחילה, וי"ל דלא חשב
זה הש"ס לפירכא דהן אמת
דפירכא היא לגבי שני יוכף בן
שמעון דהתם בקרקע עיירי, אבל
הכא גופה ממטלטלין והמטלטלין
לאו ערבין כיהו דלא קמכי דעתיה
עליהו, ועיין בתרי"ע אלגאזי ז"ל
שהאריך בזה לתרץ קבלת ר"י אף
לענין קרקע דלא מכח ערבות
הוא, אבל עכ"פ לתירוצאי דלא
הביא הא דשני יוכף בן שמעון
י"ל בפשיטות דמטלטלין לא קמכי
דעתיה ולא הוי ערב בזה ודע
דהר"מ ז"ל (ב פ"א מהל' בכורי' ה"כ)
פסק כתירוצאי הכא שכתב מת
האב בין שחלקו בין שלא חלקו
האחין יתן ה' סלעים מהנכסים
לכהן שבבר מתחייבו הנכסים,
וכתב הכ"מ דהני תרי ליבנא
בבבלי פליגא אהדדי ופסק
כליבנא קמא וזה דחוק מאד
ובאמת היא ירושלמי פה בפשיטות:

משנה אעפ"י שנתן לכהן
יחזיר: כתבו התוספות
פי' רש"י מעוס דנפל הוא, ובחיבס
פי' כן דאפי' קיים לן בית דבלו
לו חדשיו, בבן חדש הלא רחמנא
ועיין מה שפרשנו, ובמנ"ס עופרש
בהתוס', שהרי כתב בפי"א מהל'
בכורים ה"ז מאימתי יתחייב
בפדיון משיבלים ל' יום שנאמר
ופדויו מבן חדש תפדה וכו', עוד
כתבו התוס' לאחר ל' אעפ"י
שלא נתן יתן, בקוף פסחים
אמרינן דאבי הבן מבדך שתים
ים לכפק אם את הבן אם מבדך
שהחייבו מכיון דזוכה לקיים המצוה,
משמע אבל על פדיון הבן פשיטא
להתוס' דמבדך, ומדברי הר"מ
שם הלכה ה' נראה דלא מבדך
רק בבן חי, שהרי לא זכר מזה
כלל לא בהלכה ה' ולא בהלכה
י"ז, ונראה דקרא לא מיירי רק
בבכור חי, אלא מפני שביום ל'
כבר זכה הכהן בה' סלעים
מחייב הוא ליתן אבל לבדך
פשיטא דלא:

אקור

בשני פתרון לבני איפכים ור"ל בין לבד ובין לבמוצא לבד
מחליקת ר"מ ור"י במצוה כתיבה בתורה כמו פדיון הבן
דרחמנא זבי לכהן בחמשה סלעים, דלר"מ כמצוה בע"פ
ולימו גופה מן היורשין, ולר"י כמצוה בכתב וגופה מן היורשין
ואפילו מנכסים מבוענדיס, ולבמוצ
מוקי לפליגתא דרבי מאיר ור"י:
ההון מדחי. דלף אם כאמר דכמצוה
בכתב דמי אפ"ה לר"מ אינו גופה
דכל אחד מדחי לו לגבי אידך,
ור"י ס"ל: דתורת בע"ח נגעו בהון,
דגופה מן היורשין ואפי' אי הוי
רק מצוה ע"פ, הלכך לוקח
מהנכסים דאם זה הוא הבכור אבי
לוקח מזה ואם אידך אבי לוקח
את שלו, ואפי' חלקי גופה ואם
יתפשרו ביניהם: תני. בתוספתא
מכילתין ובאבא בתרא"ן הל' בכורות
במכילתין, ולפנינו חסר: ומת.
אעפ"כ הבני חייב ליתן ה"ס וגם
הכהן אינו מחזיר דהוי מנון בחין
לו תובעים, ומתניתין דקתני אם
לכהן אחד כתנו חייב להחזיר, הייבו
בכתנו שניהם בב"א ובניהם בב"א
תובעין מינהו:

משנה: מת אחד. מהבנים:
יחזיר. דבניהם תובעים
אותו כאחד ובא"ם בבני מוקדמין
דלוקח בכתבו הרשאה זה לזה.
האבות פטורין. דכל אחד מדחי
ומאוחר הנקבה שלו: לפדות עצמו.
כשיגדל:

הלכה ה .אבן תנינן. במתניתין
ותני דבית רבי. בשתי
נשים שלו ב' אנשים שלא בברו
וילדו בזוחבא שני זכרים ונקבה
אפ"ה אין כאן לכהן כלום ואע"ג
דמנ"ל חד הוא בכור דאם ילדה
שני זכרים אחד הוא בכיר ואם
התאומים היה זכר ונקבה א"כ
ילדה שניה זכר בכיר אפ"ה אפי'
הבן אין חייב לפדות את עצמו
דכל אחד מדחי ואומר אבי' היא
הבכור: בכל גוונא. ב' נשים לב'
אנשים וב' נשים שלו איש אחד,
דכל הני דקתני איתנהו בבבא זו
כבזו אבא"כ הא דתני דבית רבי
היא רק ב' נשים שלו ב' אנשים,
אבל שלו איש אחד מנ"כ נותן ה'
סלעים לכהן: בקה. דבר מיעט
דמשנתינו אינה יותר מהרבה
דתלמידי בית המדרש דהמשנה
היא מסודרת בתכלית החכמה
מעטו מחזיק מרובה:

משנה: יחזיר. הכהן את הכסף
דלא מצעי היכא דנפל
הוא דודאי לא אתחייב בפדיון כלל
אלא אפי' ידעינן ודאי דכלו לו
חדשיו פדויו מבן חדש כתיב:
ביום שלפניו. ואעפ"י שנתן מחזיר
הכהן הכסף שנתן לו: בחזקת שלא
נפדה. דחזקה אין אדם פודה את
בנו בתוך ל', ופודה את עצמו: עד
שיבא ראי'. דל"ל הכהן יב"י דאי"שלא

משנה בשני פתרון, כרב, טעמא דרבי מאיר
מלוה דבר תורה מלוה על פה היא,
טעמא דרבי יודה מלוה דבר תורה מלוה
כתובה בשטר היא, כשמואל, טעמא
דרבי מאיר ההון מדחיי וההון מדחיי
טעמא דרבי יודה תורת בעל חוב נגעו
בהון: תני יש שאביו נותן על ידו ויש
שנותן על ידי עצמו, אי זה הוא שנותן
על ידי עצמו הורתו ולידתו שלא בקדושה
ספק בן תשע לראשון בן שבעה לאחרון
הרי אלו נותנין על ידי עצמן ואי זה
הוא שאביו נותן על ידו שתי נשים של
שני אנשים שלא בברו וילדו שני זכרים
במחבא זה נותן חמש סלעים לכהן וזה
נותן חמש סלעים לכהן נתן האב חמש
סלעים ומת בן אחד האב השני חייב
והבנים פטורין:

משנה. שתי נשים של שתי אנשים
שלא בברו וילדו שני זכרים
זה נותן חמש סלעים לכהן וזה נותן
חמש סלעים לכהן, מת אחד מהן בתוך
שלשים יום אם לכהן אחד נתנו יחזיר
להן חמש סלעים ואם לשני כהנים נתנו
אינן יכולין להוציא מידן, זכר ונקבה
האבות פטורין והבן חייב לפדות את
עצמו, שתי נקבות וזכר או שני זכרים
ושתי נקבות אין כאן לכהן כלום: אחת
בברה ואחת שלא בברה של שני אנשים
וילדו שני זכרים זה שלא בברה אשתו
נותן חמש סלעים לכהן זכר ונקבה אין
כאן לכהן כלום:

הלכה ה'. אבן תנינן זכר ונקבה
אין כאן לכהן כלום, ותני
דבית רבי שני זכרים ונקבה אין כאן
לכהן כלום, ותנא עלה דלא פליגין ברם
מתניתא דאית בכל גוונא תניתה, דלית
בכל גוונא לא תניתיה דבית רבי אוף
דלית בכל גוונא תניתיה ובדמר רבי
בון בר חייא בהה דמתניתא ולא רבה
דבית סדרא:

משנה. מת הבן בתוך שלשים ואף
על פי שנתן לכהן יחזיר
לאחר שלשים יום אף על פי שלא נתן
יתן, מת ביום שלשים ביום שלפניו, רבי
עקיבא אומר אם נתן לא יוטל ואם לא
נתן לא יתן: מת האב בתוך שלשים יום בחזקת שלא נפדה עד שיבא
ראיה שנפדה, לאחר שלשים יום בחזקת שנפדה עד שיבא ראיה שלא
נפדה, הוא לפדות ובנו לפדות הוא חודם לבנו רבי יהודה אומר בנו חודמו
שמצותו

נפדה, ובבבלי ובמשנה שבמשניות הגי' עד שיאמרו לו שלא נפדה ופ"ר"ש שיאמרו לו להבן שלא כן לפני מיתתו שיפדה את עצמו:
שלמותו

שמצותו. כלומר שנולדת פדיונו היה על לבו ורק מפני שלא פדהו פודה לא עלנו ונשא"כ מלות פדיות בנו מעיקרא נוטלה עליו:

הלכה ו': לכל מילין. הא דפליגי רבנן ור"ע, לא הוא דוקא בגוונא דהכא לו לכל מילי בין לקולא בין לחומרא: הא לענין הלכות אבל. לד"ם לעולם לחלוקין לקולא דהלכה כדברי המקיל באבל, וכדמוכרח: האיך עבידא. כיום שלפניו וביום שלאחריו לקולא: ומיית בתוך ל'. דיש להסתפק מנין לי כשלפניו והוי נפל לו כלאחריו ומתאבל עליו ולענ"ב פטיטה לן שאין מתאבלין עליו והיינו כיום שלפניו לקולא: ומקיל את שערו. אבל מותר להקיל את שערו ביום שלפני כיום שלאחריו, וכ"ל דלף לענין מכודה כן בשתיהו לו לה הכידוי לאחר שלשים דמותר בהכפורות ביום שלפני: הני. ברייתא מובאה ירושלמי מו"ק ריש פ"ג ומאותיהן קאי דקתני התם ואלו מוגלחין במועד הבא מומה", ולא היה לו שהות לגלח קודם הרגל, וכ"ל לר"י דהבא מומה" אסור לו לגלח במועד וכדמפרש טעמא הואיל ומבר על דברי חכמים שאמרו שלא יקתכן האדם עבור הרוחה לעבור אדחות ימים והיינו דוקא להרויח הבל לדבר מלוה אפילו ר"י מודה דמותר: מעתה בהן שיצא חו"ל. הק"ע פי' בניחתא, דכמו כן ס"ל לר"י בהן שלא חו"ל ולא היה באפשרו לגלח קודם הרגל כיון שלא בלא ברשות, כדאמרינן לקמן אינו מגלח במועד והפ"מ פי' בלשון קושיא וכן עיקר, אבל לא פי' מ"ש מתמה ע"ז הש"ס וכ"ל ר"פ כיון דלר"י בשולא שלא ברשות חכמים אסור לגלח וחכמים דפליגי היינו משום דס"ל דמותר לפרש לים הגדול, א"כ בהן דלכ"ע אסור' לגלח, לכ"ע אסור' לגלח במועד ואכן כתמה הניכין במתניתן ואלו מגלחין במועד הבא מומה", אלא ודאי דטעמא דר"י לאו משום דאסיר לפרש לים הגדול, רק ס"ל דהבא מומה" לפבר הוא וגזרינן מני בלא יכנסו לרגל מנולין: אחיו של אותו האיש. אתה רואה בעיניך באחיך כענם ע"ז שמת בלי בנים ובכוך המקום שהרגו, אבל לא אמר ליה מפורש באסור, ולכאבא אחרינא אמר ליה מפורש כתילוסלמי גם בזה דבפודה כתם הוא פלוגתא דרב ושמואל הרי אתה רואה בעיניך שהגיע לו הענש בלדק שמת בלי בנים ואיך לא הפחד לעשות כן: שמעון בר ווא. ואיתא בר ווא אחיו בבלי הוין שבאו לא"י כדמליכו כמה פעמים דקרי ליה ר"י בבלי, ורק מפני דדחיקא ליה שעתא רלה לנאת דרך ערבי לנורך פרנסתו ובקש כתב העודה מר"ח שיקירו אותו בכל מקום בואו, אלא רק מפני הלחץ זו הדחק ילא נפי שגם חכמי בבל חמדו בכל עת לעלות לא"י. ובפנים זועפות רמו כל ת"ח הבא מהתם להכא, אבל בלי זה לא היה לריך למכתב תעודה כי תורתו מבוארת עליו: יומי חורין. פי' איך אבא פני נגד אבותיך אם ישאלני הלא הם הביאך לפה לנטוע אותך בא"י ומ"ע התרתי לך לצאת אם ישאלני מה אומר אליהם ולכן לא היתר לו אפילו בשעת הדחק: פדה את בנו. וכן הוא בבבלי מבילהן ולכ"ל שעבר ופדה, דלכתחילה קרא כתיב ופדויו מבן חדש, ולקמן מפרש לפלוגתייהו: חד רבנן אחד מהחכמים ילא מבית"ד וקיבל מה בפירשו בבהמ"ד לפלוגתייהו דרב ושמואל, דמבאן ולאחר שלשים אפי' אין הבכף ביד הכהן מני פדוי וכמאן דיהיב ליה בשעת פדיה: מי לא תנינן. ברים פ"ב דקדושין והתם גרסי' רבי ירמיה בשם רב והגירסא שלפנינו עיקר, דאם היא דעת רב איך פסיק מזה דלכ"ע בנו פדוי, ובבבלי מני מודה בזה שמואל אלא דהוא

אסור לפרש מומ"י מפורש הוא דמתניתן איירי בנפרשו לים, אבל בישבה לא, ובדים גיטין דפירשו רש"י והר"ן דכל חו"ל קרוי מדה"י הייכו משום דהים הוא גדול א"י בנערב, וכהאי גוונא בשאר לדדים דאינן קמוכות לא"י מני כן, ונקיט מדה"י לדוגמא, דא"א שתהא עיר קמוכה מחנות הים שנפסיק בין א"י לחו"ל ובבא מחו"ל ומנקוס יסוב ודאי דאקור אלא בבא דרך המדבר יש ס"ל לומר דכמו שבא מומדה"י הוא, והר"מ ז"ל בהל' י"ט העתיק המשנה כלותתה ונראה דס"ל דוקא בנפרש לים וכדמשמע פסטות הירושלמי, ראיה לדברי התוס' שבתבו בפ"ק דע"ז (י"ג:) אמא דקאמר הש"ס התם כהן מטמא לאת לחו"ל ללמוד תורה וליטא אבא, דדוקא הכך דאסורין בגדול ת"ת מגבא לידי מעבה, ואבא דלא תהו בראה אבל לבאר מלות לא, ודלא כמו שכתב האבלתית דכ"ש לבאר מלות, ובחבורנו על האבלתות באריכו זה באריכות עיין שם:

אתפלגון רב ושמואל: וקוגי' הבבלי הוא לתיפך דבפודה כתם לכ"ע אינו פדוי ולאחר שלשים יום ונתעכלו המעות פליגא, והירושלמי לשיטת" דפריך ע"ז בקדושין שם וכי מה בינה לבין מלוה דס"ל לרשב"א דאם לא נשתייר בה שום פרוטה אינה מקודשת, ומשני מלוה לא נתנה לשם קדושין, קדושין לכך נתנה משעה ראשונה, וה"כ כן פדיון הבן לכך נתנה משעה ראשונה ומדברי הש"ס הכא קיעתא לשיטת הר"מ ז"ל דפסק כרב שכתב בפי"א מהל' בכורים הי"ח אם אמר לו לאחר ל' יום בנו פדוי ואעפ"י שנתעכלו המעות ועיין בריבב"ז וכ"מ שבדאקו בזה מאד, ובאמת דבריו נובעים מהירושלמי דהכא דבבי הא גוונא לכ"ע בנו פדוי וקוגיא דירושלמי קדושין שם מוכח כן כדפרשנו וכן הוא שיטת הרמב"ן והרא"ש ז"ל, עיד כתב הרמב"ן אלא דאשכחן בפוסקין דכתיב בהו כתם ומי שפדה את בנו בתוך ל' יום אין בנו פדוי ולא מקי"ל בה דדוקא בדאמר מעכשיו, ובאמת שיטה זו ס"ל דבפודה כתם הוא פלוגתא דרב ושמואל

ובמואל ולהכי פסקו כשמואל ועכוס דיוסתבר טעמא ועוד י"ל דה"ק שאינו נפורס בפדיון ונעבדיו אז ודאי לכ"ע אין בנו פדוי:

הלכה ד'. רבי חלבו בשם שמואל, פ"ל ה"ג חולין בשם שמואל, ובלאורה פליגא דזה דמ"ד בשקל הקודש כ"ל כתובה דאורייתא, ומ"ד בנעבד היולא כ"ל כתובה דרבנן ולפ"ז הרמב"ם (בפ"י מהל' אבות ה"ח) דפסק דכתובה בכסף מדינה כ"ל כתובה דרבנן ור"ת בבר ליה כתובה דאורייתא, אינסיס יש לומר דאפילו מאן דס"ל בשקל הקודש כ"ל כמי כתובה דרבנן אלא דאבעיהו אקרא דבמוחל הנתולות בדכתבו התוכ' (ק"ז: ד"ה אמר אביי) ובירושלמי קוף כתובות איתא הלא מבייא למ"ד כתובה אבא מדברי תורה ודאי כרבן שמעון בן גמליאל דתני כתובה אבא מדברי תורה רשב"ג אומר אין כתובות אבא אלא מדברי סופרים, ולפ"ז קשה מ"ע פסק כתובה דרבנן ולא דאורייתא כיון דרבי קתמה מתניתין כמ"ד כתובה דאורייתא וכן קשה על הריטב"א דכתב דלא מצינו מאן דס"ל דמאתים של כתובה בשל מנה לורי הא מלבד פלוגתא דאמוראי הוא מחלוקת קתנא דמתניתין עם רשב"ג וקתנא דמתניתין ס"ל כתובה דאורייתא, ואפי' לי נאמר דכל מקום שבנה רשב"ג בעבנתנו הלכה כמותו הכא מדברי הבבלי דף כ"א פסיקא לן היך קבר רשב"ג ופשטא דסוגיא דס"ל דאורייתא, והא דקתני בירושלמי מפורש רשב"ג אומר אין כתובה אבא אלא מדברי סופרים, הכא הירושלמי ס"ל דהאי כללא דהלכה כרשב"ג וכו' הוא רק בנעבד ולא בבר"ייתא, אבל מה שנראה לי ביאור אבר מעם שנראה לי ביאור אבר מעם כל הראשונים ס"ל כן, דאא דלא עדיפא האי ברייתא דבלתי כתובות מעבד בלעם בשעתיה, וקאמר הש"ס דאפי' לי הוי קתני מפורש דכתובה אבא בכסף אל לורי לית הלכתא כן מפני כוח רבנן דפליגי ע"ז כדאמרינ הש"ס בס בכתובות, וכדי שלא יפלגו על מעבד מפירבת ל"ל דנראה מעבד

שלשים אוכלת בתוך שלשים יום הרי זו מקדשת, מה פליגין דפדוי סתם, רב אמר פדוי, ידעין אנשי שאין פודין תוך שלשים ויהיב ליה לאחר שלשים ושמואל אמר אינו פדוי, סברין אנשי אהדומי למצוה מקדמין, והא ופדוי מבן חדש בתיב, סברין בלבד שלא יאחר סמכין עלוי מיעבד עובדא, אמר רבי יוסי לא דהוי צורביה למסמך עלוי ברם דהוית מן ימא לטיגנא, מנין שאם לא עשה לו אביו חייב לעשות לעצמו תלמוד לומר אדם תפדה, ונמלתם אתם ולמדתם אתם, והודעתם אתם וכתיב למען תהיה אתה, בין רבנן ובין ר' יודה מודין:

משנה: חמש סלעים של בן במנה צורי, שלשים של עבד וחמישים של אונס ושל מפתה ומאה של מוציא שם רע כולם בשקל הקודש במנה צורי, וכולן נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ מן השקלים: אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות ולא בשטרות ולא בהקדשות, כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים חייב ליתן לו וכנו אינו פדוי, לפיכך אם רצה הכהן ליתן לו מתנה ראשונה, המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריותו שנאמר *יהיה לך אך פדה תפדה:

הלכה ז': רבי יוסי בי רבי בון בעי מתניתא מנה של צורי, ותני כן וכולן במנה של צורי, תמן תנינן בתולה בתובתה מאתים ואלמנה מנה, רבי הילא בשם שמואל בשקל הקודש רבי בא בר חייא במטבע יוצא, דו מתניתא מסייעא לרבי בא בר חייא שלשים של עבד חמישים של אונס ומפתה ומאה של מוציא שם רע כולן בשקל הקודש במנה של צורי, ולא תניתיה בתובת אשה עמהן, אמר ר' אבון

כלום

דהוא מחלק בין אבא דבידו לקדשה ונעבדיו, ובין בכור שאין בידו לפדותו ונעבדיו: דפדוי סתם ולא אמר אם בוכתו היום לו מהיום, ולאחר שלשים (דל"ל היום אבי כותן הבכר והפדיון יחול לאחר שלשים) דזה פליגין: ידעין אנשי שהלי מקרא מפורש הוא וגמר ונתן לאחר שלשים, ולפ מאן דלא קרא מקרא יודע הוא שאחר פודה את בנו ביום שלשים, ובמואל בבר אדרבה הוא דולה לעבות דזה מלוה מן המובחר וגמר ונתן מיפדה בנו עכשיו ופריך אאיך חפצר שיקבל בן כיון דלא רצה מעולם פדיון הבן היך שלשים וקרא אמר מפורש מבן חדש: סברין. כלומר הטעות בא לו מכח הקרא דקבר דה"פ שלא יאחר לפדותו מבן חדש ומעלה, אבל לעולם זריזין מקדימין למצוה: סמכין עליו וקמכו על האי מדרבנן לעבות הלכה לגמרא לאחר ל' יום ונתנו כל המעות דלכ"ע פדוי: לא דהוי צורביה. לא שהיה צריך לבמוך על עדותו אלא שהיה מקום קבוד כמו מן היום למקום שבמו טיגנא שעמד קמך לבמל, והוי מלתא דעבידא לאגלויא דלא מבקרי איכסי: מנין שאם לא עשה. לו אביו מכל אלה דקחשיב בעבנה דקדושין פ"ב מ"ז שחיב הבן על האב שהוא חייב לעבות זה לעצמו: אדם תפדה. עיקר התקפדה על האב שיהא נפדה ודיינו באם לא פדאו אביו פידה הה עצמו: ונמלתם קרי ביה ומגל אתם וכן כולם: וכתיב. מגיא ראיה דבכל מצוה העיקר למאן יהיה האדם ומי דואג לחייו יותר מהוא עצמו:

משנה: חי' סלעים. כלע דתני בעבנה הוא הבקל האמור בתורה בכל מקום: במנה צורי. כדמפרש בגמרא בעטבע שמוכן בצור, וקיים לחו לרבנן דדומין מעם לאותן של תורה, ואא דלא קתני אבא בכסף בקלים וערכין, כתבו התוס' דבאבא בהדיא כתיב בשקל הקודש ובערכין מני כתיב וכל ערכך יהיה בשקל הקודש: של עבד. סנגאו שור: וחמישים. וכו' שמותן לאדיה, וה"ק חמישים של אונס וכו' אע"ג דלא כתיב בהו בקלים מבלמנין ג"כ בעבנה לורי: וכולן נפדין ה"ק וכל אלו הנפדין אינן נפדין אלא בכסף וכו': מן השקלים.

מתניתא

מחלית הבקל ובגמרא מפרש: אין פודין. אע"ג דאמרן לעיל דבבר הצריך פדיון פודין אפי' בשוה כסף אין פודין בכול אדם לא בעבדים וכו' ובגמרא מפרש טעמא: בשטרות. שיש לו על חבירו ומתנה לכהן שיגבה בפדיון בנו: ולא בהקדשות. תמן כן כמו בכור אדם: ובנו אינו פדוי. גזירה דרבנן הוא בלא יאמרו פודין בשטרות: ראשי. דהל' הוא פידהו בה' כלעים אחרים: יהיה לך. לאחרן. קאמר קרא דבאיהא הכסף בידך אז הוא פדוי:

הלכה ז': בני מתניתא. כן צריך לאגיס מתניתן מנה של לורי, דמנה לורי ומאי מבידתי' הכא ותני הולי"ל ה' כלעים בל בן בבלע לורי בהן גדולין מבלע בל תורה, ולכן מגיס מתניתן מנה בל לורי והוא מלבון מנין ומבנון, וה"ק מתניתן כל דבר שיש לו מנין בלורי מותנו בתם בה' כלעים לכהן, אבל דבר שאין לו מנין בלורי צריך לומר לכהן מפורש בה' כלעים אני נותן לך (כן פי' הרמב"ן ז"ל ושיקר): ותני כן. בתוספתא מפירש מנה בל לורי, ולפנינו בתוספתא הגי' כמו בתתניתן ולכן ולאי בהיה הגי' בתוספתא מנה בל לורי וע"ש הוא לפנינו: תמן תנינן. כתובות פ"ג ה"ג: בשקל הקודש. מאתים בל כתובה הן מאתים דינרי כסף עיקר והן חמישים כלבים דאורייתא: מטבע יוצא. כפי הילא בלאמו מקום והוא כסף מדינה אמור בכל מקום בהוא רק חלק מעיני בבכסף לורי ומגלא לפי זה דמאתים בל כתובה היא רק ה' דינרי לורי: דו מתניתא. מתניתן דהכא מקיים לרי

בא דס"ל כתובת אשה בכסף נדונה דאל"כ לתני כתובת אשה בהדי הך דקתניא הכא אין בשקל הקודש בנונה של לוי: כולם למדנו. נראה אין ראיה דלעולם בכסף לוי, ואא דלא הני כתובת אשה עמ"ן מכוס דכבר מזכיר אונס ומפתה, ונראים כל כתובה יפיין ונונה דכתיב באונס כסף יבקל כמוהר הבתולות ויפיין ומפתה בשוא חמישים שקלים וכל שקל ד' דינרין א"כ חזינן דמוהר בתולה ואלתים דינרין כסף לוי ולא אילטריך למתני כתובת אשה עמהן: עד כדון יפיין ואונס ומפתה דכתובת ואלתים כל בתולה בשקל הקודש, אלמנה ואי: דו לאלמנה. פי' דו שהורע כחה שהיא מוטלת רק ונה, אבל עכ"פ בשקל הקדש דמין לנו לחלק בין בתולה לאלמנה כ"כ: כל שקלים גרסי' לזה בקדושין פ"א ח"ג וה"ה: ליטרין. כ"ה קלעים: קנטרין ואא שקלים: בכסף מלא. ונשקל היותר גדול, אבל היכי דלא כתיב ולא הייכו שקלים: שדות בכסף יקנו. ואלי קרא בנביאים כתיב וכ"ל דאפי' ב"פ ונקרי ככסף, וקב"ד דל"ם ככסף לו בשקלים, עד דונכי דשקלים הייכו ליטרין וכסף אפי' ב"פ: התיבון. ונקשין על הלי חלוקה דונחלק בין אי כתיב ככסף ובין בשקלים: דו על דו. חדא ונחדרו: בכסף ישקל. והלי ישקל יתירה הוא לכמוד ונונפתה דכתיב בית חמישים שקלים: טעמא דמתניתא. דקתני חוץ מן השקלים בהדא דהכיכן רים פ"ב דשקלים: מצרפין. ונחליפין שקלים שקבלו בני העיר על ונטבעות של זהב כדי להקל ונעליהם ונשא הדרך, ופריך הש"ס: ויעשו אותן מרגליות שהוא יותר קלה ונשכי בהוא פרי ושנא ילחזלו. וההקדש ונפסיד ונשא"כ דרכונות טבועין הן: במה דאת מר. כשם שאסור להחליפן בכלים שבוין הרבה ונקל לשאותן. מפני הפסד הקדש כן אין ונחליפין על המרגליות ונעשה זה דאין לזה שער קלוב: תני. בהוקפתא ונכילהן דתני ושייר עוד ונפשר ורלאיון, דונע"ש כתיב ולרת הכסף ורלאיון שלא יביא ככסף ביגיס לעזרה:

פסקא: תני ר"ה. בהוקפתא ונכילהן והוא בבלי פ"ק דקדושין ובר ונב"ן בהלכותיו ולוקני רבא ההם דלא שוי ה' קלעים וכגון דקבליה עליה (ועיין זה בנהרי"ט בלרוכה): אפי' אמר. עבד זה בה' קלעים כמי לא ונהכי דגזירת הכהוב הוא דאין פודין בהן כדלקמן: זו אחר זו. ולכהן אחר, דלא קפדה תורה אלא שיהא ה' קלעים ביד הכהן: תפדה חור ובלל. ולע"ג דהאי הפדה כתיב קודם לפרט, אפ"ה אכי ונעיל פרט ביניהם ודיינין בכלל ופרט, ולע"ג דס"ל לר"י בבבלי בנים בנים שכי פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ונעיעוט הש"ס הכא לא ס"ל כן, רק דלכ"ע אכי דן אותו בכלל ופרט והייכו דקאמר הש"ס התם כדאמרי בנוכי בא כל נקוס שאתה מולא שתי כללות הכמיכין זה לזה הרי"ל פרט ביניהן ודנס בכלל ופרט: אלא תשמיש. ואין גיפו נמון וכן בעדות וכן הוא בירושלמי רים פ"ז דב"ק: אפילו לאחר

כלום למדו כתיבת אשה לא מאונס ומפתה, ביון דתנינן אונס ומפתה במן דתנינן כתובת אשה עמהן, עד כדון בתולה, אלמנה, אמר רבי הנינה היה לאלמנה שתיטול כמחצית בתולה רבי יוסי בשם רבי חנינה כל שקלים שבתוב בתורה סלעים, ובנביאי' ליטרין, ובכתובי' קנטרין, רבי יודן בן פזי והוין משקלי עפרון דהוי מנטרין דכתיב *בכסף מלא יתננה לי, אתא רבי אבדו בשם רבי יוחנן ופליג דמר רבי אבדו בשם רבי יוחנן אין קרקע נקנת בפחות משוה פרוטה, טעמא מאי *שדות בכסף יקנו מי לא שנייא היא תמן דכתיב בכסף, מי לא שנייא היא הבא דכתיב שקלים התיבון הרי אונס אין כתיב בו אלא כסף ואת מר שקלים, אונס ומפתה גמריין דו על דו וכתיב בכסף ישקל, רבי בון בר חייא טעמא דמתניתן בהדא דתנינן תמן מצרפין שקלים לדרכונות, ויעשו אותן מרגליות, שמא תיזל המרגליו' ולא נמצא ההקדש מפסיד במה דאת מר ואין פודין בכלים ואמר רבי שמואל בי ר' יצחק שמא יזילו הכלים ונמצא ההקדש מפסיד אוף הכא נמי שמא תיזיל המרגליו' ונמצא ההקדש מפסיד: תני חוץ ממותר שקלים והראיון יפדוין מעשר שני:

פסקא: אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות: תני ר"ח עגל זה לפדיון בני טלית זה לפדיון בני אין בנו פדוי, אבל אם אמר עגל זה בחמשה סלעים טלית זה בחמשה סלעים לפדיון בני בנו פדוי, אבל אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות, ואפילו אמר עבד זה בחמשה סלעים וקרקע זו בחמשה סלעים לפדיון בני אין בנו פדוי, נתן האב חמשה סלעים לחמשה כהנים בנו פדוי, זו אחר זו בנו פדוי, רבי חגיי בשם רבי זעירא מתניתא תני רבי ישמעאל היא דתני דבי רבי ישמעאל ופדויו מבן חדש כלל, בערכך בכסף פרט, תפדה חזר וכלל, כלל ופרט וכלל את דן בעין הפרט דבר המטלטל וגופו ממון, יצאו קרקעות שאינן מטלטלין עבדים שאין לך בהן אלא תשמיש, יצאו שטרות שאין לך בהן אלא ראיה בלבד: רבי יוחנן ורבי יונתן תרייהון אמרין כל בכור בניך תפדה אפילו לאחר

ונשנה זו ונפני תוכנה דקוף כתובות דרכב"ג פליג ולבייתיה דס"ל בברייתא דכתובת אשה דרבנן ועיין בהגהות ריינוביות שם בנוקונו נה בבלר בזה:

דכתיב בכסף ונלא: והא דלא ונבין קרא דד' ונאות שקל ככסף ביבר לכיחר בדמונא בבבלי, ד"ל כמו דתרגום חונקלוס "קלעין דכסף ונתקבל כחורתא בכל ונדיכתא" וקרא ונכייב דקאמר עפרון ד' ונאות שקל ככסף בני ובינך מה היא, והייכו שהוא דבר קל, וכדי לך ליקח בחינם וכתיב וישמע אברהם לעפרון ונל"ל שהבין ונזה שהבדה שוה בעיכו ד' ונאות שקל ככסף וכן עשה, ודי הוא אם שקל ככסף עהור דונתקבל בחורה בכל ונקוס, ונאין לנו לומר דקנטרים היו, אבל ונקרא דכסף ונלא שאמר אברהם ונעלמו לתת לו בעיכן בפי' ונשקל היותר גדול כדי להבדיע עיכו של אותו רשע, ובבבלי ונדייק ונדכתיב שקל ככסף שרוץ לו על הקנטרין וכן עשה אברהם שהבין דמיוזו של אותו רשע, ואע"ג דכתיב ככסף, וכסף אפי' שוה פרוטה היכי דכתיב ככסף ונלא הייכו שיעור היותר גדול והוא קלעים הקנטרין ודוק:

כמה דאת מר אין פודין בכלים: עיין שקלים שם הגי' ונשנה, ולפי הנראה ברייתא היא דמוכיחה על הנשנה דקתני וכולן נפדין בכסף ובשוה ככסף, וקתני בברייתא אבל לא בכלים ונשוה הפסד הקדש, ושוה ככסף דקאמר, שאין בו הפסד אלא דקשיא האיך אפשר שוה ככסף בלי חשש הזלה ולכן הפי' שפשטו עיקר:

פסקא. ילאו עבדים שאין לך בהן אלא תשמיש: ובבבלי אמרינן ילאו עבדים שהוקשו לקרקעות והייכו ונשוה דס"ל להש"ס דעבד כמי גופו ונמון הוא והילוסלמי ס"ל דלא דמי לנמון שכהנים ונהן בכל אופן שילה ונשא"כ עבד רק השמישו לבד:

רבי יוחנן ורבי יונתן: הק"ע פי' אפי' מת הבן לאחר שלשים חייב האב לפדותו והכה אף שפשעות הדברים ונורין כן, קשה ונתכיתן היא, לאחר שלשים יום אעפ"י שלא כתן יתן, ואי שאמר דטעמא דמתניתן ונפרשי לפיכך פודהו אפי' לאחר ניתה דכתיב וכל בכור א"כ הכי הוי ל"ל טעמא דמתניתא וכו' כדרך הש"ס וכל הענין

הענין בלא בעקונו, ועוד עלי ענין יורש בתנינת תניו לתא דתכלא, תאם האב פודהו לאחר מיתה ונכנס יורש, ותפ"ע פי' דהכן מחויב לפדות את עצמו לאחר מיתה, ויקבל הגם זה כבר ידענו מתחלא דלעיל מנין באם לא עבד לו אביו חייב לעבות לעצמו וכו' ועוד דהכן לאו בתורת יורש אביו הוא דפודה את עצמו רק דמחוכא רמי עלי' תיכא דלא פדאו אביו לכן תעיקר כמו בפרבנו דהוי כמו בהפרים האב קרבן ועת כדאיתא בריש זבחים:

בהדיא דעל ר' יוחנן: תנה לא מצינו זה בבוס דוכתא בירושלמי, ולבן ניבר ומידד לעניכים דבתגיגה לגב הלי עניכא דתתם קתני, ותעיקר הוא הכא וכדגרכי' פה, ובמה עלמא ע"ז דתכא ודוק, ועיין בבלי מכילתן בדרכם לחיפך וכל בבור בניך תפדה ולא ירחה פני ריקם עם להבן יולבין חייבין לף כאן יולבין חייבין לאחר מיתת האב והבן, סנה פבוע להב"ק דיולבין חייבין, וכבר זכרנו דאין לחבות קוגיא הירושלמי להבבלי כלל:

משנה: וכן האבה בבתובתה: ובמבנה בבבלי ומבניות לא גרבי' כן רק ולא האבה וכו' וכולן אין נוטלין בבבא וכו' וקאמר בגמרא לאתויא בבחא דמגילא וגי' הירושלמי מדויקת ועיין רמב"ם פע"ז מהל' אישות: רבי

לאחר מיתה. תמן תנינן הפריש חציתו ומת היורשין מהו שיביאו אותה, רבי הילא יראה יראה הראוי לבוא מביא ושאינו ראוי לבא אינו מביא, רבי זעירא אמר בהדיא דרבי יוחנן ורבי יונתן כל בכור בניך תפדה אפילו לאחר מיתה, אף כן לא יראו פני ריקם אפילו לאחר מיתה, אמר רבי בא בר ממל תפלוגתא דשמואל ורבי יוחנן, דתנינן תמן האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו היורשין עולתה, עולתה ומתה לא יביאו היורשין חטאתה, שמואל אמר במופרשת רבי יוחנן אמר אפילו אינה מופרשת במה נן קיימין אם בשירשו קרקע בדא מר שמואל במופרשת, אם שירשו מטלטלין בדא מר רבי יוחנן אפילו אינה מופרשת, ירשו קרקע נפיק מן ביניהון על דעתי' דשמואל לתבע תובעין למשכן אין ממשכנין, על דעתיה דר' יוחנן אף למשכן ממשכנין, ירשו מטלטלין על דעתיה דר' לתבע תובעין ולמשכן אין ממשכנין, ע"ד דשמואל אף לתבע אין תובעין:

משנה: הבכיר נוטל פי שנים בנכסי האב, ואינו נוטל פי שנים בנכסי האם, ולא בשבח ולא בראוי בבמוחזק, וכן האשה בכתובתה והבנות במזונותיהן והיכם, כולן אינן נוטלין בשבח ולא בראוי בבמוחזק: אלו שאין חוזרין ביובל הבכורה והיורש את אשתו והמייבם את אשת אחיו והמתנה דברי רבי מאיר והבמים אומרים מתנה במבר, רבי לעזר אומר כולן חוזרין ביובל, רבי יוחנן בן ברוקה אומר אף היורש את אשתו יחזיר לבני משפחתה ונבה להן מן הדמים:

הלכה ח': תני רבי חייא בי אי זה צד אינו נוטל בראוי בבמוחזק מת אביו בחיי אביו נוטל פי שנים בנכסי אביו ואינו נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו, ואם היה אביו בכור נוטל פי שנים אף מנכסי אבי אביו, טעמא מאי אמר רבי שמעון בן לקיש בשם רבי בא בר דלייה נאמר משפט בבפילה ונאמר משפט בפשוטה, מה לענין פשיטה את רואה את הבן בי אלו קיים ליטל פשיטות אביו אף לענין בפילה את רואה את הבן בי אלו קיים ליטל בפילת אביו: והיורש את אשתו: מתניתא פליגא על דרבי שמעון בן לקיש, דתנינן תמן

לאחר מיתה. כ"ל דבהפרם ה' בלעיס ועת, האב קודם שהקפיק לתתן לבהן מיידי, דלא רעי' חיובא על הבן לפדות את עצמו ובבפו בבגדל, אלא היורשים מחויבין ליתן הה' בלעיס מהבבסים, דבין דאפרים בהתעבדו הבבסים לבך ויליף ונקרא דכל בבור בניך תפדה דמחוב רעי' על האב בקרבן וכיון דבבר הפרים בהתעבדו הבבסים לבך: תמן תנינן. ירושלמי דיש פ"ק דתגיגה: יראה יראה ה"פ כל באני קירא בית ירחה בל זביך קרינן בית מני ולא ירחה פני ריקם, ותא שמע לא קרינן בית ירחה כל זביך אלבך לא קרינן בית ולא ירחה פני ריקם, והיורבין לין מחייבין להביאה: בהדיא דר' יוחנן, דאמרי דבין הפרים המוב מיטל על הבבסים ה"ב המינה מיטלת על היורבין דבהתעבדו הבבסים על בך: תפלוגתא. בזה דפליגי ר' הילא ור' זעירא בבר אפליגו שמואל ור' יוחנן: האשה. יולדת המייבת לחביא עולה וחטאת: חטאתה. דהוי ליה חטאת שעתו בעליה ולמיתה אזלי: במופרשת בד"א דיורבין מביאין עולתה, שהיפרשה מחייב, וקריבה אף לאחר מיתה, אבל לא הפרישה לא בבתעבדו הבבסים לבך, ואין לבוף היורבים להביאה: אפילו אינה מופרשת דהיעבידא דאורייתא: במה נן מיימין. לפלוגתייהו אי בשירשו קרקע מ"ע דשמואל הא שיעבודא דאורייתא, ואי בטלטלין מ"ע דר"י דלא יהא אלא בע"ת ואינו גובה מטלטלי דיתמא, ומשכי דפליגי בין בשירשו קרקע ובין שירשו מטלטלין דבשירשו קרקע לשמואל תובעין ולא מטבבין, ולר"י אף מטבבין ובשירשו מטלטלין לב"ע אין מטבבין אלא דשמואל אף אין תובעין ולר"י תובעין:

משנה: בנכסי האם בבבי מלוג אלא: בשבח. שהשביחו הבבסים לאחר מיתת אביהם: ולא בראוי. בהבבסים שראוי לבא לאחר זמן ע"י ירושה, בבמוחזק בהן בבר בשעת מיתתו: ולא האשה בבתובתה. מני אינה גובה לא מהשבח ולא מהראוי בבמוחזק: ולא הבנות. דתנאי בתוב' הוא שיהא הבנות מזונות לאחר מיתת אביהן מהבבסים, ואינן מזונות לא מהשבח ולא מהראוי: ולא היבם. דיורש בבסי אחיו, ג"ב אינו נוטל לא בשבח ולא בראוי בבבור קרי רחמנא, ובבבלי אמר אביי ל"ם אלא בשבח בשבחו בבבסים בין מיתה ליבום אבל בין יבום לחלוקה בקיל מ"ע יקום על שם אחיו המת אמר רחמנא והרי קם, ורבא אמר אפי' בין יבום לחלוקה מני לא בקיל מ"ע בבבור מה בבור אין לו קודם חלוקה אף יבם בן: והיורש את אשתו. מפרש בגמרא דב"ל ירושת הבעל דאורייתא: והמייבם. ירושה גמורה הוא דהא מקבל בפקא בהיא בבבור: בבבר. וחוזרת ביובל: בולן. בל אבי דקתני בולן מתנה ביבהו וב"ל בחבמים מתנה בעבר: ר"י בן ברוקה. בגמרא מפרש טעמא:

הלכה ח: תני ר"ח בתוקפתא בפירקן, וכן הוא בב"ב ועיין ירושלמי שם פ"ח ה"ג: בחיי אביו ולח"ב מת ג"ב אבי אביו הוא אינו יורש את אבי אביו רק את אביו וכיון דאביו אינו בבור גם הוא אינו נוטל פי שנים דאבר יעלא בתיב, אבל בבאביו בבור הבה הוא יורש ג"ב בבורתו בל אביו וכדמפרש טעמא: בבפילה. בבבור שנוטל פי שנים דבתיב לו ונפבו הבבירה ובבתה ירושה בתיב בני ונתבה לבני' לחוקת ונבבו: בי אלו קיים. ה"פ בבו שהאב קיים ונוטל חלק פשוט בנבבי אבי אביו בן הוא יורש החתיו, אף פי שנים דבבורה בני כיון דאביו קיים היה נוטל פי שנים, הבתא דעת, בבו הבבור יורש חלק בבורתו בנבבי רבי אביו: מתניתא. דהבא דב"ל דירושת הבעל דאורייתא בדפרשנו פליגא על רבב"ל:

הנן

תמן. בכוריס פ״ח מ״ה: לביתך. זו אשתו וס״ל לר״י דאפי׳ בחייס מציא דקנין פירות כקנין הגוף הוא, ורשב״ל קנר דוקא לאחר מיתת אשתו אבל בחיי קנין פירות כלו כקנין הגוף הוא: דבר תורה. הלכך לאחר מיתתה פשיטא דמציא, ולא איצטרך קרא רק בחייס לאשמעינן דקנין פירות כקנין הגוף דמייא, ורשב״ל ס״ל כרבנן הלכך בחייס ודאי לא וכי איצטריך קרא לאחר מיתה דאע״ג דירושת הבעל דרבנן אעפ״כ מציא כיון דיורש גם את הגוף: רשב״ל כר״י בן ברוקה ולצולס ס״ל דירושת הבעל דבר תורה ובחייס לא, רק דקמ״ל דלא תימא לאחר מיתה כיון דחוזרת לבני המשפחה אינו מציא קמ״ל קרא דולביהך דמציא: טעמא דר״י בן ברוקה דאע״ג דס״ל ירושת הבעל דבר תורה אעפ״כ גזירת הכתוב הוא דתקון הנחלה לבני המשפחה וכן הוא בתוספתא בפירקן:

הדרן עלך פרק יש בכור:

רבי יוחנן כדעתיה: בירושלמי כתובות ל״ג כן, וכן בבכוריס שם, ולא אתפרש היך ס״ל לר״י וע״כ חסר שם, והג׳ ל״ל כמו דהכא, ועיין פ״ג בבראה הפנים והק״ע רלה להגיה לזיפך דס״ל לרשב״ל ירושת הבעל דאורייתא ומבאן נכתר הגהה זו דהא מפירש אמרינן דמתניתן דס״ל ירושת הבעל דבר תורה דלא כרשב״ל אלא דלבקיע ר״ל דאף רשב״ל ס״ל ירושת הבעל דבר תורה:

טעמא דר״י בן ברוקה: כן הוא בתוספתא היורש את אשתו בני משפחה כותבין לו מצית ומילאין את״י שנאמר ולא תקיב נחלה וכו׳ ובבנלי שקלים ועדי בזה הש״ס טובא, ומיקי שיבא מקים קבר ומקים פנס מצפחה ולא״ע אם רבו מקרבי הש״ס התוספתא שלפניו.

הדרן עלך פרק יש בכור:

תמן *ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך י״י אלקיך ולביתך מלמד שאדם מביא בכורים מנכסי אשתו, ואתפלגון רבי יוחנן אמר לא שנייא היא בחיים לא שנייא היא לאחר מיתה, ורשב״ל אמר לאחר מיתה הא בחיים לא, רבי יוחנן כרעתיה דמר אדם יורש את אשתו דבר תורה, רשב״ל כרעתיה דמר אין אדם יורש את אשתו דבר תורה, רשב״ל כרבי יוחנן בן ברוקה דמר יחזור לבני המשפחה רבי סימון בשם רבי יוסי טעמא דרבי יוחנן בן ברוקה דכתיב *ולא תסוב נחלה ממטה למטה:

הדרן עלך פרק יש בכור:

מעשר בהמה: כתבו התוס׳ בכל מקום רגיל התנא להזכיר בכור ומעשר ופסח שסוין במתנותיהן, והכא תני ומעשר לגב בכור, ופסח דנפישי מילי תנא בפסחים, ובאמת ל״ע דהא ומעשר בהמה דמי ומנם לכל מילי לבכור, אלא שהוא נאכל לבעלים, ומשמ״כ פסח לא דמי כלל רק לענין מתנות, ואולי משום דדמי למעשר בהמה בזה דנאכל כולה לבעלים ולכן היה הסברא לומר דלתנינתו גבי הדדי וגם הר״ם ז״ל תני דיני ומעשר בהמה עם דיני בכור, ופסח גבי קדשים:

הלכה א׳. הנון תרומה אין הוא באחריות הבעלים:

תימה דמה קאמר הש״ס, דבלמא בכורים שהוא לכהן שפיר קאמר הש״ס דלא דמי להו״מ שהכהן רודף אחריהם ומשמ״כ בכורים אין הכהן רודף רק האחריות על הבעלים להבילן, אבל ומעשר בהמה דזורקין את דמו ומקריבין את אמוריו ע״ג מזבח והבשר נאכל הכל לבעלים ואין לכהן כלום ודאי דלא דמי כלל לתרומה ומאי פריך הש״ס וכי תימא דאכתי לא ידע המקשה טעמא דאין מביאין תרומה מחו״ל משום שלא ירדוף אחריהם ולהכי פריך מ״ש ומעשר בהמה מתרומה כיון דהוקשו כל המעשרות זה לזה, מ״כ מאי מעשי ומעשר בהמה באחריות הבעלים, הכא אף אם אין אחריות הבעלים עליהן, מאיזה טעם ירדוף הכהן אחריהן כיון שאין לו שום טובת הנאה מהם, ועיין מה שפרשנו וכ״ל לומר דודאי היה להכהן טובת הנאה ומעשר בהמה, דהבעלים שמקרו המעשרות להכהן שיקריב האמורין ויזרק הדם ע״ג מזבח לא היו מוכנים הטוב מהכהן ליתן לו דבר לצורך פרנסת בני ביתו, ומעשה דבני עלי יוכיח, שהקפידו רק על שבאו בזרוע ליקח מהבשר אף טרם יקטירו את החלב, ואמרו להם שיתתינו רק עד שיקטרו החלבים ויקח כאות נפשו, ואף על פי שאין החוב מוטל עליהם מדברי תורה נהגו בני״ טוב עין בזה לתת לכהן כאות נפשו, ואי לא הוי האחריות להבילן על הבעלים שפיר יש לחוש שירדפו אחר לגזל את הבעלים על הבאת מעשר בהמה לירושלים, ומשמ״כ כשאחריות על הבעלים ובהכרח יבילן לירושלים ליכא למיחש ולא מידי, עוד כ״ל דכמה בע״ד היה להם טורח גדול להבילן לירושלים, ואם אין החוב על הבעלים להבילן היו הכהנים רודפין אחרי הבעלים שיתנם במתנה כדי לפטרן מן ההבאה לירושלים ולהכא מתרץ כיון דאחריות על הבעלים להבילן ליכא למיחוש כלל ודוק:

בותי זהו במעשר בהמה: עיין תרומות פ״א ויבמות פי״ג והגילקות שם מקומות וכבר הגהתי שם ת״ל מעלמי כמעט כמו שהוא הכא, ונתתי שמחה בלבי בראותי כי כונתי לנכונה דווקא, וגי׳ הפ״מ ופירושו דחוק דלמ״ל שם נפרש דלקמן קאי ע״כ לריך לגרוס כמו שהוא לפנינו וכן הגיה בק״ע, והרי לפנינו מפורש הכא דלא בקטן רק בעכו״ס מבני לה״ש ועוד דבאמת קטן מפרים מעשר בהמה ע״י אחר, והגי׳ דהכא עיקרות, דאפי׳ אם נגיה כדהגיה הק״ע וכמו שהגהתי בינמות, אכתי הלכון אין מתוקן:

מעשר בהמה שחייב כל האדם לעשר ומהבהמות שמולדו בעדרו כל שנה, ודינו שמקריב ומהעשירי, שהוא המעשר, חלבו ודמו והבשר נאכל לבעלים בירושלים, ובע״ז נאכל בטומאה בכל מקום: בארץ ובחו״ל. כל הני לריכה כדמפרש בגמרא ואע״ג דאמרינן בחולין (קל״ח) דכל היכא דקתני בארץ ובחו״ל שלא לצורך ונלבד בראשית הגז, היינו בהנך דתני התם במקבת חילין (הוס׳) ותמידנא עקרו רבנן דין מעשר בהמה בשב ואל תעשה, ומעמא כיון דלריך להשהותו עד שיפול בו מום אתי לידי תקלה, שיוכשל בגיזה ועבדה או יאכלנו בלא מום: בבכשים ובעזים. אף דכוהג לתרויהו מ״מ אין מעשרין ממין אחד על חברו ובגמרא מפרש: חדש אחר ר״ה שלהן ושן היינו קודם ר״ה שלהן כדקתני בותניתן לקמן וכולה ותניתן מפרש בגמרא:

הלכה א׳: תמן תנינן. מעשה פ״ו דשביעית: אין מביאין תרומה. וכו׳ ומעמא אמרינן התם כדי שלא יהא הכהנים רודפין לשם אחר תרו״מ וחכמים גזרו מומאה על ארץ העמים ואפי׳ על קולית כדאיתא התם: את מר איבין. שמביאין מעשר בהמה אפי׳ מחו״ל, ומ״כ ה״פ דמקשה דכיון שהקשו מעשרות זו לזו אם את מר איבין מעשר בהמה יבילו ג״כ תרו״מ, והכהנים ירדפו לשם אחריהם, ומשום תקנה זו היה לנו לתקן שלא יבילו אף מעשר בהמה, ומשני: תמן תרומה וכו׳. אין האחריות על הבעלים להבילן לירושלים אלא הכהן בא ומוטלן, וכיון דהכהן מחזיר אחריהם יש לחוש שירדוף אחריהם לחו״ל ג״כ, ומשמ״כ מעשר בהמה החוב על הבעלים להבילן לירושלים ומ״מ לגזול משום תרו״מ דאפי׳ יבילו הבעלים תרו״מ עמהן כיון דאינו חייב לא ירדפו הכהנים אחריהן לשם, ומשמ״כ אי כאמר דחו״ל חייבת בתו״מ ודאי ירדפו אחריהן לשם: אין יסבור. כלומר אפי׳ אי יסבור בר״מ דהוקשה המעשרות זה לזה מ״מ למגזול מעשר בהמה משום תרו״מ וכדפרשינן: דתנינן. בברא זו בסוף מס׳ חלה, ולהכא פריך: ויביא תרומה. ג״כ דמ״ש תרומה ומ״ש בכורים, ומשני כדלעיל דבכורים האחריות על הבעלים להבילן ולא ירדפו אחריהן וה״כ גבי מעשר בהמה וכדפרשנו: מהו שיביא מעשר בהמה. אי נמי דוקא תרו״מ דחובת קרקע מביא אי לא כיון דכל שם מעשר אחד הוא: אין יסבור. ה״פ ומאי קמבעי לך דמ״כ כיון דלכ״ע אתקשו מעשרות זה לזה, והשתא אי בבר בר״מ דעכו״ם מפרים תרו״מ דבר תורה ודאי כיון דהוקשו זה לזה מביא מעשר בהמה וכן עושה תמורה כדלקמן אבל אין יסבור בר״ש. דק״ל תרומת עכו״ם אין חייבין עליה חומש וכיון דאתקשו המעשרות אהדדי, מ״כ כשם שאינו חייב במעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה ואינו עושה תמורה: וכשם

מעשר בהמה נוהג בארץ ובחוץ לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית, בחולין אבל לא במוקדשין, ונוהג בבקר ובצאן, ואינן מתעשרין מזה על זה, ובכבשים ובעזים ומתעשרין מזה על זה, בחדש ובישן ואינן מתעשרין מזה על זה, שהיה בדין מה אם החדש והישן שאינן בלאים זה בזה אין מתעשרין מזה על זה, הכבשים והעזים שהן בלאים זה בזה אינו דין שלא יתעשרו מזה על זה, תלמוד לומר וצאן משמע כל צאן אחד:

הלכה א׳: תמן תנינן אין מביאין תרומה מחוץ לארץ

לארץ, תמן את מר אין מביאין אוף מסוריא, והכא את מר איכין, תמן תרומה אין הוא באחריות הבעלים אם את מר כן אוף הם מרדפים אחריהם לשם ברם מעשר בהמה אין יסבור כרבי מאיר דרבי מאיר אמר *מכל מעשרותיכם הוקשו מעשרות זה לזה, מעשר בהמה באחריות בעלים, אם את מר כן אוף הן אין מרדפים אחריהם לשם, דתנינן תמן אריסטנן הביא בכורים מאספמיא וקבלו ממנו, ויביא תרומה, אמר רבי הושעיה בכורים באחריות בעלים, תרומה אינה באחריות בעלים אם את מר כן אוף הן מרדפין אחריהן לשם, ר׳ חגיי בעא קומוי דרבי זעירא כותי מהו במעשר בהמה, אמר ליה אין יסבר כרבי מאיר כדמר מכל מעשרותיכם הוקשו מעשרות זה לזה כשם שהוא מביא מעשר דגן כך הוא מביא מעשר בהמה, אין יסבר כרבי שמעון דמר**

לבאורה יש לומר דבריהם לדבר אלא דבר תמיה אין דבריהם אלא אם כן יש מאמר אחר ראשון ואיכין יבא דבר תמיה ולפי דבר הנ״ל

ובשם כלומר ומינה, כיון דמעשר בהמה ליעוד על כל הקדשים לתמורה כשם שאינו נעשה בו כך אינו נעשה בכל הקדשים: ביטלה ר"י בן זכאי. מתניתין קאי דקתני בפני הבית ובלא בפני הבית וקאמר דר"י בן זכאי בטל למעשר בהמה אחר חורבן הבית וטעמא דלא ליתא לידי תקלה כדפרשנו בתמיהתן, ואע"ג דר"א בן עזריה שמי לאחר חורבן הבית כתן מעשר בהמה כדאמרינן בשבת (כ"ד:) דר"א ב"ע הוי מעשר י"ג אלפים עגלים ונעדרו, כ"ל דעיסר בתורת לדקה ונתן עיסור מנכסי הלמן והבקר לעניים: מהו מפני התקלה. כלומר היכן מליכו שמושבין להקלה ומשני כאדא מתניתא דלקמן דטעמא כמי מפני התקלה: בים המלח. דוקא בים המלח אבל בשאר כהרות לא קני אלא בשחיקה: עבר והקדיש. למעשר בהמה אי קדושה חופסי בהו: ביטלה. ולא קאמר אבלה משום דלא מחייב לתת אבל אם הפרים ה"ז מעשר ויאכל בעונו ועיין רע"ס פ"ו מהלי בכורות:

פסקא: מתניתא. דקתני אבל לא בעקדשין, וזה פשיטא כיון דלאו דידיה נכהו אלא ודאי בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי: ומעלה מעל. קפדא ויקרא דגולא דחובא פרק כ"ב וגבי שבועת פקדון כתיב האי קרא, נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכיחש בעמיתו: להביא קדשים קלין אם הפקד בהמה של קדשים קלין אלא חבדו וכפר ונסבע ולבקש הודה מעלם קרן וחומש דקרינן בה' וכיחש בעמיתו וכיחש, וחלק הבעלים מעון בעלים הם, וז"א כיון דמעון בעלים כיצהו לתעבדו ג"כ קמ"ל: ב"ע אומרו לפרושא מילתא דר"י הגלילי דלב"ע קדשים קלין היינו שלמים ולאחא יוסי בכור דוקא וקדמופרש: מה נפיק מן ביניהון. דהכא ע"כ לא פליגי על ר"י הגלילי ורק מפרשי דבריו וב"ע קאמר דקדשי קלים דקאמר ר"י היינו שלמים ואחא ייקא קאמר דכוכתו על הבכיר דלא תיעוא שלמים מעון בעלים הוא ומשא"כ בכור מרחם אמו קדוש, ולהכא פריך מאי כפ"מ בין ליבא דקאמר ב"ע ובין ליבא דקאמר אחא יוסי אליבי, ומשני דלליבא דב"ע בא להוסיף דכ"ש מעשר בהמה טעון סמיכה ונסכין ותנופה חזה ושוק ומשא"כ לגבי בכור מעשר חמור דאין נעבור בכלל ובכיר נעבר הם וכחש והפ"מ פ' בם הש"ס מפרש לדברי ר"ש, ובאמת מפורש כן בפרשא על מקומו:

דתני

אין מקדישין וכו' ובירושלמי פרק בתרא דבקלים הגי ולא מגביהין תרו"מ ומם הקדש לו הערך לו החרם לו הגבוה, וגי' זו ודאי מסובשתא והר"א ז"ל מחקה, דהא לר"י תרומה בזמן הזה דאורייתא ולפי' לרש"ל דאמר מעליהן קבלו עליהן את המעשרות אין מיך לומר ולא מגביהין דהא מגביהין תרו"מ דרבנן ועיין רמב"ם פ"א דתרומות ובכ"מ ורדב"ז שם:

פסקא: ב"ע אומר לאבא את הבלמים: עיין בפרשא ויקרא שם ובירושלמי ריש ב"ק ותכה פרשנו כדעת המפרשים דבן עזאי לפרושא מילתא דר"י הגלילי אתא, וכל זה דחיק מאד, ועוד ליבא דאחא יוסי דקאמר לא היה בן עזאי אומר אלא על הבכור בלבד משמע דאבן עזאי קאי, ובאמת פי' הפרשא והירושלמי הוא בפשיטות דב"ע פליג וס"ל דלאו כל קדשים קלין אלא שלמים בלבד ומון בעלים הן, ובא אחא יוסי לומר דשלמים פשיטא אבל עיקר כונת ב"ע הוא על הבכיר דאע"ג דקדום הוא מרחם אפ"ה מון בעלים הוא ולהכי פריך כיון דלאחא יוסי כ"ש שלמים א"כ לא פליגי בשלמים כלל ומאי בנייהו דליבא לומר בבור גופא אבל בנייהו דלב"ע בבור לא, דהרי חזינן בתמיהתן דזבחים פ"ה דבכור ומעבר ופקח קדרן אחר שלמים ומום דקיל עפי ואפ"ה ליבא לומר דכונת אבא יוסי לומר דוקא בבור, ומדקדם מרחם וליבא כפקותא בין ליבא קמא דב"ע לאחא יוסי אליבי" ועוד י"ל דבפשיטות פריך ומאי בנייהו אי לאחד מ"ד דוקא שלמים ולא בבור ולאידך בבור ולא שלמים כיון דבתרויהו יש חומרא שאין באידך ומר תפס זה לחומרא יותר ומר אידך, ומשני דבזה כ"ע לא פליגא רק מחולקים במעבר דמאן דאמר בהא ליבא „להביא את השלמים" כ"ש מעבר ומ"ד בבכיר כיצהו לאפיקי מעבר וכן עיקר; והע דלפנינו חסר וה"ג בפרשא ובירושלמי שם, ר"ש אומר אחד ק"ק ואחד קדשים קלין קדשים שחייב באחריותן קודם אבי בהן בעמיתו וכחש, ושאינו חייב באחריותן קודם אבי בהן בה'

דמר תרומת כותי אין חייבין עליה חומש בשם שאינו מביא מעשר דגן כך אינו מביא מעשר בהמה, ומהו שיעשה תמורה, אמר ליה אין יסבור בר"מ כשם שמביא מעשר בהמה כך עושה תמורה, אין יסבור בר"ש כשם שאינו מביא מעשר בהמה כך אינו עושה תמורה, וכשם שאינו מימר בו כך אינו מימר בכל הקדשים, דמר ר' שמעון מעשר בהמה לימד על כל הקדשים לתמורה: אמר רבי שמעון ביטלה רבן יוחנן בן זכאי מפני התקלה, מהו מפני התקלה כהדא דתנינן תמן אין מקדישין ואין מערבין ולא מחרימין בזמן הזה ואם הקדש או הערך או החרם יבסות תשרף והבהמה תעקר, כאי זה צד, נועל בפניה הדלת והיא מתה מאליה, והמעות ילכו לים המלח, עבר והקדש מן מה דמר רבי שמעון ביטלה רבן יוחנן בן זכאי מפני התקלה הדא אמרה עבר והקדיש קדשו:

פסקא. בחולין אבל לא במקודשין: ר' יודן בשם שמואל מתניתא דרבי יוסי הגלילי הוא דמר *ומעלה מעל בי"י להביא קדשים קלין בן עזאי אומר להביא את השלמים, אבא יוסי בן דוסתאי אומר לא היה בן עזאי אומר אלא על הבכור בלבד, מה ראיה מן ביניהון, מן דמר שלמים כל שכן מעשר, ומן דמר בכור הא מעשר לא, דל כן מה נן אמרין חייליה קדישת מעשר עלוי קדשים, והא תנינן תמן קדשי מזבח מוציאין את הראוי להם מקדשי בדק הבית, ואין קדשי בדק הבית מוציאין את הראוי להם מקדשי מזבח, ולא בדק הבית מקדשי בדק הבית, דלא סברין מימר קדושת מעשר קדמיי לפים כן צורכיה דתנינן אבל לא במוקדשין, הא תנינן כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית מניחין אותו, והשער נמברין ודמיהן

דתני

מי ובע"ג מי ובמיע: דל בן מם לא קתני בתמיהתן אבל לא בעקדשין ואם יאמר דמעבר בהמה כוהג בעקדשין: והא תנינן תמן. בקלים פ"ה ה"ד: קדשי מזבח. ה"פ הקדים בהמה לבדק הבית ונלרכה לקדשי מזבח ומבין מקדשי ב"ה לקדשי מזבח, אבל לא להיפך, ומפי' בע"ג וכן: לא הדשי ב"ה מקדשי ב"ה. כמו שאין מבין מקדשי מזבח גופא ומקדושה לקדושה כגון שלמים לעולה, כן אין מבין בב"ה גופא ומקדושה לקדושה, אלמא דבכל ענין אין מבין ומקדושה לקדושה וא"כ אין סברא בכל לומר דמעבר בהמה חל על הקדשים וע"ע תני בתמיהתן אבל לא בקדשים דהא אפילו לרבי יוסי הגלילי פליגא: דלא סברין מימר. דלא תיעוא קדושת מעבר בהמה קדם לכל בהמה למעבר קיימא כדאמרינן בבבלי ואב"ג דהקדשי לא פקע אם קרא דמעבר מיכה וכפ"מ לומיקם עלה בלא מעבר ולא יגאל: והא תנינן. ירושלמי שם אלמא דמבין בקדשי ב"ה וה"ב דיליה אין

דתני מעשר בהמה נוהג: כן הוא ג"כ בתוספתא מכילתן, ובספרא ובבלי לפניהם ומשנה דלכ"ע מעשר דגן אין מתעשר ונשנה על שנה וכתיב עשר העשר להקיים מעשר בהמה למעשר דגן, ובתרומות קתני דמתניתין כחכמים ולע"ג דר"ע אילטרך לקרא בספרא למדרש עשר תעשר מלמד שמעשר בהמה בלומד ועשר, מדכתיב בלבון לוי דרש, ותרוייהו מבמע, ומהכא ניחא נמי הא דמקשו התוס' דהכא אתא הקישא ומפקי מקו"ח ולעיל (כ"ג.) גבי פלוגתא דב"ש וב"ה מבמע דאתי קו"ח ומפקי מהקישא, דבאמת קו"ח פריכא הוא כדלקמן:

רבי יוחנן בשם רבי ינאי: עיקר הדא מילתא הכא ועיין תרומות ריש פ"ב ומבואר בתוספתא ופריך ע"ז מכיון דתניין היו בני עגולין ובתי חגורות ובתי עדיונות מה לוקיה דהתיא דעל ר"י בשם רבי ינאי ומחבר לכם וכו' אמר רבי חייא בר אדא בעדיונה של קהואין ודלוטין היא מתניתא, ומבאן נסתלק פי' הר"ם ומתקיים פי' הפ"מ:

יאות רבי בבר כר"י: פי' הפ"מ דחוק ונכתר מהתוספתא במקומו, ובאמת בברת המקשה היה אליבא דר"י דדילמא במזיד דקאמר היינו שבקבר שהן טהורין עד דדחי זה לבר' יוסי ודלמי בכל גוונא תרומתו תרומה דהא דומיא דמן הרע על היפה קאמר כדאיתא בתוספתא:

הלכה

ודמיהן נופלין לבדק הבית, אמר רבי חזקיה ביני מתניתא ללשכת בדק הבית; מתניתא דלא ברבי עקיבא היא, דתני מעשר בהמה נוהג בגדולים ובקטנים בזכרים ובנקבות בתמימים ובעלי מומין ומעשרין אותן משנה לחברתה, שנאמר *עשר תעשר בשני מעשרות הבתוב מדבר, אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה דברי רבי עקיבא, וחכמים אומרים שנה שנה, של שנה אתה מעשר ואי אתה מעשר משנה לחברתה, אמר רבי יוסי קשייתיה קומוי שמואל ומה בשבים ועזים דון בלאים ברון מתעשרים דון על דון, חדש וישן שאינן בלאים דון ברון דן את קל וחומר שיתעשרו דון על דון, מה לבבשים ועזים שכן מינו הוא אצל פסח דין הוא שיתעשרו, נשבר קל וחומר וצורכיה לקרייה, ר"ע דריש עשר תעשר ודבנן דרשיי שנה שנה, מתיבין לרבי עקיבא שנה שנה, אמר לון לית כתיב שנה בשנה ברם שנה שנה שנה על שנה: רבי יוחנן בשם רבי ינאי שלשה דרשות קרייה הן מחוורין בתורה *כל חלב יצהר וכל חלב תירוש והדגן מה נן קיימין אם ללמד שהן תורמין מן התירוש על הדגן ומן הדגן על התירוש התיבון הרי תירוש ויצהר שני מיני אילן ואין תורמין ומעשרין דון על דון ואף אני מרבה שני מינין שבדגן ושני מינין שבתבואה שאין תורמין ולא מעשרין דון על דון, הא חד *ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך ממה שבידך ואין לו את חייב ליתן לו יצא הבכור שידך וידו שוין בו, הוא לקט הוא שכחה הוא פאה הוא הבכר, הא תנינת, *ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מה גורן ויקב אי אפשר שיהא מקצתו טהור ומוקצתו טמא, וזה אף על פי שאפשר למידין אפשר משאי אפשר, הא תלתית, תני בשם רבי יוסי אם תרם מן הטמא על הטהור בין בשוגג בין במזיד מה שעשה עשוי, רבי פנחס בעא קומוי דרבי יוסי עד כדון בסבור בהן שהן טהורין, היה יודע שהן טמאין וסבר שמותר לתרום מן הטמא על הטהור, אמר ליה יאות רבי סבר כרבי יודה, ברם כרבי יוסי היא דא היא דא:

משנה מעשר אחד הוא: הא תנינת. דרשה הבנית, והבלשית היא ונחשב לכם. מתניתין ריש פ"ב דתרומות קאי טעמא דאין תורמין מן הטהור על הטמא דכתיב ונחשב לכם והאי קרא בתרומה גדולה כתיב: אי אפשר. שיהא הערימות חיטין שבגורן חלין טהורין, וחלין טמאים ולמד בא אפילו היכי דאפשר אין תורמין מן הטהור על הטמא, והר"ם ז"ל פי' דא"א בחיטה אחת חלי טמאה וחלי טהורה ודחוק הוא רק כמו שפרשנו וכן פי' הפ"מ: תני. תוספתא פ"ג דמכ' תרומות ופליג על תנא דמתניתין דק"ל דבמזיד לא עשה כלום, והתם מפרש טעמא אמר ר"י מה כשהכה זו מן התורם מן הרעה על היפה, דרעה אין בוה כמו היפה וכמו כן הטמא אין בוה כמו הטהור, דטמאה לא חזי אלא להבקה וכשם שאם הרם הרע על היפה תרומתו תרומה אף במזיד ה"כ מן הטמא על הטהור, ודוקא שהגיעו לעונת המעשרות קודם שנטמאו דהיתה להם שעת הכושר, אבל אם נטמאו קודם עודה ר"י דאין תרומתו תרומה: עד כדון. שמענו דק"ל לר"י מה שעשה עשוי דלא כתכון להרוס מן הטהור אבל כתכון להרוס מפני שהי' כבר שמותר לעשות כן אפילו לכתחלה מהו: יאות. שפיר מצאי לך אליבא דר' יודה דאמר שמתניתין שם אם היה יודע בו בתחילה אעפ"י שהוא שוגג לא עשה כלום ולדידיה שייך למצאי כן אבל לר' יוסי ליכא למצאי כלל דפשיטא הוא דהא אפילו במזיד מה שעשה עשוי:

מעשר אחד הוא: אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה: דברי רבי עקיבא. ר"ע אומר מעשר דגן ומעשר בהמה נוהג בגדולים ובקטנים בזכרים ובנקבות בתמימים ובעלי מומין ומעשרין אותן משנה לחברתה: אמר רבי יוסי. ר"ל אמר רבי יוסי: מה בשבים ועזים. מקור הדברים בספרא פ' בחוקתי ומרבנן פריך דקו"ח מכייב לר"ע דקרא מלינן למדרש הכי והכי אבל קו"ח ע"כ מכייב לר"ע: מה לבשבים ועזים. דמלינו שהכתוב עשה אותן מינין לענין פסח ולכן דין הוא שיהא מתעשרין זה על זה ומ"כ: נשבר קו"ח. נפרך הקו"ח וליכא רק מה דכתיב בקרא: עשר תעשר מ"מ ומי קשיא מ"כ אפי' מינין על שאינו מינו נמי לא הא כתיב מאי, ולרבנן שנה שנה דוקא: שנה בשנה. משמע דקפיד קרא שבכל מעשרות של השנה יתעשרו בשנה זו משא"כ שנה שנה ה"ק כל שנה יעשר ואפי' משנה על חברתה ומעכ"כ אילטרך לו עשר העשר דבשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה: שלשה דרשות. מלינו דמקרא מפורש בתורה הן, ולפנינו ג' הדרשות בג' מקומות מפורשות בתוך תרומות: מה נן קיימין. לקרא דכתיב חלב גבי יצהר ותירוש ולא גבי דגן אם לומר שאין מעשרין מן התירוש על הילהר, ומשא"כ מן הדגן על התירוש אי אפשר מעשרין מדלא כתיב חלב גבי כל חד, זה אי"א לומר: התיבון. ריש לתקשות ע"ז דקו"ח הוא דמה תירוש וילהר שהן שני מיני אילן ואפ"ה אין מעשרין מזה על זה וכ"ש מן הדגן על התירוש, אלא ודאי שבא הכתוב ללמד שאף מני מיני דגן אין מעשרין מזה על זה כדמפרש: הא חד. דרשא דאשונה דמהוויל מדברי תורה ודרשה הבנ"י היא: ובא הלוי. מתניתין דפ"א דתרומות ה"ה קאי דקתני אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר וכו': הוא לקט וכו' פי' פ"ב דתרומות קאי טעמא דאין תורמין מן הטהור על הטמא דכתיב ונחשב לכם והאי קרא בתרומה גדולה כתיב: אי אפשר. שיהא הערימות חיטין שבגורן חלין טהורין, וחלין טמאים ולמד בא אפילו היכי דאפשר אין תורמין מן הטהור על הטמא, והר"ם ז"ל פי' דא"א בחיטה אחת חלי טמאה וחלי טהורה ודחוק הוא רק כמו שפרשנו וכן פי' הפ"מ: תני. תוספתא פ"ג דמכ' תרומות ופליג על תנא דמתניתין דק"ל דבמזיד לא עשה כלום, והתם מפרש טעמא אמר ר"י מה כשהכה זו מן התורם מן הרעה על היפה, דרעה אין בוה כמו היפה וכמו כן הטמא אין בוה כמו הטהור, דטמאה לא חזי אלא להבקה וכשם שאם הרם הרע על היפה תרומתו תרומה אף במזיד ה"כ מן הטמא על הטהור, ודוקא שהגיעו לעונת המעשרות קודם שנטמאו דהיתה להם שעת הכושר, אבל אם נטמאו קודם עודה ר"י דאין תרומתו תרומה: עד כדון. שמענו דק"ל לר"י מה שעשה עשוי דלא כתכון להרוס מן הטהור אבל כתכון להרוס מפני שהי' כבר שמותר לעשות כן אפילו לכתחלה מהו: יאות. שפיר מצאי לך אליבא דר' יודה דאמר שמתניתין שם אם היה יודע בו בתחילה אעפ"י שהוא שוגג לא עשה כלום ולדידיה שייך למצאי כן אבל לר' יוסי ליכא למצאי כלל דפשיטא הוא דהא אפילו במזיד מה שעשה עשוי:

משנה. כמלא רגל בהמה רועה. פי׳ מרחק כזה עד כשהבהמות הולכין לרעות יכולים להשתמר מרועה אחד, והייכו ט״ז מיל דעד תכא שילעת עין הרועה וכשהוא עומד באמצע יכול להשגיח לכאן ולכאן: ל״ב מיל. לאו דוקא, אלא כל שהוא יותר על ט״ז מיל, ול״ד דנקיט מכוס קיצא דלפי׳ דכי האי גוונא אמצעי מלרפן: הירדן מפסיק. שאם היה בקר מזה הלד ומזה אין מלטרפין ובגמרא מפרש:

הלכה ב׳: כיני מתניתא. כן צריך להגיה מתניתן כמו שהוא בתוספתא כמלא רגל רועה, דאלו כמו שהוא לפנינו, פי׳ כמה שהבהמה הולכת ומתרחקת כשהיא רועה והייכו ל״ד מיל כדמפורש בתוספתא: תמן תנינן. הלה פ״ד ה״ד: שני קבין. מן המינים שחייבין בחלה מן הלדדין וקב אורז או תרומה שאינן חייבין בחלה בחמלנו, כיון דאינן חייבין בחלה, אין המינים מהלדדין מלטרפין אבל דבר שנטל חלתו כיון דעכ״פ היתה חייבת בחלה מלטרפין הלדדין: אין הכוסמין ה״פ הא דכוסמין מלטרפין עם החיטים לחלה לא מפני שהוא מינו דאז אפי׳ אין אחר בנתים מלטרפין, אלא הכא טעמא משום שהן דומות זה לזה וכשהן מרוחקין אינו ניכר שהן דומות ואינן מלטרפין: אף לענין מעשר בהמה כן. כדתני במתניתן דחלה התם דבר שנטלה חלתו באמצע מלטרפין אם הוא ג״כ לענין מעשר בהמה, ופריך הא׳ עדילא שדבר שהי׳ חייב במעשר בהמה והנפטל באמצע, ומשני כמה דתימר כאן. בתוספתא מכילתן הי׳ לו חמש בכפר חבינה וחמש בכפר עותני כיון שהן רחוקין ל״ב מיל אינן מלטרפין עד שיהא לו בליפורי שהוא באמצע ואז מלטרפין, אבל אם היו לו בליפורין חמש שנפטרו כבר ממעשר בהמה אינן מלטרפין, והשתא קשה מ״ש מחלה שדבר שנטלה חלתו באמצע מלטרפין הלדדין: אין תימר. כלומר מאי קמבעי לך ודאי דדבר הנפטל מחיובא אין בכחו להלטרף ולכן אפי׳ תימר דטעמא דחלה הוא משום שהוא כנשוך ע״י הכף שבאמצע נוסכות הלדדין זו מזו ומלטרפין, מי אית לך למימר גבי מעשר בהמה כן דהא אפי׳ ע״י האמצעי אין נוסכות זו לזו ורק במעשר מלטרפין מדלא הוי בין כל חדא יותר מט״ז מיל ומטעם זה מלינו גבי חלה כן דאפי׳ באמצע פטור מלטרף, מהלכה למ״מ, דכל שהן נוסכות זו לזו מלטרפין משא״כ גבי מעשר בהמה: הדא דתימר. אמתניתן קאי דקתני כ״מ אומר הירדן מפסיק למעשר בהמה, וקאמר דהייכו דוקא דלא מתקברי שני הלדדין עם גשר אבל יש שם גשר מלטרפין (ועיין בבלי מכילתן): ואי זה הוא ירדן. ומפ״מ לענין מעשר בהמה ועיין תוספות מכילתן ד״ה אין ירדן: הירדן בא״י. ומפ״מ שגם הנכיים בירדן כא״י: גבול בפני עצמו. וכל שהוא כנגד א״י הרי הוא כא״י, וכל שהוא כנגד חו״ל הרי הוא כחו״ל: והירדן והערבה. כלומר דמלינו גבול אצל ירדן כמו שמתאר כל גבולי ארץ ישראל דכתיב ויהי גבול בני ראובן הירדן וגבול וכו׳: ירדן יגבול אותו. אבל הוא עצמו חוץ לארץ, ומאן דאמר ירדן קרא נפקא כדאיתא בבבלי הכתוב עשאו גבול בפני עצמו, אבל גבול בפני עצמו והירדן יגבול אותו, ואין מן הצורך לזה דבשביל באמצע חיוב הירדן גבול בפני עצמו זה דוקא: והוא שיהא עשה במקום

הלכה ב׳: כיני מתניתא: מכאן נקתר פירוש הראשון שברש״י שפי׳ כפי שיעור שהבהמה מתרחקת והולכת כשהיא רועה דהייכו ט״ז מיל, ומתוספתא והירושלמי משמע דשיעור בהמה מהלכת כשהיא רועה ל״ד מיל והרמב״ם ז״ל הביא בפי״ז דבכורות דהשיעור ט״ז מיל והייכו דעל איזה אופן שנפרש עכ״פ השיעור ט״ז מיל:

רבי יוסה בעי אף לענין מעשר בהמה כן: עיין חלה פ״ד ה״ד דאא גרסי׳ שם כדהכא והפ״מ ז״ל פי׳ דהאי אין תיובר שכייא היא חלה דקאמר, הוא קיומא דקושיא, דאפי׳ נאמר לחלק בין חלה למעשר בהמה, משום דבמעשר בהמה מרוחקין זה מזה, אדרבה וכי מלינו חלה מהלכה וכי לא מלינו בהמה מהלכה, א״כ הבהמה הולכת ומתקרבת משא״כ החלה, ודבר זה קשה ודחוק מאד ואין זה בלשון הירושלמי, גם מה שכתב דלא אפשטא הבעי קשה, אף שהוא רגיל בירושלמי שכשאר בעי דלא אפשטא ועוד מזה הוא פי׳ מהר״א פילדא ז״ל דפי׳ „מלינו חלה מהלכה״ מהלכה למ״מ לא אלא דאפי׳ הגי׳ דהתם אין מתפרש כהוגן רק כמו שפרשנו לפי הגי׳ דהכא עוד כתב הפ״מ דאע״ג דבעי דלא אפשטא הוא מ״מ לא דמי מעשר בהמה לחלה, דחלה ע״י שהלדדין רחוין להלטרף אין דבר הפטור שבאמצע מפסיקין מלהלטרף משא״כ מעשר בהמה, הלדדין אין רחוין להלטרף כיון דרחוקות זו מזו ולכן דוקא עד שיהא האמצע בר חיוב, וכבדא זו אמתי היא, ולא ידעתי מ״ע לא מפרש קוגי׳ הש״ס כן, מלינו חלה מהלכה שילטרפו אעפ״י שדבר פטור מפסיק ולא מלינו מעשר בהמה מהלכה שילטרפו כיון דהלדדין אינן חזין לאלטרופא ונפשט הבעי׳ והגי׳ שלפנינו מתוקנת וכמו שפרשנו:

אית תניי תני: עיין חלה פ״ד ה״ד שם גרסי׳ ומ״ד הירדן גבול בפני עצמו והוא שיהא במקום אחד עשה ירדן שנטל וכו׳ וגי׳ זו מסופשתא היא ופי׳ הפ״מ לפ״ז דחוק, והא דלא מצינו קרא לכיינא למ״ד גבול בפני עצמו מפני שגם הוא יליף מקרא והירדן יגבול אותו כמו שפרשנו, והרב מהר״א פולדא גריס ומ״ד מחו״ל כי אתם עוברים את הירדן, ומ״ד הירדן גבול בפני עצמו והירדן יגבול אותו, ואין מן הצורך לזה

לזה וגם מקרא כי אתם שובתים אם הוא א״י כל מי שרוצה לבנות לא״י צריך לעבור את הירדן אבא ודאי כמו בפרשנו:

הלכה ג׳: הדא דתימר. עיין מה בפרשנו, עוד י״ל אפי׳ מה דאיתא בבבלי מכילתן תני תנא קמיה דרב אחזו אתנן שנכנס לדיר להתעבר כל שנתן לה וחזר ולקחו ומנמה ופריך הב״ש והא אפשר לה מעבר לקיר, ומשני אתמיעתיה הא דאמר רבי אבי אמר רבי יוחנן לקח עברה עוברין בעני אמן כולן נכנסין לדיר להתעבר והכא מני כגון שנתנו בעני אמון, אבל כשנולדו אין ה״ב דאא מתעברה, ולפ״ז י״ל דהכי מני שנכרו או נתן בעתנה בעני אמי ואעפ״י שחזר ולקחן כיון דלקחן כשנולדו אין מתעברין ומשא״כ הלוקח עיבור וילדה אפי׳ בדשות בעלים מתעברין:

האחין השותפין וכו׳. גי׳ רש״י ז״ל בעמנה ובכולי קוגיא הלחין השותפין, ורש״ל אחין בשן שותפין ובשירשו מלדיהן איידי כדפרשנו, ומש״ה כשעדיין לא חלקו חייבין בעשר בהמה ופטורין מן הקילבון וכן להיפך, אבל שותפין דעלמא לעולם פטורין מעשר בהמה ולעולם חייבין בקילבון, דבאחין שלא חלקו היינו טעמא דפטורין מקילבון דכאדיהן דמי וכשסיקל האב ע״י בניו אינו מוהן אלא קילבון אחד, ומשא״כ שותפין לעולם חייבין בקילבון, ולפ״ז הא דתני בעמנה קנו בתפיסת הבית רש״ל שלקחו מחלק הירושה, וקוגיא דהירושלמי מתפרש היטב לפי פי׳ זה, אבל הרמב״ם בפ״ו מהל׳ בכורות ה״י יש לו בזה שיטה אחרת דהוא גורס האחין והשותפין או הא או הא, וק״ל דבפ״ע לענין מעשר אם נתנו זה מלא בקר וזה מלא, הרי הן פטורין שכל אלא כמכור הוא אבל הנולדים בשותפתן חייבין, וכן לענין קילבון הוא להיפך עד שלא נשאו ונתנו חייבין ואח״כ פטורין, והיינו דקתני בעתניתן דכל זמן שפטורין במעשר דהיינו שלא נולדו בשותפין חייבין בקילבון, וכשנולדו בשותפתן חייבין במעשר ופטורין מקלבון, וקנה מתפיסת הבית דקאמר היינו קנו מנמה, כן פי׳ בפירושו לבעמנה ומ״ד זה פסק ביד החזקה ומחלוקת ר׳ לעזר ורבי יוחנן הוא ג״כ בשותפין דעלמא, ומפני כי קוגיא הירושלמי דחוקה לפי שיטת זו הביאו הראב״ד דברים כגי׳ רש״י האחין השותפין, אמנם מהירושלמי דקדובין פ״א ה״ו יש להבין דאיה דאהר״מ

במקום אחר. כלומר בנוקים שהוא הילך מעבריס אבל בנוקים שמעבקס לצד א״י הרי הוא כא״י, ובנוקים שהוא לצד חו״ל הרי הוא כחו״ל, ומשא״כ לשיטת מ״ד דאמר כחו״ל לעולם הירדן כחו״ל הוא: ותני בן. דהירדן גדול בפני עצמו הוא דתני בתוספתא דב״מ ירדן שנטל מצד זה ונתן על צד השני הרי הן של צד השני ומעמא כיון שהוא גדול א״י וחו״ל הבעלים מתיאשים: במה נן קיימין. הא דקאמר והא שיהא עצה בנוקים אחד אם בנוקים שאצל הירדן לצד א״י והתחיל לעקר לצד קוליא וקנו״ל דהדין הוא כקוליא, קשה מ״ע לא מוקמינן אחזקיהו לחייבן במעשר ובשביעית כיון דדבר תורה כיהו: לחזקות. כלומר להבי הוא גדול בפני עצמו כדתנן בפ״ג דב״ב שלש אלות לחזקה יהודה עבר הירדן והגליל ואם נעקר לצד יהודה הרי הוא כיהודה לחזקה: ולביעורין. בפ״ע דשביעית שלא אלית לביעור יהודה עבר הירדן והגליל: ולמעשר בהמה. לר״מ דס״ל בעתניתן הירדן מפקיק, ואם הוא מנעקר לצד א״י הוי כמו שיש לו גבר ומלעלה: שמשך עפר. הירדן מנך עפר ממקום החיוב לנוקים הפטור אז דיינין לו כמקום סחיוב: לטורי אמנה. שהוא גדול א״י לכ״ע, יאמרו שיהא על הגלולה וכהיא דתכיתן בירושלמי שם ושביעית פ״ו ה״א אזהו ארץ ואיזה חו״ל כל שהפע מעטרי אמנה ולפנים א״י מעטרי אמנה ולאין חו״ל:

משנה: הלחוח. ואינו חייב לעשר רק הנולדים אלו ובבלי יליפין זה מקרא: האחין השותפין. ואית דגרסו הלחין והשותפין, וכדמפרש דכשחלקו ואח״כ כשתפו חייבין בקילבון ופטורין מעשר בהמה כבהמת השותפין, ומשא״כ כשלא חלקו חייבין במעש׳ ופטורין מקילבון כדין אב השוקל על יד בנו, וקילבון הוא הכרע שחייבין להכריע שקליהן: קנו מתפיסת הבית. ולא נתחלקו לגמרי בגמרא מפרש:

הלכה ג׳ הדא דתימר. חפשתי מקור לדברי הירושלמי ולא מצאתי בר אראיתי בתוספתא מכילתן כהאי גוונא, והא״ג התם איזהו לקוח כל שמכרו לו וחזר ולקח מעמו וכו׳ כדהבא ופי׳ הדברים קשה מאד, אם לא שנאמר דלהירושלמי לקוח וכיתן לו בעתנה פשיטא דאין מתעברין, ולקוח בעני אמון כמי פשיטא דמתעברין ועיקר רבותא דמתניתן לאשמעינן דאפי׳ מכר או כתן בעתנה לאחר וחזר ולקח היינו פטורין דלא היינו אגלאי מילתא למפרע דלאו מכירה או מתנה היא והרי הן שלו

במקום אחד, ותני בן ירדן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן, במה נן קיימין אם במקום שהיה ארץ ישראל ונעשה סריא חזקתו למעשר ולשביעית, רבי ירמיה ורבי אימי בשם רבי יוחנן, רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי להזקות ולביעורין ולמעשר בהמה, רבי הילא בשם רבי שמעון בן לקיש והוא שמשך עפר: רבי יוסטיי בר שונם לבשיגיע הגליות לטורי אמנה הן עתידות לומר שירה מה טעם *תשירו מראש אמנה:

משנה. הלקוח או שניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה, האחין השותפין כשחייבין בקולבין פטורין ממעשר בהמה, וכשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקולבין, קנו מתפיסת הבית חייבין ואם לאו פטורין, חלקו והחזרו ונשתתפו חייבין בקולבין ופטורין ממעשר בהמה:

הלכה ג׳. רבי אבהו ורבי לעזר בשם רב הושעיה, הדא דתימר שמכרו לו והחזר ולקחו המינו או שנתנו לו במתנה וחזר ולקחו הימנו, ברם הלוקח עובר פרתו של חברו אף על פי שילדה אצל בעלים נכנסת לדיר להתעשר, אמר רבי יוחנן זימנין סגיין הוי יתבית קומוי דרבי הושעיה ולא שמעית מניה הדא מילתא, אמר ליה ולית בר נש דו שמע מילה ולית חברייה שמע ליה, רבי חייא בר ווא ותני רבי חייא כן: האחין השותפין כשחייבין בקולבין פטורין ממעשר בהמה בשחלקו וחזרו ונשתתפו, וכשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקולבין בשלא חלקו אמר רבי לעזר והן שחלקו גדיים כנגד תיישים ותיישים כנגד גדיים, ברם חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים

הוא

קוגיא דכמו שלקח האידנא ועצלוגא דמי ופטירין, ומשא״כ הלוקח העובר מעפ״י בילדה בדשות בעלים שלו הן ומתעברין דהעיקר לס שלו הן קפיד רחוגנא, ומפני שלא הורגלו בביתמ״ד לפרש כן מתניתן לכן מתנה ע״ז ר׳ יוחנן שלא שמע מן ר׳ הושעיה כן ויקאמר: וליה בר נש. וכי דבר תיגא הוא שאחד שומע דבר הלכה מה שחברו לא שמע: ותני ר״ח בן. מפורש בתוספתא לפניני לכן אין הדבר תיגא כל כך: בשחלקו והחזרו ונשתתפו. מתניתן קאי דרישא מיירי בשחלקו ונשתתפו יכיפר בשלא חלקו: והן שחלקו. מה דברים אמורים לחייבים דחייבין להו כהותפין ופטורין ומעשר בהמה בחלקו רק לפי בוי גדיים כנגד תיישים יכי׳ דהוי כמו קנין בזה קונה הלכך הולדות שיבנן בשעת חלוקה פטורין מעשר לקיה, והנולדים מעשר שיתפיה, ומשא״כ בחלקו הירושה בשוה גדיים כנגד חלק גדיים ותיישים כנגד תיישים:

הוא

היא חלקו. נבעת עיתה, וזכה כל אחד בחלקו ולא הוי שותפות רק בירור חלק כל אחד, וכשנשתתפו הדרי הפיקת הבית כבראשונה: אפי' חלקו וכו'. דס"ל דהחלוקה הוא חלוקה ממש, ולא רק בירור החלקים ומעיקרא לא היו והשתא שותפין כיצהו: ולמה לית לן אמרין. בעתיהן דמשכחת שחייבין בשתיהן או פטורין משתיהן וכדמפרש: חלקו הנכסים. וחזרו ונשתתפו: חייבין בזה ובזה. דלגבי קילבון הוי כשאר שותפין ולגבי מעשר בהמה כיון דלא חלקו בבהמה הוי כתפיקת הבית: חלקו הבהמה. וחזרו ונשתתפו: פטורין מזה ומזה. פטורין מקילבון כיון דלא חלקו בנכסים ופטורין ממעשר בהמה כיון דנשתתפו הוי כבהמת השותפין: הדא דאת מר. ה"פ דמש"ה לא קתני הכי הרי גווכא חייבין ופטורין מזה ומזה, דלא פליגא מילתא דכל זה הוא רק אם לא היתה הבהמה רוב הנכסים, אבל אם היתה הבהמה רוב הנכסים, בריש כשלא חלקו הבהמה הוי כמו שלא חלקו כלל וחייבין במעשר ופטורין מן הקילבון ובסיפא כשחלקו הבהמה ולא הנכסים כשחלקו לגמרי דמי וחזרו ונשתתפו דפטורין ממעשר וחייבין בקילבון, כדמפרש שהכל הולך אחר רוב הנכסים והן הבהמה: ר' שמי בעי. אמתניתין קמתמה דקתני כשלא חלקו חייבין במעשר ופטורין מקילבון, וכי בשביל שאתה אומר שהן כאחרון אחד ובדפוק הגי' כאחדים אחד לענין מעשר קברא היא דכל זמן שלא חלקו הנכסים שם שותפות ביניהו, תאמר שפטורין מן הקילבון מהאי טעמא בתמיה הא השקל נותן כל אחד עבור עצמו ואין זה שייך להשותפות כלל: לא שנייא היא. וכי לא שייא דין שכל אחד שוקל עבור עצמו חצי שקל שנותן כל אחד קילבון או שהן שוקלין שלא אחת, וכיון הבשלא חלקו נותנין שלא שלם משה"ה פטורין, ופריך א"כ כשחזרו ונשתתפו דנותן נמי שלא שלם יהא פטור, ואנן תנינן במתניתין שחייבין: היא שני גיסין. שלא היה לו בנים כ"א בנות וילקו אותן את נכסיו, וכשחלקו וחזרו ונשתתפו נותנין כל אחד מחצית השקל וחייבין בקילבון, וכיון דירושה שם אחת הוא ומתניתין מיירי בכל גווכא א"כ כשהן שני אחין בלי הא' גווכא שחלקו ונשתתפו נמי נותנין מחצית השקל, ומש"ה פשק ותנא חייבין בקילבון, ואף דלגבי אחין פטורים נותנין שקל שלם חייבין בקילבון וכן הוא

ג' הגר"א דתרוצא הי':

משנה: הכל נכנס. בגמרא מפרש לאתויי מאי: מן הבראים. כולהו יליף. מקרא בגמרא: מחוסר זמן תוך ז' ימים לגילתו: או שנשחטה קודם שמוכר ומפני שלא מעצמו דרך הרחם קרי ליה יתום ולא שליל והא דלא קתני יתום בשאר קדשים משום דהוי בכלל יולא דופן ואפ"ה קתני פ"א יתום, דהא גופא אשמעינן דהוא בכלל יולא דופן: והשלה. העור קיים וכורכין בו את הוולד וכשמריח העור מתחזק גופו כאלו אמו חיה אצלו:

הלכה ד': מתניתא. דקתני מחיבר זמן בהדי הנך דאין נכנסים לדיר להתעשר דלא כרבי שמעון דתוספתא וכדמפרש: דתני. תוספתא מכילתן: משמו. של רבי יהושע ומתניתין קתני כרבי יהושע אליבי' דר"ע: אפ' לו דומה לכבש. זהו כבשים, וכדמה היינו שאמו רחלה והוא דומה לגדי, ומשום הכא כתבו התוס' דבכל מקום דקתניא כבשים לגיל לדלג כדמה כאלו הוי בכלל כבשים דדמי ליה קצת:

הוא חלקו משעה הראשונה. רבי יוחנן אמר ואוף חלקו גדיים כנגד גדיים ותיישים כנגד תיישים כלקוחות הן, כהיא דתנינן הלקוח ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה. רבי ירמיה אמר רבי חייא בעי ולמה לית לן אמרין פעמים שהן חייבין בזה ובזה ופעמים שהן פטורין בזה ובזה, היך עבידא חלקו הנכסים ולא חלקו הבהמה חייבין בזה ובזה חלקו הבהמה ולא חלקו הנכסים פטורין מזה ומזה. אמר רבי מנא הדא דאת מר בשלא היתה הבהמה רוב, ברם היתה הבהמה רוב הן הן עיקר נכסים. רבי אבון אמר רבי שמי בעי מפני שאת עושה אותן כארן אחד אצל מעשר בהמה את פוטרו מן המולבן, אמר ליה שנייא היא שהוא נותן סלע אחת שלמה. מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו פטורים מן המולבן ותנינן חייבין במולבן. רבי בא בשם רבי בא בר רב הינא היא שני אחין שירשו את אביהן היא שני גיסין שירשו את חמיהן:

משנה: הכל נכנסין לדיר להתעשר חוץ מן הבלאים והטרפה, ויוצא דופן ומחוסר זמן והיתום, אי זה הוא יתום כל שמתה אמו או שנשחטה רבי יהושע אומר אפילו נשחטה אמו והשלה כיים אין זה יתום:

הלכה ד'. מתניתא דלא כר' שמעון דתני הכל נכנס לדיר להתעשר חוץ מן הבלאים והטריפה דברי רבי לעזר בן יודה איש ברתותא שאמר משום ר' יהושע, אמר רבי עקיבא אני שמעתי משמו אף היוצא דופן ומחוסר זמן והיתום, אי זה הוא בלאים רחל שילדה מן הגדי אפי' דומה לכבש ועז שילדה מן הכבש אפי' דומה לגדי, דקאמר בנוקבת כדה (מ'.) יולא דופן הרי היא כיולד, וי"ל כדאיריכין בבבלי דחייבו לרבב"ל דס"ל טעמא דר"ש מקרא תלד לרבות יולא דופן, ומשא"כ ר"י פליג וס"ל דעודה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש דגמר לידה מבכור דבעי רחם; ודע דהרמב"ם ז"ל בפ"ו דהל' בכורות לא קחשיב כדמה בהני דאין נכנסין לדיר למעשר, אבל

לתר"מ ז"ל דפליגא התם רבי בא בשם רב אפי' לבול שבלבורין, א"ל ר' לעזר לא שני אלא כל הנעשה דמיס באחר בלבד, דבר שהוא לריך לבוס וקאמר דזה תלי' במחלוקת ר' לעזר ור' יוחנן הכא דר' לעזר ס"ל כשיטתי' ורבי בא בשם רב כר"י, ואי נאמר דמחלוקת ר' לעזר ור"י הוא רק באחין השותפין בקל יש לדחות ועיין בלח"מ שם ודוק:

אמר ר' אבון ר' שמי בעי: הק"ע פי' דאהא דר' מנא קאי דאפי' רוב הנכסים הוא הבהמות אין לפטרן ודחוק הוא, והעיקר כפי' הפ"מ דאעיקרא דדינא דמתניתין קאי, אבל הכברא שאמר דלגבי מעשר בהמה נחמיר ומ"ט נקיט בקילבון אין זה כברא, גם הרידב"ז האריך בזה מאד, ואין דברי הירושלמי כובל פירושו ולכולם הקושיא בלתי מתולבת, והא דר' בא היא שני אחין וכו' ענין בפני עצמו, והעיקר כגי' הגר"א וכי תרוצא הוא, וכמו שפרשנו, ובעל מ"ע האריך בזה מאד, ומביא ראיה לשיטת הר"מ דגרים האחין והשותפין, מהיא דאמר בירושלמי היא שני אחין שירשו את אביהם בחמיו נפשי' הוא מ"כ פי' הפ"מ דקמ"ל אעפ"י שהאב אינו שוקל מ"י חתנו כיון דמירושה אחת באין פטורין מן הקילבון, עוד פי' מהר"מ דרבי שמי אדבי מנא פריך וכן פי' בק"ע דבר זה דחוק מאד, אבל העיקר דלא כמך הר"מ על הא דר' מנא די"ל דדחוי קמדחי דברי רבי ירמיה דקאמר לפעמים בשניהם חייבין או פטורין וכמו שפרשנו ודוק:

הלכה ד'. מתניתא דלא כר"ש. וא"ת מ"ע קאמר דמתניתן דלא כר"ש דמחוסר זמן, ולא קאמר מתניתא דלא כר"ש דיולא דופן דהא שמעינן לר"ש דאמר יולא דופן וולד מעליא הוא דקאמר בנוקבת כדה ויל כדאיריכין בבבלי דחייבו לרבב"ל דס"ל טעמא דר"ש מקרא תלד לרבות יולא דופן, ומשא"כ ר"י פליג וס"ל דעודה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש דגמר לידה מבכור דבעי רחם; ודע דהרמב"ם ז"ל בפ"ו דהל' בכורות לא קחשיב כדמה בהני דאין נכנסין לדיר למעשר, אבל

בפ"ג דהלי מיקורי מזבח כתב "הנדרים מעפ"י שאינו כלאים הרי הוא פטור למזבח", וכ"כ דהרמב"ם פליג על דברי התוס' שכתבו "הוי אלי מני למתני נדרים דהא בגמרא מפרש טעמא מבוס דילפינן תחת מקדשים" והיינו טעמא דמתניתין ולפ"ז ה"ה נדרים אבל לרמב"ם נדרים דוקא בקדשים פסיל למזבח דהרי מפרש טעמא הואיל והיא דומה למין אחר פסיל כשב"מ קטוע שאין לך בע"מ קטוע גדול מן הקיטוע, וזה הטעם לא שייך בנעשה בהמה ועוד כ"כ דתלי" בגילגולת בל הקפרא דהתיב' גרס כמו שהוא בבבלי לפנינו "שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדרים" וא"כ כדגרסינן תחת תחת לנדרים מני קא, ונשא"כ הרמב"ם גרס "שור או כשב או עז פרט לכלאים כמו שהוא בירושלמי וכן הוא ג"ר רב האי גאון ז"ל, ומפירש כתב בס פ"ג ה"ד, שנאמר שור או כשב או עז עד שיהא כל מין ומין בפני עצמו ולא שיהא מעורב מכשב ועז ולכן דוקא בקדשים מקתבינא לאקור כדפרשיכין טעמא ונשא"כ בקדשים:

בהדיא דגר ר' אידי: כ"כ דדורו של דוד מעפ"י שאינו לכון היו לא הכחישו בבנין דיהמ"ק רק חפצם היה לקבר את דוד שלא יבנה בעניו, והוא אומר לחס שמעפ"י שהוא לא יזכה לזה שמא הוא שעכ"פ יבנה ע"י בנו, ולכן מביא זה לדוגמא להבא, שאם ג"כ ידעו שמקור הדברים הוא הקפרא, ונתכוונו להקניטו, שדבר פשוט הוא, ושאין דבר אחד בנוגע שהביא הקפרא ומעפ"כ בנוגע בעכ"פ כגלה לפניו תעלומות הנעשה והתוקפתא ודוק:

אמר לו הקב"ה לדוד: גרסינן לזה בברכות פ"ג ה"א, אבל עיקר הדא מילתא הוא בר"ה ריש פ"א, דקאמר כתיב והיה אחר מלך מלך דוד מרגנים שנה ונפרעו אתה מולא עוד ו' חדשים ולאחר מ"ד לא מלך בירושלים רק ל"ג שנה ומחצה ורק כדי לחלק כבוד לירושלים הוא מונה אותן ל"ג שנים בשלימות וכו' וע"ז קאי הדרש, והתם קאמר לזה ר' שמואל בר אמון, שדוד חי ע' שנים בשלמות מיום ליום ולפ"ז כשמלך לא היה לו שנה בשלמות רק כ"ט ומחצה: הלכה

טרפה במשמעו יוצא דופן במשמעו, רבי שמעון אומר מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר, רבי בון בר חייא היכין תני ר"ח ואיכון תני רבי הושעיה, כתיב *שור או כשב או עז פרט לכלאים, כי יולד פרט ליוצא דופן יהיה שבעת ימים תחת אמו פרט למחוסר זמן ולתתם, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר נאמר כאן תחת ונאמר להלן תחת, מה תחת האמור כאן פרט לכלאים ליוצא דופן ולמחוסר זמן ותתם אף תחת האמור להלן פרט לכלאים יוצא דופן מחוסר זמן ותתם, ומה תחת האמור להלן פרט לטרפה אף תחת האמור כאן פרט לטרפה, חמייה לחברייה דמחבייה עליה, אמר לון רוכה למתני מתניתא, יבא עלי שאני שמח, בהדיא דמר רבי אידי אין דור לצון כדורו של דוד, ומה היו לצני הדור עושין באין אצל חלונתיו של דוד ואומרין דור אימתי יבנה בית המקדש ובית י"י נילך והיה דוד אומר אף על פי שמתבונין להבעסיני יבא עלי אם לא היה לבי שמח, דכתיב *שמחתי באומרים לי בית ה' נילך, כתיב *כי ימלאו ימיך ושכבת את אבותיך, אמר ליה הקב"ה לדוד ימים שלמים ולא חסרים אני מונה לך, כלום שלמה בנך יבנה בית המקדש אלא להקריב קרבנות לפני, ברם חביב עלי צדקה ומשפט שאתה עושה יותר מן הקרבנות דכתיב *עשה צדקה ומשפט נכחר לי"י מזבח:

משנה: שלש גרנות למעשר בהמה בפרס הפסח, בפרס העצרת ובפרס החג, דברי רבי עקיבא, בן עזאי אומר בעשרים ותשעה באדר, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באב, ר' אליעזר ורבי שמעון אומרים באחד בניסן, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באלול, ולמה אמרו בעשרים ותשעה באלול ולא אמרו באחד בתשרי, מפני שהוא יום טוב ואי אפשר לעשר ביום טוב, רבי מאיר אומר באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, בן עזאי אומר האלולין מתעשרין בפני עצמן:

הלכה

ביתעבדו: בפרום הפסח מפרש נגמרא: בכ"ט באדר, דס"ל דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר, ופרוס הפסח הוא לעולם בכ"ט אדר, ונשא"כ לר"ע אדר הסמוך לניסן פעמים מלא ופעמים חסר, וכשהיא מלא אז פרוס הפסח ל' אדר: כ"ט באב לעצמיה דס"ל האלולין מתעשרין בפני עצמן וכדלקמן: באחד בניסן. כרשב"ג דס"ל דשאלין בהלכות פסח רק ג' שבתות קודם הפסח, וכבן עזאי לעיל דאמר באחד בסיון: ולמה אמרו. דהא לדידהו ג' שבתות קודם החג כגי: ואי אפשר לעשר ביו"ט. דהיולא עשירי ליצא בקרבן וזה אסור ביו"ע ובבבלי שם מוריכון דחדא ועוד קאמר, חדא שיכיו דאחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה, ועוד מפני שהוא יו"ע ואסור לבקרו בקרבן: האלולין הנולדים בחדש אלול מעוס דש"ע מפקא לית לי' מעשר בהמה בלהד באלול אז מ' הבדי לתכי הנולדין באלול איכן מלטרפין עם הנולדין מקודם דשמא אלול ר"ה שלהן והו"ל חדש ויש:

הלכה

הלכה ה׳: א״ר אבהו. גרסינן לה בשקלים ריש פ״ג בשינוי לשון: כל ההון. כל הני דתני בהו פרק כגון בעתיתין פרק הפסח פרק העגלה ופרק החג וכן בשקלים שם, כולן פי׳ מחצה, ולכ״ל מחצה מהשלשים יום שלדשין לפני הפסח כדלקמן: ואתייא דר״י. דהכא, כרבנן דס״ל דשואלין שלשים יום לפני החג, ודחבריא דלקמן דמפרשו מילתא דרשב״ג משום דס״ל כן דרק שתי שבתות: דתמן תנינן. ריש פ״ק דפסחים: ובבית וועדא. שאלו התלמידים בהלכות פסח נזקקין להן קודם להתלמידים שואלין בהלכה אחרת דל׳ יום דבר בעתו הוא: ר״י. לטעמיה דס״ל כאן כרבנן ולכן מפרש טעמייהו: הלכות פ״ש ומפסח ראשון עד שני ל׳ יום: עומד בר״ח. דיליף גז״ש ממה דכתיב בעמדר סיני בהאל מועד בחד לחדש השני, מה להלן בר״ח אף כאן שאומר בשנה השנית בחדש הראשון בר״ח: פירקי לידה. יש בהמות מעבירת לילד עוד קודם הפסח ויש בין פסח לעצרת, ויש שמאחרות לילד בין עצרת לחג, וכנגדם תקנו חכמים ג׳ פרקים אלו: שתהא הבהמה מצויה. לעולי רגלים גרסינן לאכילה ולקרבנות דכיון דלא מתעסקו אלא בג׳ פרקים אלו מעשו להו עד זמן המעשר, ובבבלי אמרינן, ואע״ג דתנן עד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט, ניחא ליה לאיכא דלתעבד מלוה במתוניה ותדר ליזבן וליכל: לידי בל תאחר. שאם לא יהא זמן קבוע, יתאחר להביאם, והא דקבעו קודם הרגלים הוא מפני שכתב הרמב״ם פי״ד מהל׳ מעשה הקרבנות שמ״ע מן התורה שיביא כל המעבורות וכו׳ ברגל שפגע בו תחילה שנאמר ובאה שמה והבאתם שמה, ולכ״ל בעת שתבאו לחוג בירושלים תביאו כל מה שאתם חייבין, ואם הגיע הרגל ולא הביא בטל מצות עשה ולכן תקנו קודם הרגל כדי שלא יעבר עליו הרגל ולא יעבר על מ״ע, וג׳ רגלים כדי שלא יעבר ג״כ על בל תאחר אם לא יביאן עד ג׳ רגלים: לא כל המשהה. פליג על ר׳ יודן ודאמר כיון דאינו מעכב המעבורות שבכל עיבר רק העבל אינו עובר על בל תאחר: טעמא דר״מ. דאמר באחד באלול ר״ה למעבר בהמה: עד כאן. עד אלול מעבר שהמחרוטות יולדת מן אותן שנתעברו קודם ניסן דזמן עיבור בהמה דקה המעבה חדשים, ולאחר אלול כבר הן ואותן שנתעברו לאחר ניסן דהוי להו חדשות: טעמא דרבי לעזר ורבי שמעון. דאמרין ר״ה שלהן באחד בתשרי: לבשו כרים הצאן. מתרגמינן ייעלין דובייא עילוי מנא והוא לבון נקיה: בבירות. מתעברת בתחילת שדה, ויש מתעברות בזמן שבבר העמקים יעטפו בר והזדיעה ניכרת יפה והוא ניסן וולדות עד סוף אלול וקבעו חכמים ר״ה שלהם תשרי כדי שלא יכנסו לדיר להתעבר: תני. בתוספתא מכילתן והובא בבבלי מכילתן וירושלמי שקלים ור״ה שם: אין מצטרפין. לותן שבאלול עם אותן שבאב דמנא הלכה כמ״ד דר״ה שלהן באחד באלול והוי חדש ויכן דאינו מלטרפין ואותן שבאלול עם אותן שבתשרי לא, דמנא הלכה כמ״ד ר״ה שלהן אחד בתשרי והוי כמי חדש ויכן: לפיכך מקפיקא דדינא קאמר ר״ע דהמולדים באלול מתעברין בפני עצמן: עד דברי תלמידיו. ר״מ ור״א ור״ש, בתמיה, והרי הם ר״ אחרי בן עזאי: רבי ישמעאל

הלכה ה׳: רבי אבהו בשם ר׳ יוחנן כל ההון דתנינן פרם פלגא ופלגא דשלשים יום קודם למועד שדורשין בהלכותיו, ואתייא דרבי יוחנן כרבנן ודחבריא כרשב״ג דתמן תנינן שואלין בהלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות החג בחג ובבית וועדא שואלין קודם לשלשים יום רבן שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות אמר רבי יוחנן טעמא דרבנן שבן משה עומד בפסח ראשון ומר להון הלכות הפסח שני, חבריא אמרין טעמא דרבן שמעון בן גמליאל שבן משה עומד בראש חדש ומר להון הלכות פסח, ולמה תלתין פירקי הדון, אמר ר׳ יוחנן מפני שהן פירקי לידה, רבי אחא ורבי ווא בר חייא בשם רבי יהושע בן לוי בדי שתהיה הבהמה מצויה לעולי רגלים אמר רבי יודן שלא יבא לידי בל תאחר אמר רבי יוסי לא בל המשהה את שבלו עובר על בל תאחר: אמר רבי חונא טעמא דר׳ מאיר עד כן הן מתמצות לילד מן הישנות מבן ואילך הן מתחילות לילד מן החדשות רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי חונא טעמא דרבי לעזר ורבי שמעון דכתיב *לבשו כרים הצאן אלו הבבירות, ועמקים יעטפו בר אלו האפילות יתרועעו אף ישירו אלו ואלו נכנסים לדיר להתעשר. תני אמר בן עזאי הואיל ואלו אומרים כך ואלו אומרים כך יהא האלולים מתעשרין בפני עצמן, הא באי זה צד נולד בחמשה באב וחמשה באלול חמשה באלול וחמשה בתשרי אין מצטרפין, נולד לו בחמשה בתשרי וחמשה באב הרי אלו מצטרפין, וכן עזאי מכריע על דברי תלמידיו, רבי ירמיה ורבי מיישא בשם רבי שמואל בר רבי יצחק שבן כבר נהלכו בזה אבות העולם, מן נינהוז אבות העולם תני רבי יונה קומוי דרבי ירמיה, רבי

הלכה ה׳: ואתייא דר״י כרבנן: כאבר נעיין דבר׳ הש״ס שקלים ריש פ״ג, וריש פ״א דפסחים׳ נראה בעליל שגי׳ זו מקרה, והעיקר הוא הגי׳ דהכאי וגם פה נראה שחסר. ה״ג „ר״א בשם ר״י כל הדין דתנינן פרק פלגא, ופלגא דשלשים יום קודם למועד שדרשין בהלכותיו חבריא אמרין פלגא דשתי שבתות וע״ז קאי ואתייא דר״י כרבנן וחבריא כרשב״ג וכן עיקר: **כדי** שתהיה הבהמה מצויה: מהירושלמי נראה שטעמא אחריתא הוא ופליג על דר״י דאמר מפני שהן פירקי לידה, אבל בבבלי א״א לפרש כן, רק דטעם הראשון הוא למה דוקא בפרקים אלו וטעם השני הוא למה תקנו חכמים זמן כלל, ומש״ה הביא הרמב״ם ז״ל בפ״ז דבכורות רק הטעם כדי שתהיה הבהמות מצויות לעולי רגלים: **אמר** ר״י לא כל המשהה: לפי ג״ז זו ב״כ פירושא כמו שפי׳ הגאון פ״מ דבלשון בתמיה הוא וכדפרשנו, וכמלא ת״י ירושלמי עם הגהות מהר״ם אלגזי, וגרים זאת את מר המשהה מעבו עובר על בל תאחר, וה״פ ב״מ מדברי יודן דאפי׳ הטבל אסור להשהות וכן עיקר:

טעמא דר״ל ור״ש: בר״ה קאמר הש״ס דתרוייהו מקרא אחד דרשו ר״מ ס״ל אימתי לבשו כרים הלאן בזמן שהעמקים יעטפו בר ואימתי העמקים יעטפו בר באדר, מתעברת באדר, וולדות באב ור״ה שלהן אלול, ור״א ור״ש ס״ל אימתי לבשו כרים הלאן בזמן שיתרועעו אף ישירו, ואימתי בבלים אומרין שיהא בניסן, מתעברות בניסן וולדות באלול ור״ה שלהן בתשרי, והש״ס דחה זה וקאמר דפליגי בקרא דעבר תעבר בשני מעברות הכתוב מדבר ור״מ מקיים למעבר דגן דסוף לגמרו עיבורו ור״א ור״ש מקיים למעבר דגן דר״ה שלו תשרי, ולפי הנראה הש״ס הבא ס״ל דטעמא דר״מ מקרא דעבר תעבר שכן מלינו בירושלמי בכמה מקומות שר״מ ס״ל כן דבשני מעברות הכתוב מדבר ותיינו טעמא דר׳ חונא אליבי׳ דר״מ ות״ק מעמא דר״מ דמקיים מעבר בהמה למעבר דגן לענין זה דסוף לגמרו עיבורו ולא לענין מעבר דגן ר״ה שלו תשרי וכו׳ ופירוש הפ״מ שלא להשות הירושלמי להבבלי דהוק:

ברם הדון קרחה: עיין תוס׳ ענילתן (כ״ח.) ד״ה מין
מן הקרח שהקבו מיך יתכן שלא קרלו בשמו וכך
בשם נגלי קרח, ולפי דברי הירושלמי ניחא הכל, ודע שמה
שכתבו בשם רבינו נסים דקאי על ר״ח בן עזריה דאמרו
בירושלמי שהיה קרח, ע״ש היא
וקאי על ר״ע ואח דמביא הא
דירו׳ לעפ״י שנגלי נמי קאמר מין
מן הקרח הזה, כיונתו על הא דקאמר
הכא דלא לגמלי כיתו כן והו״ק:

הלכה ו׳: תני זאת עולת חדש:
עיין בקלים ריש פ״א
ור״ה ריש פ״א דדרים ומתחילה
הקיפא וקאמר בביק ר׳ מני דאמר
דמתניתן ומאיר קיפא עד דמתקן
כמו שהוא לפנינו, וכבר הגיה שם
הגר״א כאמר כאן לחדשי (ולא חדשי
כמו שהוא שם) ומאיר לתלן לחדשי
דהא התם כתיב לאבון הוא לחדשי
השנה, ודאי דגז״ש היא לחדשי
לחדשי, אלא דקשה הא הכא א״א
מאיר דהוא מיכן דהא היא תורם
לכל השנה קאמר, אלא ודאי
דה״פ כמו שהתם פי׳ לאבון הוא
בראש הניכן לכל חדשי השנה לף
ה״פ בחדשי פי׳ בחדש הניוחד
תורם לכל חדשי השנה וכמו שפרשנו
ועיין בגלי ר״ה ז׳ ע״א, ול״ע
מהירושלמי ר״ה ריש ה״ב כתיב
אחד מאיר וחג הלבוב וכו׳:

אמר ר׳ לוי כתיב וכו׳: מגב
גרגא נקעי, ותכל כאן
מיקר הדא מילתא בר״ה פ״ג ה״ג
וכם פליג שמואל ומאיר מקשה דן
את ישראל הוא דן את האומות
מה מקיים שמואל ידין לאומים
בשבטים, דנין ככבדים שבהם:
הלכה

ישמעאל ורבי עקיבא, זאת את מר בן עזאי תלמיד וחבר דרבי עקיבא הוה, אין תימר רביה את בר נש דמר לרביה הואיל ואלו אמרו כך ואלו אמרו כך רבי אבון בשם רבי שמואל בר רבי יצחק שמע לה מן הדא אמר לו בן עזאי על החלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין, זאת את מר בן עזאי תלמיד חבר הוה לרבי עקיבא אין תימר רביה, את בר נש דו מר לרביה אלא שבאת לחלק עלינו את השוין, רבי יודן בשם רבי שמואל בר רבי יצחק שמע לה מן הדא דמר בן עזאי כל חכמי בית ועדא כומין כהדון קליפה דשומין ברם הדון קרחה, ולמה מרי ליה מרחה בגין דו הוא מר מילתיה על ברוריה אין תימר רביה את בר נש דמר על רביה ברם הדון מרחה:

משנה. כל הנולדים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול הרי אלו מצטרפין, המשה לפני ראש השנה וחמשה לאחר ראש השנה אינן מצטרפין, המשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין אם כן למה אמרו שלש גרנות למעשר בהמה שעד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט, הגיע הגורן לא ישחוט, ואם שחט פטור:

הלכה ו׳. תני *זאת עולת חדש בחדשו יכול יהא תורם בכל חדש וחדש תלמוד לומר בחדשו לחדשי השנה, בחדש אחד הוא תורם לכל חדשי השנה, יכול באיזה חדש שירצה נאמר כן לחדשי ונאמר להלן לחדשי, מה לחדשי שנאמר להלן אין מונין אלא מניסן אף לחדשי שנאמר כאן אין מונין אלא מניסן, יכול אף למעשר בהמה כן תלמוד לומר עשר תעשר את כל תבואת זרעך וכו׳ אי זה הוא החדש שהאדם אוסף כל תבואת השנה הוי זה תשרי, רבי חמא חבריין דרבנן למען תלמוד ליראה את י״י אלהיך אי זה החדש שהאדם לומד ליראה הוי זה תשרי ואתייא כמן דמר כולהם נדונין בראש השנה וגזר דינו של כל אחד ואחד נחתם בזמנו, מילתיה דרב אמרה כולהם נדונין בראש השנה ואף גזר של כל אחד מהן נחתם בראש השנה דתני בתמיעתא דרב זה היום תחילת מעשך זכרון ליום ראשון כי חק הוא לישראל משפט לאלקי יעקב ועל המדינות בו יאמר אי זו להרב ואי זו לשלום אי זו לרעב ואי זו לשובע וברויות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות ופליגא דרבי יוסי דמר יחיד נידן בכל שעה מה טעמא *ותפקדנו לבקרים זו פרנסתו, לרגעים תבחננו אכילתו ושתייתו, אמר רבי לוי כתיב *והוא ישפוט תבל בצדק ידין לאומים במישרים, הוא דן את ישראל ביום בשעה שהן עסקין במצות ואת האומות בליל׳ בשעה שהן בטלין מן המצות:

משנה

ובריות בו יפקדו והיינו מתיעתא גז״ד: זו פרנסתו. ענוקר יפקד על כל היום: לרגעים. היינו מכילתו שזונו בכל רגע יצחנו וידונו אם יוזק לו לא: הוא דן אם ישראל. כ״ל דה״פ דהכא הקב״ה ודאי רולה בטובת כל אחד ואחד ביולא זכאי בדינו ולכך ישראל מקבלי העולות, ועי״ז יש להם שכר ועונש, נידונים ביום בשעה שהן עוסקין את העולה, ונבא״כ האומות דהיינו עובדי כוכבים ומזלות, בשעה שאינן עוסקין הטוב נחשבים כפרלים שאין להם הברה, אבל ואחר שעוסקין הטוב ונראים בזה שיש להם הברה להבחין בין טוב ורע, אז נענשים שלא הביאו האמת ענן הבקר ולכן נידונים בלילה בשעה שהן בטלין ענן העולות:

ענ״ה

משנה: לדיר נקוב נוקף גדר: כדי שלא יהא שנים דאם יצאו כאחת הוי תשיעי ועשירי נקולקלין כדלקמן: לא סקרו. בגמרא ילף מקרא: ונטל עשרה. בלי מכין וכן אחד מעשרה מלקח בלי מכין, אין זה מעשר דהעשירי יהיה קודש כתיב. ה"ז מעשר. כתרומה גדולה דמיטלא במאוד ומתחנה: מן המנוים. היינו שכבר נפטרו ע"י העשירי, וקפץ אחד מהם עוד הפעם לתוך הדיר, כולן פטורין דכל שלא בעשירי נתפקח לן שנא כבר נפטר ונפרש מן הפטור על המוב, ועוד דאפ"ל לי יצא חייב בעשירי שנא בין הע' שמנה היה הפטור, והעשירי הוא רק בפק ועשירי ודאי אינר רחמנא ולא הקפק, והמעוברים היינו בקדשו ע"י בקרה כולן בפק מעבר הענ ואקיל לבחטן בחון:

הלכה ז': תני דבית רבי. בריתא הוא בפרק קוף בחקיתי: בעמוד. ועבר דאם בנעבר בהמה לא כתיב עבר תעבר כמו בנעבר הגן כל נעבר בקר ולאן תעבר (לשון לוי) רק ה"כ כל אבר יעבר וה"א רשות בעלמא הוא: יהיה קודש. לוי הוא: והעברת. בפעל רחם דבכור כתיב ולפיכן נעבר בהמה נבכור ונגז"ש דהעברה העברה: תני חורין. בריתא אחריתא, וגם היא בתו"כ שם ונובאה בבבלי מכילתן: פרט לטרפה. שמחתכו רגליה מן המרכובה ולמעלה, וה"ה לכלב טרפה דכיון דרגלי קרא גלי, ומיהו מהמרכובה ולמעלה, לעפ"י שהיא בעלת מום קריין בה כל אבר יעבר: העשירי יהיה קודש. העיקר קפיד רחמנא שיהא עשירי כ"ל מכין ולפיכך כבלקח עשרה מעלה מו מ' מעשרה בלי מכין אין זה מעבר. אף תרומת מעשר. לעפ"י בכתנה הולה שיעור מיהו אם הרס בחומר ומחבנה הוי תרומה מעבר דתרומותכם כתיב בכתי תרומות הכתוב מדבר: כל שם מעשר. ואפילו מעבר בהמה כן: ולא אגיבין. לא ידע לחביב ולפי הנראה היינו בעי דלקמן והא תנינן אבל הורס וכו': עוד לעזר. עוד אני מריך ללמוד, ולפי הנראה מתם הוא ר"א ~~הקמא הוא ר"א בן גיגל דלעיל~~: והא תנינן. בנתניתן פ"ב דתרומות ה"ג התם אין הורגין, לא בנדה ולא בנסקל, ולא בנכין, אבל הורס הוא אם העדוד ואת הבקול וכו' וקב"ד דה"ק דלכתחילה לא אבל בדיעבד אם היה העבל עדוד עודדין ג"כ את התרומה וקבין על הא דקאמר דאין תרומה בעלת אלא בנחבנה: ביני מתניתא. דרק העבל עוהר לעדוד ולבקול ולא התרומה ואם גופא קנ"ל דלא מיבעיין דלעדוד אתא לעדוד ג"כ אם התרומה: תני. בתוספתא עכילתן: והן גועות. וצ"ע שבנים שוגעין קוליהן הן יולאות לקראתן דכתיב כל אבר יעבר תחת הבנע שיעבר ועלמו ולא שיולאו בידו, ולהעיל לפניהם ירק מני לא גזרה עכשו לקיים ויהוס כדאיתא בבבלי: משלים עליהם. כדאיתא בנתניתן לקמן יצאו בנים כאחד ונוכן מוהן בנים בנים: התשיעי והעשירי. אם לא לגמלם ובניהם בפק בכור ונתא"ב עשירי וי"א לית להו תקנתא: ימותו. כתנא דתוספתא ר' יודה היא דק"ל עשות ועבר תמורה ותמורת ועבר עתה: אם מכירו. ומתניתן בבאיתו עכירו:

משנה: כאי זה צד מעשרין. בונסין לדיר ועושה להן פתח כמן כדי שלא יהיו שנים יכולין לצאת באחת, ומונה בשבט א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' ואת היוצא עשירי סוקרו בסיקרא ואומר הרי זה מעשר, לא מנאם בשבט ולא סקרו בסיקרא או שמנאם רבוצים או עומדים הרי אלו מעושרים. היה לו מאה ונטל עשרה, עשרה ונטל אחד אין זה מעשר רבי יוסי בי רבי יודה אומר הרי זה מעשר, כפץ אחד מן המנוין לתוכן הרי אלו פטורין, מן המעושרין לתוכן כולן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים:

הלכה ז'. רבי יוסי בי רבי בון תני דבית רבי מנין שמעשר בהמה באמוד ועשר ת"ל יהיה קודש, רבי יוסי הגלילי אומר והעברת מלמד שמעשר בהמה באמוד ועשר, ר' שמואל בי רבי בון תני חורין כל אשר יעבר תחת השבט פרט לטרפה שאינה עוברת אין לי אלא שמונן בשבט מנאן רבוצים או עומדים מנין תלמוד לומר העשירי יהיה קודש, אין לי אלא בזמן שקרא שמו עשירי מנין שלא קרא שמו עשירי ת"ל העשירי יהי' קודש, יכול אפי' הי' לו מאה ונטל עשרה, עשרה ונטל אחד ת"ל העשירי ר' יוסי בי ר' יהודה אומר הרי זה מעשר, אמר ר' סימון טעמא דר' יוסי בר' לעזר בן גימל דתני ר' לעזר בן גימל אומר מנין שאין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין ת"ל *ונחשב לכם תרומתכם, במחשבה את תורם ואין את תורם במדה ובמשקל ובמנין ומה תרומה גדולה במחשבה אף תרומת מעשר במחשבה, וסברי ר' יוסי מימר כל שם מעשר חד הוא, רבי לעזר נפיק לקרייתיה אתון שאלין ליה אולפן ולא אגיבין, אמר עוד לעזר צורכיה דתניתיה, חזר ותני תלת שנין עד דמריין משמת בן עזאי בטרו השקדים לא עמד שמד בר' לעזר וקריין לו לעזר חסמא חזר לקרייתיה אתון שאלין לו והא תנינן אבל תורם הוא את השכול ואת המדוד ואת המנוי, אמר לון בני מתניתא מודד אדם את טבלו ומכניסו תוך ביתו ובלבד שלא יתרום במדה שוקל אדם את טבלו ומכניסו תוך ביתו ובלבד שלא יתרום במשקל מונה הוא אדם את טבלו ומכניסו תוך ביתו, ובלבד שלא יתרום במנין: תני בצד מעשרין מעמיד האמהות בהון והן גועות והבנים יוצאין לקראתן, יצאו שמני ותשיעי כאחד הרי זה משלים עליהם התשיעי והעשירי ירעו עד שיסתאבו, עשירי ואחד עשר כולן ימותו, היה מונה ראשון ראשון ומת ראשון ראשון הרי זה משלים עליהם, היה מונה וחשבה ליל שבת הרי זה משלים עליהם, היה מונה וכפץ אחד מן המנוין לשאינן מנוין אם מכירו הוא פטור והן חייבין ואם לאו כולן פטורין, וכן בשנתערב בהון יתום או לקוח הרי כולן פטורין:

משנה

הלכה ז'. תני דבית רבי: ע"כ לא ס"ל דלעיל עבר תעבר אחד נעבר הגן ואחד נעבר בהמה דבשתי נעבדות הכתוב מדבר, ובאמת בפרק התם איתא ר"ע אומר עבר תעבר עלמד בנעבר בהמה באמוד ועבר, והיינו לבעיתים דבשתי נעבדות הכתוב מדבר, אלא דקשה לי מ"ע לא תני דבית רבי הא דתני רבי בס, רבי אומר אלא הנעלות מלמד שנעבר בהמה באמוד ועבר, וי"ל דהאי אלא הנעלות רמז בעלמא דגם נעבר בהמה קרוי מלות אבל יש לדחות דקאי על כאן הנעלית והראיה אחרי דלכ ג"כ אלא הנעלית עוד אין כתיב רבאי לאחד וכו':

ונחשב לכם תרומתכם: ואי קשיא הא עיקר האי קרא בתרומת מעבר כתיב לגבי לויים, כתבו רש"י ותוס' ונסילתן דע"כ מיילי בתרומה גדולה דכתיב כהגן מן הגרן דהיינו כתרומה שמעל יבראל מגרנו, וכל הענין מנאמר בתוס' שם ד"ה כשם, ועיין ירושלמי תרומות פ"א ה"ד:

רבי לעזר נפיק לקרייתה: הירושלמי הוא נמחק ווייעלי וז"ל ר' אליעזר חסמא פירושו לנותינו בירושלמי שלא לעיירות ובאלי מנמו הלכות ולא ידע לתמינם וחזר לעיר ולמד הדבר והיה קורין לו חסמא וכו' וכבר העיר החכמים דליתא בירושלמי, ובאמת הוא ירושלמי מפורסת פה: עכבה.

עכבה

משנה. יצאו שנים כאחת מונה אותן שנים שנים, מנאן אחד תשיעי ועשירי מקולקלין, יצאו תשיעי ועשירי כאחת תשיעי ועשירי מקולקלין, קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין, התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים ועושה תמורה דברי ר' מאיר, אמר ר' יהודה וכי יש תמורה עושה תמורה, אמרו משום ר' מאיר אלו היה תמורה לא היה קרב, קרא לתשיעי עשירי ולעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי אין אחד עשר מקודש זה הכלל כל שלא נעקר שם עשירי ממנו אין אחד עשר מקודש:

הלכה ח': תמן תנינן אמרו בית הלל לבית שמאי אין אתם מודין בזה שהוא הקדש טעות שתצא ותרעה בעדר, אמרו להן בית שמאי אי אתן מודין במי שטעה וקרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שהוא מקדש, אמרו להן בית הלל לא השבט קדשו, היידו הוא דתנינן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי מנין ששלשתן מקודשין ת"ל העשירי יהיה קדש נמצאת אומר התשיעי נאכל במומו העשירי מעשר ואחד עשר קרוב שלמים, יכול יקרבו שניהן, ת"ל בקר לרבות אחד עשר, מן הבקר להוציא את התשיעי, ומה ראית לרבות אחד עשר ולהוציא את התשיעי אחר שרבה הכתוב מיעוט, בשתמצא אומר אימתי הקודש עושה תמורה לפניו או לאחריו, הוי אומר לאחריו, מרבה אני אחד עשר שהוא אחר הקדושה ומוציא אני את התשיעי שהוא לפני הקדושה, עד כדון בסבר בו שהוא עשירי וקרוי עשירי היה יודע בו שהוא תשיעי, וקרוי עשירי, חבריא אמרין קדש רבי יודן אמר לא קדש, מתניתא מסייעא לחבריא אמרו בית הלל לבית שמאי אין אתן מודים שתצא ותרעה בעדר, אמרו להן בית שמאי אין אתן מודין במי שטעה וקרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שהן מוקדשין, ואינן מקבלין מנהון, דל כן יתובינון מה אתן משיבין אותנו מן דבר שהוא קדוש אלא בטעות על דבר שהוא קדוש בין בטעות בין שלא בטעות, כדמר רבי אימי עשירי בתשובה הוי דו היא בתשובה, או ייבא כדמר רבי נסייא כאינש דאית ליה תרין טעמין והוא מתיב חד מינהון:

תמן

משנה. יצאו שנים כאחת. כגון הוא ג' התוק' ד' י"ז ע"ב ד"ה אפשר לעולם ודברי התוק' שם לע"ג, וכבר ביאור זה הענין מהרי"ט אלגאזי ז"ל בטוב טעם: ודע דמתניתן דקתני קרא לעי' י' י"א עשירי, הי"א איכו מקודש כתוצא כרבי היא דהכא איתא בספרא קוף פ' בחוקתי קרא להשיעי ולעשירי ולי"א עשירי רבי אומר איכו מקודש (רל"ל הי"א) ר' יוסי ברבי יודה אומר מקודש, זה הכלל שהיה רבי אומר כל שנעקר שם העשירי ממנו לפניו מקודש ובלאחריו איכו מקודש:

ת"ל בקר לרבות הי"א. עיין בבני מכילתן וספרא ויקרא בדבה פ' ט"ז וקוף פ' בחוקותי ירושלמי כזיר פ"ה ה"ב ופה הגי' מתוקנת יותר מן כל המקומות:

כדמר ר' אימי עשירי בתשובה: פי' ק"ע דחוק והפ"מ פי'

הלכה ח': תמן תנינן. ונשכח בזיר פ"ה מ"ב, מי שנדיר בנזיר נשאל לחכמים ואמרו מותר ונשבע שנזיר, נשאל לחכמים והתירו והיתה לו בהמה מפורשת תלת ותרעה בעדר, וע"ז אמרו ב"ה לב"ש כיון שאתם מודין בזה שהוא הקדש טעות, ומ"ט אמרין שם בגרים פירקן הקדש טעות הקדש: אמרו להן ב"ש. לדבריהם דב"ה קאמרי דהא הכא הוי הקדש טעות ואעפ"כ שלשתן מקודשין: לא השבט. שהיה על הע' י' י"א קדשן אלא גזירת הכתוב הוא כדלקמן, תודע דאלו קרא לה' עשירי ודאי דלא עשה כלום, הלכך אין למידין מזה הקדש טעות דגזירת הכתוב הוא כאן: היידו הוא. איה אומרו כתאי גוונא וקאמר דהוא בריתא בספרא שם: יהיה קודש. לרבות את הע' וי"א, ובבבלי דרש מדכתיב וכל מעשר בקר וצאן על איזה אופן שיהיה העשירי יהיה קודש: יקרבו שניהם. התשיעי והאחד עשר, ומאחר דמהד קרא נפקא: תלמוד לומר בקר. דכתיב ולא זבח שלמים קרבנו מן הבקר, ודרש ה' יתירה, לרבות לאחד עשר ומן הבקר למעט תשיעי כשתמצא לומר. כלומר כמה שאתה אומר גבי תמורה, שאין בייך תמורה אלא אחר הקדש ה"כ כן הי"א הוא אחר הקדש ונשאר הע' קודם הקדש, ומעטין איתו מהקרבה: עד כדון. אתשיעי קאי לא שמעינו עד כה רק בטעה וקבר בהוא עשירי, ובאמת הוא תשיעי, אבל היך הדין אם קראו בזגיד עשירי אעפ"י שידע שהוא תשיעי: ואינן מקבלין מנהון. וב"ה קבלו האי פירכא ולא השיבו כלום ואי אמרת בזגיד איכו קדוש היה להן להשיב וכי אתן מודין מעשר בהמה דקדוש רק בטעות על הקדש דבכורה ודאי הוא הקדש ואף כדבריכם אין לדמות כלל אלא ודאי כחבריא דאפ"י בכורה הוי מעשר וקדוש ולכן שפיר אמרו ב"ש לעולם ומה על הקדש בקדוש בין בכורה ובין בטעות: כדמר ר' אימי. ה"פ לעולם כרבי יודן דבזגיד לא קדש, ואי קשיא ע"ע לא השיבו ב"ה לב"ש כן הא אמר ר' אימי שבאמת השיבו ב"ה לב"ש ועשירי בכורה אבל אין אנו יודעין מה השיבן ועכשיו מזיכין: דו היא תשובה. שזהו באמת התשובה שהשיבו ב"ה לב"ש דקאמר ר' אימי: או ייבא. לו אייתא כדאמר ר' נסא דלב"ה היה שתי תשובות והן השיבו רק אחת כדאיתא בגמרא שם ובאמת היו יכולין להשיב גם כן תשובה זו אלא דאין דרך בני אדם להשיב כל התשובות שיש להן:

תמן

תמן תנינן. ונסכה ר"ה פ"א ה"ג: דירין דחיותא. דיר של לאן שנכנסים ויולאין בפתח לר זה אחר זה: במגנימין. ה"ג בלגיונים ולל"ל כחיילות של בית דוד שהולכים קוקר בקקילה לחת לת כולם ונפני שעונדים בשורה הכין זה בלד זה כך הקב"ה קוקר הכל בקקילה לחת והייכו דונדיא קרא כדרכת רבי לוי: מרשית כתיב. חקר ודרש לשון רם ועני שהקב"ה ונדוה ברלשה כדי שיכנעו לנס בר"ה ויעבו בתשובה ולח"כ היא כותב וחותם להם לחרית עוב: הקב"ה לא יוכף לדאב לבנו ויהן לנו לחרית עוב בקופינו, ונזכה ללמוד וללמד ועיניכו יחזו בבילת גואל לדק ובבנין ירושלים תפארתנו לחון כן יהי רצון:

הדרן עלך פרק מעשר בהמה:
וסליקא לה מסכת בכורות:

תמן תנינן ובראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון, מה הדון כבני מרון רבי אחאי אומר כהדון דיורין דחייתא ורבנן אמרין כהדא במגנימין מעמא מאי אמר רבי לוי דכתיב *היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם בשעה שהיוצר יחד לבם כבר הבין את כל מעשיהם, כתיב *תמיד עיני י"י אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה כהנא אמר מרשית כתיב מדוה לה בראשה ויהיב לה אחרית טבא בסיפא:

הדרן עלך פרק מעשר בהמה. והדרן עלך מסכת בכורות:
מתחילה עד גמירא בריד רחמנא דסיעין עד כאן:

פי' עשירין היו בתשובה ובאמת כן איתא נפורש בירושלמי כלאים פ"ב ה"ג פקחים פ"ו ה"ב עשירין היו בתשובות, ואעפ"כ אומר אני כי ג' נשובתא היא והעיקר כנו שהוא בנזיר ולפנינו מהוקנות עוד יותר, וכס ה"פ כהחוא דנר ר' אינני הבא דבאמת הסיבו כן ולא חס בעל הנסכה להביא אף הסס כן או איתיא כדנר ר' נקא בכן דרך בני אדם כשים לו ג' תשובות נשיב רק אחה, והא דנביא עוד הא דר' ניקא, י"ל דנשום הא דאמר ר' אינני עשירי בתשובה אכתי לא ידעינן אם זה הוא התשובה או תשובה אחרינא, וקאמר דעל איזה אופן שיהיה דרך ב"א כן אסביב תשובה אחת:

הדרן עלך פ"ק מעשר בהמה:
וסליקא לה מסכת בכורות:

לוח התקון

פ	ר	ה	מקום הענין	טעות	תקון
ג	מ	נג	פירוש	ב"ח	בה"ח
ג	מ	יט	ירושל'	דבנבר	דבנבר
"	"	כג	"	דבנבר	דבנבר
ד	מ	ד	תוס'	נקי'	כהב
ה	מ	טו	"	ולפ'	ולמעפ"י
"	"	כו	"	על רבי	על רב
"	ג	יג	פירוש	וגבר גדול	וגדר גדול
ו	מ	ה	"	נבוה	נבוס
ח	ג	יב	"	בקקנין	בעבבין
"	"	כב	"	ולא הולך	(ולא הולך (כבבה)
"	"	כה	"	ול הנחלק	ולא נחלק
"	"	יב	תוס'	דבנול יד	דבנגל יד
ט	ג	נט	פירוש	בב"ק	בבס
י	מ	יא	תוס'	ק"ק	נ"ק
יא	מ	נב	פירוש	בהכהניסק	בהכהני'קו
יב	ג	ג	תוס'	לפניכו ולפניו	לפניו ולפניכו
"	"	ה	פירוש	לפניכו	לפניו
יג	מ	ק	"	ובודקין	ובזורידין
"	"	כד	"	דוק	דוקא
"	ג	ג	ירושל'	פליגא	פליג
יד	"	ג	"	הכא	הכי
טו	"	מ	"	ויתיזכין	ויתיכין
טז	"	נד	פירוש	בזה	דזה
"	"	"	"	דהא	דה"א
יז	"	נא	"	קאמיק	קעביק
כ	מ	י	ירושל'	קרייה	וקרייה
"	"	כח	"	לא ליה	לא ליה
"	ג	נז	תוס'	וחבד	וחבב
כא	ג	ד	"	רב, הקדא	רב הקדא
"	"	ו	ירושל'	באונד	בעונד
כד	מ	טו	פירוש	ק"ל	ולכן ק"ל
לא	ג	ה	ירושל'	ולחבדת	ולתבדת
"	"	כ	תוס'	בבקטות	בבקטמות
"	"	כה	"	ודרוכה הזב	ודרוכה הזאב
לג	"	כח	"	ופי' בונא	ופי' בונא
לד	"	כט	"	בנוכך	בכנוך
לו	מ	נז	פירוש	בקבלו עליהן	בקבלו עליהן
"	"	טו	"	דגונא	דגרנא
לז	"	כג	תוס'	בבעבו	בבאו

פ	ר	ה	מקום הענין	טעות	תקון
כז	ג	יח	פירוש	ונהלה	ונהלה
לח	מ	מ	תוס'	לי	לין
"	"	נט	"	דבנא	דבנא
"	ג	ג	"	ברי'	בהיא
לט	מ	יג	"	כן רק	כן רק כני
"	"	לו	פירוש	הא	הוא
"	"	כז	"	מעירך	מעורב
מ	מ	ז	ירושל'	חמרתה	תמרתה
"	"	נא	פירוש	לנעיטוא	ולנעיטוא
מא	"	נג	תוס'	בכור	נמחק
"	ג	קב	פירוש	מכור	בכור
"	"	כג	"	מיטעס	ומעטס
"	"	קד	"	בולתא	מילתא
מד	"	ו	תוס'	ל"ם	ל"ק
מז	"	מ	ירושל'	ולאולא עופו'	ולא עופות
מט	מ	כג	פירוש	בער	בהר
"	"	נ	"	מ"ל	לו"ב
נב	"	ג	תוס'	לא עלא	לו עלה
"	ג	ו	"	ולכ"ז	ולפ"ז
"	"	לג	פירוש	לקלקל	מועדין הם לקלקל
נה	מ	יח	ירושל'	דכא	הכא
נו	ג	יז	תוס'	פירבו	פירב"י
נח	"	ז	פירוש	ולירך	ירך
קא	מ	כה	תוס'	נפס	נפרס
"	ג	כג	"	תולין	ותולין
"	"	כד	ירושל'	מי להעלות	כדי להעלות
קב	"	לב	תוס'	מוקדשין	ומוקדשין
קג	מ	לב	ירושל'	בבל מין	לאקו' בבל מין
"	ג	ט	פירוש	לא פרוח	לאפרוח
קד	מ	לו	ירושל'	ידי	ידין
"	ג	ק	פירוש	כתבו	נמחק
קה	מ	כז	תוס'	והרב"ס	והרמב"ם
קח	"	כד	פירוש	כל מה	כל בנה
"	"	ט	"	ג"ב	פ"ב
עא	"	ה	ירושל'	כפה	כמה
"	ג	נב	פירוש	בורם	בורץ
עב	"	כז	תוס'	דקאי יהיב	דקיהיב
עג	מ	יט	"	דר"א	דר"מ
"	"	כ	"	טעמא	טעמא

פ	ר	ה	מקום הענין	טעות	תקון
עג	ג	נד	תוס'	הלוקח הבא	הלוקח הבא
צה	מ	טו	פירוש	ואהלי"ם	והלח"ים
"	"	כב	ירושל'	המוענין	המוענין
צו	ג	כו	"	נבדין	מבדין

מסכת בכורות:

פ	ר	ה	מקום הענין	טעות	תקון
ג	ג	קה	פירוש	הוא מר	הוא מר (דקק"ד)
ד	"	מ	תוס'	מהתוס' כתב	מנה בפי' (בהוקפתא)
י	מ	ב	ירושל'	לבכך	לבבה
"	"	כג	פירוש	בלא יהלעי	ביהלעי
יא	ג	טו	"	דבר	דבנו
"	"	טז	"	לבלו	לבל
"	"	מא	"	עד כדון	הוא ד"ה
"	"	מט	"	בנחלוקת	הוא ד"ה
יג	"	יט	ירושל'	מחוק רזנן	מחוכר זמן
יד	"	מ	תוס'	דליפתרין	בלי פתרון
"	"	כח	"	בחול	בחו"ל
טז	מ	יג	ירושל'	התיר רבי	התיב רבי
יז	"	יד	פירוש	בבכורת'	בבכור תם
בג	"	כג	ירושל'	ובבנבעטה	ובבנבחעה
"	"	נד	תוס'	דלי	ודלי
"	"	קה	פירוש	דוקא דלטעמי	בוקא דלטעמי
בד	ג	יט	ירושל'	עלי	עליו
"	"	נב	פירוש	בפחה	ובפחה
בז	מ	יז	"	מחבמי'הבבע	מחבמי'הבבע
"	"	כד	ירושל'	בבהרה	בבהמה
בח	"	ז	"	ילא	ולא
"	"	י	פירוש	ב' כלעים	ה' כלעים
"	"	יח	"	הבא מהריו	והבא מחריו
"	"	קד	"	(היתה מתבפרת קרבן)	(היתה מתבפרת בקרבן)
"	ג	ק	"	דנו	מנו
בט	"	טז	תוס'	דבר דנקוט	דבן דנקיט
ל	"	טז	"	קודם לו	קודם ל'
"	"	נה	"	בהבריתא	כהבריתא
"	"	קט	פירוש	אבל חבב	אבל תבב
לג	"	קג	"	ובכתה ירוש'	ובכתס ירוש'

הגהות מהרש"ם

הרבה הערות וחידושים על הירושלמי חולין בבורות מאת כבוד הרב הגאון הגדול צי"ע רשבבה"ג כקש"ת מו"ה שלום מרדכי הכהן הי"ו אב"ד דק"ק ברעזאן יצ"ו.

(דף ב' ע"ב) דמעבה שבבבו רביתיו לעיירות שם כותים
כו' עד הלכה קבעת ביסרמל כבעברת ירק
שלך וכו' ופי' מדלא מיחי ר"מ דריכא תבי ויפה עבה,
ותכה בתבו' מהרי"ע ה"מ קיק"י פ"ג הביא מכמה מקומות
בש"ס כעין זה דמדלא מיחו חכמים ר"מ דק"ל הכי, אבל
הביא ע"ז קתירה מש"ס דמ"ק מאן ליעא לן דברלין חכמים
מבדו דילמא שלא ברלון חכמים עבדו ומוכח דאין רא"י
מעה שלא מיחו בהן ותי' דבדרבנן אין רא"י מעה שלא
מיחו אבל בדאורייתא יש הוכחה מדלא מיחו, ומוד תי'
דגבי מעבה נשים אין רא"י מדלא מיחו, אבל באנשים יש
הוכחה מדלא מיחו וכפי תי' מ' תקבה מכאן שהרי מעבה
ירק הוא רק מדרבנן ומש"ס דילן ביטין מ"ה ע"א בהא
דלוי פרקא לברתי' בתליבר אלפי דיכרי זהב ואמר אביי
מאן ליעא לן דברלון חכמים עביד דילמא בלבר"ח מעיד
מוכח כתי' מ' שם מהרי"ע דהא התם מיירי באנשים ועי'
תוס' ב"ב ב"ב ע"א ד"ה ומודה רב מי שתיקה בבה"ג
בתולדה דמיא ע"ש ומבוי"ק בזה ויותר נראה דהכא הכוונה
דמדעבה כן ר"ע בתי' הגדול בדורו איכא הוכחה עפי
לקבוע הלכה כן אם לא יעמו בו רבנן:

(דף ג' ע"א) והני כן אדם לרבית את הגרים ע'
בל"ק לנוכחות ע"ג ב' מ"ש ליישב קושית
הק"ע בזה:

(שם) ילאו המוגרים בתפילו ברית ישראל וכו', כן הוא
ביתר ביאור בתו"ב ר"פ ויקרא ובס איתא בזה"ל
ילאו מוגרים שאינם מקבלי ברית וכו' ומזה יש ראי'
דמוגר לאו בר שליחות הוא, ובתבו' הבב"ן ח"ג ק' מ"ג
כתב בפשי' דהוי בר שליחות ובתי"ש יומא ס"ו ע"א בד"ה
עברה וכו' דכותי באני וכו' ומעמא כיון שגר הוא בידו
לתקן עלמו מיד ובני ברית קרינא בי' עב"ל, ומבואר דאע"ג
דגרי אריות הן מ"מ מדכי הרוגתן משום דבני ברית
מיתו כיון שבידו לתקן עלמו א"כ ה"ה מוגר, אבל בתוס'
ע"ז כ"ז ע"א ד"ה אינהו וכו' דמוגר לערלות מיהו
בר שמירת ברית ה"א וכו' ע"ש מוכח דמוגר לכה"ת לאו
בר ברית הוא ואולי י"ל דהכא גבי קרבן לא תליא אם
בני ברית הם אלא אם מקבלי ברית מיהו ובמו בקיים
הירושלמי וכה"א זבח רשעים תועבה:

(שם ע"ב) אמר לי' אין את מרית דנפבך וכו' ובמת
סבין בלוטך אם בעל נפש אי ה, ברש"י בבלי
כתב ע"ז בזהו פקוק בפ' מבלי והמה הלב אדי' לעה הולרך
רש"י לזה ואין דרכו ברוב המקומות בש"ס לפיין מקומו
ולעמד"כ לפנו"ש התוס' בתמורה י"ד ע"ב ד"ה דגרים
שבכתב א"א רבא לאמורה בע"פ וא"ה היכי קאמרינן
מזמורים ע"פ, וי"ל דאין לאקפיד רק מ"ש בחומש ע"ש
וחזו כונת רש"י דזבח אי"ל לבון המקרא בע"פ וקבה הא
אסור לאמורה בע"פ ולבן רמז שפקוק זה הוא בפ'
מבלי ולא בחומש:

(ד' ע"ב) מאן דידע בנפשי' דלא אקיל לבי"ב ישראל מן
יומי ופי' בלא בזה בוס בר ישראל, יפה פי'
ומלינו לבון זה עוד בירושלמי פ"ג דשבת ה"ב בק"ע ופנ"ע
ובי"ק שם ובפ"ד דפסחים ה"א ר"א מקיל לבון שהם
מוטעין בשמחת הרגל ובפ"ג דקידושין ה"א ובפ"א דע"ז
ה"א בקופה ומ' בפר"ח או"ח סי' תל"ו בזכרני מ"ש אות
ט"ו בפי' שם לבון מקיל בירושלמי לבון קולא ואיתה
וכדברי מולא בבעה"מ רפ"א דתענית, אבל מבל מקומות
הכ"ל מוכח להיפוך ומ"ש בתיק' תענית ג' ע"ב ובר"ן שם:

דף ז' ע"א) עזרות אין לריכה מחבבה ומעבות
ע"ג חש"ו ותרומה לריכה מחבבה וכו'
בירושלמי פ"א דתרומות מקשה בה דבעזרות בעירה כתיב
בה, ומ לבעין מדי' התוס' יבמות ל"ט ע"ב ד"ה ובולם
מבגרין לבתיהם ז"ל ומות מבגרין לחרם בועה ותלא לא
יבערוהו בעזרה וכו' ול"ל דהתם גבי תרומה לא מיתי
בעירה דילהו אבל ל"ע דדוקא לבעין הפרשת התרומה
דבעינן דעת אבל לבעין בעירה אין מקום לחלק בין תרומה
לעזרות גם בעיקר ד' הירושלמי דבעבמה ותרומה ומעשרות
מקום דלריכה מחבבה יל"ע דבירושלמי פ"א דתרומות שם
דרים מאבר ידבנו לבו פרע לחרם בועה וחלת התרומה
אבר תקחי מאתם פרע לתרים באינו שלו, קבה לעה לי
קרא לעבעבא תרים באינו שלו הרי בדבר שתלוי בהחבבה
קי"ל דאחדבא"ב כמ"ש התוס' יבמות פ"ג ע"ב ד"ה אין
אדם וכו' וב"ה בר"ש פ"ז דבכלים מ"ד וא"ב ה"ב בתרומה
כיון דתליא בהחבבה כדמיכה מקרא דאבר ידבנו לבו
א"כ ליה לי קרא לעבעבא תרים באינו שלו ואין ליעל דגבי
תרומה ל"ה בבלל אובר דבר באינו שלו כיון דקידש הפרשה
הי' עבל ואסור לבל א"ב בהפרשת התרומה אינו אבדה
אלא אדרבה מתירה וע' כה"ג ברא"ש בדרים י"א לבל מלאתי
באו"ז פסחים סי"ב רב"ד שבתב בשבי' דהפרשת תרומה
הוא בבלל אובר בא"ש ול"ל דהיינו מנוס דאפבר הי'
בדעת בעלים להפרים עליו ממק"א ולהתיר מנהו אינו אינו אסור
עבל וא"כ הדק"ל לע"ל קרא:

(שם ז' ע"ב) פעמים שועה ופעמים חלים וכו' כ"ה גם
בירושלמי פ"א דתרומות ופי"ג דיבמות ה"א
בקופה וב"ה לבון זה בתיקפתא ורק בש"ס דילן ר"ה כ"ח
נקע בלבון מתים חלים ומתים שועה ומלאתי בא"ז בשו"ת
בשקופיבי' תבע"ח שבתב דמקפקא לי' היכי דאין לה זמן קבוע
לחלינו תה אם קרי' חלונה ולבון ירושלמי דנקע מתים
חלים ומבונע מתים קבועים וכו' עב"ל, ולפלא בירושלמי
לא מזכר בלל לבון מתים אלא פעמים חלים וכו' וגם בש"ס
דילן דנקיע לבון מתים נראה דאין לעשות פלוגתא בין
הבבלי וירושלמי בזה וגם באין לה זמן קבוע הוא בבלל זה:

(דף ח' ע"ב) ואם רובה ישראלים הם רובן דתגרי
ישמעאלים הוין כו', ויל"ע מנמה פ"ב
דמבבירין מ"ז מלא בה תיק מישלך אם רוב עכו"ם עבו"ם
ואם רוב ישראל ישראל וכו' ר"' אומר הולכים אחר רוב
המבלבים וקי"ל כרבבן וא"ב ה"כ כיון דרוב ישראלים הן מה
בבך ברוב הגרים ישמעאלים הן, וע' תיק' יבמות מ"ז ע"א ד"ה
בעומחק לך וכו' בש"ס דרוב הבאים לפניו בתורת יהודית
ישראלים הן וכו' ואבמ"ל:

(דף ה' ע"א) היידו הלכתא שהה דרס חבל וכו'. ע'
בב"י סי' א' בהגיא בשם ר"ע גאון דהשו"ב
לריך להיות בקי בבל מ' מרפות ומע"ש בדע"ה שם קק"ח
מבא"ק בזה ומבאן מוכח להיפיך ואולי הכא בשומע
ואינו בודק ולמאי דמשבי לקיון דהבי נקיע רק מה
דהוי מבילת ביאה:

(שם) אמר רבי חגיי וכו' מותרת בבעבר י"ל דר"ל דס"ל
דגם רב ושמואל לא אמרו אלא דאע"ג שראינו
שבאחו בפיר תהא שחיטתו מעתה והלאה כשרה גם בלא
מע"ג לזה קנ"ל דפקולה אבל מה שבאחו לפני מע"ג כשר:

(שם) בגין לאו וכו' אין אנו מפקיקים. בירושלמי פ"א
דברכות מפרש טעמי' דר"ש מנוס דזה ביטון
וזה ביטון ומ' תבו' בית אפרים חא"ח ס' ק"ח בשלמא
התבו' מ"ש בזה:

(שם) ולא מתניין מתני אלא דנבלה וכו' ומש ע"ב
דמר ר"ה בהמה בחיים וכו' מזה מוכח כדעת
אביי בל תא"ז בחולא בתגא' פג"ה כ' ל"ג ודלא כדעת
הר"י לרפתי שם ומע"ש בתיבי דע"ת ס' כ"ה קק"א בזה:
ע"ב אי אתה רשאי בן דמא וכו' עתו"ש מ"ז כ"ז ע"ב
ד"ה שאני ובד"ה מיזא ובתבו' מהרשד"ם חו"ד
ס' רכ"ע וכ' רל"ז מ"ש בזה:

(שם) אוף תימר יש גוי מין הוכן אינו מינים. עתו"ש
יבמות ס"ז ע"ב ד"ה אין חוסמין וכו' ואי מינא
דר' יוסי חיים לגיעוטא תקבה מכאן ומ' רבב"א ור"ן שבת
פ"א דמילה גבי גר שבתגייל ומהול שבתבו בפשי' דר"י
לא חיים לגיעוטא ומ"ע בב"י יו"ד סי' קל"א בשם תבו'
הר"ן ומ' רבב"א יבמות ס"ז דדוקא בתרי לוחא לא חיים

ר"י

ר"י לעיעוטא ונזה תי' הא דכתובות י"ד ב' ובוד כתב לחלק בין לכתחלה לדיעבד ובהא דיבמות הכ"ל י"ל דשא"ה דסיפו להתברר:

דף ו' ע"א לבנה ובחט בה וכו'. ע' תבו' כ"ק יו"ד סי' ז' בביאור דלבון כיבן סכין ומעוע שידע בהיא מלובנת ובחט בה אבל אי הוי נקט סכין מלובנת י"ל בחט ולא ידע בהיא מלובנת ובכה"ג גם דיעבד אסור וע"ש ע"ש ביאוב דברי הרי"ף שהעתיק הא דר"ז ומ"ש בס דתליא אם יב טרפות בחלי חזות הלאלי כבדי הרה"ג ר' אברהם יקיר ז"ל שבבר העיר בזה הרשב"א בתה"א בית ב' שער ג' ופסק עה"ט כר"ל ע"ב, וע' תבו' רדב"ז מ"ה סי' קכ"ט ובדב"ה סי' ע' קק"א:

(שם) מי תולין בזמי וכו' הוי קיל בחומר, ע' תענית ז' ע"א בהא דגדול יום הגשמים כיום מ"ת ולרבא יותר מעצת מ"ת ומוכח דפליגי בזה ר"י ורבא וע' בע"ז יו"ד סי' רמ"ב שמחלק בזה עם הפרישה ומביאם לא הביאו מהש"ס הכ"ל אבל י"ל דהכא דכתיב פן תבכות בית וגו' ואכלה וגו' לכ"ע חמיר יותר ודוקא בתיקם בל קבר הדמיון פליגי ר"י ורבא:

(ע"ב) אר"י ואמות מי לא תכי ומומר להלל בבת בפרהסיא. יש לתמוה דהא י"ל דמיירי גם בזיד ובלא בפרהסיא ומלאה מזה לאי' למ"ש הפלתי סי' י"ד בשם מרדכי דגם בעבה כן בפני ב' עדים שהתרו בו הוי בכלל פרהסיא א"כ כיון שמתחייב בנפשו בע"כ יש ב' עדים ובהתראה שוב הוי בכלל פרהסיא ודייק בפיר דהכוונה כדאמר רבי קיבון בשם חילפיי וע' תבו' רע"א מ"א סי' קס"ה וח"ב סי' כ"ב ותבו' ח"ק יו"ד סי' י"ד ות' מהר"י אבאד יו"ד סי' כ"ז מ"ש בזה:

(שם) עד כדון בדאורייתא בדרבנן וכו' ל"ע דהא איכא מאן דס"ל דבדאורייתא א"ב ובדרבנן י"ב ואי"כ כיון דהכא ס"ל דבדאורייתא י"ב מכ"ש דבדרבנן י"ב (א"א תלמיד הרב המפרש: עיין מה שכתב מו"ר, אח"כ אמר לי מו"ר הרב המפרש ס"ל דה"פ עד כדון שמעתא דפליגא על ר' יודה בדאורייתא אבל בדרבנן שמא כ"ע מודין דיש בריה וכן עיקר:)

(דף ט' ע"א) מעשה דברים נאמרו בקולמוסי של קנה וכו' ואין מקנחין בה וכו' ע' בב"ר פכ"ו דגרים אין מקנחין בה את הידים ובש"ס חולין ע"ז ב' מוכח דקאי אקיבוח פי הברכתא ולמאי דמשני ר"פ קאי אקיבוח פי מכה ומ"ש העיטור דמבוס ר"ר שרי דיעבד ע' תבו' בב"י א"ב סי' ק"ה אבל בברכ"י יו"ד סי' קע"ז אות י' חולק עליו והוכיח דהיכי דהר"ר שורה על המאכל עלמו גם דיעבד אסיר ודוקא הכא דהר"ר שורה על הקנה שרי דיעבד:

(שם ע"ב הלכה ה') תנן אמר וכו' כל מקום שאנה רבי מחלוקת וכו' הלכה כבתס

וכו' לפמ"ש התיר' בע"ז ז' ע"א ד"ה פסיעה וכו' דשמואל לא ס"ל הך כללא ובלא"ה בילה כ"ד ע"א לידד דשמואל לא ס"ל כלל דהלכה כבתס ל"ל דהכא פריך רק על רב וע' ירושלמי פ"ב דברכות ה"ד ומרה"פ שם דמוכח דפסיעה לי' דרב ס"ל הך כללא אבל לפמ"ש הרשב"א בביאור בשם הרמב"ן ובב"ק על הירושלמי פ"ב דתענית ה"ג בילר כן גם דעת הר"ש מקומן דהיכי דבתס כדעת יחיד נגד רבים אין הלכה כבתס א"כ קשה מה פריך הכא הרי כאן בתס כדעת ריבר"י נגד דעת הת"ק ובפיר מיבעיריך לאשמעוכן דהלכה כריבר"י ומה פריך ול"ע:

(הלכה ו' דף י' ע"ב) מלק לנעלה וכו' מלמעה וכו' מלאת אומר כבר וכו', ע' תבו' רדב"ז ח"א סי' רכ"ד ומדברי כמה ראשונים דשמיי' והגרמה פסלי בזמליקה אבל עיקר וחלדה ולפרן פגומה לא פסלי ע"ש ולפ"ז הו"מ לעיחשב עוד כבר בזמליקה פסול בשחיטה:

רף י"א ע"א הלכה ז' פרה בשחיטה עגלה בעריפה וכו' כבר בזה פסול בזה וכו' ע' בר"ש פ"א דפרה מ"א בשם תוספתא פ"א דפרה דקשיב עוד דברים:

(שם) כשמים ומביאלו ב' שערות וכו'. ע' חולין כ"ד ב' דכשמים אין מכיחין לכפיר עד שיהא בן כ' ובמל"מ פ"ח מביהב"ח הל' ה' וע' מד"ר בבבר פ"ג דעד ל' שנה לא היה רשות לכהן לעביד ול"ע שלא הובא בשם מקום מזה:

(שם) ביומי דריב"ל וכו'. דאלו מן דבר בדי יבב

מקנות פלן ובאר בשבי ירבו בדי וכו' העירוני ח"א דלבון מקנות פלן פירובו מנון פליני שבקרא יקיר שבעמיד את הלדם על רגליו כמ"ש תר"ן פ ג דקידובין ע"ד הירושלמי שם ובמק"א העירותי מזה דאו"מ ס' רמ"ג ק"ח בדין לא אמר כרלאי לו ולא בבכורתו דיש ב' דיעות ולכאורה הוא פליגתא דאמוראי דזבח אבל י"ל וקלרתי:

(שם) ר"י יהב. מעבר וכו' מה מעם וכו' למעמן יחזקו

וגו'. ע' תבו' הרשב"א רלק ה' ס' רל"ט והגהת רחמנים למיים בם בלאורך בביאור כל מיעות הרלאשונים בענין זה וע' תבו' חיים שאל ח"ב ס' מ"ב אות ג' ואות ד':

(דף י"ב ע"א הלכה י') כו"ע בתרומה ואין כו"ע בנקיות

ע' ירושלמי סופ"י דתרומות ופ"מ בם וע' רשב"א יבמות פ"ב ע"ב דמה"ע בגי בנקיות ביעול ברוב מבוס שאינו תלוי בעצמה כלל ומזה מוכח דגם בתערובות בעין לא תליא בעצמה וזהו דלא כדמשמע תוס' חולין כ"ו ע"א ד"ה בשחמין וד"ה ובעצמה וכו':

(דף י"ג ע"א) אלא בגין דר' יודה דמר עד ביבחיב את הוסע ואת הולידין וכו'. יש להעיר מהא דאמר ר' יהודה בפסחים ק"ח ע"ב עד שיהא בהן טעם יין ומרלאה ומפרש רבא טעמי' דר"י דכתיב אל תרא יין כי יתאדם ובר"ן פ' ע"פ בשם הרמב"ן דלר"י גם דיעבד פסול ומדקאמר עד שיהא בהן וכו' ולא שבירובלמי נקט רק מלוה גם דיעבד הוא ובכל הפוסקים חלקו על הרמב"ן וס"ל דדיעבד כשר אע"ג דנקיט עד שיהא וכו' וע' כיומקי פמ"ח בהא דאמרי' איכא חולת עד שתביא ב"ש דגם דיעבד משמע:

(דף י"ד ע"א) גרס רבנן דקיקריין בשם ר' יוסי בן חכינה אין בחיצת העוף מחוורת וכו'

ע' ירושלמי פ"ב דמע"ש ה"א ואיכו מחוור בלאו וכו' מכין שהוא מחוור בעשה וכו' וא"כ הכא דנקיט אין מחוורת עד"ת י"ל דמ"מ הכמ"מ איכא והא דמייתי קרא ומשמעו להס שעוח ע' יומא ע"ה ע"ב ובש"ק סופ"ד דמזיר וע' לב אר' חולין כ"ז ע"ב בשם הרמב"ן ומעשה הסס בזה:

(שם ע"ב) ולמה אמרו פסולה מפני מראית העין וכו'. מהא דפריך הש"ס דילן חולין כ"ח ע"ב מהא דחלקו לבנים והן שוים וכו' והא אפשר לבמלם עזולין וכו' מוכח דבב בחלה למחלה מעם מיילי:

(דף ט"ו ע"א) ר"ח הוה עבר על תרעי דיעוקין בקרילתי' וכו'. ע' ירושלמי פ"ג דברכות ה"ד ובמ"ש ופי' חרדים שם מ"ש בזה וע' באשכול ה' תפלה וק"ש סי' ל' ב' ג':

(שם ע"ב) הוין בעין מיומר מתניתא בקדשים גרס בחולין אף בתחלה וכו': ר"ל דבקדשים לכתחלה

אסור אבל בדיעבד כשר כיון דלא שיכה עליו לעבב ומעמ"ל דף ט"ז ע"א בשם רש"י ובש"ס דילן חולין כ"ע ע"ב דבזה פליגי רא"ש ורבנן ולרבנן שכיס שוחטין זבח ל' וכ"ה ברמב"ם פ"א מפהמ"ק הל' ה' אבל מ"מ אין ל' שוחטו ב' ראשים כאחד בקדשים גם לדידן והכא מדקתני בריבא השוחט ב' ראשין כאחד דייק דדוקא בקדשים וע' בר"ן רפ"ב דקידושין בהא דאמר ריב"ק מכין שבלוחו ס"א כמותו שנא' ובחטו והלא אינו שוחט אלא אחד פי' דר"ל מפני שאין שכיס שוחטין זבח ל' ל"ל דס"ל דריב"ק ס"ל כרא"ש:

(דף ט"ז ע"א) מה נפיק מן ביניהון בשעבר מן דמר לרלוכס פרט למתעבק, אוף בשעבר פסול וכו' בר"ש חולין י"ג ע"א מפרש דמדבינה עליו לעכב ילף דפסול דיעבד והכא מבמע דמליבא דקרא ילף ול"ע:

(שם) מיתיבין לרב מה בפסך אי אם אוכר מיתה כש"כ שאם אוכר וכו' מכאן מוכח דכרת חמור מיתה

ועי'

הגהות מהרש"ם על ירושלמי חולין

וע' שבת כ"ה ע"ב ורש"י ופסחים ל"ב ע"ב ובאב"ע פ'
קע"ד בשם ק"א שדבריו ל"ע וע"ש בהג"ה:

(שם) שנייא הוא חולין שנייא הוא טהרות וכו'. ע' חי'
רמב"ן חולין ל"א ע"ב דאף דמצוה דאורייתא ל"כ
שאני הכא דהוי רק הכשר מצוה לכן אינ"כ וגם בתשו'
רדב"ז ח"א פ' ל"ד הביאו ועתו"ס כדה ס"ו ע"ב ד"ה כל
הלאוי וכו' שכתבו ג"כ דמה"ע לא בעינן לכתחילה ביאת
מים בביה"ס כמו בבילה ומקרא ביכורים וחלילה דשא"ה
דהוו מצוה אבל הכא גבי עבילה לא הקפידה תורה
אלא שיטהר ע"ש:

(דף י"ז ע"א) שאנו מ' אי רוב מ' ושהה שחיטתו פסולה
גמרו לזמן מרובה וכו'. ע' שב"י ח"ב ס'
כ"ד שהעלה כן דאם השליך העוף מידו אחר שחיטת רובו
וחזר ושחט חציעוע כדי שיעות מהר אין השחי' פיסלת
וגם בל"א חולין כ' ע"א בתוס' ד"ה החליד וכו' העלה
כן מדעתו והדבר מבואר כאן:

(דף י"ח ע"א) הן דאת מר המעשר טעון רחילה רבנן
והן דאת מר אין המעשר טעון רחילה
ר"מ וכו' אף דלר"מ מע"ש יומון גבוה ולכ"ר רמב"ם פי"ג
מעו"א הכשר בעי רצון בעלים א"כ במע"ש ל"מ הכשר
ועקלה"ח רס"י ת"ו י"ל דדוקא לדידן דאא"א דשא"ש ה"כ
אינו מקבל הכשר אלא ברצון בעלים אבל לר"מ בדבמות
פ"ג דאדם אוסר דשא"ש ה"כ מהני הכשר וע' לקמן דף
כ"ב ע"א בזה:

(דף י"ט ע"א) בחשק שלמה קוד"ה מאי כדון. ולא
הביג מירושלמי דפסט דאין מונין וכו'
ע' בש"ך יו"ד ס' קמ"ה סק"א בדין בעיא בש"ס דילן
ואיפשט בירושלמי דלא שבקינן מאי דפשיטא לירושלמי
מטום מאי דמסקא לש"ס דילן וע' בע"ז אה"ע ס' ע"ו
סק"י שכתב להיפוך וע' בראש"ש פ"ע דב"ב סוס' ג' ובב"י
אה"ע סוס' ק"ב וע' בב"מ פ"ה מהרומות הע"ו דמוכח
כהש"ך וע' במרה"פ פ"ג דחגיגה ה"ב וע' במהרי"ק שרש
ק' שכתב דהרמב"ם רגיל לפסוק כירושלמי אפי' היכא
שתלמודינו מעמיד מעשה או ברייתא בשיטו דחוקא והירושלמי
מפרשא בפשטא ומכ"כ אם הוא בעיא בש"ס דילן ובגוף
דברי הרמב"ם נראה דטעמו לפמ"ש התוס' חולין ל"ה
ע"א ד"ה אין ובתוס' פסחים י"ט ע"א ד"ה לא וכו' דמאן
דס"ל אין אוכל מעמא אוכל ומומאת מקין לאו דאורייתא
בע"כ ל"ל דמוכין ראשון ושני ודלא כר"ל א"כ הרמב"ם
לפי' שפסק בפ"ז מטו"א דטו"מ לאו דאורייתא וס"ל אין
אוכל מעמא אוכל לכן פסק שפיר דמוכין ראשון ושני:

(דף כ' ע"ב) רב ושמואל תרייהון אמרין לית פרכא
אלא בקוף השחיטה וכו'. ע' בא"ז ה"ש
כי' שפ"א בשם בה"ג דזה תליא אם יכנס לשחיטה מתחלה
וע"ש קגי בפרכוא בתחלה ואמצע אבל אם אין לשחיטה
אלא לבקוף בע' דוקא פרכוא בקוף שחיטה וכ"ה באשכול
רס"י י"א וא"כ ר' יוחנן לבי' אזיל דס"ל ישנה מתחלה
וע"ש ולפ"ז קשה אמאי מפרש ר"י בשם ר"ז טעמא
דפלוגתתן בעבין אחר וע"ש בא"ז ס' שס"ז שהיכיח
דקיי"ל אין שחיטה אלא לבקוף אך מהרמב"ם שפסק
בפ"ד מה"ש ה"ג דיכנס מוע"ש וע"ש בלח"מ ופסק בפ"ד
מנ"א ה"ג דפרכוא בקוף שחיטה ומוכח דלא תליא בחבי
ומכ"פ מתבאר מתבר טעם ד' הפוסקים דפרכוא בקוף
אף דרבנ"י בהרא"ש לגבי רבא וע' בנא"א ס' י"ג אבל
כיון דרו"ש הלכה כוותייהו לגבי ר"י לכן פסקו כן וע'
בדע"ת סי' ע"ז סק"ו:

(דף כ"א ע"א בחשק שלמה הלכה ז') בע"ש מירושלמי
דגיטין פ"ו ה"ו דגרס"י שם וכו'. ע' שו"ע
מ"ד ה"ב סי' ק"ח על קו' הג' מלוקא וע' לקמן דף כ"ב
ע"א דלגבות מאכר גם דשא"ש:

(דף כ"ב ע"ב) המעמא והמדמע והמנכך בשוגג פטור
בגזיר חייב אית לך מימר וכו'. ל"ע מה
לאי' דהא גם בשוגג אוכר ולא נעשה מומר:

(שם) מתניתא פלוגא על רב הגיע לחלב וכו'. עמג"א
סי' ס"א סק"ק כ"ו שהביא מהתוס' בתובות ק' וב"י

סי' שלו' דהא דאמור אפי' בחדרי חדרים דוקא באיסור
תורה מטא"כ באיסור"ר ומזירושלמי כאן מוכח להיפוך
וכבר העיר בזה בהגהות ל"ר על הירושלמי סופ"ח דעירובין
ולענ"ד י"ל דהירושלמי שדחה ד' רב מכח המשניות ס"ל
באמת דאין חילוק בין דאורי' לדרבנן אבל לדידן דקיי"ל
כרב וקיי"ל כהנך משניות בע"כ ל"ל כחילוק התוס' ובמה
שהמה המג"א שם ע"ד התוס' מש"ם דשבת ס"ח ע'
בגל"ח בילה ע' מ"ש לייבנו וע' בתחלת ס' העמק שאלה
על השאלתות ספר במדבר בשמעתא לשאלתא מ"ב מ"ש בזה:

(שם) השוחט לשם חטאת ע' חולין דף מ"א וברש"י ד"ה
ל"ש וכו' שביאר מעמא דלא חשו רבנן דלמא מאן
דחזי סבר מחייב חטאת הוא דהא קלא אית לי' דמי שבא
לידו עבירה בשוגג וכו' ונשאלתי דא"כ באשם דשייך גם
בזיד כדאי' בכריתות ע' מא"ל וכ"ל דגם בזיד דנקרא
חטוף אם אינו מחפש מ"מ יוכל לגלות החטא ולומר שעשאו
בשוגג אלא דא"כ יחויב קרבן והרי הוא מזיד ופטור אבל
באשם דגם מזיד חייב בקרבן יוכל לפרקם החטא גם
כשהוא מזיד ולומר שהי' שוגג ויתביים וגם לא יהי'
חטוף ודו"ק:

(שם) אשם תלוי וכו' ברש"י ותשק שלמה כגון שתי
חתיכות לפניו וכו' ובש"ם מוקי כה"א ובכריתות
י"ח מדואר דלר"א לא בעי ב' חתיכות א"כ דברי רש"י
ל"ע וע' שו"מ מ"ד ח"ב ס' ע"א מ"ש בזה:

(דף כ"ד ע"א) זעירא בעא מיתה דרסה אדי בולהן
טליפית וכו' עמ"ש בחיבורי גי"ד בפתיחה
אות א' ב' ג' ד' באורך בזה:

(שם) אמר ר' יוחנן נבלה כל נבלה לרבות וכו' כ"ה
בספרי שם ול"ע לר"י דדרים כל לרבות א"ש רק
לאיסור מכ"ל אזהרה לערפה ואולי שא"ה דאיכא הלמ"מ
דאכילה בכזית ומעמל"מ פ"א מחו"מ ה"ז בשם הרא"מ
בתוספותיו על הכמ"ג שהעלה דאכילה כל דהו משמע אלא
דאתיא הלכתא ואפקתי' ממשמעותי' ולאיסורי' כדקאי קאי
וע' מעילה ע"ז ע"ב ורש"י ד"ה מ"ע דמוכח להיפך וגם
בזבחים דף ע' ע"א בהא דפריך וס"מ האי נבלה מה עביד
לי' לשעור אכילה בכזית ורש"י שם דמוכח ג"כ להיפוך
וע' פסחים פ"ד ע"ב דבדליכא כזית בשר ליכא מעוס
שבירת עצם ולמ"ד דאוי לאכילה בעינן ושם פליגא ר"י
ור"ל בדים כזית בשר במק"א ומוכח דבדליכא כלל כזית
מודה גם ר"י וע' ירושלמי פ"ב דיומא ה"א אבר תאכל
אין אכילה אלא בכזית וע' במשנה פ"ז דתרומות מ"ג ופי'
הרמב"ם שם ודו"ק ועע' בתשו' ח"ש חא"ח סי' ק"מ אות
ג' ותשו' מהרי"ל חא"ח סי' קמ"ח ובמו"ר על הירושלמי
פ"א דקידושין ה"ב מהא דבג' מקומות הלכה עוקבת וכו'
ולא קחשיב הך ודיד יוקף שנכ' ידות נדרים ליו"ד סי' רל"ח:

(דף כ"ד ע"ב) עריפה שעשאה נבלה וכו' אתפלגון ר"י
ורשב"ל וכו' ורשב"ל אמר אינו חייב אלא
אחת וכו' עמ"ש בחיבורי דע"ת בפתיחה אות ה' שהבאתי
מתוס' יבמות ל"ג ותוס' זבחים ושעה"מ פי"ז מאי"ב ה"ע
דנבלה הוי מוכיח על עריפה דמעמא וגם מתוס' חולין
ל"ב ע"א ומבואר דנבלה חל על עריפה ולפ"ז קשה אמאי
ס"ל לרשב"ל דאינו חייב אלא אחת וע' בתשו' רע"א מה"ק
סי' קל"ו וס' קכ"ע ק"ע ובתוס' חולין ק"ג ע"ב ד"ה אר
שבר ואתי"ל דהוי רק כילל וכפי שביאר בתשו' רע"א שם
הרי גם רשב"ל מודה בחיוב כילל הבא מאליו ובפרע לגבי
איסור עריפה דהוי ג"כ קל ול"ד לחלב דבאיסור כרת
א"כ פשיטא דחל בכולל ול"ע:

(דף כ"ה ע"א) ואית דבעין מימר שנייא בר נש וכו' זה
כדעת ר"ת דמחלק לענין טריפה איכא
חיי בין אדם לבהמה ע' תוס' זבחים קט"ז ע"א ועיין בבמ"ק
ומב"ש דילן חולין מ"ג ע"א מוכח להיפך וזהו דאמר
שם פלוגתא בזה בירושלמי:

(שם) מעשה ר' יוחנן בכדא בליבני וכו' בתו' הרמב"ן
לחולין כ"ו ע"א חביא ד"ז בשם בה"ג וכתב ע"ז
וז"ל ואלו דברי נבילות הן וכבר ליעג דזיכא דבליעה
בכבד ערה שניקבה וכבר קותנתו הוית ולא מיתזר ולא
דייק

ע' שבת כ"ה ע"ב ורש"י ופסחים ל"ב ע"ב ובאב"ע סי'
קע"ד בשם ק"א שדבריו ל"ע וע"ש בהג"ה:

(שם) שנייא הוא חולין שנייא הוא טהרות וכו'. ע' חי'
רמב"ן חולין ל"א ע"ב דאף דמצוה דאורייתא ל"כ
שאני הכא דהוי רק הכשר מצוה לכן אינ"כ וגם בתשו'
רדב"ז ח"א סי' ל"ד הביאו ועתו"ס כדה ס"ו ע"ב ד"ה כל
הלאוי וכו' שכתבו ג"כ דמה"ע לא בעינן לכתחילה ביאת
מים בביה"ס כמו בבילה ומקרא ביכורים וחלילה דשא"ה
דהוו מצוה אבל הכא גבי עבילה לא הקפידה תורה
אלא שיטהר ע"ש:

(דף י"ז ע"א) שאנו מ' אי רוב מ' ושהה שחיטתו פסולה
גמרו לזמן מרובה וכו'. ע' שב"י ח"ב סי'
כ"ד שהעלה כן דאם השליך העוף מידו אחר שחיטת רובו
וחזר ושחט חציעוע כדי שיעות מהר אין השחי' פיסלת
וגם בל"א חולין כ' ע"א בתוס' ד"ה החליד וכו' העלה
כן מדעתו והדבר מבואר כאן:

(דף י"ח ע"א) הן דאת מר המעשר טעון רחילה רבנן
והן דאת מר אין המעשר טעון רחילה
ר"מ וכו' אף דלר"מ מע"ש יומון גבוה ולכ"ר רמב"ם פי"ג
מעו"א הכשר בעי רצון בעלים א"כ במע"ש ל"מ הכשר
ועקלה"ח רס"י ת"ו י"ל דדוקא לדידן דאא"א דשא"ש ה"כ
אינו מקבל הכשר אלא ברצון בעלים אבל לר"מ בדבמות
פ"ג דאדם אוסר דשא"ש ה"כ מהני הכשר וע' לקמן דף
כ"ב ע"א בזה:

(דף י"ט ע"א) בחשק שלמה קוד"ה מאי כדון. ולא
הביג מירושלמי דפסט דאין מונין וכו'
ע' בש"ך יו"ד סי' קמ"ה סק"א בדין בעיא בש"ס דילן
ואיפשט בירושלמי דלא שבקינן מאי דפשיטא לירושלמי
מטום מאי דמסקא לש"ס דילן וע' בע"ז אה"ע סי' ע"ו
סק"י שכתב להיפוך וע' בראש"ש פ"ע דב"ב סוס' ג' ובב"י
אה"ע סוס' ק"ב וע' בב"מ פ"ה מהרומות הע"ו דמוכח
כהש"ך וע' במרה"פ פ"ג דחגיגה ה"ב וע' במהרי"ק שרש
ק' שכתב דהרמב"ם רגיל לפסוק כירושלמי אפי' היכא
שתלמודינו מעמיד מעשה או ברייתא בשיטו דחוקא והירושלמי
מפרשא בפשטא ומכ"כ אם הוא בעיא בש"ס דילן ובגוף
דברי הרמב"ם נראה דטעמו לפמ"ש התוס' חולין ל"ה
ע"א ד"ה אין ובתוס' פסחים י"ט ע"א ד"ה לא וכו' דמאן
דס"ל אין אוכל מעמא אוכל ומומאת מקין לאו דאורייתא
בע"כ ל"ל דמוכין ראשון ושני ודלא כר"ל א"כ הרמב"ם
לפי' שפסק בפ"ז מטו"א דטו"מ לאו דאורייתא וס"ל אין
אוכל מעמא אוכל לכן פסק שפיר דמוכין ראשון ושני:

(דף כ' ע"ב) רב ושמואל תרייהון אמרין לית פרכא
אלא בקוף השחיטה וכו'. ע' בא"ז ה"ש
כי' שפ"א בשם בה"ג דזה תליא אם יכנס לשחיטה מתחלה
וע"ש קגי בפרכוא בתחלה ואמצע אבל אם אין לשחיטה
אלא לבקוף בע' דוקא פרכוא בקוף שחיטה וכ"ה באשכול
רס"י י"א וא"כ ר' יוחנן לבי' אזיל דס"ל ישנה מתחלה
וע"ש ולפ"ז קשה אמאי מפרש ר"י בשם ר"ז טעמא
דפלוגתתן בעבין אחר וע"ש בא"ז ס' שס"ז שהיכיח
דקיי"ל אין שחיטה אלא לבקוף אך מהרמב"ם שפסק
בפ"ד מה"ש ה"ג דיכנס מוע"ש וע"ש בלח"מ ופסק בפ"ד
מנ"א ה"ג דפרכוא בקוף שחיטה ומוכח דלא תליא בחבי
ומכ"פ מתבאר מתבר טעם ד' הפוסקים דפרכוא בקוף
אף דרבנ"י בהרא"ש לגבי רבא וע' בנא"א ס' י"ג אבל
כיון דרו"ש הלכה כוותייהו לגבי ר"י לכן פסקו כן וע'
בדע"ת סי' ע"ז סק"ו:

(דף כ"א ע"א בחשק שלמה הלכה ז') בע"ש מירושלמי
דגיטין פ"ו ה"ו דגרס"י שם וכו'. ע' שו"ע
מ"ד ה"ב סי' ק"ח על קו' הג' מלוקא וע' לקמן דף כ"ב
ע"א דלגבות מאכר גם דשא"ש:

(דף כ"ב ע"ב) המעמא והמדמע והמנכך בשוגג פטור
בגזיר חייב אית לך מימר וכו'. ל"ע מה
לאי' דהא גם בשוגג אוכר ולא נעשה מומר:

(שם) מתניתא פלוגא על רב הגיע לחלב וכו'. עמג"א
סי' ס"א סק"ק כ"ו שהביא מהתוס' בתובות ק' וב"י

לק כלל. אלא לאו
דאמרינן קיימין אינם
כיון דאינם בה. לא
הוה יודע בב דיין
שאר הדפסות

דייק כלל עכ"ל והכך רואה שהדבר נאמר בירושלמי וגם מוכח מלשון הירושלמי דא"ל לקרוע הכבד רק נלחיכה בלשון קני:

(שם) ונה בין דרס לניקב וכו' בש"ס דילן חילין נ"ג ע"ב פריך לעילא דאמר ישב לו קין בוושט אין חוששין שמא הגריל נ"ש נפשק דרוס; ודייק מינה דס"ל לעולא אין הוששין לס"ד וא"ל כנ"ש התב"ש ס' כ"ע דקיבת הוושט דהוי נבלה כתיבה ג"כ בתורה בוושט ודמי לדרוס אבל בשאר עריפת שפיר י"ל כדעת הירושלמי והרמב"ם דכבר בילרתי בקוי דאמית דעת אות ג' דבדבר המפורש בתורה ומחמירין עפי מלוקור תורה שאינו מפורש אלא שנלמד בהיקש אי מיהא דקרא והנאתי מתוקי יומא מ"ד ע"א ד"ה מלאי לאו ותוקי יבמות ז' ע"ב ד"ה ואמר ותש"ד קוקי פ"ג שהוכא בנוג"א סי' הקע"ז ס"ק י"ח שבתנו לאדיא כן אך מתש"ס דילן דדייק דאזלי' בת"ר מריסא של עולא ושאר מקיומות מוכח דגם בשאר עריפת קפק אסור ואכמ"ל בזה ובמ"ל דף כ"ו ע"א מוד בזה:

(דף כ"ו ע"א) הרייסון קיומקין עריפה תרייסון חוריין כשרה וכו' ע' בדע"ת סי' ל"ג סקב"ג שהבאתי מדברי כמה ראשונים שהחמירו בזה ובס הבאתי בשם הא"ז ויש"ש דבשניהם אדוניים יש לחוש לחבש דרוסה ובשניהם לבנים כשר ומהירושלמי דהכא מוכח ג"כ כן ולכן מעריף בשניהם אדוניים ומכשיר בשניהם לבנים:

(שם) המן הוא מר וכו'. א"ל חוששין לס"ד ואין חוששין לקפק נקובה אע"ג דניקבת הוושט דגם בוושט א"ח לקפק נקובה אע"ג דניקבת הוושט ובגלה ומעמ"ל כ"ה ע"א בשם תב"ש בזה ואולי י"ל דס"ל לתירוצא כדעת הר"ת בשה"ש סי' כנ"ז דניקבת הוושט בנישוטו אינו רק עריפה כניקבת הדקין ודוקא בדומו הוי נבלה והנא כן מתיקפתא דחילין ושכ"ה דעת בה"ג וכ"ה בשם המבריע סי' ה' ומעמ"ש בחידושי דע"ת סי' ל"ג סקי"ו וא"כ הכא דליכא הכשא אלא לנקב בנישוט חוושט ע"י הקין לכן אין חוששין לקפק נקובה ולפמ"ש בלבוש ה' שחיטה סי' י"ג דהלא לס יבנו לבחיעה מתחלה וכ"ש אז גם בנישוטו הוי נבלה ובא"כ לנ"ד אינו לבחיעה אלא לנבוה לא הוי נבלה א"ב הכי דקאי כר' יוחנן דס"ל חילין כ"ע ע"ב דיסנו לבחיעה מתחלה ועד סוף א"כ הדק"ל ואולי רק גיפא לא ס"ל כן:

(דף כ"ז ע"א) והנא עלה וכו' לא בנייא הוא מנוח בבראם וכו' בב"י יו"ד סי' ל"א דייק מעשנעות לכון הכ"ש לנמוד. דין מנוח בבראם מדין מנוח בבדרה וכאן הדבר מפורש:

(שם) ר' הילא בעא קומי דר' זעירא וכו' א"ל עד מקום הפרסות וכו' ענ"ש בדע"ת סי' ל"ב סק"ו בשם הר"ת בשה"ש הגדול סי' בכ"ה בלון הוטין ולאין מחוט הבדרה כולל והעריפה רק בחוט הבדרה לבד גם בפר"ת שם סק"ה הוכיח שגם דעת הרי"ף והרא"ש כהרמב"ם דהפרסת הם ג' עלעות דבוקים יחד בקוף הבדרה ולא כפרש"י ות"ש מ"ש עוד בזה:

(שם) אמר ר' יוסי הלכה כר' יוחנן וכו' ר"י ורבב"ל הלכה כר"י וכו' ומאן מבואר דגם בפלוגתא דבירושלמי כלא הוא דהלכה כר"י לגבי ר"ל וזה דלא כתבו מו"ב מה"ק לה"ע סי' כ"ע שכתב דהך כלא הוא רק בפלוגתא דאיתא בבבלי ולא בפלוגתא בירושלמי ומלאתי בא"ז ה' גיטין סי' תש"ה שכתב בפשיטות דגם בירושלמי איתא הך כלא והכך רואה שהדבר מפורש כאן וגם בגוף הדבר שחידש הנו"ב שם דבהפקיר לישראל ולא לנכרים אינו הפקר מלאתי בתוקפתא פ"ג דפיאה דמפורש דהוי הפקר: לא בתוספתא יש הכי

(שם) איתא חמי ניטל הכבד וכו' תעתר בקנה קיימת ר"ל דהכוונה על קנה הכבד שמחוץ לכבד ובפיהמ"ש להר"מ רפא"ע כתב וז"ל וכשיתייר מן הכבד כזית בנוקוס כיס מרה וכזית בנוקוס עוקר הגדול הנמצא מן הכבד שמצאנו יפרדו הווריד בכל הגוף הרי הוא מותרת ואם נשתייר פחות לו כשתייר שלא בחלו שני

(דף ל' ע"ב) הגליד פי הנבה בידוע וכו' לא הגליד וכו' ר"ל אבל מצאנו עליה ק"ד דאל"ב בשר בשר ובמ"ש בתוספות ע"ו:

(שם) ונהלוך בה אחר הרוב ומר רוב בהמות בשרין וכו' ומאן מוכח כדעת הרא"ש פ"ק דחולין ס' ע"ז דהשתא דאזלי' בתר רובא הוי חזקה שנתברה ותולין דהשתא איתרע ודלא כתיב' שם י"ח ע"א וצ' ביו"ד סי' פ"ח:

(שם) בפי' חבק בלמה ד"ה ורוב בהמית ומאמי לריך בדיקה וכו' ל"ע דלגבי איסורא הרי הילכין אחה"ר ומאי נמכי לבל באמת הרי בדאיכא לבבורי ובדרבין וי"ל דטעמא מכום בלין הרוב ודאי וה תלוי אם הולכין בנמון אחה"ר או לא וכי' פליתי כי' ס"ג אבל זה דחוק לבן כ"ל דר"ל דהגליד פה"מ ר"ל בבדקו ומלאו בניקב אלא דבפק איומתי הלעיעה או אבלה ולבן פריך כיזל בתר רוב בלא אבלה עד אחר בבא ליד לוקח ודו"ק:

(דף ל"ב ע"ב) ותני איזהו חרותה וכו' ותני עלה לא בנייא היא לעוקה וכו' ומה יב להביא ראי' דגם בלעקה אונא בלימה בבר ביד"ם כיון דדמי לבינוק ובם בבר גם באונא בלימה וצ' במ"ת כי' ל"ל בל"ג ובל"ם בם אבל אם יב חבש לעוס אין להתיר:

(דף ל"ג ע"ב) ואינו חבר לנפבו ובל אבר יתאוה אלו ובבניות גדולות בל ר"ח וכו'. ע' רב"י עירובין י"ט ע"א דגם ריב"ז תיקן בריתא כנגו הוספתא וע' בילה כ"ע ע"א ורב"י דבמואל תיקן תוספתא כנגו ר"ח ור"א:

(דף ל"ד ע"א) ולא בן תני וכו' בנייא היא הבא בהיא אחת לקילים וכו'. ע' בפי' הר"ינ פ"ג דביבורים מ"ג בבתב דהתם נפבי בהוא קהל וכבוד ליבור באחי והוא נגד הירובלמי ונלאתי בחי' ונהרי"ט לקידושין ל"ג בתמה ע"ד הר"ינ וגם הוא לא הביא ונלבון זה דנבבי בהוא מ' לקילים ולא ונבבי ונפבי דליבור באחי:

(שם) לא נן קינוי נישתא וכו' בדם נן קינוי אילין דגמלין לי' וכו' ע' בע"ז יו"ד כי' בבא"א בק"ד מ"ם בזה וע"ע בדע"ב פ"ג דביבורים מ"ג דה"ה ונפבי נובאי היבוק לנילה לריבין לעמוד ובע"ז בתב דה"ה לבל עובי ונלוה ולא בילר דדוקא ונלוה באינה תדירית:

(דף ל"ה ע"א) ר"י בי ר' אבון בעי בית בבלי דלוי בבלין וכו'. ע"ע לקנון בפבקא דניקב הקורקבן ועתו"ם חולין כ"ו ע"ב ד"ה אינב"ל דמידי דפלוגתא לא קחביב וכ"ה בנזבח בפרה בבורות כ"ח בוע"ב בבם הוב' בת"י וע"ם דאיבא מאן דפליג אבבלא דלוי וערב"י ותוב' חולין כ' ע"א ד"ה אילינא בבחלקו בזה וע' בא"ז ה"ע בי' תב"ע דלוי תני ובייר דהא ביר בעיבת ירך בעוף דערפה גם בלא איעבל ביבי' ועמב"ל בפבקא דבתבנו רגלי' בזה ומבאן מוכח דבבלא דוקא ולא הבי ובייר ועי"ע בב"מ פ"י מת"ם ה"י ולח"מ בם הי"א בזה:

(דף ל"ה ע"ב) אתפלגון ר' יוחנן ור' יוסי בן בחורא וכו'. בומא התבבל בחיטהו ונעתה מבינדק וכו' בי' בב"ך יו"ד בי' י"ט בק"ב ומ"ם הבום דבחיטה נעתר מידי נבלה ל"ע מבאן דבביונים יתבבל ולפ"ה א"ל לבדוק ואולי רק התם בבמלא ריעותא בתב בעם זה ולם בבמלא ריעותא בביונים לב"ע לא יבחוב עד שיבדוק:

(שם) ר"י בבם ריב"ל בני מעייס שהאדימו וכו'. מתניתא פליגא וכו'. אמר ר"ב וילית ירוקין הבי וכו' י"ל לפמ"ם תוב' בבת ל"ה ע"א ומבחית כ' ע"ב ור"ן בבת בם מבתבקע קוף בקיעה ובקיעת החמה תחלת בקיעה וה"ל „הוריקו" קוף תבלית ירקון ומבבח"ל גם בבעים שהם רק ירוקין קלת והוריקו לבבלי מבא"ב „ירוקין" מבמע תחלת ירקון ודו"ק שו"ר דמבם אין ראי' דלבון מבתבקע מבמע בבל הבקיעה מבא"ב אי הוי נקע בתבקע בלא מ"ם בתחלתו י"ל דמבמע תחלת בקוע והבה בבעה"מ רפ"ג דחולין בהב וז"ל והר"א הבריע בל' הר"ת ואמר שהפרש בין „האדימה" לבין „אדומה" כי בל לבון האדום מגזירת הפעיל הוא יותר חזק באדמיבותו מן האמור על לבון פועל קל וכן מ"ם אם יאדימו בתולע א"ד למ"ם אדמו עלם מפביבים לפי באדמיבות התולע יותר חזק מאדמיבות הפביבים וכו' עב"ל וב"ה במעדיו"ע אות פ' וביוס ע"ז וז"ל ודברי ידועים לבעלי דקדוק הלבון בבעבור זה בבבה הלבון בבביבים נאבפים ובבדים להורות על חוזק הפעולה וזהו בונת הירובלמי דאי הוי הבי „הוריקו" הו"א דקאי על מעיס הירוקים קלת בעבעס אלא שהוריקו בחוזק ופבולין אבל ובדתני „ירוקין" דמבמע ירוקין קלת בע"ב דקאי בבקילקבן וכו' ל"ע דבדרבן להיות אדומין:

(דף ל"ו ע"א) ואם היה מוומחה לרבים פעור קיימתי באתר וכו' ובאן מבואר בדעת הב"ך ח"מ בי' ב"ה בקי"ג אות ד' ג' דמוומחה היינו בומפורסם לרבים בהוא מוומחה וגם מוכח מבאן דגם בהורלת או"ה דינו בדין מומוחות ודלא בדעת בימוק"י שהובא בבמו"ע בם בק"ע וב"ם בש"ך בק"ו וגם מוכח מבאן דבאינו מוומחה לרבים חייב מדיבא לבלם שהרי רבי ינאי אמר חבילו מבא ובליבו:

(שם) ולא בן תני ר' אילעי עוזע בומבבה ח"ר וכו' לפמ"ם בחב"ז ב"ק דדוקא אם הדיין בעבמו חוזר קבת דלמא ר"י ור"ל לא ראו לחזור בהם ומבו"ם בלי"ר פ"ע דבתובות ה"ב בזה ול"ל דב"ל דר"י ור"ל חזרו בהן ויב להעיר לבאי דאיתא בירובלמי פ"ע דבתובות ה"ב בבופה דר' יוחבן גופי' ב"ל עבד"מ באיבי מפורב בתורה ג"ב אינו חוזר א"ב ומאי פריך הבא ול"ל דהקובעיא אמאי חייב גם אח ר"ל דהוא בובר בם עבה בדבר מבבה חוזר:

(שם) בתבק בלמה בוד"ה דלמא במ"ם בייעתא לבי' הגאונים דמבבבי בבפק וכו' זה ליתא דא"ב דליבא פליגתא בזה בלל וב"ע מודי הרי הוי עבה בדבר מבבה ולא בעבה בביקול הדעת ובע"ב דב"ל דבבי ורבבן פליגו בזה אלא דבבי ינאי בובר דהלבה בבבי ואפילו מחבריו וכחד מ"ד בב"ב בב"ד ע"ב ע"ב:

(דף ל"ו ע"ב) ולא חב לומר במא ניקבה הריאה אוף הוא לא מר אלא דבדק וכו' ומבאן מפורב בדעת הבע"ד בהבילו הפיבקים דבמוטה ביד גם בבהמה ערפה אלא דבעמא מבוס ניקבה הריאה ובעי בדיקה גם בבתמא ולא מבוס איעבל ביבי' וגם מוכח מבאן דלא בהמרבבי ובאר פוסקים דב"ל דבבאמה מתיך עובי הבתף ורוחבו אין לחוש לבקיבת הריאה:

(דף ל"ט ע"ב) התון גבן לא בביחין בדא הוא דבתב ואת הפרס וכו' בראה דר"ל לפמ"ם בתבו' הריב"ם בי' ב"ב דבין שהוראה ליותה ליבדוק בביונים בלא יהי' מב"ד עופות טומאים במ"ם הר"מ פ"א מומאב"א לבן יש לחוש אפי' למיעוטא והא דלא חייב' לפרס ועזי' בישוב לפי שאין מצאין בלל אבל בשאפשר להמצא חוששין גם למיעוטא דמיעוטא בדאמרי' גבי בהמה בהולך במדבר ובלבד שיביר ערב ע"ם לבן פריך בין שאינו מצא בלל לומה בתבהו תורה. —

(שם) והא מתניתא פליגא בל שיש אצבע יהרה וחפק וקורקבנו נקלף תפחר וכו' ע' ברמב"ן חולין ב"ב בבדק בומה עופית טומאים ואין להם רק בימן א' וגם הר"ן רמז לדברי בקראה ול"ל דמ"ם הר"ת ובייעתו דבל י"ע עופות טומאים ים להם ב' ב"ע היינו דב"ל דליבא מיעוט שיש להם ב' ב"ע ומדאורייתא אזלי' בתר רובא א"ב גם לבי' הר"ת הוא רק איבד"ר וע"ם ברמב"ן בבם הגאונים שפבקו בהר"ח ושאלתות דבגי בתרי ביונים וע' בזה"ק פ' מבפעים ר"ח ב' וז"ל עופין בזפק ובקורקבן נקלף וכ' בולהו דבומין בתרי ביונים בגוזני דעלה ופריעה וכו' עב"ל וב"ה בפדר"א ב"ע:

(שם) וכי מה לו לזרזר אצל עורב וכו' ע' בב"ר פ' תולדות פ' ס"ה שהובא בס עובדא שביבי ר"מ רבה עלה זרזיר א' לא"י בחו והביאו אצל ר"ח וא"ל מהו שבאבל אותו טהור הוא או לא א"ל לבו ותבו אותו על הגג ובל עוף שיבא ויבבון אצלו הוא מין שלו ועבו בן ונתנו אותו על הגג ובא עורבא מצאה ובבן אצלו אמר עומא הוא דמן מיבי' הוא וזהו בונת ר"א בבאן באמרו מה לו לזרזר וכו' וע' רמב"ן שביאר דהא דרבבן פליגי אר"א וב"ל שבן ובדמה בעיבין היינו שידמה בלורה וזרזיר אינו בדמה שהוא עוף קטן ומזמר ואין קולו ופרלופו ומבהגו בעורב בלל וכו' עב"ל ומוכח דדוקא בשינוים רבים הוי מין אחר וגם מהר"ן בראה בן וב"ה בשו"ת מהרי"א חיו"ד בי' ל"ב ודלא בבהר"ם שיק יו"ד בי' ל"ה וע' בשו"ת דרבי שלום שבדע"ת בי' ע"ז:

(שם) לוקחין בילים וכו' ואין חוסמין בגמ' בכל כגלות
הן וכו' וכ"ש בחסק בלגה בעגגא דס"ק דילן
דפריך מיחום בגמ' דעוף עגגא כיכהו ומכני בחוגר בל
עוף פלוני וטהור הוא וגסוס דתרי ניעוני ונלגרפי לחדדי
והו"ל רובא לו ונחגנ"ח הוא ונדברי הר"ן בפ"ע וצ'
בסו"ת בברל"פ בקופו כי' ב' בתחריך ונכנ"ק בזה ובפרע
ונס"ק דברכות כ"ג דפליגי בזה ר"י ורבנן ובתוס' יבמות
ע"ח ע"ל ד"ה ונלרי וכו' ויבא כתיבה וכו' וקבה הא
לא בכיה כדלגיל כ' ע"ב וכנו"ם התוס' בם בתי' מ'
ול"ל דהא יהיה ב' ניעוני ונלגרפי לפלגא וחזו כדברי
הר"ן:

(שם) תנן תכיכין בילים טהורות וכו' אם יש בהן בגוהן
בעבם אבוקות וכו' ע' בר"ן פאיע בחא דגיעולי
בלים ונוהרים וכש"י בם נ"ם בזה וע' בפר"ח כי' פ"ו
בקי"א בתנה עליו והכיה בל"ע:

(דף מ"א ע"א) תני יש לו קבקבים אין את לריך לבאל
על בנפיר וכו' עבו"ת הלק"ע ח"ח כי' רכ"ה
שהביאו לפניו דג שקולין קאקנקיר והיא אריך כהלעאה
עם זנב ורחבו כדג שקילון גיפחל"ו ויש לו חוט הבדרה
וקבקבים וידים ורגלים כאדם בג' פרקים "חנגם אלבעים
עם פרקיהם וכנין לרפנים בס"ק ובהב דלכך כתבה תורה
בנפיר לונר כבהוא פורח בהם דוקא אבל אבו ידים
ורגלים הם להלך בהם על הארץ ואפבר בבר זה יולא
ליבבה דלכך נברחו לו וכי' נולא בבר זה יש בו גבוס
ברן הנים ובבר הבורן על הארץ ובם בח"ב הוכ"ק
ביאור בזה וביאר דזה כונת הגנו' דנקט בנפיר גבוס
יגדיל תורה ויאדיר ע"ם היעב:

(שם) אגור ר"א חיילי דר' אבינא וגן הדא וכו' אבא
ליתן עול"ת וכו'. הא אבו לא הוי כתיב עבה
הוא וכו'. ל"ע דלגנא אתיא לתרי לאוי ול"ל דביון דבדאיבא
לגירדם דרבינן כדאי' בפסחים כ"ד ע"ב וע' בר"ן בדרים
ג' ע"ב בד"ה אגור גר וכו' וה"ב איבא לחוכיח ונזה דלאו
הנא גבי"ע עבה ועדיין ל"ע:

(שם) ונתניתא פליגא ואת בגלתם לרבות עוריבי בבהמה
בביי"א היא בהמה וכו' ע' בק' התוס"ג על הת"כ
בם ובגמ"א בבאבבול ה"ם כי' כ"א ובעופתא בבביפו
לחולין ס"ז ובדע"ת כי' ע"ג ס"ק י"ג י"ד ע"ם בזה:

(דף מ"ב ע"ב) ר"ב בר"ה בבם ר' יוכה הבוחט בהמה
ונלא בה חזיר עותר בבאכילה וכו' ע' בעהריע"א
על הרעב"ן פ"א דבכורות אות ב' דלבי' התוס' גרבי בירובלמי
פ"ח דתרומות יוכה אבוכה ובכ"ה ג' ר"ו וכבה"ג והבא
א"א לומר כן וע"ם ע"ם עוד באורך בדברי תוס' וס"פ בזה:

(דף מ"ג ע"א) תפתר בבפל בו עוס וכו' בביא היא דבתי'
ואבלת ולא לבלבים וכו' ובאן ובואר בדעת הר"ן
בבם תיב' דגם בבור בע"ע אבור להאביל לבלבים והובא בב"ך
יו"ד בי' ס"ו בק"ח וע' בעהריע"א פ"ה דבכורות אות ע"ב
שהביא בתוס' פבחים כ"ע ע"א ותיב' זבחים ע"א ע"ב
להיפך וע"ם בהגהת י"ם שהביא בזה בבם אביו הגאון ז"ל
וכבר קדמו בעהריע"א וע"ם ב"י"ם שהביא גם בבם הירלאים
להתיר והבך רואה דבירובלמי כאן בפורם דאביר:

(דף מ"ג ע"ב) ר"ז בבם שבואל אין לעדין לא בן בהלכות
ולא בן ההגדות וכו' וע"ע בהגהת רחבון לביון
פ"ה דבכות ע"ד והגהות ב"ם בם וע' באר יעקב לא"ע
בי' ק"ע לחלק בין אגדות שבש"ם דיב לבעוך עליהם
יותר מאגדות שבעדרבות ובתוס' ברבות ע"א ע"א ד"ה
זלית וכו' דעוכת ג"כ דאם איבו בגד הגעלא גם העדרבות
הלבות קבועות הם וע' בחב"ר לאו"ת בקו"א בי' א' וכי'
כ"א, בבם בהי"ם לר"ת דבכל מי שאיבו בקי וכו' וגרבה ובאר
בפרי אגדה אין לו להרוב דברי קדבוכים כי עליהם יש
לבעוך בדברים שאין בבחיבים תלבוד שלבו:

(דף מ"ד ע"ב) לא אם אבורת בבהבה עבאה שלא היתה
לה בעת הבובר עאבור בעריפה וכו' ע'
תוס' חולין ק"כ ע"א ד"ה בה להבך שבתבו דבבלה ל"ה
לה בעת הבובר עבוס דגם בחייב ת"י בה איבור שאיבו
חבות ולבאורה קבה בבאן וע' רש"י בבחות ק"א ע"ב ד"ה
ועוד ורש"י בבורות י' ד"ה לדידי וכו' שב' ג"כ כדברי
התוס' הכ"ל אבל הבה גם בזבחים דף ע' ע"א בבואר
דליבא לבי"לף טריפה בעבאה בבים דעריפה היתה לה
בעה"כ וכ"ה בבבחות ו' ע"א ול"ל דבי"בו לגבי עובאה
בייקרי הי"ל בעה"כ כדאי' בה"ג בבילה כ"ט ע"א ד"ה
הקדש וכו':

(דף מ"ה ע"ב) אין תיבר אם רבבן לובר וכו' דברים
הפוקלין בבחיבה אין פוקלין בו וכו'
לפ"ז לדידן דקי"ל דעבון בחיבה רק בבוס בי"ע אין
פוקלין בו פקולי בחיבה וזהו כדעת הרבב"א והה"ב בבב"י
כי' י"ג ודלא כהרא"ם והר"ן וב"פ והב"ך הבריע להחביר
ולית"א ועכ"פ בדיבבד יש לתקל בזה כדעת הע"ז ולכאורה
יש לחוכיח ובאן דגם בבוס בי"ע יש לבדך על הבחיבה
כדעת הב"ם ובבי"ם בדע"ת הקב"ה דאב"כ הול"ל כ"ב בין
אי הוא בבוס בי"ע או בדיבא אך לפ"ב דקי"ל דבתרי
תביהי א"ל בחיבה דליבא בבוס בי"ע הול"ל הך כ"ב
ובע"כ דב"יל ואולי הירובלבי לא ק"ל בזה בב"ם דילן
וגם בה בהקיל הע"ז בכל גווני בדיבבד יש ובאן ראיה
להיפך דאב"כ הול"ל הך כ"ב:

(דף מ"ז ע"א) קדבים בחון בביהם פקולין הראבן חייב
כרת ובביהם קופגים את האבבעים וכו'
ע' הבי' כ"ב בי"ת א"ח כי' קב"ח ותוס' ר"ע על הבבבות
בי"ם בדברי התוס' בהביא בחבק בלבה:

(דף מ"ט ע"ב) לית הדא פליגא על דר' יוחבן דבר
ובקבלין התרי' על הבפק וכי' ע' כ"ב בי"ת
א"ע כי' ע"ז בחידב דבביתה בודה ר"י לר"ל ויש לזה קבירה
ובאן כבי"ם הבד"ח בבלליו ובערבת ה' אות כ"ג בירובלבי
קופי"א דיבבות בהב דברי ירובלבי דהבא ובגוף דברי
ירובלבי דבחלק בין היבי דאפבר לבעבוד עליו וכו' ע'
הבי' בו"ב בי"ד ה"ג כי' י"ח ובע"ב בבד"ח בם בבאיך
בזה בביאר דברי הירובלבי ויבוב קו' ובה"פ פ"ח דבזיל
ה"א ובדברי ובה"פ פ"ה דפבחים ה"ד ופ"ג דבבבות
ה"ז והביג בם ע"ד הבו"ב בה"ק ח"ב כי' קב"ח ובבב"ל
דף כ"ב ע"ב ובהגהותיו על הבבבות ג"כ בזה ודבריו
בבוחים כבי"ם הבד"ח בם וגם הביר ובדברי הבו"ב בי"ת
הב"ל בבה בהידב בבבין ה"ק ובדברי הח"ק יו"ד כי' ע'
בבי"ם בדברי ירובלבי אלו וע"ע בקיבן על הרבב"ם פ"ה
דבבת ה"ד בי"ם ע"ד ירובלבי אלו ובבב"ק וגם הביר
מירובלבי קופ"ו דיבבות בים בתיבה לבאן וע"ע הבו'
בו"ב בי"ת חא"ח כי' ב"א ותבו' ביבת ליון כי' פ"ע:

(דף נ' ע"א) ר"י הגליל אומר אף עיוה"כ בגליל ובבי
בהוא יו"ע וכו' ובאן ראי' לבי"ם הבג"א
כי' תק"ע בק"ו בבם ובהר"ל ובע"ב בביוה"כ בקרא יו"ב:

(דף נ' ע"ב) תני מי בהוא בבן לרבים וכו' ז"ל התוספתא
פי"א דב"ב מי בהי' בבן לרבים וכו' אם
בולאן לרבים ואין בם אחר אלא הוא והגיע בעת הרגל
ובבקב לילך לתוך ביתו יכולין לעבב על ידיו עד שהבויד
אחר תחתיו ואם התבה בעהם בב"ד אם בעיבדו עליו את
הדרך הרבות בידו וע' בהג"א קיפ"י דב"ב בהביא ד"ז
בבם הא"ז ובבערבי פ"א דב"ב כי' תב"ח הביא בבם
הבו' ובהר"ם דאם הם בבים ובותר לא' לילך ולא ח"ב'
בבא ילרע אובב להבבי דא"ב אין לדבר ק"ק והיא בתבו'
ובהר"ם ב"ב הבבות כי' תתרע"ז וע' בתבי' באר אפרים
כי' קל"ה בתבה על זה דגם בבוכר אם בבבן אין זבות
לבבביר אלא להיות בוכר עליו אם ובעבתו אבל איך יובלו
לבופי בלא יבך לביתו והביה בל"ע:

(דף נ"ב ע"א) בה לבייבוב ליפורי' וכו' אבר כי' בבלו
וכו'. ע' הבו' בו"ב בה"ק יו"ד כי' פ"ג
ובבר קדבו בב' הבבבול ה"ם כי' י' וע' בע"ז יו"ד כי'
קי"ז בק"ד בבה בבחלק עם הבבאת בבינין ובדברי הבבבול
בם בובבת כדעת הבי"ב בהג"ה:

(שם) ולבה לא בר כי' טריפה בגין דר' בחיר וכו'.
בפי' ח"ם כתב בע"י הבבבם בה"י בלבו בל רה"ק
בל ר"ב בבה דברי התוכלת עליו בלבון חבבים והבה היא
דבר תבי' בחד להעלות בל הלב לחבוד את רה"ק בד"ז
כי

הגהות מהרש"ם על ירושלמי חולין

כי הלא ע"ז יוכלו לבא לידי מכשול לפקוק הלכה כדברי
חכמים אם הם רבים נגד ר"מ, אך בהא דתכא דר"ש הוא
החולק ומבואר בירושלמי רפ"ג דתרומות דר"מ ור"ש
הלכה כר"ש לף דבש"ס בבלי עירובין מ"ו הוי בעיא דלא
אפשיטא מ"מ לפי הירושלמי גיפא אין חבש מכשול בזה
וע' בילה כ"ז ע"א דמדקתני בברייתא דברי ר"ש בלבון
חכמים ב"מ מקתברא כווהי" וכ"ה ברש"י חולין ע"ע ע"א
ד"ה אבל ובראש"ם פ"ז דב"מ:

(דף נ"ב ע"ב) וחכמים אוסרים ומודין שאם שחטו שאינן
כופגין וכו' ברש"י פי' מנוס דהוו ה"ש
ובגליון הגיה דהוי עבירת כפק וע' תשו' רמ"ע מפאנו
סי' כ"ו שבאר דברי רש"י דהוי באמנת ה"ש כיון דא"א
שיתברר לעולם ובתגהת ב"ש על המבכיות רמז להירושלמי
פי"א דיבמות ה"ז והובא לעיל ה"ב ועי"ש מ"ש בזה לך
לנאי דמפרש הכא בגמ' טעמא דרבנן דרובו מתוקנין
ל"ע דא"כ אמאי אין לוקין ולולי מנים שחיטה ים לחוש
שמא במקום נקב קבחיט אלא דאיכא רובא וא"כ הוו תרי
מיעוטי דמלטרפי לפלגא כמ"ש הר"ן פא"ע גבי בילם
וע' כר"ו סי' מ"ו ומעמ"ל דף מ' ע"א בהגהותי בס מה
שיש לדין בזה ולפמ"ש התיס' חולין פ"ו ע"א ד"ה מ"ע
דר"מ וכו' דרבנן מקפק"ל אי רוב מתוקנין וכו' ועי'
בש"ש להקלה"ח ב"ג פט"ו כיחא אבל מירושלמי נראה
דלרבנן בודאי רובן מתוקנין ול"ע:

(שם) מעמא דרבנן רובן מתוקנין הן ולית חש ר"מ
למיעוטא וכו' לפמ"ש בפי' חבק שלמה דהקיבוץ
דלר"מ יחידו לבקות לחומרא יש להעיר לפי' הגהת מגן
פ"א מיו"ט דבעבה גם ר"מ מודה דלא חיישי' למיעוטא
וה"נ בזה ול"ל דהקיבוץ על אי"ב ביה' אסיר לבחוש וע'
כוכה י"ד ע"א ורש"י ד"ה בבאין בזה וכו' דמוכח דלא
כהגהת מגן"מ אבל י"ל דלרב בס ק"ל כהגהת מגן"מ
ותליא בפל גתת רב ובמילא אבל הכא הרי קאי אליבא
דרב וע' כדרים ק"ה ע"ב ופי' הרא"ש בד"ה הרי זמנין
דמוכח דגם לר"מ לא גזרו בטלתא דל"ש וגם בגיף הדבר
אם מהבש בפקק חייב לבקות ע' בב"ח ובא"ד י"ד כי
כ"ח בקב"ז ופמ"ג בפתיחה לח"ב בסק ד' ובש"ש ב"ג
פע"ו בהוכך וע"ע בתבו' רע"א מ"ת בוס"י ק"כ והע"ש
על הבאלתות בהבמעטה לבאלתא י"ח לאות א' מ"ש בזה
ובהא דעבני הא איתא רובא וחזקה ע' ח"ש יו"ד סי' ע'
מהא דלר"מ אין אומ"ה מהג בחיה ועיף ועפמ"ג בפתיחה
לה"ש ותבו' אמרי אם יו"ד סי' ע"ז מ"ש בזה:

(שם) והלא חזקה הא בזה אבינו וכו'. ביין רמב"ם פ"א
מאו"ב ה"ב בכתב ג"כ כן ובהה"מ בס הביא כן
מהירושלמי פ"ד דקידושין ה"י וע' בב"ם א"ע רס"י י"ע
בהקבה מב"ש דחולין וע' ה"ש יו"ד סי' בלא"ח בהבא
עליו ובילאר כיבת ירושלמי ורמב"ם על נכון:

(דף נ"ג ע"א) בס בחבק בלמה בנה בהעיר מהא דאין
מומחה חי בלבים יוכ, ע' בעה"מ פ"ע
מע"מ בבס יבקוע דבינוי הבילים בקבו לחמים שיהיה
כן ובינוי התורה ל"ה כן ובזה תי' הא דדייק מומחה
לר"א דאזלי' בת"ר ע"ש ואני מלאתי בתגודה פ' העגל
סי' פ"ז שהעלה מדעתו כן ורחים מדלא דייק דמומחה
דיבוע חי מדבתיב גם דור עבירי וגו':

(שם) המילר אסור לבקות מה טעם וכו' אין לבר
מעריף דעתו וכו' ל"ע דלא מלינו בבוס מקים
ביהא המלבעל פטור מע"ע בבתורה בלריך כונה. וע'
בבכות י"א אי אבוס טרדא אפי' מבעבע קפיבתו בים מני
וכו' אבל חייב בכל המלות האמורות בתורה ובו' ובינמא
י"ד ע"א כבי דאכיות לא חיילי עלי' אעבודי מיהו לא
מומרד ופיבב"י ובקדשים בעינן בגלחת וגדולה וכו' וע"ש
בתוכי"ם בסלקו על רש"י ולכ"ע מותר לעבות מעבודה
בהיותו מלבעל אם אינו אונן וע' בתבו' בי"ע סי' כ"ח
בבס מ"כ בחבל לא ישחיט וכתב ע"ז ולבע"ג מ"מ לא
ישחיט וכתב דאפשר דק"ל דעבוס לבדא לא ישים אל
לבו לשחיט בכונה ובפתי"ם ויו"ד סי' א' סק"י תמה ע"ז
דא"כ מבעה קפיבתו מני לא ישחיט וכתב דבעמא מבוס

איסור מלאכה והנך רואה שהדבר מפורש בירושלמי כאן
אבל מ"מ ל"ע ועי' עירובין ק"ה ע"א בלר אל יורה ומ"ש
בתוס' שהבילו מירושלמי פ"ה דברכות דהמילר אסור
להתפלל ומייתי לה מקרא דשמעו נא זאת עכי' ובסורת
ולא מיין ומדמה לרה לסברות אבל לענין שחיטה וכשו
ל"ע ומ"ש בח"ש דהכא מיירי בבטרפה דעתו לגמרי ל"ע
דאי בבטרפה דעתו לגמרי למ"ל לאתויי קרא דבסורת
ולא מיין ומי לא ידע דבבטרפה דעתו הרי הוא שוטה
ובחיטתו פסולה. א"א תלמיד הרב המפרש ואיך חשב
הרב הג' שפי' בטרפה דעתו לעולם אלא ה"פ שב"י לעבר
פתאומות מתבלבל דעתו לגמרי לפי שעה ועד שלא נחת
שקעה דעתו אסור ובזה ניחא כל התמיהות שם הרב הג'
המציר:

(שם) כיון שבטרפה דעתו דבר בם כמייתי' הוא וכשהה
פעליין מן המלות וכי' מבאן מוכח דשוטה פטור
מכל המלות ומבאן מקור דברי הרמב"ם פ"ט מהלכות ה"ע
שכתב דשוטה אינו בן מלות ובתבו' אור הישר סי' ל'
תמה מכ"ל לרמב"ם ד"ז והדבר מבואר כאן וזה דלא כתבו'
מהרי"ל שהוא בב"י א"ע סי' א' שכתב דשוטה בר מלות
הוא דאי הוי כבהמה א"כ לא תועיל שחיטתו גם בעומד
ע"ג ע"ש:

(דף נ"ה ע"א) אם מר דקדשים קדמיי לגיד וכי' ע'
מ"ש יו"ד סי' ל"ש שהקשה הא בתחלה
לא הי' בחבר א' בזית וליכא בי' מבוס קדשים ומפ"ה
לוקה מבוס אמ"ה כדאי' בחולין ל"ו א"כ איסור אבמ"ה
קודם וע' פלתי סי' ב"ב בק"ב וע' מו"ב מ"ת חא"ב סי'
קמ"א וב"ח יו"ד סוס"י ל"ד:

(שם) ור"מ איסור חל על האיסור ס"ל וכו' ל"ע דר"מ
לא ס"ל דאיסור חל על איסור אלא בבולל דגבי
גיד הנשה בל נבלה הרי נבלה הוי כולל וע' יבמות ל"ד
ורש"י שם א"כ הייבו מני כדברי ר' בין בר חייא:

(דף נ"ה ע"ב) בר קפר תני גיד הנשה בל שלמי בהמה
וכו' ע' מל"מ פ"ב מהל' בחיטה ה"ג בבוסה:

(שם) ר"ה בבס רב אלו שלמים מלות בעתידין בני מה
וכו' ע' בעבלה מאמרות מאמר איסור דין ח"ג
פב"א בבילאר מה הם שלמים המלות:

(שם) אין העולם יכול להיות פחות ומשלמים לדיקים
וכו' ע' בוכה מ"ה ע"ב דבס איתא לא פחות
מעמא מל"ו לדיקים:

(דף נ"ו ע"א) תנן ודאי הי' ומקתפק לי' ברס הכא עיקר
לאיין בפק הי' וכו' ע' תב' מו"ב מ"ת א"ע
ומיומ"ל בהגהותי לדף מ"ע ע"ב:

(דף נ"ח ע"ב) ומן דמר בזית לדהותו הוא דאמר וכו'
מבאן מוכח דגם באיסור דרבנן בדאיכא
חימוד ממון מעבירין אותו בהרי אליבא דר"ל א"ש מוהר.
מה"ת ולפ"ה בבבעורה דוחין אותו וחזו דלא כתבו'
עבה"ג סי' ע"ו וע' תבו' נעע שעשועים סי' י"ז ובדע"ת
סי' ג' בקי"ג ומבמ"ק בזה:

(דף ס"ב ע"ב) ר"א בתמיה כרבנן ובבקיין רבים
ומבדין כיחידאי וכו' מבאן מוכח דאין
הלכה כר"ע אלא מחבירו ולא מחבירו ודלא בהע"ז א"א
סי' רכ"ז בק"ד וכי' הל"א בק"ה וכבר הסיגו עליו הא"ר
ומב"ז בס ואני מלאתי בבאלתות פ' בבלה שאלתא מ"ת
בכתב דהלבא כר"ע אפי' מחבירו וכדברי הע"ז ועי'
בק"ב על הרא"ש פ"ג דבילה סי' ד' בהבית מהתוס' יומא
דף ד' ע"ב ד"ה מכייב דמבמע ג"כ בהע"ז וגם בר"ש
הל' חלה בהוסף בב"ל יו"ד סי' בכ"ע דהלבה כר"ע גם
נגד בתס מבבה ובע"ג הרא"ש ח"א ולפלא שבתוס' בילה כ"א
ע"ב מבאר להיפוך וכ"ה ברא"ק פב"ה סי' כ"א ובתבו'
הרא"ש בלל פ"ד דין ג' ובר"ן בדרים ז' ע"א ד"ה ולענין
וכ"ה ברמב"ן וריטב"א רפ"ז דבדרים וכ"ה בב"מ פ"ד
דתפילין ופי"ב מתרומות ה"ז ובתויו"ט פ"ד דבקלים מ"ו
בבאור דברי הרמב"ם בפיהמ"ש בס ויש להבין רא"י לזה
מש"ב דמו"ק דף כ' ע"א ע"ש ודוק וכ"ה בא"ז הל' בכורות
סי' הק"כ וע' בשו"ת גא"י מא"ח סי' קמ"ג בהעיר בזה

מרבב"ם

ונרסנ״ם פכחים קט״ז ע״ב וע״ע בתויו״ע פ״י דכלים מ״ח ובתוס״מ ובכי״ם סס ובפ״ח דנגעים מ״ד וע״ע בתסו׳ סער לפרים כ״י קס״ט וס״ך חו״מ כ״י סס״ה כק״ב ותסו׳ חות ילמיר כ״י ל״ד ומל״מ פ״ח מכלים והנך רומה בהדבר מגדולר

כמן ובי״מ כ״י קע״ב לא הביא מכל הכ״ל:

(דף ס״ג ע״ב) לא תבבל גדי כל בכן לעיכל דלקירא

וכו׳ יל״ע מ״כ לא ילקה בלכילה דלעמה״ד

ול״ל כמ״ם הלח״מ סס ה״ב מכוס דליכא גילוי לקרא יתילה דלא הבבל לבל מ״ם סס דהיכא דמוקי לה בלס לימו ענין וכו׳ לא לקי כמ״ם התוס׳ בר״פ לימהו כבך ע״ם דף ס״ח בד״ה לעבור דמוכח להיפוך וכבר הביל בזה בי״מ לות מ׳ כי״ב והביל עוד מבמ״ק וע״ע בתסו׳ עבוה״ג כ״י מ״ו בלמגלע התסו׳ וע׳ בב״מ פ״ח מעו״מ הל׳ ב׳ בכתב דטעמא דלקי בלכילות בב״ח מכוס דמבמע בלא לקרה תורה לבבל לבלא כדי בלא ינא לאבול וע׳ בב׳ בית לל הדר ב׳ בתמה ע״ז מהא דביבל מבלא בחלב לוקה על ביבולו ולימו לוקה על לכילהו ות״י דלף דלאחע״ל מ״מ עכ״פ לוקר מיקרי ומ״מ לקבדו בין רבעים גמורים וע׳ קפרי פ׳ רלה בפקיק לא תלכל הנפש עם הבבר וגו׳ דדרש לרבות בב״ח ע״ם דמוכח בס דלי לאו קרא הוי

קד״ל דחיב על ביבולו ולא על לכילהו ול״ע:

(דף ס״ד ע״א) בדס הכא חומר הוא מגד מ׳ וקיל מגד

מ׳ וכו׳ ע׳ ר״ף כתינות בו״פ הלבה

בנפלה בפי׳ דברי הירובלמי חמור מגד מ׳ דתנן ב״ז חומרים לא תמכור וקל מגד מ׳ דהבן אבו ואבו מודים בלס מכרה ובהנה קיים ועי׳ בתב׳ בו״מ מ״ת ח״ד סי׳ קי״ל בתמה ע״ז מבמ״ק רפ״ק דבילה בפלוגתא דב״ם וב״ה וקתני לה מקילי ב״ם ומחמרי ב״ה ומבואר בס דמידה דלס בחבו יחפר בדקר ויכבה ע״ם מ״ם בזה וע״ם בתוס׳ כתובות ע״ח ע״ל ד״ה נפבו לה וכו׳ שפירבו בפס״ כפי המבואר כאן דקל לאחה וחומר לבעל ומל״ע מ״ם דברכין כ״ז ע״ב דפריך ולתנייהו מבי קולי ב״ם וכו׳ לב״מ דהוי חומר לתקדם ול״ע:

(דף ס״ז ע״א) לי בבבדא דעריפה כל מנא מודין דלוקרת

ובלוקרת וכו׳ ע׳ בב״י ופר״ח ופליתי יו״ד

כ״י ע״ב שהאריכו בהחלוקת הרלבונים לס הבבד בולעת בעניניה דלוקרא ומבאן מבואר דלוקרת מבמנוניה

בל עריפה:

(דף ס״ח ע״א) ובבר בבדה עריפה לא תלבלו לבלב

הבליבון לותו וכו׳ ע׳ רש״י פכחים כ״ב

ע״ל ד״ה לותו וכו׳ ומדלעריך קרא לעברי״ לא מלי לעילף דלי לבו קרא דלותו הו״ל לעלותי״ לעריך בלון הקב״ה מקפח בבר וכו׳ ומבלן מוכח להיפוך גם ל״ע דברי רש״י דהא בהמה״ח לבקר לב״ל ובבר הבה בזה בלב לרי״ חולין מ״ב ע״ל וע׳ בעברה מלמרות מלמר ביקור דין ח״ג פב״ל. ועתוס׳ ומחות ק״ל ע״ב כוד״ה בב״ח:

(שם) לר״ב קיימתי׳ בגיד הבבה בבבבלות וכו׳ עפמ״ג

בפתיחה לכלי פבח ח״ג פ״ג לות י״ל מ״ם בזה

וע׳ יוכף דעת ליו״ד כ״י ס״ו ס״ה בבילר דהירובלמי לזיל לבי׳ לקמן פ״ע דף ע׳ ע״ב דב״ל דגידין לאו בבלל בבר לבבל לפי הב״ם דידן לימו כן דלין בבבא לחלק בין

גיד נבלה לבבדה ע״ם בלוך:

(דף ס״ח ע״ב) הדע לך שהן חבדין יותר מבדבי תורה

וכו׳ ע׳ מהרש״ל ח״ל עירובין כ״ל ע״ל

בבתב דהא דהעובר על ד״ב הייב מיתה דהיינו בדבר בגזרו לעבות גדר על דבר עבירה בים בגופא חיוב מיתה לבבל גזרו בדבר בים בו עבה ול״ת לימו דומה בעובר על גדרים ביהא חייב מיתה דלא יהא עפל חמור מן העיקר ובמה״ב בעלם ומנמו דברי הב״ם ברכות ד׳ ע״ב ודברי הירובלמי דהבא וע׳ בעדבי פג״ה כ״י הרב״ע דמבואר

ג״כ כדברי הירובלמי ודלא כמהרש״ל:

(דף ע׳ ע״א) והא הבי הנחה לת הבלב וכו׳ ע׳ תוס׳

בביעית כ״ג ע״ל ד״ה גמר בבר וכו׳ והבבת

רע״ל בס בתמה ע״ד התוס׳ בס מהירובלמי וע׳ תבו׳ פמ״ל ח״ב כ״י קל״ו וב״ל ל״ח כ״י י״ד ובמין ליון מכ״י

מ״ע והלאה והבו׳ בו״מ תבינא ח״ד כ״י קס״ע ולי״ר על הירובלמי פ״ב מעבב״ם ה״ל וי״ם כ״י רל״ח בקב״ג מ״ם בזה:

(שם) מי בעובים עבים יין בתוך התבבל ולא טעם יין

לפגם וכו׳ ע׳ ירובלמי פ״ה דע״ז ה״ג ופיה״מ לבר״מ

ורע״ב בס מ״ב להיפוך דיין בתבבל בבר לבבח ול״ע

וע׳ בב״ך יו״ד כ״י קל״ד בקבב״ל בבס לו״ה ג״כ כן:

(שם) לומר ר׳ לבון מעמא דרבב״ל ולבבלו לת הבבר ולא

לת הגידין וכו׳ ע׳ בל״ר על הירובלמי פ״ח דבהדרין ה״ב ובבפרו יוב״ד ליו״ד כ״י ס״ו ב״ה מהב״ם דילן פכחים

כ״ב ע״ם בלוך מ״ם בזה:

(דף ע״א ע״א) ובמה הוא בדי מחיזה מלא טפח ובו׳ ע׳

ס״ב בבלי מ״ק כ״ב ע״ב ותוס׳ בדה ב״ו ע״ל

ד״ה ותו ליבא וכו׳:

(שם) דתבינן תמן הבוגע בבבני חלאי זיתים וכו׳ ע׳ רב״י

חולין קב״ד ע״ב ד״ה ותחבן וכו׳ דמוכח דבבהם תחובין

בבינבין ולי״ז מיחבב מגיע לחמה וב״ה בפי׳ הגר״א פ״ח דטהרות וע׳ בב״מ פ״ל מלא״ע הי״ב והוב׳ בזיל ב׳ ע״ב ד״ה ת״ם חלב הנה וכו׳ ותבו׳ בי״ל מו״ח בי׳ ל׳ ופי׳ הרלב״ד לעדיות

רפ״ג וחי׳ הרמ״ל פ״ג דלחלות מ״ל:

(שם) עבבר שחליו בבר וחליו לדמה וכו׳ ע׳ תפא״י על

מבבינות שבמלא בעלים בגחות ח׳ ובקרא בבס בבבון מלים ולבבבא ובדפב בבפרי החומות מלימהו ולולתו ע״ם:

(שם) בבבו בלב שועה והיה וכו׳ ע׳ יומא פ״ד ע״ל מלי

תקנתי״ וכו׳ ול״ל דהבא בדלא עביד תקנתא וע״ע

ירובלמי פ״ח דיומא הל׳ ה׳:

(דף ע״ב ע״א) לומר לון מיני הבריי״ חולין בתמופה מי

מבחתיה וכו׳ עתוס׳ זבחים ע״ז ע״ל ד״ה

וחולין וכו׳ שהקבו דליקדבינהו והדר לפרוקינהו וע״ם מ״ם בזה ים להאיר לבי״ הרמב״ן בבב״י יו״ד כ״י רב״ח דבבדר ע״י כיבה בגי בחרעה דהבתא ולפ״ם הע״ל לר״ה כ״ח דגס לחר זריקה ומהני שחלה ולידד בס דגס בבחלה חולין מגילא הויין כדמ״ל בבבחות מ״ח ל״ב יובל להקדים החזה ושוק ויבביקבו ויניף ולח״כ יבחל על הקדבו וע׳ יבויע״ק ליו״ד

כ״י ל״ע בק״ה:

(דף ע״ב ע״ב) והבוחבן בחוץ חייב ועובין תמורה וכו׳

בבב״י כתב דהיינו קודם פדיונן ועלח״מ פ״ג

מתמורה ה״ב ותוס׳ בבורות ע״ז ע״ל ד״ה ותמורה ותבו׳

ב״ל חיו״ד כ״י ע״ה בהניח דברי רש״י בל״ע:

(שם) תפתר מתניתא בדולה ליתנו לבבים וכו׳ בפ״י חבק

בלמה הביל מבבורות כ״ז ע״ל דדוקה בתרומה דקדה״ג

וע׳ ב״ירובלמי פ״ב דקדושין ה״ע ומרה״ב פ״ח מבבדיס ה״ג ותוס״ר יו״ד כ״י ס״ו וע׳ בב״מ פ״ל מבבורות הע״ו ובמהרי״ל על הרמב״ן לבבורות פ״ד בחורך בזה וע׳ מזבח כפרה בס בבס תוכפי הרל״ם מ״ם לחלק בזה וע׳ תבו׳ מבני לדק מל״ח

כ״י ק״ל וב״מ מ״ה ח״ד כ״י קב״ל:

(דף ע״ה ע״א) בדס קדבי מזבח מבולין בגיז וכו׳ ע׳

מב״ח מלוה תפ״ד שהקבה דב״מ בגיז ע״י

עבו״ם לו ע״י כוח לבבים בפחות פחות מבבעור לבי׳ רמב״ם דגוז ביעורו כרוחב הביע כפיל גם בבלבתי דב״מ בתולב דחייב בדלבית הגז בב״ם ב״מ פ״ו דביבירים ה״ו ולבבא מבוס גוז בב״ם פ״ל דמעילה ה״ז וכן מבבח״ל בבוטף ע׳ חולין קל״ז ע״ל וי״ל דבין דמתחייב בדה״ג מיגו דחבב גזיה לעבין דה״ג מתחייב בבי מבוס גוז בב״ם

בה״ג בבדבי בוף חולין:

(דף ע״ו ע״ב) תפתר בבתי פרבב ובו׳ ע׳ תבו׳ הרמ״ל

כ״י מ״ז בתבו׳ הב״י בהבילא מבדבי הרי״ו

דלדם חבוב לו עה״ע בגי לעפ״י בלבו גבלי ובבי מ״ח חולב הרמ״ל והובים מרב״י ב״ק ל״ו דדוקא גבלי וע׳ בב״ע ח״מ כ״י קב״ה בקב״ה ובב״ך בקב״ז ותומים

בקב״ח מ״ם בזה ומבלון הירובלמי מבמע דוקא פרבב:

(דף ע״ז ע״א) ר״י בי״ב בעה דלה מר לילון דעבדין

וכו׳ ע׳ תוס׳ ע״ה דברכות מ״ג מ״ם בבס

הרמב״ם בבמ״ב ח״ג פמ״ח ורמב״ן עה״ה פ׳ תלא וע׳ מד״ר

פ׳ לומר פב״ז וע׳ פבקי תוס׳ מגילה כ״י פ״ד:

(שם) עוף עסור ההולב לת הנפש וכו׳ בר״י כתב בהרב

לת

הגהות מהרש"ם על ירושלמי חולין

לאת הנפש ולא"כ ערד ונעלא בקן וע' בעכ"א עלות הקנ"ם בתנות דגם כבסי" הפקר ועציקרא פטור בדאי' בב"ק ע"ד בור הפקר שהמית חייב עיתה ובזא דעפרם הב"ק שם דעיירי בלא נגזר דינו דבעי לאתויי לב"ד לקיים בי" ובערת הרע עקרניך וב"ח שם דף ק"ע ע"א יעוין בתה"ע פ"י עכזקי עמון ה"ז דבבתנה ל"ם עלות ובערת הרע עקרניך והוא נגד הס"ק הכ"ל וע' תבי' ה"ק חא"ח כ"י ק"ה וכ"י ק"פ ובי"ע ע"ת ח"ג כ"י פ"ח:

דף ע"ח ע"א ואם הרוקף בודף אחרי אני כעלע וכו'
ע' ביו"ד כ"י קכ"ז ק"ג בשם תשו' הרא"ש
דעי שבתחייב עיתה עותר לבדוח לבית עבו"ס להליל א"ע ולא הביא שם עקיר לזה ובע"ז קק"א כתב דתליא בב' דעית שבבי' קכ"ז ק"ג ובלעת שהדבר עבואר בב"ק דבבת קע"ז ע"א ולף ד"ל דעיירי לבית גוי עובד כו"ע אבל בירושלמי דבבת שם וגם כאן עבואר לבית ע"ז עותר לבדוח א"כ הדבר עפירש בדעת הרא"ש:

מסכת בכורות:

(דף א' ע"א) נהיל לת עה דתני ר"י בקרבם ובאכבה
אוף של בוהפות וכו' בהיק' ד"ה והעבתתף
הביאו ד"ז בשם ה"כ ובעתרי"ע אלבאזי תעה בלא כעלא שם והביא עכ"ק דילן לקען כ"ו ע"ב וחילין קל"ו ע"א
והדבר עפירש כאן:

(דף א' ע"ב) בכם הכא בתעתו של ישראל הוא וכו'
ועזה נראה דהיינו עבוס שביהות בתעתו
ובקבה א"כ עה קאמר לבען דאיכא בנבה חיב חטאת ובש"ק דילן עפרש עבוס עחעור ופירש"י דאיכא לע"ד דחייב חטאת וע' בר"ן קופ"ק דע"ז דדוקא עבים חטאת חייבי" לדבר שאינו עלוי ול"ל דכיון דבעלאכה חייב חטאת חייבי" ללאו דב"ב ועי' בגת"ם לפקחים בתחילת דברי הר"ן שם בע"ם דבנכיון הוא ברשות לוקח ובותר לירושלמי ולדברי עלמו בנדרים וע"ע בירושלמי פ"א דקידושין ה"ד הבן דגיל בזקא וכ"י דנכיב בזביתא וכו' הדא דתימר
בלי וכו' ודו"ק:

(שם) וכשם שקונקין להלבה כך קונקין לעבהג וכו'.
עתו"ק בכורות ג' ע"א ד"ה קונקין שבתנו לתיפיך
וע' גת"ם על ירושלמי פ"ד דפקחים ה"ג ועי' עוא"ח כ"י תל"ג דעבואר ג"ב דאין קונקין על עבהג ועי' רש"י והוב' קובה ע"ד ע"א ורע"ב דליכא עבוס אלא הקור בעבהג אבל ברעב"ס פ"א עעעריס עבואר לתיפיך ועי' בא"ח כ"י הל"ל ע"ב ובעיר"ע אלבאזי תעה בלא כעלא שם ובביא עכ"ק דילן לקען כ"ו ע"ב וחילין קל"ו ע"א
והדבר עפירש כאן:

(דף א' ע"ב) בכם הכא בתעתו של ישראל הוא וכו'
ועזה נראה דהיינו עבוס שביהות בתעתו
ובקבה א"כ עה קאמר לבען דאיכא בנבה חיב חטאת ובש"ק דילן עפרש עבוס עחעור ופירש"י דאיכא לע"ד דחייב חטאת וע' בר"ן קופ"ק דע"ז דדוקא עבים חטאת חייבי" לדבר שאינו עלוי ול"ל דכיון דבעלאכה חייב חטאת חייבי" ללאו דב"ב ועי' בגת"ם לפקחים בתחילת דברי הר"ן שם בע"ם דבנכיון הוא ברשות לוקח ובותר לירושלמי ולדברי עלמו בנדרים וע"ע בירושלמי פ"א דקידושין ה"ד הבן דגיל בזקא וכ"י דנכיב בזביתא וכו' הדא דתימר
בלי וכו' ודו"ק:

(שם) וכשם שקונקין להלבה כך קונקין לעבהג וכו'.
עתו"ק בכורות ג' ע"א ד"ה קונקין שבתנו לתיפיך
וע' גת"ם על ירושלמי פ"ד דפקחים ה"ג ועי' עוא"ח כ"י תל"ג דעבואר ג"ב דאין קונקין על עבהג ועי' רש"י והוב' קובה ע"ד ע"א ורע"ב דליכא עבוס אלא הקור בעבהג אבל ברעב"ס פ"א עעעריס עבואר לתיפיך ועי' בא"ח כ"י הל"ל ע"ב ובעיר"ע אלבאזי תעה בלא כעלא שם ובביא עכ"ק דילן לקען כ"ו ע"ב וחילין קל"ו ע"א
והדבר עפירש כאן:

(דף ב' ע"א) תני גר שבהגייר ולא"י אם עד שלא בהגייר
בבבה חעורו אז אחר שבהגייר ה"ז פודה
אז עורפו וכו' ע' הוב' בבורות ט' ע"ב ד"ה לאפקועה
וכו' דלפטרו עעלות עריפה ל"ה לריך וכו' אינו עורפו
אבפק ועי' עהריע"א אות ד' בבופו ועי' בעהריע"א בהעיר
עהא דבבל בפק ע"ע בד"א לחוערא וכ"ל דלפי העבואר
בבבורות י' ע"ב בלא הפביד עעעונו בל בהן לפיכך יפביד
עעעונו יכפוהו ב"ד לעורפו הרי דבל עלות עריפה עשוס
בעפביד עעעונו בל בהן והכא דפטור עלהנו לבהן עבפק
שוב י"ל דא"ל לעורפו אבל ע"ם העהריע"א דעשוס הפבל
עעעונו פטור עלקיים הע"ע הוא תעוה דא"כ בבל איה"כ
יהי' בפקו לקולא ועי' בע"ז יו"ד רכ"י ב"ב בהגהת רב"פ
ועי"ע בעהריע"א שם אות י"ד בבופו:

(דף ב' ע"ב) בדי פלן יהיב עקעת פלן וכו'. הראוני
בר"ן קידושין פ' האומר בד"ה ולענין
עקדש ע"ה וכו' דעקעת פלן ר"ל עעון פלוני שבקרא
יקוס בעעמיד לאדם על רגליו וע"ע ירושלמי פ"ג
דעירובין הל' ה' וגיטין פ"ז ה"ו ועי' בח"ע כ"י רב"ג ס"ח
בדין לא אמר כראוי לו ולא בבבורתו ידו על העליונה
ויש חולקים שאם אמר שהם עתנה נהן לו והרע"א
הכריע כדיעה הראשונה ולכאורה עדברי הירושלמי כאן
נראה דפליגי בזה הכך אמוראי ואף שיש לייבב קצת
ע"ע ל"ע:

(דף ג' ע"ב) ר"ש אומר עה הלעוד לומר גמל גמל
וכו' ע' בעהריע"א אות א' בבופו וע"ע
אות ב' שהביא עירושלמי פ"ח דתרומות שהביא בפי"
ח"ם ובילקו שם דיש גי' אחרת בירושלמי ובדתה ראיות
הח"ם ועי"ע עוד בזה:

(דף ד' ע"א) בני זכריס ושתי נקבות אין כאן לבהן כלום
וכו' ע' בפי' ח"ם שהביא שהתוקפתא וכבר

קדמו עהריע"א בזה אבל הרי הקבה שם בשם הרא"ש
אעאי לא בעבי' אב"ב אבל י"ל דזה תלוי אם בד"א
לתתעיר עה"ת אז דרבנן כע"ם בעלא"ר אות ב"א בקב"ה
ור"ז הלוי בפליגתא דתנאי בריתות י"ז ע"ב אי בעינן
תתיבה א' עעתי תתיבות והעעיון בנדה י"ד ע"ב ושם ע"ו
ע"א ותוקפתא פ"ג דנדה יעלא דהתיקפתא ב"ל דלא
בעינן תתיבה ובני תתיבות ע"ם ותבין א"ב התוקפתא
לבי' אזיל דלריך לבדוב והרעב"ס לביעתו אזיל ודו"ק:

(דף ה' ע"א) האוכל פירות עבולין לעעבר עני חייב
עיתה וכו' ע' תיב' יבעות פ"ו ע"א ד"ה
אי עתתם וכו' שבתנו דבעת אין בעבל של עעבר עני
עיתה והוא נגד העפירש כאן וע"ם בהגהת הגי"ב שהביא
עעעדרש איבה בפבק גלתה יהודה עעיני דעפירש ג"ב
דחייב עיתה וע"ע בירושלמי פ"ד דדעלאי ה"ו. ובפ"ע וגה"ש
שם דפליגי בזה תנאי וב"ה בירושלמי סיפ"ב דקידושין
ותבתוע בו"פ רא"ה וע"ע בר"ן בדרים פ"ד ע"ב ועל"ע
פ"ע ועעעבר ופ"י עעע"א ה"ב וע"ע בריעב"א עבות י"ז
ובעה"ע פ"י עעע"א וב"ב עה"ק יו"ד כ"י פ"ד ואבי עלאתי
בתוקפתא פ"ג דעבית ע"ב דעפירש ג"ב דגם בעבל דעעבר
עני חייב עיתה:

(שם) ישראל שהי' לו עבדה בפק פעדי חעורין וכו'
עתו"ק ב"ע ז' ע"א ד"ה עפירש בזא דבקע עבדה וכו'
ולא"ז שם ועהריע"א אות ח' ועם"ם ביבוב ד' לעב"ם
שפבק דתקפו בהן אין עוליאין עידו ותעהו עליו עם"ם
דב"ע ו' דא"ל ר"ת לרבה תבא דעבייע לך הבפיקות
בבבקין לדיר להתעבר ואי ס"ד תק"ב אין עוליאין עידו
אמאי וכו' בעלא זה פיטר בעעעונו בל בהן וכו' וכיון
דהרעב"ס פבק להא דהבפיקות בבבקין וכו' אין פבק
דתק"ב אין עוליאין עידו ובראה דהיה בתשו' הרשב"א ח"א
כי' ב"ח בשאל ועאי פריך הש"ב הרי י"ל דשאני התם
דבפק בבור דעעולם לא הי' ליישראל בו חזקת עעון
דעשעה שבילד תיבף בילד בו הבפק אם הוא בבור ולבן
אם תק"ב אין עוליאין עידו אבל פדיון פט"ח הרי הבה
הי' עתחלה בל בעלים ואיבא חזקה דעעיקרא ולבן י"ל
דאם תק"ב עוליאין עידו אבל י"ל לפע"ם התוב' בחולין
י"ב ובבבורות כ' דבבל ולד יש לו חזקת חולין קודם שילא
עראם אעו א"ב גם גבי בבור איבא חזקה לתיפוך ואפ"ם
אם תק"ב א"ע עידו א"ב הרי חזיבן דגם נגד חזקה עהבי
עה דת"ב א"ב ה"ב בפדיון פט"ח אך לבאורה י"ל
דשאני קהתם דאיבא ב' חזקות גבי פטר חעור חזקה
דעעיקרא וגם חזקת חולין בל אעו בל הפט"ח אולם הנה
בש"ב דעירובין ל"ו פריך דר"ע אדר"ע בהא דבפק עירוב
עהא דעלאו מי ועשבי רבה הכא בב' בתי עדים וכו'
ורבא עשבי הבא ב' חזקות התם חד חזקה ע"ם ועבואר
דרבא עתבלק בין חד חזקה לתרי חזקי' אבל רבה ס"ל
דאין חילוק ולבן קאמר הש"ם שפיר דא"ל ר"ח לרבה תבא
דעבייע לך ר"ל לשיעתך דב"ל דחד חזקה והרי חזקות
שוים לבן שפיר יש להביא ראיתא אבל הרעב"ם דפסק
בב"ע בראבא נגד רבה בע"ם הרעב"ם פ"ב עשבת הע"ז
וע"ם בהה"ע ובב"ם אה"ע ב' ל"ע בק"ו א"ב בבק שפיר
דתק"ב א"ע ופבק גם בהא דהבפיקות בבבקין וכו' ויותר
נראה דהבה בתשו' הרשב"א ב' ס"י בשאל ועאי פריך
הש"ם עהא דהבפיקות בבבקין וכו' הרי י"ל דשאני בפק
בבור דאסור בגיזה ועבודה ואין להישראל שום זבות עעון

בזה

בזה ולכן אם הק"כ א"נ אבל בפדיון חמור דהכא עוהר בהנאה ויש לישראל זכות נמצון בזה לכן נולדין נידו ונראה דהא רה"נ אם הוא בכור דדין איכור גיזה ועבודה הליא בהא דתק"כ א"נ נידו דכיון דיש לכהן זכות בו לכן אכיר בגו"ע אבל אם היינו לוונרים דתק"כ נולדין נידו הי' ראוי להיות עוהר בגו"ע אלא דרבה חולק בס וכ"ל דקדושה הבאה נאלי' באלי ולכן גם אי כיונא דתק"כ נולדין אפ"ה אכיר בגו"ע ולכן נייתי ר"ת בפיר רה' לרבה דלא הליא זה בזה דאי כיונא כדבת דה"נ דהליא זה בזה א"כ בפיר תיקבי דאי הק"כ א"נ כונלא זה פוטר נמנוכו בגמנוכו אל כהן נאי לנרת באלי התם בבכור דאכור בגו"ע הרי אדרבה אי כיונא דתק"כ נולדין הרי יהי' בהנת עוהר בגו"ע ולכן נייתי בפיר דא' נרבה אבל לפי הלונת דקי"ל דקדושה הבאה נאלי באלי ולא הליא זה בזה בוד בפיר י"ל דתק"כ א"נ נידו כיון דאין לישראל חז"נ כלל בהרי אכיר בגו"ע וזה דוקא בבכור אבל בעלונא דיש לו לישראל חז"נ גם תק"כ נולדין נידו ונינובים דברי הרנב"ם:

(דף ה' ע"ב) כא רלה לפדותו עורפו בקופץ נאחריו וכו'
לכי' רנב"ם פ"ב ובכורים הוי נ"ע ולא קנכא והראב"ד חולק עליו וכבר הביא נהריע"א אות י"ד נהנוכילתא פ' בא ב' הפירושים והא דכתב רב"י לעיל י' ע"ב דכופין לערפו לאחר בכורים היינו לנוכן דק"ל דקנכא הוא אבל לנו"ד נ"ע הוא כופין אותו לקיים הנליה גם לאחר לנו"ד יוס וע"ם נ"ם נדברי התוק' בערכין כ"ז ע"א ד"ה נאלי וכו' וע"ם בנהריע"א אות ה' עוד בזה:

(שם) נודי ר"א בפטרי חמורין וכו' ע' נהריע"א אות י"ג בהקשה דכיון דלר"א פטי"ח אכור בהנאה ולא תיר עד ביגיע הפדיון ליד כהן א"כ נה יועיל הפרכת הטלה להפקיע איכורו ונהראוי ביתנו לכהן בהנה ע"נ להחזיר ואין לאום בנא לא יחזירנו דהא קי"ל הק"כ נולדין נידו וגם רנב"כ נודה בפדיון פטי"ח כמ"ש בתבו' הרבב"א ח"א ס' ב"א וגם כשיחזיר בע"כ נהקיים התנאי כמ"ש ר"י בן נג"ם בהובא בנמ"א ע"ח א' בחידושים על הרנב"ם הנ"ח אבל הכא בתבו' הריב"ם ס' ב"א נבואר דבנתנה ע"נ להחזיר בעינן שיחזיר בלון ואם לא החזיר בלון וכפוהו ב"ד להחזיר נתבטל הנתנה לנפרע ובעבס היתר הפט"ח ע"י הפרכה הנכון כמ"ש הריע"א שם דהיכא דנה"ד אינו לריך ליתנו לכהן אין הנתינה ונעבב היתר הפט"ח:

(דף ו' ע"א) הני ר"ה רובה שבולל בנתן נעות וכו'
קנה ומיב בבכורה וכו' ובתוק' כתבו דקנ"ל דלא תיונא קנה נכפק ובח"ם הביא בשם נהריע"א שהנה מיך י"ל דקנה נכפק הרי בכל כפק נוקני' ונוונא בחזקת נולא קנא ותי' דהנכרי אין לו חזקה דנמונא כמ"ש הרבב"א סיפ"ק דכתובות ואוא תמוה דדוקא בנזיקין דכתיב בהו לאה ויהר גוים ליכא לעבו"ס חז"נ ומשא"כ לענין באר דברים ודר"ז נבואר בקלה"ח ס' ע"ב בקנ"ג ואני נלאתי עפ"ש כן בכינוק' פ"ד דב"ק והרבב"א בכתובות שם נייני להביא לענין נזיקין וגם בג"ק הדבר אם הכפק ונתון גורם ע"י חזנ"ק שלא יהי' כפק בכור יש בו עיון רב ועי' בקה"י תוקד"ר אות ה' חנן ובנחל"י להגאון מליכא לב"נ דף ו' ובו"ת הרי"ם חא"ח ס' ה' ובו"ת ביבת ליון ס' ע"ז ונ"ם בח"ם דהקנת חכמים בנא יאמר חייביך כשרפו בעלי' תקנו בין ליבראל בין לעבו"ס:

(דף ו' ע"ב) באותו שעה גזר ר"ג על גזילות כיתי שיהא אכור נפני חה"ם ונכאן יש לתמוה על מה שנחלקו הראשונים בדין גז"ע אם אכור עה"ת וכאן מפרש דר"ג גזר ע"ז ונלאתי בבו"ת הבואות חן ס' מ"ד שהביר בזה ועי' בבו"ת קדושת יו"ט ס' י' י"א י"ב ותבו' הש"נו ס' ק"ה ולפמ"ש בב' כפהור ופרח פ"ד דדוקא בקרקע גז"ע מה"ת אבל בטלטלין הוא רק מדרבנן מ"ש דהכא י"ל דמיירי בטלטלין:

(דף ז' ע"א) מתניתא ר"ע היא דאר אין פודין את הקדשים וכו'. ע' בערה"פ פ"ג דמע"ש ה"ו בד"ה לפי עבו אותו בקדשי בדה"ב מ"ש בדברי הרמב"ם בזה ועי' הוק' פסחים כ"ע ע"א ד"ה אין פודין ובעה"מ פ"א מא"מ מבמ"ק בזה ומדברי הירושלמי כאן יש קשוכין לדברי הרמב"ם שהביא הערה"פ שם:

(דף ח' ע"ב) מת מתניתא כר"י וכו' אוף כרבנן שביא היא ביד"ם שביא היא בידי אדם וכו'
ע' בב"מ פב"ד מעו"מ ה"ד שבתב בשם' בדעת רמב"ם דביד"א ג"כ ל"א לנמלס וכ"ה בלח"מ בפ"ה מבכורות ועי' רמב"ם פי"ד מנבת ה"ח מקים שיש בגבהו ע' עפחים מלומלמות וכו' ול"ח כי' המ"ה כעי' י' ושרי"ע ליבמות ל' ע"ב מ"ש בזה וב' בעו"ח כי' הרמ"ה שבחלקו הראב"ד ור' יהיאל אי ביד"א אפשר לנמלס ועי' בל"ז ח"ב כי' כ"ד שבתב דגם ביד"ם אפשר לנמלס ול"ע ועי' בב"ם ה"ע כי' קע"ב בק"ד ובק"ה שבתב בשם' דקי"ל דא"א לנמלס ועלל"ח פסרים ל"ד ע"ב דבדרבנן גם הרמב"ם מודה דאפשר לנמלס:

(שם) א"ל בבלי דאבלין כפנת אמרין מילתא דכפנת וכו' ע' רב"י ותוס' בכורות י"ח ע"א ד"ה אדאכלת וכו' שנחלקו אי כפנ"ת לשון גרשות ומכאן מוכח כתוס' ומ"ש התוס' מעירובין כ"ח דכפנ"ת לון נקחות בבסף מעבר בב"ק שם ויבאר לתיפיך אבל בריטב"א שם הביא כן בשם קלת מוקחאות:

(דף ט' ע"א) ר"א בשם רבב"ל דר' יוסי היא דאר כל בים חליפין וכו' ע' בקה"י לנהריע"א אות ע' ס' רמ"ע בחוכך בזה:

(שם) ותנינן תנן בינולת של נקע וכו' ומעבר בינולת לחת ומותן לו וכו' ע' בח"ם פ"ה דפאה שם ותבו' בחג"א סי' ל"ג והגהת רב"ם על המשנה שם:

(שם) כפק אם עד שלא נתגייר בכרה אם ומשנתגייר בכרה ה"ז בכור ומכפק וכו' ע' רמב"ם פ"ח מבכורים ה"ע ופ"א ומחו"כ ה"א ופמ"ג בפתיחה לה"ע ופתיחת דע"ת אות ח' וע"ע פ"ג דתרומות מ"א ודו"ק:

(דף ט' ע"ב) מה כפיק מן בינהון בהמה יולדת לחדשים מקוטעין וכו' ע' תב"ם ס' ע"ו בק"ה ומ"ם דלא קי"ל כירושלמי נגד בבלי בנחכ"ת לא ידע מדברי ירושלמי אלו ופ"א דבילה ה"א ומ"ם בשיו"ק בד"ה אתיא וכו' מ"ם בזה:

(שם) מה כפיק בין ר"ע לר"י חולבת פעורה מן הבכורה וכו' ל"ע דהא ר"ע חייב למיעוטא מה"ת כדאיתא קופ"ק דמכות: [illegible]

(דף י' ע"א) ובתי כפקות מדברי תורה להקל וכו' מכאן מוכח דגם למאן דחיים למיעוטא מהני ק"ם וכן מוכח בש"ם דבדה כ"מ ע"ב ועי' בהפלאה כתובות ע"ו ע"א שהוכיח כן מהש"ם שם ובכ"ה בתוק' בילה ד' ע"ב ד"ה ולהרות ולא הביא מש"ם דבדה ובפרע מהירושלמי:

(שם הלכה ב') בכל אתר הלכה כרבב"ג חוץ מערב ולילדן וכו' ר"א בר קיחה בשם רב ובלבד בנשנתנו ברם בנתניתא דר"ח וכו' ע' ב"ך חו"מ ס' קע"א בק"ע ויד מלאכי ס' ב"ז מכמ"ק בזה אם גם בברייתא הלכה כרבב"ג ובמח"כ כולם לא ידעו מדברי ירושלמי אלו:

(דף י"ב ע"א) ברם תכא אינו חייב עד שיגיז הודע לך שהוא בן דתני תלם מן המתה חייב וכו' ע' מהריע"א אות מ' דדוקא בעוף ולא בבהמה ולא בהנ"ז א"ח ס' של"ז בק"י שבתב דבתולם מעבר בהמה אחר מיתה חייב ועי' בנמ"ח מוכך הסבת אות י"ב מ"ם ע"ד מהריע"א ועי"ע בבמ"א בכל כ"א מ"ם בזה:

(שם) דאר ר"י ולא מתניתא היא האורג מלא הביע וכו' ע' תמורה ל"ד ע"ב דדוקא בליפורתא לא בעיל והרמב"ם פ"ג דבכורות הבאיע חילוק זה ועי' בפליתי ס' פ"ז בק"ד והבו' ב"א חיו"ד ס' ע' מ"ם בזה אבל דברי הרמב"ם מפורשים בדברי הירושלמי כאן ופ"ג דערלה

הגהות מהרש"ם על ירושלמי בכורות

ה"ג וצ"ל בגמרא"פ וע"ע בירושלמי פ"ו דכתובות ה"ז ופ"ה
דע"ז ה"ב:

(דף י"ב ע"ב) יתר על כן לאגרו תרומתן אינה תרומה
ומעשרותיהן אינן מעשרות והקדישן
אינן הקדש וכו' עומ"מ פ"ו מערכין ה"ב די"ל דבקדשים
דעורותיהן לכהנים ליכא מכוס ומקייב לביה"ג ומכאן
נראה להיפוך ולולי מיירי הכא בקדשים בדה"ב וע' רמב"ם
פי"א מבכורים ה"ח והג"ה בבגליון דדוקא בתרומה איכא
מכוס ומקייב ולא בבאר מת"כ ומכאן מוכח להיפוך וע'
תמורה ח' ע"ב ובכורות כ"ו ע"ב וע' ח"ב יו"ד כי' רל"א
באמצע התבו' וקוק"י ס"א מ"ב בזה ומ"ש בהג"ה בס
מה דנקט מקייב בביה"ג הרי בבכורות נקט גם במעבחים
ולולי יש לחלק בין פדה"ב לבאר מת"כ:

(דף י"ד ע"ב) לייתי ר"ח מתניתא דבר קפרא מדרומא
ותנא והכמים לומרים כל שבכחו וכו'
ע' בילה כ"ז ע"א ובמג"א כי' קפ"ח סק"ח וע' רב"י חולין
ע"ע ע"א ד"ה לבל ובפר"ח א"ח כי' תרי"ב ובערה"מ פ"ג
מיו"ע הל' ה' וע' ירושלמי פ"ב דתענית ה"ג ובב"מ פ"ד
מלי"מ אה"י ותב"ש כי' ה' סק"ח:

(שם) מן דבר מחלה לדקה ורביעי בגבה מנכוס קנבה
ומן דבר מחלה לגבה ורביעי בדקה וכו' בתוס'
ב"ח ע"ב כתבו ד"ל דטעמא דומכלס מחלה בביעורו
הכמים בלומו בות אלא מהלה כל זמן בעומד בספק
כדלי' בה"ג בבתובות נ"מ, וב"ע בה"ג בירושלמי פ"ז
דבביעית ה"ב מוטב ליתן מ' בודאי ולא בנים בספק
וע' מבות ג' ע"א ורב"י ותוס' כילד מומן דיש חילוק בין
המוחזק בדבר מו לא ע"ב:

(דף ט"ז ע"ב) כהן מו לוי בקבלו מליהן כל מבודת
בהונה ולייה מין מדבר מ' וכו' ע' בל"ק
מתות מ"י ע"ב וע' תבו' הרבב"א ה"ה כי' רל"ע והגהת
רמביים לחזיים ומבו"ק בלוקח בזה:

(דף י"ז ע"א) ר"ה בר ווא תפתר מדבריהן הדא דתימר
בחיבלין הא בבית וכו' מתוס' זבחים ע"ה
ע"ב ד"ה התפיס וכו' בהבילו בעה לחות דלקוד מה"ה
וכלן מבמר לחיפוך וכ"ה בירושלמי פ"ב דמ"ק ה"ג וע"ש
בביו"ק וע' בכורות ל"א ע"א:

(שם) מילתיא דר"ב בר יעקב בבש ר"י פליגא על
דר"ה בר ווא וכו' ע' בקה"י אות פ' כי' רכ"ה
והעוקר בלבה על הבאלהות פ' קרח אות ח"י מ"ש מד
ירו' אלו:

(דף י"ח ע"א) בביאה היא דכתיב ואבלת ולא לבלבין
וכו' מצמ"ב בהגהותי לעיל פ"ד דחולין בזה:

(דף י"ח ע"ב) לאבר ר"י היקה הדעת ד"ת וכו' ע'
מגמ"ב לפסחים ל"ד ע"א בהעלה דלמקבלת
הבמ"ק דוקא בקדשים פיקל היקה"ד ולא בתרומה אבל
מהירושלמי פ"א דפסחים ומה כלן מוכח להיפוך וע"ע
בירושלמי פ"ז דבקלים ה"ב והגהות הגר"א ז"ל:

(דף י"ח ע"ב במשנה) הלוקח בלוקן הבכיר וכו' ז"ל
הא"ז תל' בכורות כי' תקי"ו רב"י ז"ל
בתב ובבאן מיירי וכן מלה בדבריו דלי בישראל בבלו
מלי בייך קנבא עכ"ל וע' תבו' ח"ב יו"ד כי' ב"ב ודב"ת
כי' מ"ז בקה"ה בהלרבתי בזה בבמה לוקמים בבילוד דברי
רב"י וע"ע בבע"ל כי' קפ"ח בחבוב ע"ד מהריע"א בגמ"ב
דבמפק לא קבבו בחוא בגד דברי רב"י בבכורות ל"ה
ע"ב ע"ש עיל בזה:

(דף ב' ע"ב) אף לאת מר מעבין זקנים לדברים יחידים
ותוא ביתא לאוי לבל הדברים וכו' ע' בד"מ
יו"ד כי' רמ"ב ובי"ד בקב"ב דבמיבה בבזה"ז מותר ליתן
לדבר מ' גם אם אינו לאוי לבל הדברים:

(דף ב"א ע"א ד"ה על אלו מומין) נפגמה לזמו מן
הבחוק אבל לא מן הטור וכו' ע'
בו"ת הביב מבה כי' מ"ז והפלי"מ על המבניות ובבר
הלרבתי בבו"ת מהרב"ם ח"א כי' קי"ג ובמפתחות בס
ובבמ"ק בזה ובס הבלתי רא"י מלבון המבבה דבקע מן
הבחוק ולא נקע מהבחוק דבל הבמיך לו ודומה לבחוק

הוי בבלל בדא"י בה"ג בבכורות ז' בו"ע בתא בחיולא מן
הטומא, מעומא לא קאמר אלא מן הטומא וע"ש ברש"י
והבין ולחי"ז בדפק כ' בפת אמת ובס המריך בבמה רחוק
להקל בבל מבך הזמן אם בתך מומי ובב"פ אין לחמויר
רק ברלאם הזמן בחין בס אלא טור ובפרט לחתיר לעבית
בו מים ולבמ"ל:

(דף ב"ג ע"ב) בבבר מלם ידו ומלם רגלו אע"פ בחיבו
מיבר וכו' לבחורה מה הוקיק אילא
הרי קרא בתיב פבח וגו' וע' תבו' ח"ק תלק בבי כי'
ב"א בבילר דפבח מיבר אפי' בלא בבלא בה דולג ומקפן
ולא לבעוד בלל אבל לילע הוא מבין אחר והביא בס
מתרגום בפי' פבח תגירא והביא בס מהב"ק פ"ק דע"ז
עוד לאחרת ה' ברוני כו' מבילים בלם על חיגר וחיגר
נגד יעקב אחי רק לולב ודאה דבס עובים רק דמיון
בבלמא ע"ם ובלמת דבתוב"ע ס"פ"ח דפלה פי' דפבח
הוא בבתי רגליו וכפי הגראה דק"ל דחיגר היינו בהגל
מ' ומעבבת ר"ע בס הביא מתת"ב פ' מעור דפבח בין
חיגר בבתי רגליו בין חיגר ברגלו מ' וע' חגיגה ח' ע"א
חיגר וכו' ומתפבע וכו' וע"ש ג' ע"א חיגר ברגלו מ'
וע' בו"ת חת"ם סוק"י ל"ח מ"ם בבס כתבי הגאון מהר"ע
מבד"ק ליבא ומ"ש עליו בזה וע' בקה"י בקובערם מעבה
לבון ח"ב לב"ח אות רמ"א בבתב דחיגר הוא בחין לו
רגלים בלל ופבח היא הילבב על לדו אחת והוא תמוה
דחיגר ופיבח הוא לבון מ' וב' בתרגום מבלי כ"ו בפסוק
דליו סיקיס ופבח ובמלאבי מ' וב' ברב"י מ"ח ע"א
ד"ה דאזלו ומתבדי ופירב"י דהיינו פבחים וע' ביעה דף
י' ע"א גבי בלעם חיגר ברגלו אחת הוא:

(דף ב"ז ע"א במשנה) הגובא בבים בשבבה פבול עד
בידיר הביים וכו' מגמ"א כי' קב"ח
בקנ"ד דהוי רק פבול דרבנן מבים קנס הבל בתבו'
הרא"ש כי' מ"ע הובים דהוי מה"ת וע' הב"ם כי' ב' בקי"ב
בהקבה מה מתני מה בידור הנלא הרי הבור על הבבועה
וע' תבו' ח"ל כי' ב"א ובהפלאה בקי"א לבי' ב"ז וע"ע
הב"ם תפ"ל הי"ד כי' ב"א ע' תבו' מעב בבבועים כי' ב'
ותבו' מהרי"ע ח"א כי' קמ"ב יע"ש תב"ר בבר אפרים
כי' קמ"ב מ"ם בזה:

(דף ב"ז ע"ב) בלא בפנו בבאלן לו בין בפנו בין בלא
בפנו ר"י אמר מפני הבובה וכו' ע' בדא"ם
פ"ד דגיעין סיק"י מ' דלפי מעמים אלו א"ל רק לבודיע
לו אבל לפי מעם ב"ק בבלי לריך ביהיה בהבבעתו
ובהפא"ם בס ביאר בוכת ירושלמי בדעת התוס' וגם לבי'
ירושלמי לריך ביה"ר בדלוגו והבבעתו:

(שם) אמר בבוך בבחר בתירה ובחבמים דאמרין לריך
לפרוע את הבדר ע' בב"י יו"ד כי' רב"ח בחוביא
בזה דלריך לפרע גם הביבה וע' בק"ב על הרא"ש דגיעין
בקמ"א:

(דף ב"ח ע"ב) תנא ר"ח הבא לאבר הבפלים וכו' ע'
בת"ם בחביא בדבדי בא"י וקמ"ע כי'
רש"ו וע' בו"ת בב יעקב חא"ח כי' כ' ובו"ת בגדי בזוכת
חח"מ כי' ד' בדבר זה הוא מתלוקת הראבוים וע' מהריע"א
אות כ' ק"א בלוקח בזה:

(דף ב"ט ע"א) בבייא היא בבור בבייא היא אבה דקיל
היא בבעבר ואומר בתחלה וכו' בש"ב
דילן מ"ו ע"ב אותא ב' לבוכות בזה ובתבו' גאו"ב כי' "
בתבו' תתו"ע הבלה דאבן קי"ל בלבבא דאבא והבך לואה
דבירושלמי ק"ל בפבי' כלבון א':

(שם) ואוא בילא דאבי ואיבו מתיים וכו' ע' ח"ם בחביא
לבון הירושלמי פ"ד דיבמות וע' מהריע"א אות ק'
וע' תבו' בר"א תח"מ כי' כ' אות י"ב י"ד ע"ו בלוקח בזה
ומ"ם בירושלמי מעמא דיאים ע' בבו"ק הב"ל מ"ם בזה:

(דף ל' ע"א) בעבון בר ווא אמר בן בן קיינין בבא על
אבת אחיו וכו' ע' רמב"ם פ"ב מהלכות
הי"ג הי' הבבור מגזל בועל ב' חלקים וכו' ז' בבמואה
בבבואה' וכו' וכ"ם בן גרוסה וכו' ובלח"מ תמה בהוא נגד
ב"ק דיבמות כ"ג ובקדובין ק"ח ע"א דמוקי לבך קרא רק
בחייבי

בחייבי לאוין ואין מעזר לא"ל וע' בדורש לגיון דרוש ג' באורך וכלאה שכוכת דברי רמב"ם ע"פ דברי הירושלמי דכאן ודו"ק:

(שם) מי שיש לו בן מב"מ פוטר את אשת אחיו מן היבום וכמו לכל דבר וכו' ע' מהרי"ט אלגזי שתעה דהא הוי מהבב"ע ומ' מב"ח מלוה מ' מ"ש בזה:

(דף ל' ע"ב) מתיבין קומוי דר"י מה ביכו לבין המת שכשרף וכו' מ"ל תמן את מר מרמ' מפני כבודו של מת וכו' עתו"ס כדה כ"ז ע"ב ד"ה מת שכתבלבלה וכו' בנו"ש דהש"ס בבלי חולק עם הירושלמי וע' בערה"פ על הירושלמי פ"ג דכדה בזה וע"ע בשיו"ק על הירושלמי פ"ז דכזיר ה"ב ותשו' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קס"ו ובמעיה"ח על המלית דף קל"ז מ"ש בזה:

(דף ל"א ע"א) מלוה בעדים נגבית מן היורשין ובלבד יורשין שיראו קרקע וכו' ע' ש"ק פ"ג דגיטין ה"ז שביאר דעת רש"י דלביעתו אזיל בפי' בכתובות פ"ו ע"א דפריעת ב"ח מלוה דרבנן ואין כופין היתומים לשלם ודוקא בהניח קרקע כופין אבל הנה ברש"י גיטין ל"ו ע"ב כתב בעלמו דהוי מלוה מה"ת ועי' תשו' רדב"ז ח"ב סי' תר"י ותשו' מב"ט ח"א סי' כ"א וברכ"י להחיד"א או"ח סי' קי"ו דהעיקר כהסוברים דגם אי שיעבודא דאורייתא דוקא בנקרקעי אבל במטלטלין שיעבודא לאו דאורייתא ואף דעיקר קרא דיולא אליך את העבוט במטלטלין כתיב מ"מ דכיון דיכול להבריחן לא שמ"ד דמלוה והוי כמאכל שיעבודו וש"ש עוד סי' ע"ג סק"ז ולפ"ז י"ל דברי ירושלמי דחכא בפביעות דבלא ירשו קרקע של"ד ואינו נגבה מיורשים אך לפנ"ש התוס' כתובות כ"ט ע"ב דאף דקומנות מפקיעין משעבוד מ"מ לא"י להפקיע שיעבודו ש"ח משום דאלמנה רבנן לשעבודי' דב"ח א"כ מה"ת הרי יכול להפקיע ולא שמ"ד אך לפנ"ש בירושלמי ר"פ המדיר דקונס א"י להפקיע אלא חוב דרבנן א"כ אי שעבד"א שפיר שמ"ד דהא א"י להפקיע בקונס אך לפנ"ש הר"ן שם דהש"ס דילן ס"ל דגם בשל תורה יכול להפקיע לכן פירש"י טעם אחר ודו"ק ועמש"ל ה"ל ז' עוד בזה ובמק"א ביארתי טעמי' דירושלמי לפנ"ש הר"ן שם דס"ל דקומנות אין מפקיעין מידי שיעבודו דאלו קרא"ג כיבהו דהוא לפנ"ש התוס' גיטין מ' ע"ב ד"ה הקדש וכו' דטעמא דרבא דאמר הקדש וכו' מפקיעין מידי שיעבוד ופרש"י דדוקא קרא"ג מפקיע ולא קר"ד והקשה ר"ת דאי חביב ברשותו של לוה כל זמן שלא הגיע זמ"פ אפי' קר"ד נמי יפקיע ואי לא מיחבב ברשותו אפי' קרא"ג נמי לא דבי יקרים אים לה ביתו ברשותו כתיב ותי' ר"י דרבא לטעמי' דס"ל דבע"ח מכאן ולהבא גובה וחבב ברשותו ודוקא קרא"ג שאין לו פדיון מפקיע משעבוד דכיון דאל שעה א' הו לא פקע דלא ערוך השעבוד מכתיבת דמים אבל קר"ד אים לו פדיון פקע ע"ש ובירושלמי רפ"ג דקידושין ר"א בשם ר"י ה"ז עולה לי' יום וכו' לאחר ל' יום יצאה לחולין ובר"ן שם ביאר דס"ל דקרא"ג פקעה בכדי דלא כש"ש דילן כדרים כ"ע וכ"ה בר"ן כדרים שם ולכן לבירושלמי לשיטתו אין קומנות מפקיעין משעבוד משא"כ להש"ש דילן בדעת ר"י גופי' ועפ"ז י"ל בטעמי' דר"ע דס"ל הכא דבל"ד דלפנ"ש בקר"י אות ה' קוש"י קע"ו דלר"ע דס"ל אין מעילה בקומנות כדאי' בשביעות כ"ב ע"ב ס"ל דקומנות מפקיעין מידי שיעבוד לכן לשיטתו לא שמ"ד לכן של"ד ודו"ק:

(דף ל"ב ע"ב) מתניתא מקייעא לר"ב ב"ח שלשים של עבד וכו' כולן בשקל הקודש וכו' ולא תניתיה בתוספתא אבה מעתה בשמ"ש בחשק שלמה מתא דהלכה כרשב"ג הוא רק במשנה ועמש"ל פ"ג ה"ב בזה:

(דף ל"ג ע"ב) בזמה כן קיימין אם בשיראו קרקע בדא אר שמואל בעופרת אם בשרשל מעלמין בדא אר ר"י אפי' אינה עופרת וכו' מעמ"ל ה"ד בשם התוס' פי' ל"ט:

(דף ל"ד ע"א) ומתפלגון ר"י אמר לא שנייא הוא לאחר מיתה לא שנייא היא בחיים ורשב"ל אמר לאחר מיתה הא בחיים לא וכו' ע' פרי הילולים על הירושלמי דביכורים הל' ה' באורך בזה בביאור דברי ירושלמי וקוגיא דגיטין מ"ז:

(שם) רשב"ל כריב"ב דאר יחזיר לבני המשפחה וכו' ע' ב"ב ק"כ ע"א ומס קב"א ע"ב דהקבת נחלה אינו כוהג אלא באותו הדור וכ"ה בתרגום יונתן פ' מקצי וי"ל דמה"ע לא רלה הש"ק לפרש טעמי' דריב"ב ומשום הקבת נחלה ומיושב תמיהת החתם סלמ"ז מהתוספתא דמפרש טעמי' דריב"ב ומשום הקבת נחלה דהש"ק לא רלה לאוקמי דברי שלא אליבא דהלכתא דקתמא דהש"ק:

(דף ל"ד ע"ב) אר"ה בכורים באחריות בעלים תרומה אינה באחריות בעלים וכו' ע' תו"ע ותוק"ח סוף"ח דשקלים דלר"ש גם ביכורים אינם באחריות בעלים מדקאמר ר"ש דהאומר ביכורים קדש שלא בפני הבית אינו קדש והא ר"ש ס"ל דגב"מ כמתנות דמי וי"ל דדוקא להחמיר ס"ל דכמתנות דמי ולא שיהי' ע"ז קדש להכניסו בעזרה דהא לר"ש חב"ע דאורייתא אבל בירושלמי ס"פ"א דפסחים ה"ח מבואר דלר"ש בקדשים שחייב באחריותן כיון דגב"מ כמ"ד מותר להטיל בו מום דהקזה אפי' בעתבין א"ב ה"ב בזה ויש לדון בזה לפנ"ש בתשו' ל"ל סי' ל"א וע"ע בקלה"ח סי' ק' מ"ש ע"ד המרדכי ולפי דברי הירושלמי דפסחים מלא כדעת מרדכי ל"ע וע' תשו' שו"מ מ"ג ח"א סי' י"ד מ"ש בזה וע"ע בנמנה פ"ב דביכורים מ"ד יש בביכורים מה שאין בתו"מ וכו' וחייב באחריותן וכו':

(דף ל"ה ע"א) אמר ר"ש ביעלה ריב"ז מפני התקלה וכו' בש"י בכורות כ"ג ע"א ד"ה מפני התקלה פי' דכיון דאין לבו מה לזקריב ומריך לשמיי עד שיומם ואתי לידי תקלה דגיזה ועבודה וכי' עכ"ל ואולא תמוה דהא ביומא כ"ו ומפורש דאי מפני גיזה ועבודה שאר רעיות כמו וע' תשו' שו"מ מ"ג ח"א סי' י"ד מ"ש בזה וע"ע בנמנה פ"ב דביכורים מ"ד יש בביכורים מה שאין בתו"מ וכו' וחייב באחריותן וכו':

(דף ל"ה ע"א) אמר ר"ש ביעלה ריב"ז מפני התקלה וכו' בש"י בכורות כ"ג ע"א ד"ה מפני התקלה פי' דכיון דאין לבו מה לזקריב ומריך לשמיי עד שיומם ואתי לידי תקלה דגיזה ועבודה וכי' עכ"ל ואולא תמוה דהא ביומא כ"ו ומפורש דאי מפני גיזה ועבודה שאר רעיות כמו וע' תשו' שו"מ מ"ג ח"א סי' י"ד מ"ש בזה וע"ע בנמנה פ"ב דביכורים מ"ד יש בביכורים מה שאין בתו"מ וכו' וחייב באחריותן וכו':

(שם) קדשי מזבח ומלילין את הראוי להם מקדשי בדק הבית וכו'. ולא בדק הבית מקדשי בדק הבית וכו' ע' רמב"ם פ"ד מבלי תמורה ה"א בנו"ש דגם אם הקדיש לבדק הדיבל אין מסכין לבדק המזבח והראב"ד חולק עליו דדוקא בקדשי מזבח אין מסכין אפי' מקדשים קלים למעורים אבל בדה"ב מה יש בין זה לזה וע"ש בכ"מ ומכאן מוכח דגם מבדק לבדק אין מסכין שוב מלאתי בחגהות הגר"א ז"ל סוף"ה דשקלים שהגיה שם ג"כ כן וע"ש מ"ש בזה:

(דף ל"ה ע"ב) ומחבב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכו'. מה גורן ויקב וכו' וזה אע"פ שאפשר לעידין אפשר מאמי אפשר וכו' ע' יבמות מ"ו ע"ב דר' יוחנן ס"ל אינו גר עד שיטבול ויטבול ומוכח דס"ל דאין דכין אפשר מאי אפשר ול"ל דהכא משמי' דר' יצחק קאמר והוא לא ס"ל כן וע' כדרים ל"ו ע"א בהא דהכל לריכין דעת חון מנוחו"כ שהרי אדם מביא קרבן על בו"ב הקטנים וכו' שכן אדם מביא על אשתו טומה וכו' ומוכח דס"ל דנים אפשר מא"א ול"ע:

(שם) הי' יודע שהן טמאין וכבר שמותר לתרום מן הטמא על הטהור וכו' ע' רמב"ם פ"ה מתרומות ה"ח ובכ"מ שם שפסק דדינו כמזיד והוביח מזה דהלכה כר' יודה ומוכח מכאן דאומר מותר מזיד הוא אבל בירושלמי פ"ה דגיטין בעי לה והדר פסיק דטוגג הוא וע"ש במרה"פ ע' מנחות מ"ט ע"א ותוק' זבחים

ק"ח ע"ב ד"ה שוגג וכ"ק שם ורש"י כריתות ד' קוע"א:

(דף ל"ו ע"א) לפוס כן עליכו חלה ונהלכה ולא עליכו
ונע"ב ונהלכה ע' ונהריע"א לעיל קופ"ד

בהלכות חלה אות כ' בקופו וע' הלת לחם ס"י ג' קקנ"ג
שדחה פירוקו ונילר דברי ירושלמי ע"פ דברי הרא"ש
הל' חלה ס"י ל"ב שהובא גם בנהריע"א אות כ' דגבי
חלה כיון דלאוי שיבא אותה לידי חיוב בנתן שאור
שלא הוגנה חלתה ותאריך לבאר בדברת הרא"ש ולישב
הוניתה ונהריע"א שם ועפ"ז ביאר דוש"ש בירושלמי עליכו
חלה ונהלכה דר"ל דעליכו שע"י הלכה אנו יכולים לחייב
את העיבה הפטורה ונחלה כגון דניטלת חלתה יכולים
לחייבה שכית ע"י שיערב לתובה שאור של חיוב ונשא"ב
בנעשר בהנה א"א להוליד חיוב ואדרבא אם נתערב א'
של פטור בהרבה חייבים כולן יפערו כדקי"ל קפץ א'
יין הנוסים לתוכן כולם פטורים ע"ש ולפי פירושו של
החשק שלנוה יש להעיר דק"ל דאין לעדין בק"ו מהלל"נו
ובלל"ח פסחים פ"א ע"ב העלה ונדברי רש"י שבת קל"ב
ע"א דה"ה כל שאר שלש עשרה ונדות אין דנים
מהלנ"ו וכ"ה בשיו"ק על הירושלמי פרק שני
דבזיר הל' ה' דגם בבכין אב אין לעדין וב"ה בפי'
קיבה ט"ו ע"ב ולא דהלל"ח בילה ז' ע"ב ברש"י ד"ה
שיעורו וכו' כתב דבהיקש לעדין ובתוס' קידושין י"ז
ע"א ד"ה וכילף וכו' ניכח דבגז"ש לעדין וע"ש בהגהת
רש"ש וכבר קדמו בתשו' פנו"א ח"ב סי' ל"ז נ"נ בנוה
עליכו ובכין אב בודאי אין לעדין ולכן אף דבחלה
הלנ"נ דכשוך ונלטרף אין לעדין לנע"ב גם אי כיונא
דנקברא יש לדונות ביעור ט"ז ניל לנשיכה דחלה
ולנ"ל להירושלמי לחלק בין חלה דכשוך ובין ונע"ב
דלאו כשוך וי"ל לפמ"ש הגר"א בספרו א"ר פ"ב דידים
נ"ב דר"ע בבזיר כ"ו ע"ב לא הודה לר"א וכ"ל דלעדין
ק"ו מהלכה וא"כ כיון דנבואר בדש"י והוס' ב"ק ק"ג
ע"ב דהש"ס מהדר לבנוי כולהו קתיעתאי אלינא
דר"ע כדא' בקנהדרין פ"ו לכן הולרך לישב הכא דלא
דעיין ונע"ב ואלא להדדי אבל דעת הר"נ והרע"ב בבזיר
שם דר"ע חזר בו וכ"ה בר"ש פ"א דשביעית נ"ד ולא"ז
ב"ק י"ח ע"ב ותוס' ר"ה כי' ע"א ד"ה ור"י וכו' אבל
בכי' בא"י ליו"ד סי' ק"י בדיני קפיקות העלה שדעת
ר"ת שבתוס' ר"ה שם הוא דר"ע לא חזר בו ומולק
על ר"א בזה ע"ש ולפי הגי' שבירושלמי פ"ד דחלה
ה"ב דלא גרס לפוס כן עליכו וכו' יש לפרש שהוא
תי' אחר והשבונה שאין דנים ונהלכה וכנ"ש:

(דף ל"ז ע"ב) לא אמרו באחד בתשרי ונפני שהוא
יו"ט וא"א לעשר ביו"ט וכו' בבבלי כ"ח
ע"א ונשוס מקרתא וע' תשו' פנו"א ח"ב סי' ל"ו באמלע
התשו' שהקשה אנאי לא אסור ונשוס ונתקן כיון דהוי
מבל בגורן ואסור לאכול ונדרבנן ובנוחבת"ה נעלם
ונענו דברי תוס' חגיגה א' ע"א בד"ה ונשוס וכו'
בקוה"ד שכתבו וז"ל ולא דוני להגבהת הו"ע דאסור
ונשוס ונתקן דהכא לא ונתקן הוא דבלא"ה שרי לעיכל
קולס שיעשר בשעתו עכ"ל וע' תשו' שו"ע ע"ת א"א סי'
פ"ע באמלע התשו' שהזכיר דברי הפנו"א ותנוה עליו
ונדברי רעב"ס פ"ז ונבכורות ה"ז ולפלא שהזכיר שם
גם החלת דברי תוס' הכ"ל שהקשו ונא דאין ונקדישין
וכו' ולא ראה סיף דבריהם שהבאתי (אגב אזכיר בנו"ש
שם לענין עירוב שנפסק בשבת דהוא"ל ואותרה הותרה
ובנוחב"ת לא זכר דין ונפיכם בש"ק וש"ע סי' שכ"ה ס"ז
ובנו"ש בהגה"ה שנדפסו עם ס' אר"ה החדש בזה)
והנה בעצתי בשם גדול א' שהקשה לרב דס"ל דשוחט
בשבת חיב ונשוס ליבב ביעא ונתיך שהותרה לעורך א"כ
וכו' וי"ל דהלביעה לעורך גבוה והוי בכלל לכם ולא לגבוה
לך לפנו"ש התי' שבת כ"ד ע"א ד"ה לצי וכו' ובתוס'
ב"ע ז' ע"א ס"ד"ה ונפרים וכו' דעב"ב של בעלים הוא
ע"ש יש לפקפק בזה וי"ל לפי' תוס' וש"פ דבעינן עכ"פ
לעורך קלת א"כ אף דלעורך עליה ונקרי לעורך קלת כנ"ש

שהוס' פסחים ה' ע"ב ד"ה לא אמר" וכו' ותי' ונ"ק
י"ד ע"ב ד"ה ונינגעי וכו' אבל הנה בר"ן פ"א דבילה
בד"ה ודאמרינן יתעבקו וב" בשם הרמב"ם דהולאת
הנוה לקבורה לא ונקרי לעורך כלל ואף דאיכא אלוה
הרי ב"ק הוי נ"ע ואפ"ת איכה דוחה יו"ט וגם התוס'
לא כתבו אלא בנלה בזמכת קבוע ביום זה וא"א לבקיים
ביום אחר ונשא"כ בכ"ד ועמג"א סי' תמ"ו סק"ג בדברי
הכ"נ ותוס' כתובות ז' וכ"ת בהפלאה שם וע' בשעה"נ
פ"א מ"ו ותשו' ח"ב חא"ח סי' ק"ל וא"כ הכא לכ"ע
אסור (וגם לפי' רש"י דגם בלא לעורך קלת שרי נ"נ
ונדרבנן אסור ואף דלפנו"ש הט"א שיובא לקמן ל"ל דאיכא
הבא איסור תורה בלבעה ל"ל דרש"י ס"ל כתי' התוס'
שם) ולפנו"ש הט"א חגיגה ח' ל"ישב קושית תוס' דבלא"ה
אסור ונשוס דאין ונקדישין ביו"ט ותי' דבעי לנינקט
טעמא דסקרתא דאיכא איסור תורה ונשא"כ איסור דאין
ונקדישין הוי רק ונדרבנן ע"ש וא"כ א"ש דגם אי בעלמא
לעורך ונלוה ונקרי לעורך קלת נ"נ הכא דעב"פ אסור
ונדרבנן ונשוס דאין ונקדישין שוב ליכא אפי' לעורך קלת
ול"ש לעונר ונתוך שהותרה וכו' ודו"ק וענו"ש בחיבורי
ונספע שלום לאו"נ סי' ר"א עוד יבוא נכון לקושיא הנ"ל:

(דף ל"ח ע"א) רשב"ג אומר שתי שבתות אר"י טעמא
דרבנן שכן ונשה עיונר בפסח ראשון
ונר להון הלכות הפסח שני חבריא אמרין טעמא דרשב"ג
שכן ונשה עיונר בר"ח ונר להון וכו' ע' דב"ל דרוש ה'
בקופו ובמורכה"נ על המכילתא פ' בא פ"ג והקדמת שו"ת
כנסת יחזקאל נ"ש בזה:

(שם) אמר ר' יוסי לא כל המשה אח טבלו עובר
על בל תאחר וכו' ע' בע"א לר"ה ד' ע"א בד"ת
בבור ונעשר וכו' שהוכיח דבמעשר בהמה אינו עובר
בב"ת אלא בדאפרים ולא אקריב ולא בדלא אפרים
ורא"ייתו ונש"ק דילן בבירות כ"ז מדנפרש טעמא כדי שתהא
בהמה ונלי' לעיני רגלים וכו' ולא ראה דברי הירושלמי
אלו:

(דף ל"ח ע"ב) אית בר כב דו ער לרבי' אלא בבאת
לחלק עליכו את הבורן וכו' עתו"ם נדת
י"ד ע"ב ד"ה ונא' לאו:

(שם) ר"י בשם רבב"י שונע לה נון הדא דעור ב"ע כל
חבוני בית וועדא קוני כההון קליפה לבורן
ברס הדון קרתה וכו' בפי' חסק שלנוה הבא ונהתוס'
בשם ר"ב גאון דבירושלמי א' הכי על דאב"ע והראוני
בחידושי הרמב"ן ליבנות ע"ח שהבא ד"ז נירושלמי פ"ד
דקידושין בזה"ל ר"א נפיק ליסנא ביני ר' לעזר הקרח
אמרו ני נעהר וכו' ולפנינו ליתא בירושלמי שם תינא
הקרת וכפי הנראה הי' להם גירסא אחרת ולזה נתבוין
גם רבינו נסים:

(שם) לנענן תלמוד לירמה את ד' אלקיך איזה החדש
שהאדם לוונד לירמה הוי זה תשרי ואתיא כמאן
דער וכו' בחסק שלנוה הנה ע"ז דהא אדרבא אתיא כמ"ד
דהגז"ד נחתם בר"ה וכ"ל לפנו"ש בעקדה בער ל"ב כי
הירמה לא תפיל אלא בדבר שהוא אפשרי להיות ואפשר
שלא להיות אבל בנה שבבר הוא ונוכרח להיות לא תפול
בו הירמה אלא העלב או הלער ע"ש בחוכך וא"כ אם
היתה גם החתונה בר"ה לא הי' נופל לשון ירמה אלא
אתיא כמ"ד דגז"ד של כל א' נחתם בזמנו אלא שנכתב
בר"ה וז"ל לנענן תלמוד לירמה:

(דף ל"ט ע"א) ונשמת בן עזאי בעלו השקדים לא
ענד שקד כרי לעזר וקריין לו לעזר
חכמא וכו' ע' תשו' ונהר"ש ב"ב החדשים סי' ת"ח שם
הובא עובדא ונגד"ל פ' אחרי פב"ג דאיקלע לאתרא וא"ל
פרוס על שנע ולא ידע אמרו דין היא דנלוחין עליה
כלונר בחבוב הוא נהברכנו פנינו אתא לגבי ר"ע ויל"ף
לי' ונא שנית לבש ופרס על שנע אמרו איתתיס ר"א
ולכן

לכן קרלוהו ר"ל חקנלא וע"ע בנמד"ר שה"ש בפקוק כבינכה בין החומים:

(שם) וכן כשנתברר בהון יתיס לו לקוח הרי כולן פטורין יש לעיין לפמ"ש התיס' בב"מ ו' ע"ב בתא דקפץ מ' מן המעוין כולן פטורין דליבעל ברובא ולחייבי כולהו במעבר דהא דדבר שבמנין ל"ב היינו מדרבנן והניחו בקוש' ובתשו' שו"מ רביעאה ח"ב סי' קל"ז בשם הגאון הרי"מ תי' דדבר ש"ב מלוה מה"ת לעכותו י"ל דמה"ת לא בעל ע"ש מ"כ הכא דיתום לו לקוח פטור לגמרי ולין מלוה לעכותו שוב הדק"ל דליבעל ברובא ומ"ש בלא"ז שם בשם הרא"ש דכל רוב הוי רק ספק ולכן בעינן מעבר ודאי הנה לפמ"ש בפלתי סי' ק"ג דלרב דק"ל דהולכין בד"כ אחה"ר הוי הרוב ודאי מ"כ תיקשי אליבא דרב איך יפרנס הך תיספתא ויש לדין דכיון דהך ברייתא כר' יהודא כמ"ש בח"ש מ"כ הרי לר"י מב"מ ל"ב ובזה מ"ש גם דברי רב דפסק כר"י

אך לפמ"ש התוס' בכמ"ק דביבש ביבש גם ר"י מודה מ"כ ל"ע וע' תשו' קפר יאשנע סי' כ' מ"ש ביבוש ק"ו התיס' מאא דמעוכא לא בעל אך לפמ"ש התיס' בב"מ ז' דגם מע"ב הוי מעון בעלים כדאו דבריו וע' בעהריע"א פ"א דבכורות אות ח' בקופו:

(דף ל"ט ע"ב) בעכנה ילאו בכים כאחת מוכה אותן בכים בכים וכו' ע' בכורות כ' ע"ב ילאו בכים בעבירי עבירי ולאחד עבר מעבירין זב"ז וכו' ופירש"י בד"ה עבירי וכו' יקרבו בכיחס ויאכלו כחומר קודם שבאן דעשוים שתי מתנות וכו' עתו"ס עירוגן, כ' ע"א ד"ה עבירי וכו' מ"ש בשם רש"י כת"י וע' בעה"מ פ"ג מעבה"ק ה"ג ומכ"ח מלוה ב"ק ותשו' שו"מ תכיבא ח"א ק' ל' מ"ש בזה:

(שם) אמרו מעים ר"מ אלו ה' תעורה לא ה' קרב וכו' ע' בהגהת ב"ש על המכיות כאן מ"ש בזה:

ת ו ש ל ב " ע :

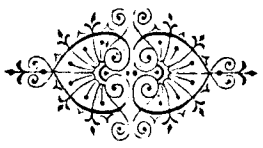
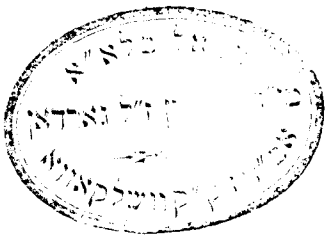

נסדר על ידי מסדר האותיות במלאכת הקודש באמ"נה:

הב' אלכסנדר בן מו"ה אברהם פאפפער נ"י
מק"ק נאדי באניא יע"א.

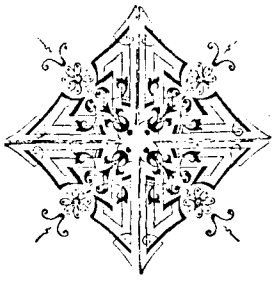

מאמרי חז"ל בסוף דרך ארץ זוטא אינו אלא אגדה בעלמא אינו הלכה ולפיכך אמרו חכמים שאם בא לבית הכנסת ומצא בעלה שלום בעולם
שאינו יודע בדבר הלכה ומצוה של הצדק ומצוה מתרגיל בה ויש לו תגובה ולא שמעון לקבל את שבר ותחלה
עושה ומיד אלא מתרגל מאוד ומחלת עושה של הצדק מתחיל את הקריאה בדרכו בדרגה שום של הוצאל את הדרש בפשטותה ומתרגיל בדרכו

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Erscheint zum ersten mal!

Der V. Theil

des

JERUSALEMITISCHEN TALMUDS

(KODOSCHIM)

Herausgegeben nach einer einzigen, im dreizehn[illegible]rhundert geschriebenen und im Besitze des Rabbi Jehoschua Banvnesis gewe[illegible] Handschrift. (Siehe Einleitung.) Sorgfältig koupiert, korriegirt und m[illegible]em gründlichen logischen Commentar versehen.

VON

Rabbiner Dr. Salomon Friedländer
Szatmárhegy (Ungarn.)

Traktate: Chulin–Bechoreth

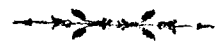

Mit Anmerkungen und Erläuterungen der vorkommenden Fremdwörter.

VON

Salomon Buber

DRUCK VON JACOB VIDER
Szinérváralja. (Com. Szatmár Ungarn)